

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

©COPYRIGHT 2022, ERZURUM KÜLTÜR
EĞİTİM KİTAP KIRTASIYE

Bu kitabın basım, yayın ve satış hakları
Erzurum Kültür Eğitim Kitap ve
Kırtasiye'ye aittir. Yayınevinin izni
alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri,
kapak tasarımı, mekanik, elektronik,
fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka
yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz,
dağıtılamaz.
Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü
ile satılmaktadır.

Erzurum Kültür Eğitim Kitap
Kırtasiye Yay. Elektronik İnş.
Taah. San. Tic. Ltd. Şti.
Cum. Cad. Özel İdare Tic. Sit. No:20
Yakutiye/Erzurum
Tel: (0442) 235 23 23
Fax: (0442) 235 15 15

Bütün Eserleri: 2

Alevilik Nedir?

Mehmed KIRKINCI

Editör / Tasarım

Nurgül DERE

Kapak Tasarımı

Hatice UÇAR

ISBN

978-605-80341-8-1

1. Baskı

Temmuz 2022

Basım yeri

Zafer Medya Grup

Muratpaşa Mh. Yenikapı Cd.

Yakutiye/ERZURUM

0 442 234 22 85

Sertifika No: 49883

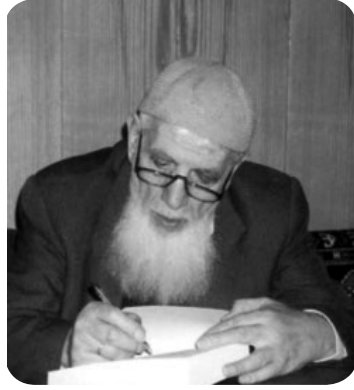
ALEVİLİK NEDİR?

MEHMED KIRKINCI

kültür ve eğitim
kitap ve kirtasiye

Erzurum 2022

MEHMED KIRKINCI HOCA EFENDİ

1928 yılında Erzurum ili, Aziziye ilçesinin Güllüce (Eski ismi Paşaki) Köyü'nde doğdu. Babası Celal Efendi, oğullarını okutmak üzere 1940'da Erzurum'a yerleşti. Kardeşi merhum Hacı Musa Efendi ile birlikte baba dostu Serçemeli Mustafa Necati Efendi'den Arabî ilimleri okumaya başladı. 1941'den 1946'ya kadar tedrisatına onun yanında devam etti.

Merhum Mustafa Necati Efendi'nin Medine-i Münevvere'ye hicret etmesi üzerine, Erzurum'un Tifnik Köyü'nden büyük bir mütefekkir olan ve hem ulum-u aklıye hem de ulum-u nakliyede fevkalade salâhiyet sâhibi bir âlim bulunan Hacı Faruk Bey'in yanında tahsiline devam etti. İlk icazetini bu büyük âlimden aldı.

Hacı Faruk Bey'in 1953'de dâr-ı bekâya irtihal etmesi üzerine, Mısır Ezher Üniversitesi'ne gitmeye karar verdiyse de, bu durumu istişare için mektup yazdığı Mustafa Necati Efendi'nin yönlendirmesi ile Alvarlı Efe Hazretlerini ziyaret etti. Efe Hazretleri kendisini bir mektupla Ağrı'daki halifesi, hem dinî ilimlerde, hem de takvâ ve hüsn-ü ahlâkta mümtaz

bir zât olan büyük âlim merhum Molla Nadir Efendi'ye gönderdi. İki seneden fazla Nadir Efendi'den ders aldı.

İkinci icazetini aldığı Molla Nadir Efendi'nin yanında askere gidene kadar kalan Hoca Efendi, askerlik dönüşünde kırk senelik Erzurum müftüsü Solakzâde lakabıyla mâruf M. Sâdık Efendi'den ders almaya başladı. 1955-1960 yılları arasında beş yıl kendisinden Mantık, İlm-i Kelâm ve Usûl-ü Fıkıh dersleri aldı.

İlk defa Hocası Nâdir Efendi'den "Münazarat" isimli eserini edindiği Üstad Bediüzzaman'ı 1955 senesinde Isparta'da ziyaret etti ve duasını aldı. Bu ziyaret kendi ruh dünyasında büyük bir çığır açtı ve bu büyük dâvâ adamının dâvâsı, onun dâvâsı oldu. Kalan bereketli ömrünü bu uğurda bezletti. Birçok insanın îman ve Kur'ân dâvâsını tanımmasına vesile oldu.

Çarpıcı zekâsı, dehâsal temsilleri, çıkmazları çözen yorumları, insânî tavırları ile üniversite hocaları ve öğrencilerini etkiledi. Etrafında -tâbir-i câizse- bir akademi oluştu.

Dâvâsı için birçok defa çilelere giriftar olan hocamız, 1960 darbesinde ve 1973'de "Medrese-i Yusufiye"ye girdi.

Güçlü mantığıyla getirdiği misallerle birçok îman hakikatinin açılımına vesile olan Hoca Efendi, iktisab ettiği ilmî ölçüler, kazandığı verimli feyizler sebebiyle çok değerli kitaplar yazmış, kıymetli eserleri istifademize sunmuş, en girift ilmî mevzuları inceleyip kaleme almıştır. Zaman zaman dergi ve gazetelerde çeşitli yazıları neşredilmiştir.

Evli olup, çocuğu olmayan Kırkıncı Hocamız, 88 senelik bereketli bir ömür sonrasında böbrek ve akciğerlerindeki rahatsızlıktan dolayı tedavi gördüğü hastanede 24 Şubat 2016 tarihinde dar-ı bekâya irtihal eyledi.

Eserleri

- 1- Hikmet Pırıltıları
- 2- Nükteler
- 3- Kader Nedir?
- 4- Ruh Nedir?
- 5- Nasıl Aldanıyorlar?
- 6- Dâr'ül Harb Nedir?
- 7- İslâm'da Birlik
- 8- Alevilik Nedir?
- 9- Gönül Damlaları
- 10- Fikir Damlaları
- 11- Nasıl Bir Maarif?
- 12- İctihat Nedir?
- 13- İnsan, Millet ve Devlet
- 14- Rahman'ın Misafiri İnsan
- 15- Siyasette Ölçü
- 16- Anadolu'dan Türkistan'a Selam
- 17- Peygamber Efendimiz
- 18- İslâm Birliği ve Yavuz Sultan Selim
- 19- Merak Edilen Sorulara Cevaplar
- 20- Kırk Soru Kırk Cevap
- 21- Bediüzzaman'ı Nasıl Tanıdım?
- 22- İrşad Sahasında Bediüzzaman
- 23- Cihad Sahasında Bediüzzaman
- 24- Bediüzzaman ve Tasavvuf
- 25- Hayatım Hâtıralarım

İçindekiler

Önsöz.....	9
------------	---

BİRİNCİ BÖLÜM

ŞİİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI VE ALEVİLİK 15

Alevî Ne Demektir?	17
--------------------------	----

Şîliğin Doğuşu Nasıl Olmuştur?	23
--------------------------------------	----

Alevîlik Nasıl Ortaya Çıkmıştır? Bir Mezheb midir, Siyasî Bir Fırka mıdır?.....	56
--	----

İKİNCİ BÖLÜM

ALEVİLİK KONUSUNDA EN ÇOK SORULAN SORULAR VE CEVAPLARI..... 65

Bir Müslüman, Hz. Ali (r.a) ve Âl-i Beyt'i Sevmekle İbâdet Mükellefiyetinden Kurtulabilir mi?	67
--	----

İbâdet Nedir?.....	67
--------------------	----

Muhabbet Nedir?	73
-----------------------	----

Âl-i Beyt Sevgisinin Dinimizdeki Yeri Nedir?	78
--	----

“Bizim namazımız kılınmıştır”	87
-------------------------------------	----

Namaz Kılmamaya, Hz. Ali'nin Şehâdetini Bahane Göstermek	96
---	----

“Oruç, aslında üç gün farz kılınmıştı” Söylentisi	98
---	----

Hiz. Ali'ye Ulûhiyet İsnad Etmek.....	100
Hiz. Ali'nin Ölmediği İddiası.....	114
Hiz. Ali'ye Peygamberlik İsnâdı.....	117
Vahiyde Yanlış Adres İddiası	124
“Kur'ân, aslında 6666 âyetten daha fazlaydı” İddiası	130
“Hilâfet öncelikle Hiz. Ali'nin hakkıydı” İddiası	133
Müslümanlar, Yezîd'in Zulmüne Taraftar mı?	168
Alevî-Sünnî ihtilâfının Hâl Çaresi	175

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖRT HALİFENİN FAZİLETLERİ.....	189
Hazret-i Ebûbekir (r.a)	191
Hiz. Ömer (r.a)	201
Hiz. Osman (r.a)	211
Hiz. Ali (r.a)	217
Bibliyografya	227
Konu ve Yer İndeksi.....	229
Şahıs İndeksi	236

Önsöz

İslâm dini, beşeriyetin maddî ve mânevî terakkisine vesile olan itikadî, amelî ve ahlâkî kanunlar ve prensipler mecmuasıdır. Bu düstur ve prensipler, en ufak bir hurafe ve efsaneye yer vermeyecek kadar açıktır, sarihtir; akla, mantığa ve hakikate uygundur.

İslâm dininin me'haz ve menşei, Kur'ân-ı Kerîm ve Sünnet-i Seniyye'dir. O, selim kalblerde nûrunu, müstakim akıllarda hikmetini ve hissiyatın derinliklerinde feyzini aksettiren hayattar bir dindir. Bu din, bütün hayır ve şerri, hak ve bâtılı birbirinden temyiz ve tefrik ederek âlemin gözü önüne sermiştir. Hakikatleri örtecek bütün perdeleri kaldırmış ve onlara gölge yapacak büktün bulutları silip süpürmüştür. İnsanların zihinlerini şüphe ve tereddüde düşürüp müşevveş edecek gerek itikadî, gerekse amelî hiçbir karanlık nokta bırakmamıştır. Bu bakımdan İslâm dinine akıl ve mantığa zıt olan safsata ve hurafelerin girmesine imkân ve ihtimal kalmamıştır. Zaten, İslâmiyet'in en büyük imtiyaz ve hususiyeti, burhan ve delile istinad etmeyen herhangi bir şeye itibar etmemesidir.

İslâm'ın hedef ve gayesi, beşeriyeti köhne inançların karanlığından aydınlığa, hurafelerden hakikate çıkarmaktır. İnsanı yalnız Allah'a kul olma şuuruna yükseltmektir. Akla hakkı göstermek ve onu sırat-ı müstakimde dâim eylemektir. Fikirleri taklid zincirinden kurtarmakla hakikati idrâk ettirmek, böylece akla muhakeme, fikre revaç, kalbe inkişaf vermektir. İnsanın iradesini ibâdete, hayra sevk etmekle, onun rûhen tekâmülüne vesile olmaktır.

İslâm'a göre insanın bu dünyaya gönderilmesinin hikmeti, Hâlik-ı Kâinatı tanımak, O'na îman ve ibâdet etmektir. Evet, Cenâb-ı Allah'ın Hz. Muhammed (a.s.m) Efendimizi nübüvvetle vazifelendirip O'na Kur'ân-ı Azîmüşşân'ı inzal etmesindeki yegâne gaye, insanlara kendisini tanıttırması, sevdirmesi ve âhirette hazırladığı ebedi ziyafetgâhına ermenin yollarını onlara öğretmesidir. Bütün peygamberlerin (a.s) ve bütün büyük zâtların esas gayeleri hep bu olmuştur. Bu sebeble Müslüman, İslâm'ı evvelâ kendi nefsinde yaşmalıdır. İslâmiyet bizlerden kıyl ü kâl değil, amel ve tatbikat istemektedir.

İslâm'ın getirdiği yüksek hakikatleri nefsinde tatbik etmeyi bir tarafa bırakıp, on dört asır önce cereyan etmiş birtakım ihtilafli meseleleri, sanki bunları konuşmak üzerimize farz veya vâcipmiş gibi canlı tutmak, dinin ulvî hakikatlerini trajedik bir havaya sokmak; hikmetle, mantıkla, daha doğrusu İslâmiyet'in getirdiği hakikatle bağdaşmaz. Her şeyden önce; kâinat

bu dedikodular için yaratılmamıştır. İnsanlar dünyaya böyle ihtilâfları konuşarak zaman öldürmek için gönderilmemiştir. Yerler ve gökler, bitkiler ve hayvanlar, cinler ve insanlar, ferşler ve arşlar bu ihtilâflar için kurulmamıştır. Felek çarkları böylesi gıybet ve iftiralar için döndürülmemektedir.

Bu mevzuları konuşurken istikamet ve ölçüyü muhafaza etmek oldukça zordur. İfrat veya tefritle insan mesuliyet altına girebilir ve hüsrana uğrayabilir. Müslümanlar arasında sevgi ve kardeşliği zedelemekle cemiyet hayatının bir keşmekeş içerisine düşmesine, aynı dine mensup fertler arasında düşmanlığın doğmasına vesile olabilir. Bunun ise zararı, ancak bize, faydası haricî düşmanlarımıza olur.

Sahabe ihtilâflarından bahsetmeyi zararlı gören selâhiyetli din âlimlerine ve İslâm müçtehidlerine itibâen, bizler de mazide Ashab-ı Kiram arasında, içtihat farkına binaen cereyan eden üzücü hâdiselerden bahsetmeyeceğiz. Ehl-i Beyt'e yapılan zulümleri de aynı nokta-yı nazarla değerlendireceğiz. Belli çevrelerce maksatlı olarak sürekli gündeme getirilen, İslâm âlemini derinden yaralayan ve sarsan, ehl-i hakkı müteessir eden ve Müslümanların birlik ve beraberliklerini zedeleyen bu elim hâdiseleri sayıp dökme cihe-tine gitmeyeceğiz. Biz de selef-i sâlihîn gibi, "Madem Cenâb-ı Hak ellerimizi temiz kıldı, biz de lisanımızı temiz tutalım" demek durumundayız. Yâni, mademki bizler Cenâb-ı Hakk'ın lütfuyla o dehşetli hâdiselerin

içinde bulunmadık, ellerimiz kana bulanmadı; öyleyse mazideki bu ihtilâflar üzerinde ileri geri konuşmaktan dilimizi de muhafaza etmek zorundayız. Tâ ki fitneyi uyandırmakla Müslümanlar arasındaki birliğin, sevgi ve kardeşliğin zedelenmesine sebep olmayalım.

Kaldı ki, bu meselede yanlış içtihatla bulunan tarafa kin bağlamak, onları kötölemek bizlere bir kemal kazandırmayacak, aksine, âhirette mesul bile edecektir. Biz, taraflar arasında hakem de tâyin edilmiş değiliz. Bu hususta dinî bir mükellefiyetimiz de yoktur. Bugün, ashâbın tümüne karşı olan, Allah'ı ve Rasûlünü (a.s.m) tanımayan, dinimizle, îmanımızla oynayan, vatan ve milletimizi parçalamak isteyen iç ve dış düşmanları görmemezlikten gelerek, sahabe ihtilâflarıyla meşgul olmak, o düşmanlara yardım hesabına geçmez mi?

Zaten Sünnî - Alevî ihtilâfını canlı tutmak, Müslümanlığa zarar vermekle beraber, Alevîliğe de bir şey kazandırmış değildir. Bu ihtilâfların devam ettirilmesi, gönlü Hz. Ali Efendimiz gibi, Allah'a muhabbetle dolu, ilim, ibâdet ve fazilette onu rehber tutan bir gençlik de ortaya çıkarmamıştır. Kışkırtmaların hepsi din düşmanlarının, vatan hâinlerinin, Allah'ı, Peygamberi tanımayanların işine yaramıştır.

Ey bu milletin birlik ve beraberliğini, sükûn ve huzurunu, hâl ve istikbalini, dünya ve âhiret saadetini düşünen yüksek nazarlı hamiyetperver zâtlar! Geliniz, Kur'ân'ın ve Sünnet-i Seniyye'nin irşad metotlarına samimiyet ve ciddiyetle sarılalım, geçmişteki bu

yaraları âcilen saralım. İhtilâf ve tefrikalara fırsat vermeyelim. Meselelere itidal, sevgi ve ilim ile yaklaşalım. İslâm'a bin yıldır hizmet eden bu vatan evlatlarını dine ve memlekete zararlı cereyanların kucağına düşmekten muhafaza edelim. Sine-i milleti onlar için bir şefkat ve huzur membaı haline getirelim. Aksi takdirde, Allah korusun, bu vatan ve milletin başına gelebilecek zararlar, telâfi edilemeyecek bir noktaya varır. Ortada ne vatan, ne millet kalır. Dolayısıyla dünya ve âhiretimiz harâb olur.

Şunu da unutmayalım ki, bir milletin fertleri birbirlerini aynı ailenin fertleri gibi kabul etmedikçe, hayatlarına bir nizam ve ahenk veremezler; batmaya ve sönmeye yüz tutarlar. Batmamak ve sönmemek için gençliğimizi din aşkı, vatan sevgisi, namus duygusu gibi ulvi mefkûreler etrafında toplamaya ve onları üstün ahlâklı, tarihine sahip, milletine ve devletine bağlı fertler hâline getirmeye mecburuz.

Bu ulvî mefkûreler asla çiğnenemez ve çiğnetilemez. Zira her şey hayat için, hayat ise bunlar için fedâ edilir. Medeniyet libastır, meziyettir; bu müşterek duygular ise hayattır, şuurdur, fazilettir. Medeniyet tek başına bu ulvi seciyeleri ve mefkûreleri temin edemez. Bu seciyeler yaşatılmazsa, gelecek nesiller de dejenere olur, yaşayamaz. Bu seciyeleri çürütmeye çalışanlar, milleti şerefli bir maziden mahrum ettikleri gibi, onun istikbalini de karartmış, tehlikeye atmış olurlar. Va-

tana ve millete bundan daha büyük bir ihanet tasavvur edilebilir mi?

İnsanlığın sârî hastalık hâlindeki bir rûhî çöküntüye; dinî, ahlâkî, kültürel bir bunalıma hızla sürüklenmekte olduğu bir hengâmda yegâne çâre, sadece ve sadece İslâm'a gönülden sarılmaktır.

Birlik ve beraberliğimizle, bizi öteden beri yıkmayı hedef alan Avrupa ve Rusya'ya mukavemet etmek ve onların her çeşit meş'um oyunlarını bozmak mecburiyetindeyiz. Buna muvaffak olursak, işte o zaman bahtiyar ve mutlu bir millet ve devlet hayatına kavuşmuş olacağız.

Elinizdeki kitapta, Alevîlik meselesi buraya kadar serdedilen fikirler muvacehesinde temel İslâmî ölçüler içinde ele alınmış ve meseleler, mümkün mertebe, aklın, mantığın süzgecinden geçirilmiş, tarihin ışığında değerlendirilmiştir. Gayret bizden, inayet Allah'tandır.

Mehmed KIRKINCI
Eylül 1987-Erzurum

BİRİNCİ BÖLÜM

**ŞİİLİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI
VE ALEVİLİK**

Alevî Ne Demektir?

Kelime mânâsıyla Alevî, Hz. Ali'yi seven ve O'na mensup olan kişi demektir.

Hz. Ali'yi sevenler başlıca iki gruba ayrılır: Hasbî ve samimî taraftarlar ve siyasî taraftarlar. Bunlardan birincisi, O'na (r.a) Allah için muhabbet göstermişlerdir. Bu muhabbet sâfî, net ve durudur. Kaynağı salâbet ve hamiyet-i diniyedir. Bu hasbî taraftarlar, Hz. Ali'ye iki nokta-i nazardan teveccüh göstermişlerdir. Birincisi Ali'nin yüksek kemalâtı ve üstün mezziyetleridir. O'nun fazilet ve kemalâtı, takvâ ve ubûdiyeti, mü'minlerin kalb ve dimağlarında, muhabbet ve takdire inkılâp etmiştir. İkincisi, Hz. Ali'nin (r.a) Ehl-i Beyt¹ silsilesinin mümessili olmasıdır. Müslümanlar o silsilenin başı olan Hz. Ali'ye (r.a) samimî bir muhabbet ve derin bir saygı göstermektedirler.

Bu iki cihetten kaynaklanan muhabbet, Kur'ân ve Sünnet çizgisine uygundur. Dine gölge değil, vesile olmaktadır. Meşrudur, mâkuldür. Fitrî, hasbî ve samimîdir. Hz. Rasûlullah (a.s.m), istikbâlde ortaya çıkacak fitne ve fesatlarda, Hz. Ali'yi (r.a) ümmet nazarında itham-

1 Ehl-i Beyt: Peygamber Efendimizin (a.s.m) evlat ve torunları.

lardan korumak için O'nun kemalât ve meziyetlerini ehemmiyetle nazara vermekte:

مَنْ كُنْتُ مَوْهُ فَعَلِيٍّ مَوْهُ

“Ben kimin dostu isem, Ali de onun dostudur.”²

“Ali’yi yalnız mü’minler sever, O’na yalnız münâfıklar buğz eder.”³

تَرَكْتُ فِيكُمْ أَمْرَيْنِ لَنْ تَضِلُّوا مَا تَمَسَّكْتُمْ بِهِمَا: كِتَابَ اللَّهِ
تَعَالَى، وَسُنَّةَ رَسُولِهِ

“Ben size iki şey bırakıyorum: Kur’ân ve Ehl-i Beyt’im. Bunlara temessük ederseniz, kurtulursunuz”⁴ gibi hadîs-i şerifleriyle bu iki ciheti tescil ve ilân etmektedir. Hz. Rasûlullah’ın bu takdîr-kâr beyanları, O’nun kemalâtuna bir hüccet ve delil teşkil eder. Bu emr-i Peygamberî’den dolayı başta Sahâbe-i Kirâm olmak üzere bütün Müslümanlar, Hz. Ali’ye ve Ehl-i Beyt’e teveccüh göstermişler ve o silsile-i azimeyi hasbî olarak sevmişlerdir. Bu mânâda Hz. Ali’yi sevmek, dini sevmek ve Hz. Peygamber’i (a.s.m) sevmek demektir.

İkinci grub taraftarlar ise, O’nu siyasî mânâda sevenlerdir. Bunlar arasında ciddî bir hedef birliği yoktur; her biri ayrı bir sebeble Hz. Ali’ye taraftarlık gösterirler.

Bilindiği gibi, siyasî tercih ve taraftarlığın kendine mahsus bir mantık ve bir hedefi vardır. Genellikle, siyasî

2 Tirmizî, Menâkıb, 3714.

3 Müslim, Kitâbu’l-Îman, I/86 hadis nr: 131; Tirmizi, hn. 3717, 3736.

4 Muvatta, Kader: 3, (2, 899).

faaliyetler, ister istemez siyasî varlığın tesciline ve devamına hizmet edebilecek muhtelif sâiklerin emir ve kontrolüne girer. Bilhassa siyasî tansiyonun yükseldiği zamanlarda, siyasî faaliyetler içerisinde tarafgirlik, menfaat, rekabet, kıskançlık, kin, hased, hırs, soy-sop taraf-tarlığı gibi hisler, şiddetli ve acımasız bir biçimde ortaya çıkar. İçtimâî bünyede bir çatışma iklimine girilir. Sâikleri ve hareket noktaları birbirinden farklı birçok fikirler aynı hedefte birleşebilir. Siyasî taraftarlık şekil ve satıh üstü hedefler açısından bir birlik rûhu gösterirken, gerçek cephesiyle, yani gaye ve niyet itibarıyla birbirinden farklı ve dağınıktır. Siyasî taraftarlar, bir yığıcıdır. Bu yığıcıda farklı keyfiyette hizipler, grublar mevcuttur. Genelde her grub, her siyasî hizib, kendi maksadını tahakkuk ettirmek için siyasî kütleye güç ve kuvvet katar. Bu sebeble, siyasî tercih ve tarafgirlikte, fikrî ve hissî bir insicam bulunmaz.

Bu tesbitler çerçevesinde, Hz. Ali'ye (r.a) taraftar görünenlere baktığımızda, hedef ve gayeleri değişik birçok siyasî grublar görürüz.

Bu grublar anahatlarıyla beşe ayrılır:

Birinci Grup: Hz. Ali'nin (r.a) siyasî taraftarları içinde birinci grubu, “dinde mutaassıp, muhakeme-i akliyyede noksan” insanlar teşkil ediyordu. Bu tipler, İslâmî ölçülerde oldukça taşkın ve mutaassıp ve o derecede dar görüşlü, mizansız ve muvazenesiz insanlardı. Bunların ekserisi bedevî idi. İçlerinde sahâbîden hiç kimse yoktu. Bunlar Sıffîn muharebesinden sonra, *Hakem Hâdisesi*'nde Hz. Ali'ye karşı çıkarak O'nun ordusundan ayrıldılar. Hz. Ali'nin hakemi kabul etmesini

küfür telâkki ettiler ve O'nu (r.a) çok ağır bir şekilde itham ettiler. Onlara göre, Hz. Ali (r.a) hakemi kabul etmekle dinden çıkmıştı. Bu grub, Hz. Ali'nin (r.a) ordusundan huruç ettikleri için kendilerine “*Hâricîler*” ismi verildi. Hâricîlerin ortaya çıkması ile İslâm tarihinde yeni bir fitne ve fesat grubu teşekkül ediyordu. Hz. Ali (r.a) bir ordu hazırlayarak Hâricîlerin üzerine yürüdü ve onlara Nehrevan'da büyük kayıplar verdirdi.

Bu birinci grup, Hakem Hâdisesi'ne kadar Hz. Ali'yi (r.a) taşkın ve ölçüsüz bir sûrette sevdikleri hâlde, bu hâdiseden sonra, O'nun en büyük ve amansız düşmanı kesilmişlerdir.

İkinci Grup: Hz. Ali'nin (r.a) taraftarları içinde ikinci grup, münâfıklar ve Yahudi dönmeleriydi. Bunlar; ikiyüzlü, dессas, sahtekâr, yalancı, karanlık fikirli ve karanlık ruhlu insanlardı. Hz. Ali'ye muhabbet ve Evlâd-ı Rasûl sevgisi gibi masum bir fikrin altında gerçek yüzlerini gizliyorlardı. Halkın içinde sûret-i haktan gözükiyor, Müslümanlar arasında fitne çıkartıyor, sürekli sapık fikirler üretiyorlardı. Bunların gayesi, İslâmiyet'i içten yıkmak, inanç ve itikadları sarsmak, Müslümanları birbirlerine düşürüp tefrika çıkarmaktı.

Bu grubun İslâm dünyasında yapmış olduğu ihanetin boyutları çok derindir. Bu fitne, siyaset sahasından itikad sahasına indiği için, bir kısım mü'minlerin inançlarında kapatılması müşkül gedikler açmıştır.

Üçüncü Grup: Emevîlerin ırkçı idarelerinden rahatsız olarak Hasan ve Hüseyin Efendilerimizin yanında yer alan tâifelerdir.

Bilindiği gibi, Emevîler başa geçince, icraatlarında birinci derecede ırkçılığı esas aldılar; saltanatlarını *Arab* milliyetçiliği üzerine bina ettiler. Irkçılığın, adalet ve hakperestliği yıkma ve bozma karakteri, Emevîleri diğer kavimlere karşı gayet katı, sert ve acımasızca davranmaya sevk etti. Bu ise, sair kavimlerde rahatsızlık meydana getirdi. Diğer taraftan, Emevî saltanatındaki aşırı israf ve debdebe de ikinci huzursuzluk kaynağı oldu. Emevîlerin bu ölçüsüz ve mes'uliyetsiz icraatlarından rahatsız olan diğer kabile ve aşiretler, onlardan intikam almak için Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'e tarafdarlık gösterdi ve Onların ordusunda yer aldılar.

Dördüncü Grup: Bu grubu İranlılar teşkil eder. Hz. Ali (r.a) ve Âlî-i Beyt sevgisi İranlılarda ekseriyet itibariyle çok farklı bir şekilde tezâhür etmiştir. Bu sevgi, Kur'ân ve Sünnet'in düsturları haricinde, aşırı ve ölçüsüzdür. Öyle ki bugün dahi İran'da, günlük hayatta, düğün ve şenliklerde, dinî toplantılarda, bu ölçüsüz sevgi etkisini sürekli olarak göstermektedir. Sazlı sözlü toplantılarda 14 asır önce Ehl-i Beyt'in başına gelen o elîm facialar için gözyaşı dökülmekte, bu facialar bahane edilerek sahâbîlere devamlı kin ve adavet beslenmektedir. Bu merasimler, bilhassa *Muharrem* ayında sıklaştırılır; bu vesile ile ruhlarda ve kalplerde intikam hisleri yeniden ihyâ edilir ve halkın şuurlarına zerk edilir. Yahudilerin Ağlama Duvarı karşısına geçip ağlamaları gibi, İranlılar da Muharrem ayında bir matem havasına girerler. İran'da din, Muharrem ayında acılı bir destana döner. İnançla, kin ve intikamı birlikte, maharetle yoğuran ağıtlar yakılır, kadınlar hıçkı-

rık ve figanlarla, erkekler dizlerini ve sırtlarını döve-
rek içlerini boşaltırlar.

Bugün, İran'da, belli bir yaşa gelmiş her çocuk bu trajedik olayları en ince teferruatına kadar yaşar. Her çocukta, şuuraltında, bazı şahsiyetlere ve bazı değer hükümlerine karşı bir nefret uyandırılmıştır. Artık bir ömür boyu, bu telkinlerin te'sirinden kurtulamayacaktır.

Beşinci Grup: Bu grub üç zihniyetin taraftarlarından teşekkül etmiştir. Bunlar, İran'daki *Mecûsî* dininin reis ve rûhânîleri, İran'daki ırkçılar ve eski saltanat hânedanının mensuplarıdır. Mecûsî reis ve rûhânîler, inançları İslâm'ın karşısında eridiği ve kendileri de cemiyet bünyesinde eski itibarlarını kaybettikleri için, her hâlükârda İslâm'dan intikam almanın fırsatını kolluyorlardı.

Hânedan mensupları ise, binlerce yıllık saltanat ve mefâhirleri İslâm ile zir-ü zeber olduğundan, köle olarak baktıkları ve çıplak telâkki ettikleri bedevî Arapların bugün kendilerine hükmetmelerini kat'iyen hazmedemiyorlardı. İran ırkının üstünlüğünü kabûl eden ırkçılar ise, İslâm kültürü ile eski örf ve âdetlerinin bir anda sökülüp atılmasından had safhada rahatsızdılar.

Bu üç zihniyetin mensupları, istisnaları bir tarafa bırakılırsa, genelde İslâm'dan intikam almak için, zâhiren ve şeklen İslâm oldular.⁵ İslâm'ı içten yıkmanın planlarını yaptılar ve bu gaye etrafında birleştiler.

5 İbni Hazm, *Fi'l-milel ve'l-Ahvâ ve'n-nihâl*, 1975, Beyrut, II/115.

Şiîliğin Doğuşu Nasıl Olmuştur?

Bu sorunun cevabını vermek için tarihin perdelerini biraz aralayacak ve gerçek vak'alarla aramıza giren sis-leri dağıtmaya gayret edeceğiz. Bunun için de İslâm'ın ilk inkişaf dönemlerinden kısaca bahsedeceğiz.

En büyük hidâyet meş'alesi olan Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın nâzil olmasıyla, bütün insanlık âleminde yepyeni bir devir başlamıştı. İnsanlar kalb ve ruhlarının fitrî ihtiyacı olan Hak Dine kavuşma sevinci içinde idiler. Şirkten tevhide, zulmetten nûra, hurafelerden hakikate, cehâletten mârifete kavuşmuşlardı. Kur'ân'ın hayatdar prensipleri onları her an maddî ve mânevî kemalâta doğru götürüyordu. Dü-nün bedevî insanları, artık âleme medeniyet dersi verecek hâle gelmişlerdi. Müslümanlar göz kamaştırarak bir gayret ve himmetle, bütün insanlık âlemine îman ve irfan nurlarını neşrediyorlardı. Yapılan bütün zulüm ve işken-celere, hile ve ihanetlere, oynanan bütün oyunlara rağmen, bu hidâyet nûrunun altına giren insanlar, günbegün artıyor ve kuvvetleniyorlardı. Artık Hak Din büyük bir şa'saa ile parlıyor, terakki ve teali ediyordu. İslâmiyet gönüllerde taht kura kura yayılıyor; îmanın küfre, Hakk'ın bâtıla, tevhidin şirke ve adaletin zulme gâlib geleceğinin emareleri ufukta görünüyordu.

Nitekim öyle de oldu. Rasûl-i Ekrem Efendimizin devr-i saadetlerinde İslâmiyet; Mekke, Medine, Hicaz ve civar bölgelerde mutlak hâkimiyetini kurdu. Artık cehâlet ve zulmet devri, yerini saadet ve nûr devrine bırakmıştı.

Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer (r.anhuma) devirlerinde kısa zaman içerisinde yapılan emsalsiz fütuhatlarla Suriye, Mısır, Irak ve İran'ın fethine muvaffak olundu.

Bu hârikulâde inkişaf, İslâm düşmanlarının, bil-hassa Yahudilerin⁶ hased ve kinlerini kabarttı.

Yahudiler tarih boyunca nifak ve ihtilâf çıkarmada ve ehl-i hakkı bölüp parçalamada maharet kesbetmiş dessay bir millettir. İlâhî iradeye her devirde karşı çıkmış, kendi peygamberlerini katletmekten çekinmemişlerdir. Bunlar her çeşit ihtilâli tezgâhlayan ve bütün ifsat komitelerini sevk ve idare eden, beşerin huzur, ahlâk ve itikadını bozmayı baş gaye edinen muzır bir millettir. Münâfıklık, riyakârlıkta hiçbir kavim bunlara ulaşamamıştır.

6 M. S. 70 yıllarında Romalıların Yahudileri Filistin'den uzaklaştırmasından sonra Yahudiler, kabile kabile Arabistan, Hicaz ve Yemen'e yerleşmişler ve buraları İkinci "Arz-ı Mev'ud" saymışlardı. Kısa zamanda buraların servet, mülk ve arazilerini ellerine geçirmişler, bir taraftan Musevîliği yaymaya çalışırken, diğer taraftan da halkı alabildiğine sömürmüşlerdi. Bir ara Yemen Hükümdarı Musevîliği kabul edince, Yahudiler Yemen'de ağırlıklarını hissettirmeye başlamışlardı. Fakat İslâmiyet'in doğuşu ve hızla yayılması onları endişeye sevk etmişti. Nitekim Hicaz ve civarında İslâmiyet'in yayılmasıyla mağlûb ve makhur olarak oralardan sökülüp atılmışlardı. Mekke ve Medine'deki Yahudilerin Müslümanlar karşısında uğradıkları bu mağlûbiyet, Yemen Yahudilerini son derece rencide etmişti.

Bir âyette meâlen şöyle buyrulur:

لَتَجِدَنَّ أَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الْيَهُودَ وَالَّذِينَ أَشْرَكُوا
وَلَتَجِدَنَّ أَقْرَبَهُم مَّوَدَّةً لِّلَّذِينَ آمَنُوا الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى
ذَٰلِكَ بِأَنَّ مِنْهُمْ قَسِيصِينَ وَرُهَبَانًا وَأَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُونَ

“(Ey Muhammed!) İman edenlere düşmanlık et-
mede insanların en şiddetlisinin Yahudiler ile Allah’a
ortak koşanlar olduğunu görürsün. Yine onların iman
edenlere sevgi bakımından en yakınının da Hristiyan-
lar olduğunu görürsün. Çünkü onların içinde keşişler
ve rahipler vardır. Onlar büyüklük de taslamazlar.”⁷

Bunlara: “İnsanlık âleminin nefs-i emmâresi” de-
nilse yeridir. Kur’ân’ın:

وَضُرِبَتْ عَلَيْهِمُ الذِّلَّةُ وَالْمَسْكَنَةُ

“İşte üzerlerine zillet ve yoksulluk damgası vuruldu”⁸
âyetiyle Yahudiler, kıyâmete kadar üzerlerinden silip
atamayacakları bir zillet ve meskenet damgasını ye-
mişlerdir.

Yahudiler, İslâmiyet’in kısa zamanda gösterdiği
büyük inkişaf karşısında dehşete kapılıyor ve beyin-
leri çatlayacak gibi oluyordu. Üstelik birçok Yahudi
cemaatlerinin İslâm’a girişi de onları büsbütün çıldır-
tıyordu. İslâmiyet’in bu hızlı ve parlak yayılışı mutlaka
durdurulmalıydı. Bu gidişle İslâmiyet bütün dünyaya

7 Mâide Sûresi, 5/82.

8 Bakara Sûresi 2/61.

yayılacak ve Yahudilik yeryüzünden silinip gidecekti. Birkaç bin senelik Yahudi varlığı artık son bulmuş olacaktı. Yahudiler vaktiyle, yani İslâmiyet'ten 6,5 asır önce de Hıristiyanlığın zuhuru ile böyle bir yok oluş tehlikesi geçirmişlerdi. Önce, Hıristiyanlığı ortadan kaldırmak için büyük gayret göstermişler, daha sonra bu yeni dinin mensuplarını kuvvetle mağlûb edemeyeceklerini anlayınca hile ve desise yoluna başvurmuşlardı. Şöyle ki:

Hıristiyanlığın esas temellerini yıkarak onun yerine kendi uydurma hurafelerini ikame etmek üzere âlim ve feylesof bir Yahudi olan Saul'u sahneye çıkardılar. Bu zeki Yahudi beyi, güya Hıristiyanlığı kabul ederek Pavlos ismini aldı ve kiliseye çekilerek uzun müddet inziva hayatı yaşadı. Hıristiyan dininin icablarını harfiyyen yerine getiriyor ve gitgide halkın itimadını kazanıyordu. Sonunda Hıristiyanların hüsn-ü zannına o derece mazhar oldu ki, kendisine bir havari gibi hürmet etmeye başladılar. Pavlos, bu hüsnî zannı, Hıristiyanlığı bozmakta çok dessor bir şekilde kullanmasını bildi. Hz. Îsâ (a.s) ile görüştüğüne ve O'ndan talimat aldığına halkı inandırmayı başardı. Kesif ve plânlı gayretleri sonunda, Hıristiyanların hem itikad, hem de ibâdetlerini hakikatten sapturmaya ve birtakım bâtil mezheb ve fırkaları ortaya çıkarmaya muvaffak oldu.⁹ Artık tevhid'in yerini teslis almış, yani Hıristiyanlar bir tek Ma'bûd'a bedel, Hz. Îsâ ve Hz. Meryem'e de ulûhiyet isnad etmeye başlamışlardı.

Fakat Yahudilerin İslâmiyet'in hızla yayılışı karşısında maruz kaldıkları tehlike, eskisinden çok daha

9 Ahmed Ziyaeddin Gümüshanevî, Netâic-i İ'tikadiye, s. 86.

büyüktü. Yahudilerin bu yeni dine mukavemetleri imkânsızdı. Çünkü İslâmiyet'in gelişme istidadı fevkalâde idi. Zira İslâm dini akla, mantığa muvafık olduğundan kalblere te'sir ediyor; sadece Yemen Yahudilerinin değil, bütün İsrâiloğullarının, doğup yükselmekte olan bu İslâm güneşi karşısında eriyecekleri muhakkak görünüyordu. Öyle ise, ne pahasına olursa olsun buna mâni olunmalıydı.

Vaktiyle, Hıristiyanlara karşı tezgâhlanan oyunun, şimdi Müslümanlara karşı oynanması lâzımdı. Uzun müzakerelerde bulundular ve sonunda Medine'de *İbni Sebe*'yi¹⁰ sahneye çıkardılar.

İbni Sebe, tahribat programını başlıca iki esas üzerine bina etti. İlk olarak, Müslümanlar arasında ihtilâf çıkarmakla, İslâm'ın inkişafına mâni olacak; ikinci

10 Abdullah İbni Sebe hahambaşıydı ve büyük bir komiteciydi. Hz. Osman (r.a) zamanında Yemen'den Medine-i Münevvere'ye gelerek zâhiren Müslüman olmuştu, ilk nifak ve ihtilâf tohumlarını burada atmaya başladı, İslâmiyet'i içinden yıkmak için büyük gayret gösterdi. Bu Yahudi dönmesinin maksadı, Pavlos'un Hıristiyanlığa yaptığı gibi, İslâm akaidini ifsad ederek Müslümanlığı çığırından çıkarmak ve Müslümanları birer hurâfeci ve hayalperest hâline getirmektir. Şunu hemen ifâde edelim ki, Yahudilerin İslâm dinine düşmanlıkları Peygamberimizin (a.s.m) doğumu ile başlamıştı. Onlar, Tevrat'tan mülhem olarak âhırzaman Peygamberinin gelişini bekliyorlar, lâkin onun kendi milletlerinden olacağını zannediyorlardı. Zanlarının hilâfına, âhırzaman Peygamberi Kureys'ten gelince, bu hâl onların kin ve hasedini galeyana getirdi. Bütün gayretlerine rağmen, gerek Rasûlullah Efendimiz'in (a.s.m) hayatında, gerekse Hz. Ebûbekir (r.a) ve Hz. Ömer (r.a) devirlerinde Müslümanlar arasında en ufak bir fitne sokmaya muvaffak olamadılar. Hz. Osman (r.a) devrinin sonlarına doğru ellerine bazı fırsatlar geçti. İbni Sebe de bu fırsatları en iyi bir şekilde değerlendirmeyi başardı.

safhada İslâmî inanç ve itikada hurafeler katarak, onlar arasına, kıyâmete kadar sürececek bir fikir ayrılığı sokacaktı. Bu iki hedefin tahakkuku için komiteler kuracak ve onlar vasıtasıyla Müslümanlar arasındaki birlik rûhunu, muhabbet, uhuvvet gibi mânevî râbitaları zayıflatarak ortadan kaldırmak üzere yoğun faaliyet gösterecekti. Her bir ifsat merhalesinin arkasından hemen durum değerlendirmesi yapılacak, planlanan hedeflerle alınan neticeler kontrol edilecek, değişen ve gelişen şartlar altında yeni hedeflerin tahakkuku için yeni planlar yapılacak ve tatbik sahasına sokulacaktı.

İbni Sebe ve arkadaşları halkın üzerinde te'sir icrâ edebilmek için hâlis bir Müslüman, müttakî bir mü'min kılığına girme kararı aldılar. Bu safhada, İbni Sebe, rolünü emsalsiz bir biçimde oynamayı başardı. Sabah namazlarında herkesten önce mescide gidiyor, yatsıda herkesten sonra mescidi terk ediyordu. Çokça namaz kılıyor, ekseri günler oruç tutuyor ve daima zikirle meşgul oluyordu. Gittiği her yerde çekici ve câzib konuşmalar yapıyor ve kendisini İslâm'ın en hâlis ve sâdik bir fedaisi gibi gösteriyordu. Sahâbîlerle, bilhassa Hz. Ali ile bol bol sohbet ediyor, onlara itimad telkin ediyordu. Bir taraftan fazilet ve takvâsını halka gösterirken, diğer taraftan da etrafıyla uyum te'min edemeyen gayr-i memnun kimseleri buluyor ve onlarla gizliden gizliye diyalog kuruyordu. Bu tiplerin bir kısmını makam ve mevki hırsından, bir kısmını şahsî garazdan, bir diğer kısmını da soy-sop üstünlüğü damarından yakalayıp kendine bağlıyor ve onları birer problem insan hâline getiriyordu.

Daha sonra, faaliyetlerini Medine dışına taşırmaya ve daha önce buralara göndermiş olduğu adamlarıyla temaslar kurup halkı hilâfet aleyhinde kışkırtmaya karar verdi. O günkü içtimâî bünye de, maalesef, bu yıkıcı fikirlerin yayılmasına oldukça muvafık idi. Devlet aleyhinde istismar edilebilecek hususlar vardı. Bunlardan birisi Hâşimîlik - Emevîlik rekabetiydi. Devlet adamlarının ekserisinin Emevîlerden olması, Hâşimîler için bir huzursuzluk kaynağı, dolayısıyla da önemli bir tahrik unsuruydu. İstismar edilebilecek bir diğer husus da; devlet işlerinde Ensâr'dan çok, Muhâcirlerin vazife almış olmasıydı.

İbni Sebe, bu ve benzeri bütün fırsatları değerlendirmek üzere seyahata çıktı. Önce Basra'ya gitti. Burada daha önce yerleştiği komitacıları vasıtasıyla devletten memnun olmayan kişilerle temaslar kurdu. Yaptığı faaliyetler, Vali Abdullah bin Amr'ın dikkatini çekince Kufe'ye geçti. Burada da bir kısım halkın idare aleyhinde olması, İbni Sebe'nin işini daha da kolaylaştırdı ve kısa zamanda komitacılarını gerekli biçimde organize ederek Şam yolunu tuttu. Şam'da aradığını bulamadı. Zira devlet işleri yolundaydı ve istismar edebileceği fazla bir mevzu yoktu. Buradan Mısır'a gitti. Aradığı şartları maalesef burada fazlasıyla buldu. Çünkü muhtelif sebeplerle devlet idarecileri aleyhinde bulunan çeşitli gruplar burada toplanmışlardı. İbni Sebe dağınık hâlde bulunan bu grupları büyük gayretler sonunda bir çatı altında toplayarak, onları Hz. Osman'a (r.a) karşı harekete hazır hâle getirdi.

Bu merhaleden sonra, Hz. Osman (r.a) aleyhinde tanzim ettiği bir dizi iftira listesini diğer İslâm

vilâyetlerindeki adamlarına göndererek, Halife'ye karşı bir kıyam hareketi başlatmak üzere yeni ve yoğun bir faaliyetin içine girdi ve adamlarına şu talimatı verdi:

“İşe, bütün devlet erkânını kötölemekle başlayın. Kendinizi de ‘emr-i bi’l-ma’rûf ve nehy-i ani’l-münker’ ile meşgul gösterin. Halkın hürmet ve muhabbetini kazanın.”

Kendisi de çeşitli vilâyetlere ve bilhassa Basra ve Kûfe'ye sürekli olarak mektuplar gönderiyordu. Bu mektuplarda idarî ve siyasî mes'eleler, yalan ve iftiralarla abartılıyor, Hz. Osman ve valilerinin halka zulüm ve gadrettiği ve bütün vilâyetlerin müthiş bir kargaşa içinde bulunduğu imajı veriliyordu. Maksat, Medine dışındaki diğer bölgelerin İslâmî çizgiden git-tikçe uzaklaştığı, anarşinin bütün İslâm beldelerinde yaygınlık kazandığı kanaatini halka telkin etmek, halifenin bu mes'elelere karşı lâkayd ve âciz kaldığını zihinlere yerleştirmekti.

Fitne ve fesat haberleri Medine'ye ulaşınca Hz. Osman (r.a), Hz. Ali'nin de yardımıyla, durumun tedkiki için çeşitli vilâyetlere güvenilir ve itibarlı hey'etler gönderdi. Bu hey'etler, durumun propaganda edildiği gibi olmadığını, aksine bütün ülkede huzur ve sükûnun hâkim olduğunu müşahede ederek raporlarında belirttiler. Hz. Osman (r.a), hey'etlerin bu raporları ile de iktifa etmedi ve bütün valileri istişare için Medine'ye çağırıldı. Onlarla müşaverede bulundu. Gerçekten ortada önemli bir problem yoktu. Yine de tedbir olarak valileri, halka iyi muamele etmeleri yolunda ikaz etti. Ancak fitne durmuyordu. Çünkü düşman gizli ve sinsî idi ve çok planlı çalışıyordu. Ortada, üzerine yürünülebilecek

açık bir cephe mevcut değildi. Halk, her gün biraz daha fitnenin içine itiliyordu.

İbni Sebe, bu çalkantılar sırasında, Şîliğin ilk çekirdeği olan Sebeyye mezhebini kurdu.¹¹ Böylece, tasarladığı hainâne planını gerçekleştirmede büyük bir adım atmış oluyordu. Bu mezheb, istikbâlde İslâm'ı parçalayacak fırkaların temelini teşkil edecekti.

İbni Sebe, Mısır'da kurmuş olduğu bu mezhebine yeterince taraftar buldu ve onları Hz. Osman (r.a) aleyhine tam mânâsıyla şartlandırdı. Şimdi sıra yeni bir halife adayı tesbit ederek Hz. Osman'ı (r.a) katletmeye gelmişti. Bu noktada şöyle bir planla işe başladı:

“Hz. Osman kusurlu ve hatalı bir insandı. O'nun yerine gelecek kimse de hatalı bir insan olursa problemlere çözüm getirilemez; zulmün, haksızlığın önü alınmazdı. O hâlde en mühim mes'ele, O'nun yerine gelecek kişinin hatadan sâlim, masum bir insan olmasıydı. Bu masum insan ise, çocukluğundan beri Hz. Peygamber'in (a.s.m) murakabesi altında yetişen, O'nun terbiyesiyle olgunlaşan ve O'nun ilmine ve kemaline vâris olan Hz. Ali'den başkası olamazdı. Her peygamberin bir veziri olduğu gibi, Hz. Ali de Hz. Peygamber'in veziriydi. Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer ve Hz. Osman, O'nun bu verâset hakkını gasbetmişlerdi...”

İbni Sebe bu dâvâsını kuvvetlendirmek için, Hz. Ali'yi (r.a) eski masal kahramanları gibi gösteriyor, birtakım hurâfe ve hikâyelerle O'nun insanüstü bir varlık olduğunu telkin ederek etrafındaki insanları gitgide birer Hz. Ali meczubu hâline getiriyordu.

11 Muhammed Ebû Zehra, Mezhebler Tarihi, s. 39.

İbni Sebe, planlarını merhale merhale icra sahasına koymaktaydı. Şimdi sıra güya Hz. Ali'nin (r.a) hakkını almaya gelmişti. Bunun için de şu telkin metodunu uyguladı:

Her peygamberin bir vâsisi vardır. Hz. Peygamber (a.s.m), Hz. Ali'yi (r.a) vâsi tâyin etmiştir. Hz. Peygamber'in bu vasiyetini yerine getirmemek kadar büyük bir cinayet olamaz. Hem Hz. Peygamber (a.s.m), Hz. İsâ gibi tekrar yeryüzüne geri gelecek ve 'niçin vasiyetimi yerine getirmediğiniz' diye bizden hesap soracaktır. O zaman hepimiz mahcup olacak ve hüsrana uğrayacağız...¹²

Bu gibi telkinlerle, çevresindeki insanların his ve heyecanlarını arzu ettiği noktaya getirince Medine'yi basıp Hz. Osman'ı (r.a) öldürmeye karar verdi. İbni Sebe hacca gidiyormuş gibi yaparak harekete geçirdiği

12 İbni Sebe Hıristiyanlıktaki ricat fikrini taraftarlarına kabul ettirerek onları galeyana getirmeyi başarmıştı.

İbni Sebe, halka, "Hz. İsâ'nın geri döneceğine inandığınız hâlde, neden Hz. Peygamber'in (a.s.m) tekrar geri döneceğine inanmıyorsunuz? Hâlbuki şu âyet-i kerîme Hz. Peygamber'in (a.s.m) tekrar geri döneceğini bize bildirmektedir: "Herhâlde O Kur'ân'ı senin üzerine farz kılan (Allah), seni (tekrar) dönülecek yere döndürecektir." (Kasas, 28/85) İbni Sebe, yukarıdaki âyeti kendi fikrine delil getiriyor ve Hz. Peygamber'in (a.s.m) geri gelmeye Hz. İsâ (a.s)'dan daha fazla hak sâhibi olduğunu telkin ederek halkı ifsat ediyordu.

Hâlbuki bu âyet-i kerîmenin mânâsı, İbni Sebe'nin iddia ettiği gibi değildir. Bu âyet-i kerîme, Hicret sırasında nâzil olmuştu. Rasûlullah (a.s.m), Mekke'den hicretinde, el-Cuhfe denilen yere geldiği zaman, doğup büyüdüğü Mekke'den ayrılışın ızdırabını duyarak kederlenmiş ve Cenâb-ı Hak, Rasûl-i Edîb'ini (a.s.m) teskin ve teselli için bu âyeti inzal buyurmuş ve onun tekrar Mekke'ye döneceğini haber vermişti.

adamlarını Medine yakınındaki Merve’de topladı. İlk fırsatta Medine’ye girecekler ve Hz. Osman’ı öldürmek için çareler arayacaklardı.

Katlin, Hâşimîler tarafından yapıldığı intibahı vermek için de Mısırlılar Hz. Ali’nin (r.a) etrafında toplanacaklar ve güya Hz. Ali’nin (r.a) hakkını müdafaa edeceklerdi. Tâ ki, Emevîlerle Hâşimîler karşı karşıya gelsinler ve böylece dâhilî harbler başlasındı.

İbni Sebe, daha önce Basra, Mısır ve Kûfe gibi merkezlerdeki adamlarına Hz. Âişe, Hz. Ali, Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr’in (r.anhüm) imzalarıyla uydurma mektuplar göndermiş ve onlardan güya Hz. Osman’ın hilâfetten uzaklaştırılmasını istemişti. İbni Sebe’nin komitecileri bu mektuplarla birçok insanları ifsat ettiler. Böylece kuvvetlendiler ve yola çıkarak İbni Sebe’nin grubuna Medine yakınlarında iltihak ettiler. Bu yeni kuvvetlerle İbni Sebe’nin eşkıyaları üç bin civarına erişmiş oluyordu.

Mısırlılar Hz. Ali’ye, Basralılar Hz. Talhâ’ya ve Kûfeliler de Hz. Zübeyr’e başvurarak:

“Mektuplarınızı okuduk; Osman’ı hal’ edip ümmeti salâha çıkarmak ve sizi devletin başına getirmek istiyoruz,” dediler. Onlar da, kendileri tarafından böyle bir mektubun yazılmadığını, işin içinde bir nifak olduğunu söyleyerek hemen memleketlerine dönmelelerini tavsiye ettiler.

İsyancılar bu defa Hz. Osman’ın yanına gittiler. Bunun üzerine, Hz. Osman, Hz. Ali’nin de yardımıyla, âsileri ve bütün Medinelileri mescidde topladı. Herkesin şikâyetini dinledi. Onlara:

“Şikâyetlerinizi nazara alacağız, hatâ telâkki ettiğiniz mes’eleleri tashihe gayret edeceğiz. Müsterih olun...” dedi. Bu arada âsiler, Mısır valisinin azlını istediler.

Hız. Osman (r.a) “vali olarak kimi istediklerini” sordu. Onlar da: “Ebûbekir’in oğlu Muhammed’i isteriz” diye karşılık verdiklerinde, Hız. Osman teklifi kabul etti ve hemen tâyin emrini Muhammed’e verdi.

Neticede bütün taraflar mutmain olarak geri dönmeye başladılar. İbni Sebe bu durumdan fazlasıyla rahatsız oldu. Geri dönmekte olan Mısır kabilelerini tekrar Medine’ye döndürmek ve mütecâviz bir hâle getirmek için şeytanî bir plan hazırladı. Mısır valisine hitaben, Hız. Osman (r.a) adına bir mektup yazdı: Mektuba, Hız. Osman nâmına sahte bir mühür basıp, fedâilerinden birine vererek kabile arkasından yola çıkardı. O da devsiyle kabileye yetişerek, plan gereği şüpheli hareketlerle nazar-ı dikkati kendisine çekti. Neticede kafiledelikler bu adamdan şüphelenerek onu yakaladılar ve mektubu ele geçirdiler. Zaten onun istediği de bu idi.

Mektupta Mısır valisine hitaben, “Bu âsiler geldiği zaman elebaşlarını öldür ve gerisini de hapsed” diye emredilmişti. Bu mektubu dinleyen mütecâvizler birden şoke oldular ve yeniden galeyana gelerek tekrar Medine’yi bastılar. Hız. Osman’ın (r.a) evini muhasara altına aldılar, onun dışarıya çıkmasına ve dışarıdan birilerinin yiyecek ve içecek getirmesine müsaade etmediler.

Günlerce aç ve susuz kalan Hız. Osman (r.a) kendi yüzünden fitne çıkmaması için şehit olmaya razı oldu. Hız. Ali, Hız. Zübeyr ve Hız. Talhâ’nın hâdiseyi yatıştırma

gayretlerine rağmen sonunda Hz. Osman'ın evini bastılar ve kendisini Kur'ân okurken şehid ettiler.

Hz. Osman'ın katili Yemenli bir Yahudi olan el-Gafikî idi. Hz. Osman'ın şehâdetiyle İbni Sebe, dâvâsında büyük bir merhale kat'etmiş oluyordu. Artık nifak tohumları meyvelerini vermeye başlamıştı. Bu elîm hâdisе Müslümanların İslâm dinini başka ülkelerе ulaştırma-larına engel oldu. İslâm'ın fütuhât ve tebliğ devri kapandı, bir tevakkuf ve keşmekeş devri başladı.

Bu merhaleden sonra İbni Sebe, Hâşimîlerle Emevîleri karşı karşıya getirmek için yeni bir plan hazırladı. Hz. Osman (r.a) Emevî, Hz. Ali (r.a) ise Hâşimî olduğu için, Hz. Osman'ı, Hz. Ali'nin öldürttüğünü ve O'nun yerine geçmek istediğini etrafa gizlice yayarak Emevîleri tahrik etti. İbni Sebe, bir taraftan Hz. Ali'ye bu çirkin iftirayı yaparken, diğer taraftan O'nun halife olması için açıkça gayret gösteriyor, böylece halkın bu iftiraya kanmasını sağlamaya çalışıyordu.

Bu maksatla, Mısır'dan gelen kafileden, Yahudi asıllı İbni Meymun riyâsetinde bir hey'et seçerek Hz. Ali'nin (r.a) huzuruna gönderdi. Hey'et Hz. Ali'ye:

“Malûmunuz olduğu üzere, bu ümmet başsız kalmıştır. Halifelîğe de en lâyük sizsiniz. Sizden bu vazifeyi deruhte etmenizi istiyoruz,” dediler. Hz. Ali (r.a) bu teklifi reddederek onları evinden kovdu.

Hz. Ali'den (r.a) böyle bir cevap alınması üzerine Kûfelilerden bir hey'eti Hz. Zübeyr'e ve Basralılardan bir hey'eti de Hz. Talhâ'ya gönderdi. Hz. Zübeyr ve Hz. Talhâ da, Hz. Ali gibi bunların hilâfet tekliflerini reddederek, huzurlarından kovdular.

İbni Sebe, onlardan da istediğini elde edemeyince, bu defa mütecâvizleri sevk ve idare eden Yahudi Gafikî'ye şu talimatı verdi: “Medinelileri mescide toplayınız ve onlara hemen kendilerine bir halife seçmelerini söyleyin. Aksi takdirde hepsini kılıçla tehdit ediniz...”

Gafikî başkanlığındaki âsiler, bu emir mucibince Medinelileri mescide toplayarak onlara:

“En kısa zamanda kendinize bir reis seçiniz. Şayet siz bugün bu vazifeyi yapmazsanız, Ali, Zübeyr ve Talhâ da dâhil olmak üzere hepinizi kılıçtan geçireceğiz,” dediler.

Bu tehdidi dinleyen Medine halkı, Hz. Ali'nin (r.a) huzuruna çıkarak, O'ndan halifeliği kabul etmesini istirham ettiler. Hz. Ali de bu karışık durumu göz önünde bulundurarak, vazifeyi –hiç istemediği hâlde– kabûle mecbur oldu.

Az zaman sonra Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr (r.anhuma) Hz. Ali'ye (r.a) giderek, O'ndan kitabın hükmünü icra etmesini ve Hz. Osman'ın katillerinin cezalandırılmasını istediler. Hz. Ali onlara hitaben:

“Haklısınız; fakat devlet henüz âsileri tam mânâsıyla sindirmiş değildir. Onun için devletin hâdiselere hâkim olmasını beklemek gerekir...” dedi.

Hz. Ali (r.a), suçluların tek tek belirlenerek sorguya çekilmelerini ve gerekli cezaya çarptırılmalarını istiyordu. Hz. Âişe, Hz. Zübeyr ve Hz. Talhâ (r.anhuma) ise şu fikirdeydiler:

“Fitne büyümüş, devleti hedef almış ve halife şehid edilmiştir. Mes'ele sadece Hz. Osman'ın katilinin

bulunması değildir. Bu fitne hareketine katılanların çoğunun öldürülmesi gerekir. Bu sebeble, âsiler hemen cezalandırılmalıdır. “

Hz. Ali (r.a), Kur’ân’ın nassından hareket ile:

“Birinin hatasıyla başkasının mesul olamayacağı” görüşünü ileri sürerek, onların bu fikrine iştirak etmedi.¹³

Bediüzzaman Hazretleri bu içtihat farkını şöyle izah eder:

Cemel Vak’ası denilen Hazret-i Ali ile Hazret-i Talhâ ve Hazret-i Zübeyr ve Âişe-i Sıddîka (rıdvânullahi teâlâ aleyhim ecmaîn) arasında olan muharebe, adalet-i mahzâ ile adalet-i izafiyenin mücadelesidir. Şöyle ki:

Hazret-i Ali, adalet-i mahzâyı esas edip Şeyheyn zamanındaki gibi o esas üzerine gitmek için içtihad etmiş. Muârizları ise, Şeyheyn zamanındaki safvet-i İslâmiye adalet-i mahzâyâya müsait idi; fakat mürur-u zamanla İslâmiyetleri zayıf muhtelif akvam hayat-ı içtimaiye-i İslâmiyeye girdikleri için, adalet-i mahzânın tatbikatı çok müşkül olduğundan, “ehvenüşşerri ihtiyar” denilen adalet-i nisbiye esası üzerine içtihad ettiler. Münakaşa-i içtihadiye siyasete girdiği için muharebeyi intac etmiştir. Madem sırf lillâh için ve İslâmiyet’in menâfii için içtihad edilmiş ve içtihadıdan muharebe tevellüt etmiş; elbette hem katil, hem maktul, ikisi de ehl-i Cennettir, ikisi de ehl-i sevaptır diyebiliriz. Her ne kadar Hazret-i Ali’nin içtihadı musîb ve mukabilindekilerin hata ise

13 Görüldüğü gibi, Hz. Ali (r.a) ile Hz. Talhâ (r.a) ve Hz. Zübeyr (r.a) arasındaki ihtilâf, içtihad farkından ileri geliyordu.

de, yine azâba müstehak değiller. Çünkü içtihad eden, hakkı bulsa iki sevap var; bulmazsa, bir nevi ibâdet olan içtihad sevabı olarak bir sevap alır, hatasından mazurdur. Bizde gayet meşhur ve sözü hüccet bir zât-ı muhakkik, demiş ki:

Sahâbîlerin muharebesinde kıyl ü kıl etme. Çünkü hem kâtil ve hem maktul ikisi de ehl-i Cennettirler.

Adalet-i mahzâ ile adalet-i izafiyenin izahı şudur ki:

مَنْ قَتَلَ نَفْسًا بِغَيْرِ نَفْسٍ أَوْ فَسَادٍ فِي الْأَرْضِ فَكَأَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيعًا

“Kim bir cana kıymamış veya yeryüzünde fesat çıkarmamış birisini öldürürse, bütün insanları öldürmüş gibidir.”¹⁴

Âyetin mânâ-yı îşârîsiyle, bir mâsumun hakkı, bütün halk için dahi iptal edilmez. Bir fert dahi, umumun selâmeti için feda edilmez. Cenâb-ı Hakk’ın nazar-ı merhametinde hak haktır, küçüğüne büyüğüne bakılmaz. Küçük, büyük için iptal edilmez. Bir cemaatin selâmeti için, bir ferdin rızası bulunmadan, hayatı ve hakkı feda edilmez. Hamiyet nâmına, rızasıyla olsa, o başka meseledir.

Adalet-i izafiye ise, küllün selâmeti için cüz’ü feda eder. Cemaat için, ferdin hakkını nazara almaz. Ehvenüşşer diye bir nevi adalet-i izafiyeyi yapmaya çalışır. Fakat adalet-i mahzâ kabil-i tatbik ise, adalet-i izafiyeye gidilmez. Gidilse zulümdür.

14 Mâide Sûresi, 32.

İşte, İmam-ı Ali (r.a), adalet-i mahzâyı Şeyheyn zamanındaki gibi kâbil-i tatbiktir deyip, hilâfet-i İslâmiyeyi o esas üzerine bina ediyordu. Mukâbilleri ve muarızları ise, “Kâbil-i tatbik değil; çok müşkülâtı var” diye, adalet i izafiye üzerine içtihad etmişler. Tarihin gösterdiği sair esbab ise, hakikî sebep değiller, bahanelerdir.¹⁵

Hz. Zübeyr ve Hz. Talhâ (r.ahnum), Hz. Ali'nin içtihadını öğrendikten sonra, Hz. Âişe (r.anhâ) ile Mekke'de görüştiler ve âsilerin üzerine yürümek için kuvvet toplamak üzere Basra'ya gitmeye karar verdiler.

Hz. Âli de (r.a), Hz. Âişe, Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr'in (r.anhum) Basra'ya gittiklerini haber alınca, devletin bütünlüğünde bir parçalanma, bölünme olmaması için ordusuyla Basra'ya hareket etti ve Zikar mevkiinde konakladı. Hz. Ali (r.a) mes'elenin sulh yoluyla halledilmesi için Ka'ka isminde bir elçisini Hz. Âişe, Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr'e (r.anhum) göndererek onlara, tefrikanın fenalığını, birlik ve beraberliğin ehemmiyetini, her şeyin sulh yoluyla daha iyi hallolacağını anlatmasını istedi. O da bu emir mucibince, Hz. Âişe, Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr'in yanına giderek, onlara Hz. Ali'nin (r.a):

“Bu yaranın ilâcının sükûnet olduğunu, sükûnet teessüs ettikten sonra her tedbirin alınabileceğini, aksi hâlde fitne ve fesat çıkacağını, bunun da İslâm'a ve Müslümanlara getireceği sıkıntının büyük olacağını” söylediğini onlara izah etti.

Onlar:

15 Said Nursî, Mektubat, RNK Neşriyat, İstanbul 2018, s. 57.

“Eğer Ali bu fikirde ise, aramızda bir görüş ayrılığı kalmamıştır” dediler.

Bu neticeden her iki tarafın mensupları da memnun oldular. Böylece bir istikrar, bir sükûn, hâli hâsıl oldu. Herkes kendisini emniyet ve huzur içerisinde görerek çadırlarına çekildiler.

Bu sulhdan, ziyâde rahatsız olan münâfık İbni Sebe, taraftarlarını toplayarak onlara:

“Ne yapıp edip harbi kızıştırmanız ve Müslümanları birbirine düşürüp kırdırmanız lâzım. Şayet bir netice alamazsak, bütün gayretimiz boşa gider; hedefe varamamış oluruz” dedi. Ve savaşı başlatmak üzere yeni bir plan hazırladılar.

Sabaha yakın saatlerde tatbika koyulacak bu yeni plan gereği, İbni Sebe kendi adamlarını Hz. Ali (r.a) ile Hz. Zübeyr ve Hz. Talhâ'nın (r.a) çadırlarının etrafında yerleştirdi. Bunlar daha sonra her iki tarafın çadırlarına baskında bulundular. Gürültü üzerine uyanan Hz. Zübeyr ve Hz. Talhâ (r.a):

“Ne var, ne oluyor?” diye sorduklarında, İbni Sebe'nin adamları: “Hz. Ali'nin adamları (Kûfeliler) bize gece baskını yaptı” dediler.

Bu haber üzerine Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr (r.a):

“Anlaşıldı, Hz. Ali, harbi kesmekte samimi değilmiş” dediler.

Öte yandan gürültüyü işiten Hz. Ali (r.a):

“Ne oluyor?” diye sordu. Yine İbni Sebe'nin adamları: “Karşı taraf bize gece baskını yaptı. Biz de püskürttük” dediler. Hz. Ali de:

“Anlaşıldı. Talhâ ve Zübeyr bizimle sulh mes’elesinde mutabık değilmişler” dedi. Böylece on bin kişinin hayatına mâl olan Cemel Vak’ası meydana geldi. Hz. Talhâ ve Hz. Zübeyr de bu harbde şehit düştüler. İbni Sebe, böylece Hz. Osman’ın (r.a) katlinden sonra maksadına doğru mühim bir merhale daha kat’etmiş oluyordu.

Hz. Ali (r.a) Cemel Vak’ası’ndan sonra bir müddet Basra’da kaldı. Daha sonra oradan Kûfe’ye geldi. Müslümanların büyük bir kısmı, Fas’tan tâ Çin hududuna kadar Hz. Ali’ye (r.a) bîat etmişlerdi. Bîat etmeyen, sadece Suriyeli Müslümanlar kalmıştı.

Hz. Ali (r.a), Şam Valisi Muâviye’nin ve dolayısıyla Suriye’nin biatini te’min etmek için, her zaman olduğu gibi sulh yolunu tercih ederek kendisine Cerir isimindeki bir adamını elçi olarak gönderdi.

İbni Sebe, Hz. Ali’nin (r.a) mes’eleyi sulh yoluyla halletme teşebbüsü üzerine, her zamanki gibi sulh yolunu tıkamak için yine harekete geçti. Çünkü şayet sulh olursa, Hz. Ali (r.a) bundan sonra ilk iş olarak İbni Sebe taraftarlarını ele alacak, suçlular tesbit edilince de âkıbetleri çok kötü olacaktı.

Şu hâlde, iki taraf da bir esas üzere barışacak olurlarsa, âsilerin hezimete uğrayacakları şüphesizdi. Onun için, mutlaka bu sulha mâni olunmalı ve taraflar karşı karşıya getirilmeliydi.

İbni Sebe ve arkadaşları hâdiseleri kendi lehlerine çevirecek bir hâlin doğmasını bekliyorlardı. Nitekim hâdiselerin seyri lehlerine cereyan etti. Çünkü Muâviye, Hz. Ali’nin (r.a) bu teklifini kabul etmemişti. Neticede

her iki taraf da harb hazırlıklarını tamamlayıp Muharrem ayında Sıffîn'de karşı karşıya geldiler.

Bununla beraber Hz. Ali (r.a) ile Hz. Muâviye (r.a) bu ayda harb etmemek için bir aylık bir mütareke yaptılar. Hz. Ali (r.a) bu mütarekeyi fırsat bilerek, Hz. Muâviye'ye sulh için yeniden hey'etler yolladı.

İbni Sebe, harbe mâni olmak için giden hey'etler içine Hâtemoğlu Adiy ve Sebt gibi adamlarını soktu. Bu adamlar Hz. Muâviye'yi mütecâviz bir lisanla tehdit etmişler ve O'na karşı:

“Siz de Cemel Vak'ası'nda hezimete uğrayanlardan daha perişan olacaksınız...” gibi tahrik edici sözler sarf ederek, muhtemel bir sulha mâni olmuşlardı.

İbni Sebe ve adamları, bir taraftan da Hz. Ali'nin ordusunu bir an evvel harbe girmeye teşvik ediyor ve onlara:

“Şamlıların da Cemel Vak'ası'ndakiler gibi hezimete uğrayacaklarını” telkin ediyorlardı. Neticede taraflar yine karşı karşıya geldiler ve Sıffîn Muharebesi vuku buldu.

İbni Sebe, bu dâhilî harblerle esas maksadına yaklaşmış oluyordu. Çünkü onun asıl maksadı, İslâm itikadına hurafeler sokarak onu aslî sâfiyetinden çıkarmaktı.

Bugün kavga eden mü'minler yarın barışabilir ve tekrar biraraya gelerek İslâm birliğini yeniden te'sis edebilirlerdi. Müslümanlar arasında tâ kıyâmete kadar devam edebilecek bir ihtilâf çıkararak onları inanç yönünden parçalamak, hiziplere ayırmak icab ediyordu.

Şimdi yapılacak en önemli iş, itikadları aslî çizgisinden saptırmak için dine hurafeler sokmak idi.

İbni Sebe bu işe, Ehl-i Beyt muhabbetini istismar etmekle başladı. Ehl-i Beyt'in en ateşli bir taraftarı olarak sahneye çıktı. Hilâfetin baştan beri Hz. Ali'nin hakkı olduğunu ve O'ndan haksız olarak gasbedildiğini etrafa yaydı. Hz. Ali ve evlâtlarını, İlâhlar Hânedanı hâline getirerek, İslâm dinini Hıristiyanlıkta olduğu gibi tevhid esasından saptırmaya tevessül etti. Sonunda İbni Sebe başkanlığındaki bir grub, Hz. Ali'nin (r.a), huzuruna çıkarak O'na:

“*Sen Rabbimizsin, İlâhımızsın*” dediler. Hz. Ali, bu müşriklerin bir kısmını yaktırdı.¹⁶ İbni Sebe'yi ise, ordu içinde taraftarlarının çokluğu sebebiyle, fitne ve zaafa yol açacağı endişesinden, yaktırmaktan vazgeçti. İran'ın eski hükûmet merkezi olan Medâyin'e sürdüdü.

Ne yazık ki Medâyin, İbni Sebe'nin sapık fikirlerinin üretilmesine çok müsait bir zemin idi. İbni Sebe burada, vaktiyle Hz. Ali'den kaçan Hâricîlerle görüştü ve reisleri *Evfaoğlu*'nu buldu. Evfaoğlunun Hz. Ali'ye karşı bir harekette bulunmak istediğini anlayınca, ona:

16 Abdurrahman İbni Ahmed, Şerh-i Mevakıf, İstanbul H. 1286, s. 624; Fahreddin Razî, Muhassilu Kelâm, Mısır H. 1323, s. 177. Hz. Ali (r.a) bir gün evinden çıkarken bu sapık gürültüden birkaç kişinin kendisine secde ettiklerini görmüş, onlara ne yaptıklarını sormuş. Onların kendisine “Sen, O'sun” dediklerini duyunca, hayretle: “Ben kimim?” demişti. Onlar da (hâşâ): “Sen O'ndan gayri bir mabûd olmayan Allah'sın” demeleri üzerine celâllenerek: “Bu söz küfürdür. Bundan tevbe ediniz. Yoksa sizi mahvederim” cevabını vermiş, onlara üç gün süre tanımişti. Verilen mühlet içinde tevbeye yanaşmadıkları için, Hz. Ali, bu sapık adamların yakılmasını emretmişti...

“Böyle bir hareketle Ali’yi mağlûb edemezsiniz, ancak siz mağlûb olursunuz” dedi. Evfaoğlu, İbni Sebe’ye fikrini sorunca, o da:

“Üç fedai ile bu işi hallederiz” dedi.

Bu konuşmadan sonra, Hz. Ali, Hz. Muâviye ve Hz. Amr İbnü’l-Âs’ın öldürülmesinde mutabık kaldılar. Bu maksatla üç suikastçıyı yola çıkardılar. Üç sahâbî, Ramazan’ın 17’nci günü sabah namazını kıldıracakları sırada öldürüleceklerdi. Takdir-i İlâhî ile Hz. Muâviye ve Hz. Amr İbnü’l-Âs bu suikastten kurtuldular. Fakat *İbni Mülcem* isimli suikastçi Hz. Ali’yi, şehâdetine sebep olan zehirli bir kılıç ile yaralamaya muvaffak oldu.

İbni Sebe, İbni Mülcem’i, Hz. Ali’yi öldürtmek üzere yola çıkardıktan sonra, Meymunoğlu’nu birkaç adamıyla Kûfe’ye göndermişti. Meymunoğlu orada:

“Ali ölmedi, uruç etti, semâya çıktı. Şimdi o, bulutların üzerindedir. Çok geçmeden geri dönecek ve kılıcıyla bütün dünyaya adalet dağıtacaktır...” gibi hurâfeler yayacaktı.

İbni Sebe, yakın mesai arkadaşları ile beraber İran’da yapacakları ihanet faaliyetlerinin planlarını hazırladılar ve çalışmaya koyuldular. O günkü içtimâî durum da onların bu planlarını tatbik etmeye son derece elverişli idi. Şöyle ki:

İslâmiyet çok kısa bir zamanda geniş bir sahaya yayılmıştı. Bu derece geniş ve yaygın bir coğrafya üzerinde İslâm’ın bütün mânâ ve inceliklerini, hikmet ve hakikatlerini, yeni Müslümanlığı kabul etmiş milletlere intikal ettirmek, mizaçları farklı kavimleri İslâmî

potada eritmek ve yoğurmak, henüz yeni kurulmuş bir İslâm Devleti için fevkalâde zor bir işti. İslâm'ın ulaştığı her yerde, İslâm'a kitleler hâlinde katılmalar oluyordu. Gerçi bu durum, Müslümanları sevindiriyordu. Fakat mânevî hamur gerekli şekilde yoğrulmuyor, ideal mânâda Müslümanlar pek yetişemiyor, dolayısıyla da ideal duruş ve yaşayış açısından Müslümanlar arzu edilen kıvamda bütünleşemiyordu. Halk tabakaları, işlenmemiş ham toprak gibiydiler. Bu durum, bilhassa kendini İran'da açık bir şekilde gösteriyordu.

Yeni Müslüman olmuş kimseler, eski yanlış inançlarından bütün bütün kurtulmuş değillerdi. Asırlardan beri süre gelmiş hurâfe ve bâtil inançların te'sirinde kalarak ruhları, akılları, kalbleri boyanmış bu insanlara İslâm'ın vehim ve hayâlâtтан, düzmece ve hurâfattan uzak olan berrak, net, sâfî hakikatlerini olduğu gibi kabul etmek hayli zor geliyordu. İslâmiyet bu mutassıp insanlarca hakkıyla hazmedilemiyor ve hak din, kalblere ve hislere tam mânâsıyla yerleştirilemiyordu. Psikolojik olarak istiyorlardı ki eski inançlarını, örf ve an'anelerini de İslâmiyetle birlikte devam ettirsinler. Diğer taraftan, hilâfet makamı da, bu ülkede ikaz ve irşad hizmetini gereken seviyede yapamıyordu. O beldelelerdeki insanlara, İslâm'ı bütün müesseseleriyle yerleştirme ve onların şüphe ve tereddütlerini izale etme hizmeti, büyük ölçüde aksıyordu. Zira İslâmiyet gayet geniş bir sahaya yayılmış, sahâbîlerin büyük bir kısmı iç fitnelerde vefat etmiş, diğer bir kısmı uzlet hayatını tercih etmiş, bir kısmı da içtimâî hayata müdahale edemeyecek kadar yaşlanmıştı.

Bu mühim vazifenin ihmal edilmesi neticesinde, bu yeni beldeler uzun süre hamisiz ve sâhipsiz kaldı. Fetih zamanında aldıkları ilk feyiz ve ilimle Kur'ân'a ve îmana ait hakikatleri tamamıyla ihata edememişlerdi. Bu sebeble henüz hak ve bâtulı, hurâfe ve hakikatı temyiz edecek duruma gelmemişlerdi.

İşte, Yahudi gibi derras bir kavim, bu içtimâî durumdan istifade etmeyi başardı.

İbni Sebe'nin, İran'da menfi fikirlerini yerleştirmesinde mühim bir faktör de, halkın psikolojik yapısıydı. Onların iç dünyasında, akıldan ziyâde his hükmediyordu. Gönülleri hakikatten ziyâde efsane ve hurafelere açıktı. Hâdiseleri mantık ve muhakeme uyumu içinde tahlil edemiyor, fikir süzgecinden hakkıyla geçiremiyorlardı.

Diğer taraftan asırlarca süren saltanatlarının ve millî gururlarının, vaktiyle köle addettikleri Araplar tarafından söndürülmesini de bir türlü hazmedemiyor, akıl planında olmasa bile, his planında İslâmiyet'e karşı bir hazımsızlık gösteriyorlardı.

İbni Sebe, bütün bu faktörleri değerlendirmesini bildi. Arkadaşlarını toplayarak onlara:

“Biz asıl harbe yeni başladık. Bilmiş olun ki bu, Müslümanlar arasında kıyâmete kadar devam edecek bir harbtir. Şimdi, biz Ali'yi takdis edeceğiz ve ettireceğiz. O'na, yerine göre 'ulûhiyet' izafe edeceğiz, yerine göre 'peygamberdir' diyeceğiz, yerine göre de 'hilâfetin Ali'nin hakkı olduğunu, fakat Ebûbekir, Ömer ve Osman'ın O'nun bu hakkını gasbettiklerini' anlatacağız.”

İbni Sebe ve arkadaşları, bu kararı aldıktan sonra etraflarındaki adamlarını, bu fikirleri yaymak üzere vazifelendirdiler.

Bunlar, “Hilâfet Ali’nin hakkı idi. Hilâfete lâyık Ali ve evlâtlarıdır. Bu hak, onlardan gasbedildi. Üç halife, bilhassa Ömer, bu hakkı gasbetmekle Allah’ın iradesine karşı geldiler Allah’ın iradesine itaat için Ali’den yana çıkmak lâzımdır...” diye telkinlere başladılar. Bu telkinler, halk tarafından kabul görünce, daha da ileri giderek insanlara ilâhlık isnad eden Hulûl akîdesini İslâm inancına sokmak için gayret gösterdiler. İslâm inancını aslî çizgisinden saptırarak, Tevhid Akîdesine taban tabana zıt bir itikadı yaymaya başladılar. Hulûl akîdesi İranlıların eski dinlerinde de vardı. Bu bakımdan, bu bâtil itikad onlarda kolaylıkla taraftar buldu.

Önce, Hz. Ali’ye (r.a) ilâhlık izafe ettiler. Daha sonra, bu ilâhlığın, O’nun evlâtlarına da intikal ettiği dâvâsında bulundular ve neticede İran’da bir ilâhlar hânedanı ortaya çıktı.

Hz. Ali’nin (r.a) vefatında İbni Sebe:

“Ölen Ali değil, O’nun sûretine giren bir şeytandır. Ali şimdi göklere çıkmış ve bulutlar üzerinde taht kurmuştur” diyerek, O’nun ölümüne hulûl akîdesi paralelinde bir yorum getirdi. Böylece, Mısır’da Sebeyye Mezhebi’nin kurulmasıyla tohumu atılan Şîlik, İran’da yeşermeye, gelişmeye başladı. Ve bundan yirmiden fazla fırka (kol) türedi.

Bu Şîa fırkalarını ve itikadlarındaki sapıklıkları kısaca tarif edelim:

1- Sebeiyye Fırkası: Kurucusu, Abdullah İbni Sebe'dir. Temel inançları; Hz. Ali'ye ve evlâtlarına ulûhiyet isnad etmektir. O'nun ölmediğini, aslında ölenin, O'nun kılığına giren bir şeytan olduğunu iddia ederler. Hz. Ali ise göğe çıkmıştır. Gök gürlemesi O'nun sesi; şimşek çakması ise, O'nun kamçısının şakırtısıdır.

2- Kâmiliye Fırkası: Bu fırkaya göre, imamet (imamlık) bir nûrdur. İmam, aynı zamanda nebidir de. Sahâbîyi tekfir ederler. Bir taraftan "Hz. Ali nûrdur" derler, diğer taraftan da hakkını aramadığı için de küfrüne hükmedecek kadar acîb bir divânelik ve tenâkuza düşerler.

3- Ulyaniyye Fırkası: Hz. Ali ve oğullarına ulûhiyet isnad eden bu fırka mensupları, Hz. Peygamber'in (a.s.m) O'nun tarafından gönderildiğine inanırlar.

4- Muğayriyye Fırkası: Bunlar, Cenâb-ı Hak için "Nurdan bir recül (erkek) sûretindedir ve başında nurdan bir tâc vardır" derler ve daha böyle sayısız köhne hurâfe ve efsanelere inanırlar ki, insan olarak bunları saymaktan hayâ ettim, utandım.

5- Mensuriyye Fırkası: "İmamlar masumdur, peygamberler hatâdan hâli değildirler, imamlar mer-tebece peygamberlerden daha üstündürler; Allah insan sûretindedir..." gibi yine sayısız hurâfe ve efsanelere dayanır.

6- Hatabiyye Fırkası: Bunlara göre; dünya ebedîdir. Cehennem diye bir şey yoktur; lezzet Cennet; elem Cehennem'dir. Bunlar, haram, helâl tanımazlar.

7- Haşimiyye Fırkası: Cenâb-ı Hakk'ı insan sûretiyle yâd eder, “Kendi karışıyla yedi karıştır, şöyledir, böyledir...” şeklinde safsatalar ileri sürerler.

8- Numaniyye Fırkası: Şeytaniye ismi de verilen bu fırka, Haşimiyye fırkası gibi, Cenâb-ı Hakk'a insan sûreti izafe ederler.

9- Yunusiyye Fırkası: Cenâb-ı Hakk'ın, arş üzerinde oturduğunu ve melâikelerin daima O'nu gördüklerini iddia ederler.

10- Nasriyye Fırkası: Cenâb-ı Hakk'ın, Hz. Ali ve oğullarına hulûl ettiğini, yani, onlarla bütünleştiğini iddia ederler.

11- Cenahiyye Fırkası: Bunlar, “Allah'ın rûhu Hz. Âdem'de (a.s) idi. O'ndan sonra diğer peygamberlere intikal ederek geldi. En sonra da 12 İmam'a intikal ederek geliyor” şeklinde hezeyanlarda bulunurlar.

12- Gurabiyye Fırkası: Bu fırka mensupları, Peygamber Efendimiz'in Hz. Ali'ye olan benzerliğinin, ‘gurabın guraba’ (karganın kargaya) benzeyişinden daha ileri olduğunu ileri sürerek, Cebrâil'in (a.s) yanlışlıkla vahyi Hz. Peygamber Efendimize götürdüğünü iddia ederler.

13- Zerrariyye Fırkası: Allah'ın, hayat sıfatının dışındaki diğer sıfatlarının hadıs, yani sonradan olduğuna inanırlar.

14- Zerramiyye Fırkası: Bunlar da “İmamet Hz. Ali'den (r.a) oğlu Muhammed Hanifiye'ye, O'ndan da diğerine intikal etti...” derler.

15- Mufavvize Fırkası: Bunlar, “Cenâb-ı Allah, sadece Peygamber Efendimizi yarattı. Peygamberimiz de, yeri göğü, kâinatın tamamını yarattı” şeklinde bir cehâlete saplanmışlardır.

16- Bedaiyye Fırkası: Bunların durumu çok daha acîbdir. Zira, Cenâb-ı Hakk’ın, yarattıklarının evvel ve âhîrlerini düşünmeden yarattığını söyleyecek kadar ahmaklığa saplanmışlardır.

17- Benaniyye Fırkası: Nasriyye fırkası gibi, hulûl akîdesini kabul ederler.

18- Sâlihiyye Fırkası: İtikadda Mûtezile, amelde Hanefîdirler.

19- Süleymaniye Fırkası: Bunlar, Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer’in (r.a) imametlerini kabul etmekle beraber, Hz. Ali (r.a) yerine bunların imam olmalarını hatâlı kabul ederler.

20- Cârudiyye Fırkası: Peygamberimizin imamet hakkındaki sözlerinin gerçekte Hz. Ali’ye (r.a) dair olduğunu, O’nu imam kabul etmeyen Sahâbe-i Kirâm’ın (hâşâ) kâfir olduğunu iddia ederler.

21- İmamiyye Fırkası: Onlara göre, Hz. Peygamber (a.s.m), Hz. Ali’yi (r.a) bizzat imam tâyin etmiştir. Mûteâkip imamları da, Rasûlullah’ın vasiyeti gereği hep o seçer. Bunlar, imamet mertebesiyle nübüvvet mertebesini birbirine denk tutarlar. Şu farkla ki, imama vahiy gelmez, derler. Bu fırka mensupları daha ziyâde İran, Irak ve Pakistan’da taraftar bulmuştur. Azim bir hataları daha var ki, o da, sahâbeyi tekfire cür’et etmeleridir.

22- İsmailiyye Fırkası: Irak'ta ortaya çıkmıştır. Bilâhare, Hindistan, Pakistan, İran ve Afrika'nın bazı bölgelerinde tutunmuştur. Bu mezheb sâhiplerince din perdesi altında saltanat yolu açılmaya çalışılmış ve sonunda İbni Meymun'un torunlarından Ubeydullah isimli birinin başkanlığında bir devlet kurulmuş ve bu devlet bilâhare Şam'dan Fas'a kadar genişleyerek İmparatorluk hâline gelmiştir. 270 sene hüküm sürdükten sonra, hicrî 567 senesinde yıkılmıştır. Bunlara, Bâtûnîler de denir.¹⁷

Bu mezheb, İslâmiyet'ten önce intişar eden ve halkın malını, sâhip olduğu her şeyini, hattâ kadınlarını dahi ortak kabul eden, mübah kılan ve sözde eşitliği ve sulh-u umumîyi böylece te'sis iddiasında olan Mezddek isimli bir sapığın ortaya attığı fikirlerden çokça etkilenmiştir.

Kendi mezheplerinin imamlarını başkalarından ayrı olarak ilâhî feyze mazhar kabûl ederler. Onlara göre imamlar masumdur, hatâdan ârîdir, günah işlemez, yaptıklarından sorumlu tutulamaz. Zira imamlar, başkalarının bilmediği şeyleri bilirler.

Esasen, İsmailiyye mezhebine yukarıda sıraladığımız asılsız inançları sokan, 9. asır başlarında bu tarikata hususî ve siyasî maksatlarla giren Yahudi dönmesi Abdullah İbni Meymun'dur. O'nun İsmailiyye mezhebini seçmesi sebepsiz değildir. Diyebiliriz ki, Yahudi

17 Bâtûnîlik, Kur'ân'ın zâhir mânâlarını değil de, kendi akıllarınca bâtûnî mânâlarını esas alarak amel eden fırkadır. Bunlar, meselâ, hacda yapılan "Yedi Tavaf emrini "Yedi imama işrettir" şeklinde tefsir ediyorlar, işte, böyle tefsirler yapı yapı, mensuplarını dinden, şeriattan çıkarıyorlar.

Hahambaşı Abdullah İbni Sebe'nin İslâmiyet'e vurduğu darbenin bir benzerini, bu, yani Abdullah İbni Meymun vurmuştur. Nasıl ki, İbni Sebe, Hz. Ali (r.a) ve oğullarını istismar ederek fitneyi ateşlendirmişse, İbni Meymun da, Evlâd-ı Rasûl olan Câfer-i Sâdık ve oğlu İsmail'i istismar ederek, maalesef, sapık fikirlerini çok değişik perdeler altında yayabilmiştir. Tarihte, kan dökücülükte eşine nâdir rastlanan İbni Meymun, neticede nice Müslümanların dinden çıkmalarına da sebep olmuştur.

İbni Meymun, bu tarikatı gizli ve siyasî bir cemiyet ve komite hâline getirdi. Zerdüştinin yedi prensibini örnek alarak, kendi tarikatına giren sûfileri yedi dereceye ayırdı. Tarikatın pîri olarak kendisi de yedinci dereceye oturdu ki, bu merteye –hâşâ– Allah'tan doğrudan doğruya emirler alan imamlık makamıydı. Bu makamda bulunan imam, o kadar salâhiyetliydi ki, helâl haram, haramı da helâl yapabilirdi. Ona mübah olmayan hiçbir şey yoktu.

Bu tarikatta ileri gidenler zamanla kendileri ibâdetten istinkâf ettikleri gibi, başkalarını da ibâdetten uzaklaştırdılar ve sonunda onların dinden çıkmalarına sebep oldular. Hattâ Cennet ve Cehennem'in bu dünyada olduğunu, insanın zevk ü safa içinde, keyfince bir hayat yaşaması lâzım geldiğini ileri sürerek âhireti inkâr ettiler ve ettirdiler.

Şîa itikadını taşıyan fırkalar içinde tarih boyunca en tahripkârı bu İsmailiyye fırkası, diğer adı ile Bâtınîler olmuştur. Asya'nın başı dönmüş bu kanlı anarşistleri, fikirde, itikadda, ahlâk ve hayatta fesat çıkartmışlar; İslâm âleminde yıllarca süren sükûn ve huzuru bozmuşlardır.

Bu anarşistlerin başında Şeyh-i Cebel diye anılan Hasan Sabbah ve onun cennet fedâileri gelmektedir.

Hasan Sabbah¹⁸ Şîa'nın Bâtuniye koluna mensup olup, Şîa hareketinin gelmiş geçmiş en büyük bozguncularından biridir. Asya'da ilk defa kelimenin tam mânâsı ile anarşizmi o müesseseleştirmiştir. Alamut Kalesi'nde sistematik bir biçimde her türlü terör hareketlerini planlamış, tatbik sahasına koymuştur.

Hasan Sabbah, Selçuklu İmparatorluğu'nun îmansız bir düşmanı idi. Maksudı, Selçuklu İmparatorluğu'nu yıkmak, Şîa fikriyatının gelişmesine engel olan bu güçlü devleti ortadan kaldırmaktı. Bu gayesini tahakkuk ettirmek için Cennet tasvirlerine uygun bir bahçe inşâ ettirdi. Bu bahçede göz kamaştırıcı köşkler yaptırdı. Bu bahçede ve köşklere hususî yetiştirilmiş şarkıcılar, Cennet hûrilerini andırır genç kızlar vardı. Hasan Sabbah'ın adamları değişik muhitlerden, 20 yaşlarında, cesaretli, atılgan gençleri toplayarak Alamut Kalesi'ne getirirlerdi. Bu gençlere önce Cennet ve Cennet'in zevk ve safâları anlatılırdı. Bilâhare bu gençler uyuşturucu maddeler ile uyutulur, Cennet Bahçesine indirilirdi. Orada ayılan gençler, gözlerini açtıklarında karşılarında muhteşem köşkler, hûri misâl kızlar, rengârenk çiçekler, meyve bahçeleri görünce, Hasan Sabbah'ın müjdelediği Cennet'e girdiklerine gerçekten inanırlardı.

18 Hasan Sabbah; Hümevriye sülâlesine mensup bir ailenin çocuğudur. Pederi Şîa'nın en azgın kolu olan Hz. Ali'yi (r.a) ilâh kabul eden Gulat fırkasının en ateşli bir müntesibi idi. Hasan Sabbah ilk dersini babasından aldı. Korkunç derecede ihtiras sâhibi idi. Karanlık ruhlu, karanlık fikirli bir dessay idi.

Günleri zevk u safâ ile geçirdi. Bir müddet sonra tekrar uyuşturucu ile uyutulur ve Cennet bahçesinden çıkartılırlardı. Artık bu gençlerin en büyük arzuları, Hasan Sabbah'ın bu Cennet bahçesine tekrar girebilmek olurdu. Şeyhü'l-Cebel Hasan Sabbah bu dessay planı ile birtakım gençleri kendine bağlamış, onları kendisinin intihar timleri hâline getirmişti. Şîa Şeyhi Hasan Sabbah bir kimseyi öldürtmek istediği zaman, bu gençlerden birisini çağırır, "Git filân kimseyi öldür, bu işi başarır gelersen seni Cennet'e gönderirim. Eğer ölürsen meleklerimi gönderir seni Cennet'e aldırım," derdi. Böylece Cennet aşkı ile yanıp tutuşan bu gençler, şeyhin bu emrini mutlak bir teslimiyetle yerine getirir, istenen adamı ne pahasına olursa olsun öldürürlerdi.

Hasan Sabbah, tam 33 yıl Alamut Kalesi'nde, bu kanlı faaliyetlerini sürdürdü. İran Şîîlerinin bu anarşist şebekesi, yüzlerce, binlerce Müslümanın kanına girdiler. İctimaî sükûnu kaçırdılar, terör estirdiler. Dirâyetli bir devlet adamı olan, Selçukluların dünyaca meşhur veziri, Nizâmülmülk'ü şehid ettiler. Şîîlerin yayılmasına mâni gördükleri âlim ve fakîhler, Hasan Sabbah'ın fedaileri tarafından katledildiler.

Şîa Şeyhi Hasan Sabbah'tan sonra, halefleri de aynı yoldan yürüdüler. Selçuklu veziri Ebû Nâsır bunlar tarafından katledildi. Halife Müsterşid de bu anarşistler tarafından şehid edildi.

Bâtınîlerin tarih boyunca yapmış oldukları tahrip-ler, yalnız masum ve müdafaasız insanları öldürmekle kalmamış, bunlar, aynı zamanda şehirler basmış, ker- vanlar yağmalamış, mukaddes beldelerde bile kan dök- mekten geri kalmamış, katliâm yapmışlardır. Meselâ,

Şîa'nın Bâtuniye koluna mensup Cennabioğlu Ebû Tahir, etrafına topladığı birkaç bin çapulcuyla hicri 311 yılında hacca gitmekte olan hacıları pusuya düşürerek çoğunu kılınçtan geçirdi, mallarını yağmaladı.

Hicrî 317 yılında da aynı çete yine Hac mevsiminde Arafat'tan Mekke'ye dönen hacılara saldırarak hepsini kılınçtan geçirdi. Bu toplu katliâmdan kurtulan bir kısım hacılar Kâbe-i Muazzama'ya sığındıysa da, bu anarşistler Kâbe'ye girdiler ve onları da Beytullah'ın içinde şehid ettiler. Hattâ bir kısmının cesetlerini zemzem kuyusuna attılar. Kâbe'nin örtüsünü yağma ettiler. Ebû Tahir, Kâbe'nin kapısını ve Hacerü'l-Esved'i söküp götürdü. Hicri 339 yılına kadar tam 22 sene Hacer-ül Esved bunların elinde kaldı. O zamanki Bağdat hükûmeti bu gözü dönmüş Şîa çapulcularından Hacerü'l-Esved'i geri almak için 50.000 altın teklif etti. Bu teklifi reddettiler. Nihayet Afrika'daki Fâtumîler'in Mehdisinin şiddetli tehdidi üzerine Hacerü'l-Esved'i iade ettiler.¹⁹

19 İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih, c. 8, s. 307.

Alevîlik Nasıl Ortaya Çıkmıştır? Bir Mezheb midir, Siyasî Bir Fırka mıdır?

ALEVÎLİK aslında bir fırka veya mezhep değildir. Âl-i Beyt'in muhabbetini esas alan bir *tarikât* şeklinde ortaya çıkmıştır.

Meselenin tarihî seyrine baktığımızda, Alevîliğin bir *tarikât* şeklinde gelişmesi şöyle olmuştur:

Timur, Osmanlı Sultanı Yıldırım Bâyezid'i yendikten sonra, Anadolu'dan aldığı otuz bin kadar esiri İran'a götürmüştü ve bunları Erdebil'e yerleştirmişti. Bunlar, zamanla *Erdebil Şeyhi*²⁰ olarak bilinen *Şeyh Ali*'ye intisap ettiler ve ondan *tarikât* dersi aldılar. Bir süre sonra Timur, arasına ziyarete gittiği Erdebil Şeyhi'nin kendisinden bir arzusu olup olmadığını sorduğunda, şeyh: "Hiçbir dileğim yok, sadece Anadolu'dan esir olarak getirmiş olduğun Türkleri serbest bırakmanı istiyorum" dedi. Timur, şeyhin bu arzusunu memnuniyetle kabul etti ve onları serbest bıraktı. Bu esirler bu vesile ile, şeyhe olan muhabbetlerini aşırı derecede ziyâdeleştirdiler. Şeyhin bu sûfilerinin bir kısmı Anadolu'ya döndü, bir kısmı da Erdebil'de kaldı.²¹

20 Bu Erdebil Şeyhi, Şah İsmail'in dedesidir.

21 Prof. Dr. Walter Hinz, *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd*, Çev.: Tev-

Erdebil Şeyhi, Anadolu'ya dönen bu müritleriyle alâkasını devam ettirdi. Bu tarikatta Hz. Ali (r.a) muhabbeti esas alındığı için, bu tarikata devam edenler Hz. Ali (r.a) sevgisi ile tamamen boyandılar. Bunlara bu vasıflarından dolayı *Alevî* denildi. Aslında bu esirlerin ecdadları ve kendileri, bu tarikat ile intisap kuruncaya kadar *Ehl-i Sünnet* itikadında idiler. Bu tarikatla irtibatlarını yoğunlaştırdıktan sonra, tamamen Erdebil tekkesinin emrine girdiler. Oradan gelen her emri harfiyen yerine getirmeye gayret gösterdiler. Öyle ki, bu müritler vergi, sadaka ve zekâtlarını bile Erdebil'e tahsis ettiler. Bunların bu fedakârane gayretleri, karşılıklı diyalogları ve gidip gelmeleri devam etti. Hattâ Erdebil'den gönderilen ve şeyhin halifesi olarak isimlendirilen şahıslar, Anadolu'da nezir ve sadaka nâmıyla para topluyor ve bu paraları gizli olarak İran'a gönderiyorlardı.²²

Böylece Erdebil Şeyhi'nin tekkesi gittikçe genişliyor, müritleri çoğalıyordu. Bu Şeyh'in asıl maksadı, gerek İran'da, gerekse Anadolu'da müritlerini çoğaltarak irşad postundan saltanat tahtına, şeyhlikten şahlığa geçmekti. Ancak bu arzusuna nâil olamadan ölünce, yerine oğlu *Şeyh Cüneyd* geçti. O da babasının gizli emelini sürdürmeye devam etti. Bunu hisseden o zamanın İran hükümdarı *Cinahşah*, kendisini İran'dan sürdü. Bunun üzerine Şeyh Cüneyd Anadolu'ya geldi. On altı yıl süren bu Anadolu ziyareti, tarikatına çok

fık Bıyıköğlü, Türk Tarih Kurumu Yayını, IV. Seri, No: 5, s. 9. Ayrıca bkz.: Bekir Kütükoğlü, *Osmanlı-İran Siyasî Münasebetleri*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fak. Yayını, sh. 7.

22 Kütükoğlü, *Osmanlı-İran Siyasî Münasebetleri*, s. 7.

mürit kazandırdı. Sadece bir şeyh değil, aynı zamanda bir *seyyid* unvanı ile de dolaştığı için, umudunun fevkinde taraftar topladı.²³

Artık Erdebil tekkesi Anadolu’da güçlenmiş, küçümsenmeyecek kadar büyük bir tesir sahasına sâhip

23 Erdebil, İran’da Tebriz’in takriben 200 km. doğusunda bir kasabadır. Erdebil Tarikatı’nın kurucusu Safiyüddin İshak’ın atası Fîruz Şah, X. yy. ’da İran’a gelmiş ve yerleşmiştir. Safiyüddin’den sonra Erdebil tarikatının başında, Sadreddin, Sultan Hoca Ali, İbrâhîm, Şeyh Cüneyd, Şeyh Haydar, Sultan Ali ve Şah İsmail bulunmuşlardır. Erdebil Şeyhi Safiyüddin’in torunlarından olan Şeyh Cüneyd, Erdebil’de irşad postuna oturduktan kısa bir müddet sonra, pek çok mürid kazanmış ve İran’da kendisi ve müridleri siyasî bir tehlike arz edince Karakoyunlular’ın III. Meliki olan Mirza Cihan Şah zamanında, İran’dan çıkartılmışlardır. Şeyh Cüneyd, taraftarlarını artırmak için, seyyidlik iddiasında bulunmuş, kendini Hz. Ali (r.a) ahfadından saymıştır. Gerçekte Erdebil şeyhlerinin seyyidlik ile alâkası olmayıp Fîruz Şah neslinden geldiği kesin şekilde ortaya konulmuştur. İran’dan ayrılan Şeyh Cüneyd, Diyarbakır’a gelmiş, Akkoyunlu hükümdarı Uzun Hasan’ın himayesine sığınmış ve onun tevecühünü kazanmıştır. Uzun Hasan’ın kız kardeşi ile evlenen Şeyh Cüneyd’in, bu evlilikten Şeyh Haydar adlı oğlu doğmuştur. Bu zât, Şah İsmail’in babasıdır. Şeyh Cüneyd’in tahrikiyle Akkoyunlular Azerbaycan’a savaş açmış ve Azerbaycan’ın alınmasından sonra tekrar Erdebil’e dönen Şeyh Cüneyd, irşad postuna oturarak dinî perde altında siyasî faaliyetlere başlamıştır. Şeyh Cüneyd’in müridleri sadece İranlılara inhisar etmemiş, Osmanlılardan da pek çok sûfilere kendine celbetmiştir. Şeyh Cüneyd adamlarını Anadolu’ya salıyor, bu adamlar gittikleri yerlerde çeşitli desise ve hilelerle bazı saf insanları kendilerine raptediyorlardı. Aslında sünî olan Osmanlı sûfilere, yapılan telkinlerin tesiriyle bilâhare Şîiler gibi düşünmeye başlıyorlardı. Hatta öyle ki birbirlerini tanıyabilmek, ülfet ve ünsiyet etmek için aynı tarzda konuşuyorlar, aynı tip ve tarzda elbise giyiyorlardı. (Bak: Faruk Sümer, *Safevî Devleti’nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*, s. 2.

olmuştu. Şeyh Cüneyd de, babasının âkıbetine uğradı. Yerine geçen oğlu Şeyh Haydar da aynı gayeyi takip etti. Bütün gayret ve ihtiraslarına rağmen o da siyasi maksadına nâil olamadı. Nihayet oğlu Şah İsmail, babasının ve dedelerinin rüyalarını gerçekleştirmeye maa- lesef muvaffak oldu. On üç yaşında iken Anadolu'daki müritlerinden teşkil ettiği bir orduyla, o gün İran'da hâkim olan Akkoyunlulara harp ilân etti ve Akkoyunlu hükümdarını devirerek irşad postundan saltanat tah- tına çıkmaya muvaffak oldu ve Safevîler Devleti'ni kurdu. Bununla beraber Şah İsmail Anadolu'dan elini çekmedi. Zaman zaman birçok halifeler göndererek Anadolu'daki nüfuzunu kuvvetlendirmek için çalıştı. Bu çeşit faaliyetler, *Çaldıran Muharebesi*'ne kadar ar- tan bir hızla devam etti. Bu muharebeden sonra İran'la Osmanlı Devleti arasında kesin hududlar çizildi. Böy- lece Erdebil sûfileriyle Anadolu arasındaki irtibat ke- silmiş oluyordu. Bunun neticesi olarak Anadolu'daki müritler, pîrlerin tesirinden gitgide uzaklaştılar. Bu tari- katın Anadolu'da kalan mensupları, Erdebil tekkesinden aldıkları tesirle, kendilerinin dışında kalan Müslüman- ların Ehl-i Beyt'e gerektiği gibi muhabbet beslemedik- leri zannına kapıldılar. Onların bu telâkki ve davranış- ları diğer Müslümanlarla aralarında bir soğukluk husûle getirdi. Bu soğukluk, zamanla ihtilâfa dönüştü.

Bu ihtilâf neticesinde, Erdebil tekkesine bağlı Ana- doli Türkleri medreseden uzak kaldılar. İtikada ve ibâdete ait birçok hükümleri gereği gibi öğrenemediler. Sadece babadan oğula intikal eden birtakım telkinlerle iktifa et- tiler. Diğer Müslümanlar ise, bunlarla yakın alâka ku- ramadı ve onlara karşı vazifelerini lâyıkınca yerine ge- tiremediler. Mizansız münakaşalar, yersiz ithamlar ve

ölçüsüz davranışlarla, aradaki soğukluk gittikçe büyüdü ve derin bir ayrılığa dönüştü. Buna bir de, idarecilerin ihmali eklenince, Anadolu Müslümanları arasında *Sünnîlik ve Alevîlik* şeklinde bir ikilik ortaya çıktı. Aslında bir Müslüman veya bir tarikatın, diğer sahâbîlere tecâvüz etmemek, Kur’ân ve Sünnetin ışığında namazını kılmak, orucunu tutmak ve diğer mükellefiyetlerini yerine getirmek kaydı ile Hz. Ali (r.a) muhabbetini meslek ve meşrebini esas almasının dinen hiçbir mahzuru yoktur. Hz. Ali (r.a) ve Ehl-i Beyt muhabbetini şiar edinmenin hiçbir mahzuru yoktur.

Gerçek şu ki, Kitap ve Sünnet’i bilen ve gereği gibi yaşayan hakiki bir Alevî, ancak Allahu Teâlâ’yı mâbud olarak tanır. Kendisini, İslâmîyet’in bir ferdi olarak bilir, Peygamberimizi (a.s.m) en son Peygamber, Kur’ân-ı Kerîm’i de son semâvî kitap kabul eder.

Bu sun’î ayrılığın ortadan kalkmasının tek yolu, Kur’ân ışığı altına girmek ve O’nu yegâne ölçü kabul etmektir. Nitekim Cenâb-ı Hakk bir âyette meâlen:

وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا

“*Hepiniz Allah’ın ipine sımsıkı sarılınız ve ayrılmayınız*”²⁴ buyurmakla, bütün Müslümanlara Kur’ân etrafında toplanmayı emretmektedir.

Bediüzzaman: “*Milliyetimiz bir vücuttur. Rûhu İslâmîyet, akli Kur’ân ve îmandır*”²⁵ buyurarak bunun reçetesini ortaya koymaktadır.

24 Âl-i İmrân Sûresi, 3/103.

25 Nursî, Münâzarât, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 57.

Müslümanların birlik ve beraberlikleri ancak böylece temin edilebilir, ihtilâflar O'nun esaslarıyla bertaraf edilebilir. Her türlü hurafe ve safsatılardan ancak böylece uzak kalınabilir.

Evet, Hakk'ı bulmanın, hakikate ermenin tek yolu, Kur'ân'a îman ve muktezasıyla amel etmektir. Çünkü Kur'ân, insanlığı mutlak hayır ve hakikate sevk etmek için, bizzat Allahu Teâlâ tarafından gönderilmiş bir kitab-ı mukaddestir. İnsanın dünyevî ve uhrevî saadeti izhar ve ikmâl edecek olan O'dur. O, insanı îman ve tevhide, tâat ve ibâdete, uhuvvet ve muhabbete dâvet eder. Îman ve amel-i sâlihe ait ölçülerin en güzelini O va'zetmiştir. İslâmiyet ancak ve ancak O'nun ölçüleriyle tesis edilmiştir. O'nun kuvvetli ve muhteşem düsturlarının haricinde hiçbir hakikat yoktur ve aranılmaz. O'nun güzel görüp tasdik ettiği her şey hakikat; çirkin bulup reddettiği her şey ise hurafattır. O'nun tesis ettiği İslâmiyet köhne hurafeleri, bâtul itikadları, rezâlet ve fuhşiyatı şiddetle yasak eder. Şu hâlde, helâle, harama, zikre, fikre, muhabbete ait kudsî hakikatleri, O'nun terazisiyle tartacaklardır.

Kur'ân âyetlerinin Allah'a ait beyanları her insanı ikna edecek bir kuvvettedir. Avam, O'nun beyanının sadeliğine meftun, fikir ve ilim erbabı da fesahat ve belâgatına hayrandır.

أَلَا بِذِكْرِ اللَّهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ

“*Kalbler O’nun zikriyle mutmain olur.*”²⁶ Her seviyedeki fikir erbabı, inanma ihtiyaçlarını O’nunla karşılarlar. O’na uymakla kemâle ererler.

Kur’ân, insanları tefekküre teşvik etmiş ve bunun ölçülerini aklın eline vermiştir. İnsanlar ancak onun ders verdiği ölçülerle kâinat kitabını okuyabilmişler ve ondaki gizli hakikatleri keşfedip Hâlîklarını, Mâ’bûdlarını bulabilmişlerdir. O, hayatın karanlık ve fırtınalı yollarını aydınlatmak için aklın eline verilen bir ilâhî meşaledir. Güneş, madde âlemini aydınlattığı gibi, Kur’ân da mâneviyat âlemini aydınlatmak için nâzil olmuştur.

Bir âyette mealen şöyle buyurulmaktadır:

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ

“*Gerçekten bu Kur’ân, insanları en doğru yola götürür.*”²⁷

Bir fende terakki etmek için, o fennin kanunlarına uymak bir zaruret olduğu gibi, hak ve hakikati bulmak için de, Kur’ân ve Sünnet’in düsturlarını rehber kabul etmek elzemdir.

Evet, insan Cenâb-ı Hakk’ın zâtını, sıfatlarını ancak Kur’ân’ın ve Sünnet’in irşadıyla bilebilir. Nereden gelip, nereye gittiğini, dünyadaki vazifesinin ne olduğunu, gideceği âhiret âleminin mahiyetini, hakikatini ve o âlemde nelerin makbul, nelerin merdud olduğunu, ancak bu iki vesile ile anlayabilir. Hangi fiil ve

26 Ra’d Sûresi, 13/28.

27 İsrâ Sûresi, 17/9.

hareketlerin, hangi hâl ve tavırların Cenâb-ı Hakk'ın rızasını, hangilerinin de gadabını celbedeceğini; neyin hak, neyin bâtl ve neyin hata, neyin doğru olduğunu yine Allah'ın Kitabı ve O'nun sevgili Peygamberinden (a.s.m) öğrenecektir. Her Müslüman, kendi inanç ve ibâdet dünyasını, bu iki hakikatin rehberliğinde tanzim etmekle mükelleftir.

Nelere, nasıl inanmakla îman dairesine gireceğini ve hangi amelleri işleyip nelerden içtinap etmekle İslâm dairesinde kalacağını yine bu iki esastan, yani Kitap ve Sünnet'ten öğrenecektir.

Mademki, bütün Müslümanların ölçüsü Kur'ân ve Sünnet'tir, o hâlde bir Müslüman, beşerî her fikri, her iddiayı, her inancı, her itikadı Kur'ân'a ve onun birinci derecede tefsiri olan Hadis-i Şeriflere göre değerlendirecek ve muvazene edecektir. Kur'ân-ı Azîmüşşân, îmanın birinci rüknü olan Allah'a îmanı bizlere ders verdiği gibi, melâikelere, semâvî kitaplara, peygamberlere, âhirete, kadere (hayır ve şerri O'nun yarattığına) îman etmeyi de ders verir. Bir insan, ancak îman hakikatlerini Kur'ân'ın bildirdiği gibi îman etmekle mü'min olur.

Hem Kur'ân-ı Kerîm, Cenâb-ı Hakk'ın bütün emir ve yasaklarından ibaret olan İslâmiyet'i mü'minlere talim etmiştir. Bir mü'min, bu emir ve yasaklara harfiyen uymakla kâmil bir Müslüman olur.

İKİNCİ BÖLÜM

**ALEVİLİK KONUSUNDA
EN ÇOK SORULAN SORULAR
VE CEVAPLARI**

Bir Müslüman, Hz. Ali (r.a) ve Âl-i Beyt'i Sevmekle İbâdet Mükellefiyetinden Kurtulabilir mi?

Bu meselenin tam olarak anlaşılabilmesi için, şu üç noktanın izahı lâzım geliyor:

1. İbâdet nedir? İnsanlar niçin ibâdetle mükelleftirler?
2. Muhabbet nedir? İnsan, kime, ne ölçüde muhabbet edecektir?
3. Âl-i Beyt sevgisinin dinimizdeki yeri nedir?

İbâdet Nedir?

İbâdet; kulun, Allahu Teâlâ'ya karşı ta'zim, hamd, şükür gibi vazifelerini O'nun emrettiği tarzda yerine getirmesidir. İnsan; Cenâb-ı Hakk'ın sonsuz ihsan, ikram ve nimetleriyle beslendiğini düşünerek, O'na karşı hamd ve şükür vazifesini, nihayet tevâzu ve mahviyet içerisinde yerine getirmekle mükelleftir. Bu ise ancak ibâdetle olur. İbâdet eden insan, bu dünya misafirhânesinde, Allah'ın emri dâiresinde oturup kalkar, yiyip içer, her türlü fiil ve hareketlerini O'nun emirlerine göre tanzim

eder. Başkasının değil, yalnız Allah'ın kulu olarak yaşar. Bu kulluk onu, hakiki insaniyete, gerçek şerefe, haysiyet ve ismete kavuşturur. Zaten insanların yaratılış gayesi ibâdet ile bu şerefe nâil olmaktır. Nitekim Cenâb-ı Hak bir âyette:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ

“Ben cinleri ve insanları, ancak bana ibâdet etmeleri için yarattım”²⁸ buyurmaktadır. Diğer bir âyet-i kerîmede de şöyle buyuruyor:

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ

“Ey insanlar! Sizi ve sizden evvelki insanları yaratan Rabbinize ibâdet ediniz ki, takvâ mertebesine nâil olasınız. Ve yine Rabbinize ibâdet ediniz ki, Arz'ı size döşek, semâyı binanıza dam yapmış ve semâdan suları indirmiş ki, sizlere rızık olmak üzere yerden meyve ve sair gıdaları çıkartsın. Öyle ise Allah'a misil ve şerik yapmayınız (Bilirsiniz ki, Allah'tan başka Ma'bûd ve Halıkınız yoktur).”²⁹

Evet, Cenâb-ı Hak, semâvatı güneş ve yıldızlarıyla, zemini deniz ve karalarıyla en mükemmel bir sûrette

28 Zâriyât Sûresi, 51/56.

29 Bakara Sûresi, 2/21-22.

yarattı. Ve insanı o muhteşem kâinat ağacından, ilmin hassas ölçüleriyle nice eleklerden geçirerek, en mükemmel bir meyve olarak süzdü. O küçük insanı, bu muhteşem kâinatın bir hülâsası hâline getirdi.

İnsanın rûhuna, her biri kâinattan daha kıymetli la-tifeler yerleştirdi. Ona her nev'i güzellikleri seyredebilecek bir göz, yiyeceklerin ayrı ayrı tadlarını zevk edebilecek bir dil verdiği gibi, bu duygularla elde ettiği müşahedeleri, zevkleri, ilim ve mârifete çevirecek bir akıl ihsan etti. Ve insana, gerek kâinattan süzülerek onun imdadına gönderilen nimetleri ve gerekse kendi vücuduna yerleştirilen maddî ve mânevî, enfüsî ve âfâkî nimetleri takdir edebilecek bir vicdan lütfetti.

Hem o insanın sinesine, bu sonsuz ihsan ve ikramlara karşı, nihayetsiz bir muhabbetle mukabele edebilecek bir kalp yerleştirdi.

İnsan, kendisine hediye edilen o akıl ile sadece bu dünya için yaratılmadığını, kendisinin vazifesiz ve gayesiz olamayacağını idrâk eder.

Vicdaniyla, ona yapılan bu sonsuz ihsanlara karşı Rabbini ta'zim ve O'na hamd ve şükretmesi gerektiğini bilir.

Ubûdiyetini yalnız Allah'a hasreder. O'na misil ve şerik koşmaz. İnsanın kalbindeki Allah sevgisi ancak ibâdet ile tezâhür eder, inkişaf edip kuvvet bulur.

Ve kalbiyle ancak Allah'a muhabbet eder; sevilmeye lâıyk bütün mahlûkatı da yine O'nun hesabına sever.

Faraza, insan dinen ibâdetle mükellef olmasa bile, ondaki akıl, kalb ve vicdan Allah'a ibâdeti ve itaati emreder. Zira bu latifeleri ancak ibâdet tatmin eder.

Hiçbir şeye ihtiyacı olmayan O Ganiyy-i Mutlâk'ın bizim ibâdetimize ihtiyacı olmadığı açıktır. Bilâkis, biz ibâdete muhtacız.

İster istemez varacağımız o mahşer meydanında, o dehşetli hesap gününde, Cenâb-ı Hak biz insanlara:

“Ey kullarım! Ben sizleri yoktan var ettim. Sizin nihayetsiz ihtiyaçlarınızı yerine getirmek için bütün kâinatta olan nimetlerimle size teveccüh ettim. Vakti vaktine ihtiyaçlarınızı yerine getirdim. Ben dünyada rahmet ve inayetimle sizinle beraber idim. O zaman siz kiminle beraberdiniz? Hamd ve ubûdiyet Bana lâyük iken siz, Beni unutup şükür ve ubûdiyetinizi kimlere takdim ettiniz?” dediğinde ne cevap vereceğiz? O mukaddes huzurdaki, utanma ve hayâdan hâsıl olan mânevî azab, Cehennem azabından daha dehşetli olmayacak mıdır? İşte, kâfirlere: “Keşke toprak olsaydık” dedirten de bu hâlden gelen şiddetli mahcubiyet olsa gerektir.

Evet, insan ibâdetsiz olmayacağı gibi, İslâmiyet de ibâdetsiz düşünülemez.

Bu hakikati şöyle bir misâl ile izah edelim:

Bir Müslüman köyü düşününüz. Bu köyde ezan okunmasın. Hiç kimse, ne bayram, ne cuma, ne de vakit namazlarını kılmasın. Hiçbir fert oruç tutmasın, zekât vermesin, hacca gitmesin. O köyde yaşayanlar Kur'ân okumasın, haram-helâl tanımasın, farz-vâcib nedir bilmesinler. Kalblerinde Allah sevgisi ve korkusu

bulunmasın. O'nun nimet ve ihsanlarına karşı, hiç kimse-
nin hatırına hamd ve şükretmek gelmesin...

Böyle bir köyün ahalisi, Kur'ân-ı Kerîm'in açtığı
cadde-i kübrâya, Peygamber Efendimizin (a.s.m) ha-
yat tarzına, başta sahâbe-i kiram olmak üzere bütün ev-
liya ve asfiyâyâ, bütün müçtehid ve mücedditlere, mü-
fessir ve muhaddislere ve nihayet umum âbid, sâlih ve
müttekî insanlara muhalif düşmezler mi?

Evet, İslâm sadece nazarî ve vicdanî değildir. Kur'ân-ı
Kerîm'in birçok âyet-i kerîmesinde îmandan sonra he-
men sâlih amel zikredilmekle; sâlih amelin îmanın bir
tezahürü olduğu ders verilmektedir.

İbâdetle ilgili açıklamalarımıza Bediüzzaman
Hazretleri'nin, şu güzel ifadeleriyle son verelim:

“...İnsanın (O) yüksek rûhunu inbisat ettiren
ibâdetdir; istidatlarını inkişaf ettiren ibâdetdir; meyillerini,
temyiz ve tenzih ettiren ibâdetdir, emellerini tahakkuk
ettiren ibâdetdir, fikirlerini tevsî ve intizam altına alan
ibâdetdir. Zâhirî ve bâtinî uzuvlarını ve duygularını
kirleten, tabiat paslarını izale eden ibâdetdir, insanı
muhakkak olan kemâlâtına yetiştiren ibâdetdir,
abd ile Ma'bud arasında en yüksek ve en lâtif olan
nisbet, ancak ibâdetdir. Evet, kemâlât-ı beşeriyenin
en yükseği şu nisbet ve münasebettir.”³⁰

Evet, peygamberlerin gönderiliş hikmeti, îmanın
esaslarıyla İslâm'ın şartlarını insanlara ta'lim etmek-

30 Nursî, İşârât-ül İ'caz, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 162-
163.

tir. Yani, onların kalblerine, başta Allah'a îman olmak üzere, bütün îman hakikatlerini yerleştirmek ve bu îmanlarını kemâle erdirecek ibâdet vazifelerini onlara hakkıyla öğretmektir. İnsanın îmanı, ancak bu ibâdetlerle tekâmül eder. Bir kulun Allah indindeki değeri, O'na karşı kulluk vazifesinde göstereceği hassasiyet ve itina nisbetindedir.

İbâdetsiz îman bir meyve çekirdeğine teşbih edilirse, ibâdetler onu geliştiren ve meyvedar bir ağaç hâline getiren sebeplerdir. Biri güneş ise, diğeri hava, biri toprak ise, diğeri su hükmündedir.

Peygamberler ve evliyalar dâhil hiçbir mü'min, bu ibâdet mükellefiyetinden istisna edilmemiştir. Hiçbir hususî fazilet ve meziyet, ibâdet farizasının yerine kaim olamaz.

Muhabbet Nedir?

Muhabbetullah, Allahu Teâlâ'nın kemâl ve cemâlini idrak ve takdir nisbetinde kalbte hâsıl olan bir nûrdur. Bu muhabbet ile insan rûhu, kederlerden ve hüznlerden kurtulur. Sırf sürûr ve sevince kavuşur. İnsan rûhunu ulvî kemâle ulaştıran vesilelerin en sağlamı, Allah sevgisidir.

Cenâb-ı Hak, insanın kalbine nihayetsiz bir muhabbet kabiliyeti ihsan etmiştir. Bu sonsuz muhabbet, ancak zât ve sıfatlarıyla nihayetsiz kemâlde bulunan Allah içindir. Yâni, insana lütfedilen bu sevgi kabiliyeti, O'nun Allah'ı sevmesi içindir.

Ayrıca bütün güzellikler, ihsanlar ve ikramlar O'nun zâtının, sıfatlarının ve esmâsının güzelliğindedir. Muhabbet ettiğimiz ve sevdiğimiz çiçekler, ağaçlar ve meyveler, yıldızlar, bağlar ve bahçeler ve hatta cennet, Cenâb-ı Hakk'ın güzelliğinin birer aynası ve cemalinin birer cilvesidir.

Öyle ise, “sebepsiz ve bizzat mahbub olan kemâl-i mutlak sâhibi, Zât-ı Zülkemâl'in ve Zülcemâl'in”³¹ sev-

31 Nursî, Şuâlar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 63.

gisine mazhar olmak en büyük bir bahtiyarlık ve saadettir.

Evet, insan bir şeyi ya ondaki kemâl, yahut ondan aldığı lezzet ve gördüğü menfaat için sever. Meselâ, bir Müslüman peygamberleri, evliyaları, irfan ve fazilet sâhibi zâtları onlardaki kemalât için sever. Kendisine ihsan eden kimseleri, onlardan gördüğü lütuf ve ikramları için sever. Yediği yemek ve meyveleri ise lezzetleri için sever.

İnsan, aklen ve vicdanen bilir ki, kemâllerini takdir ettiği, ihsanlarından memnun olduğu ve lezzet aldığı bütün bu mahlûkatın hepsi Allah'ındır. Hepsini O yaratmıştır. Bunlarda tecelli eden bütün kemâl, cemâl ve ihsanlar, hep O'ndan gelmektedir.

Öyleyse, insan kendindeki bu nihayetsiz muhabbet kabiliyetini, evvelâ ve bizzat Allah'a verecek, diğer bütün muhabbete lâıyk zâtları, nimetleri ve ihsanları da Allah için sevecektir. Bozulmamış her akıl, tefessüh etmemiş her vicdan, bu hakikati kabul eder.

Buna binâen, biz Müslümanlar başta Peygamberimiz (a.s.m) olmak üzere, Dört Halifeyi, Âl-i Beyt'i, bütün Sahâbe-i Kirâm'ı Allah nâmına, "Allah onları sevdiği ve sevmemizi istediği" için seviyoruz. Eğer bu zâtları, Allah için değil de, sırf kendi şahsiyetleri için sevsek, o zaman Hıristiyanların düştüğü vartaya, tehlikeye biz de düşmüş oluruz. Zira onlar Hz. İsa'yı (a.s.) Allah'ın bir Rasûlü, elçisi olarak, Allah nâmına değil de, -hâşâ- Allah gibi seviyorlar. O'nu, Allah'a şerik koşmakla küfre düşüyorlar.

Her Müslüman için şu hususun önemle nazara alınması lâzımdır:

Kur'ân-ı Kerim, insanların dünyevî ve uhrevî bütün ahvâllerine ölçü getirmiştir. Konuşmalarına, yiyip içmelerine, ticaretlerine. . . ölçü koyduğu gibi, fikir ve his âlemlerine de ölçüler koymuştur.

Mevzuumuzla alâkasına binâen sevgide ölçü üzerinde biraz durmakta fayda görüyoruz.

Biz Müslümanlar hudutsuz ve nihayetsiz olarak ancak Allah'ı severiz. Sonra Peygamberimizi (a.s.m) severiz. Ama O'nu (a.s.m) –hâşâ– Allah gibi değil, Allah'ın kulu ve Rasûlü olarak severiz. O'ndaki bütün kemalâtın kendi zâtından değil, Allah'tan olduğuna îman ederiz. O'nun, Cenâb-ı Hakk'ın isim ve sıfatlarının tecellisine en câmi bir âyine olduğunu bilir ve bu itibarla kendisini canımızdan, malımızdan ve akrabalarımızdan daha çok severiz.

Allah ve Rasûlünden sonra diğer peygamberleri, sonra Dört Halifeyi, sonra diğer sahâbîleri severiz. Sonra da derecelerine göre, bütün evliyâları ve mü'minleri severiz... Hâsılı, sevgimizde İslâmiyet'in koyduğu ölçülere aynen riayet ederiz.

Allah'ı sevmenin keyfiyetine, yâni nasıl olacağına gelince, bu hususta Kur'ân-ı Kerîm şu ölçüyü takdim etmiştir:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ
ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

“De ki: Eğer Allah’a muhabbetiniz varsa hemen bana uyun ki, Allah da sizleri sevsin ve suçlarınızı mağfiretle örtsün. Allah Gafûr’dur, Rahîm’dur. “³²

Yukarıdaki âyet-i kerîmenin tefsirinde şöyle buyrulmaktadır:

Allah’a (c.c.) îmanınız varsa, elbette Allah’ı seveceksiniz. Madem Allah’ı seveceksiniz, Allah’ın sevdiği tarzı yapacaksınız. Ve o sevdiği tarz ise Allah’ın sevdiği zâta benzemelisiniz. O’na benzemek ise, O’na ittiba etmek (tâbi olmak)tir. Ne vakit O’na ittiba etmeniz Allah da sizi sevecek. Zaten siz Allah’ı seversiniz; tâ ki, Allah da sizleri sevsin.”³³

Bu âyet-i kerîme ve tefsirinden anlaşıldığı gibi, Allah’ı sevmenin tarzı, Peygamber Efendimize (a.s.m) uymaya çalışmaktır. Bir mü’min, itikad, ahlâk ve ibâdetle Rasûlullah’a benzemek ve O’nun getirdiği bütün ahkâmı mümkün olduğu kadar tatbik etmekle Allah’ı sevmiş olur. Ashâb-ı kirâmın büyüklüğü, Rasûlullah’a tâbi olmakta en ileri seviyede olmalarındadır. Bu vadede, Hz. Ali (r.a) ve Âl-i Beyt’in de müstesna bir yeri vardır. Öyleyse onları seven her mü’min de, onlar gibi Peygamberimize (a.s.m) tâbi olmakla mükelleftirler. Hülâsa, Peygamberimiz (a.s.m), Allah’ın sevdiği, razı olduğu insan modelidir. Bir mü’min O Rehber-i Ekmel’e benzediği nisbette Allah’ı sevmiş ve O’nun muhabbetini kazanmış olur.

32 Âl-i İmrân, 3/31.

33 Nursî, Lem’alar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 64.

Peygamberimize benzemek ise, efaliyle (fiilleriyle), akvâliyle (sözleri ve emirleriyle), ahvâliyle (hâl ve davranışlarıyla) O'nun bütün Sünnet-i Seniyye'sine ittiba etmekle mümkün olur.

Buna göre, Sünnet-i Seniyye'ye tam riayet etmek isteyen bir mü'min, Rasûlullah Efendimiz (a.s.m) gibi –farz, vâcib, sünnet– bütün namazlarını kılacak, orucunu tutacak, zengin ise hacca gidecek ve zekât verecek, Kur'ân'ı okuyacak, O'nun sevdiklerini sevecek, sevmediklerini sevmeyecek, O'nun ahlâkına mümkün olduğu kadar uymaya çalışacaktır. Elbette, Hz. Ali (r.a) ve Âl-i Beyt'i sevmek de, Peygamber Efendimizin (a.s.m) binler hâllerinden birisidir. Bir Müslüman için, bütün ibâdetleri terk ederek, Peygamberimizin sadece bir hâliyle hallenmek, elbette kâfi değildir.

Âl-i Beyt Sevgisinin Dinimizdeki Yeri Nedir?

Âl-i Beyt'e Allah için muhabbet etmek, dinimizde vâcibdir. (İmam Şâfiî'ye göre farzdır). Cenâb-ı Hak Şûra sûresinde şöyle buyurmaktadır:

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

*“Rasûlüm, sizden peygamberlik vazifesine muka-
bil ücret istemez. Yalnız Âl-i Beyt'ine meveddet (sevgi
ve saygı) istiyor.”³⁴*

Peygamber Efendimiz (a.s.m) bir hadîs-i şerifle-
rinde şöyle buyurdular:

أَحِبُّوا اللَّهَ لِمَا يَغْذُوكُمْ بِهِ مِنْ نِعْمِهِ، وَأَحِبُّونِي لِحُبِّ اللَّهِ.
وَأَحِبُّوا أَهْلَ بَيْتِي لِحُبِّي]. أخرجہ الترمذی

*“Size verdiği nimetlerden dolayı Allah'ı sevin.
Beni de Allah için sevin. Âl-i Beyt'imi de benim için
sevin.”³⁵*

34 Şûra sûresi, 42/23.

35 Tirmizî, Menâkıb, (3792).

Diğer bir hadîslerinde ise:

“Bir kimse, sahâbîlerimi, zevcelerimi ve Ehl-i Beyt’imi sever de onların herhangi birine ta’n etmezse (ayıplamazsa), onların sevgisiyle bu dünyadan geçerse, kıyâmet günü benimle beraber olur” buyurmuşlardır.

Bu hadîs-i şerif, Âl-i Beyt muhabbetinin dinimizdeki ehemmiyetini en veciz ve en açık bir ifâdeyle ümmet-i Muhammed’e ders vermektedir.

Yine bir hadîs-i şeriflerinde Peygamberimiz (a.s.m)

:

عن مالك أنه بلغه أن النبي # قال: [تركتُ فيكم أمرين لن تضيُّوا ما تمسَّكتُم بهما: كتاب الله تعالى، وسنة رسوله

“Sizlere iki şey bırakıyorum. Onlara temessük etseniz necât bulursunuz. Birisi kitâbullah, biri Âl-i Beyt’imdir”³⁶ buyurmaktadır.

Bu hadîs-i şerifte Allah’ın Kitabına ve Âl-i Beyt’e temessük etmenin birlikte zikredilmesiyle, bizlere şu hakikat ders verilmiştir:

Allah’ın Kitabı’na uyan her Müslüman, Âl-i Beyt’i sevecek, Âl-i Beyt’i seven her Müslüman da Allah’ın Kitabıyla amel edecektir. Binâenaleyh, Âl-i Beyt’i seven bir mü’min, Kur’ân-ı Kerîm’in ihtiva ettiği bütün itikadî esaslara îman ettiği gibi, gerek ahlâka, gerekse ibâdete dair bütün hükümlerine de inanacak ve onları hayatına tatbik edecektir.

36 Muvatta, Kader: 3, (2, 899).

Her şey gibi Âl-i Beyt'i sevmenin de bir ölçüsünün olması lâzımdır. Bu ölçü ise, Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) Sünnet-i Seniyye'sini bütünüyle yaşamaktır. Bu hususu Bediüzzaman Hazretleri şöyle ifâde etmektedir:

*“Âl-i Beyt'ten vazife-i Risaletçe muradı Sünnet-i Seniyye'sidir. Sünnet-i Seniyye'yi terk eden hakikî Âl-i Beyt'ten olmadığı gibi, Âl-i Beyt'e hakikî dost da olamaz.”*³⁷

Bu hakikate binâen, ancak Sünnet-i Seniyye'ye itiba eden bir Müslüman, Âl-i Beyt'i hakikî mânâda sevmiş olacaktır. Zira, böyle bir Müslümanın yapmış olduğu bütün ibâdetlerden hâsıl olan hayır ve hasenatın bir misli, “essebebü ke'-fâil” (Sebeb olan işleyen gibidir) kaidesine, Âl-i Beyt'e de yazılmaktadır. Böylece, o mü'min ile Âl-i Beyt'in rûhâniyatı arasında bir münasebet meydana gelmekte, bu onlara sevaplar hediye ettiği gibi, onlar da bundan memnun ve mesrur olmaktadır. Hem öyle bir kimse, namazlarında ‘Allahümme salli’leri okumakla Peygamber Efendimize (a.s.m) ve O'nun Âl-i Beyt'ine her gün defalarca rahmet dilemektedir. Bu hâl, Âl-i Beyt'in şefaatlarına nâil olmak ve onların feyzinden istifade etmek için en büyük bir vesiledir. İbâdet etmeyen bir insan, onların feyzinden, muhabbetinden ve dostluğundan mahrum kalır.

Şunu da ifâde edelim ki, Âl-i Beyt'e sadece mücerret bir sevgi beslemekle yetinilirse, o takdirde Rasûlullah Efendimiz (a.s.m) insanlara sadece Al-i Beyt'i sevdirmek için gönderilmiş olur. Hâlbuki Peygamberimiz

37 Nursî, Lem'alar, s. 26.

(a.s.m) insanlara Allah'ı tanıttırmak, sevdirmek ve onları ibâdet vesilesiyle Allah'ın dergâhına sevketmek için gönderilmiştir.

Ve yine sanki Kur'ân-ı Kerîm insanların kalblerine sadece Âl-i Beyt sevgisini yerleştirmek için nâzil olmuş olur. Hâlbuki Kur'ân-ı Kerîm, altı bin küsur âyetiyle, insanların hem dünyevî, hem uhrevî saadetlerini te'min eden hükümlerle, esaslarla doludur. Bu esasları izah için, yüzbinlerce cilt kitaplar yazılmıştır.

Ve nihayet, bu tarz bir anlayış, insanın yaratılış gayesini sadece bir sevgiye bağlamak olur. Hâlbuki Âl-i Beyt de dâhil, bütün insanlar, Aziz ve Celîl olan Allah'ı tanımak ve O'na ibâdet için yaratılmışlardır.

Son olarak şu hakikati de ifâde edelim ki, bizim Âl-i Beyt'i sevmemiz, onların sadece mücerret şahsiyetleri için değil, Kur'ân'a yaptıkları hizmetleri, İslâm Dini'nin neşrinde gösterdikleri büyük fedakârlıkları, ilim ve irfan sahasında yaptıkları hizmetleri içindir. Onların bu hizmetleri ile ümmet-i Muhammed'in itikadları ehl-i dalâletin sapık fikirlerinden, hurafelerden, bâtil inançlardan mahfuz olarak sâfiyetini koruyabilmiştir.

Onların bu hâlis, fedakâr, sâdikane hizmetlerine bir mükâfat olarak, Cenâb-ı Hak, İslâm âlemini asırlar boyu irşad eden Zeyne'l-Âbidin, Câfer-i Sâdık, Abdülkadir-i Geylânî Hazretleri gibi nice büyük mürşidleri onların neslinden göndermiştir.

Bu üç mühim noktanın izahından anlaşılacağı gibi, insan sadece mücerred olarak Âl-i Beyt'i sevmekle ibâdet mükellefiyetinden kurtulamaz.

Hız. Peygamberin neslinden gelmenin, Âl-i Beyt'i ibâdet mükellefiyetinden kurtarmadığını gösteren rivâyetlerden bazılarına göz atalım:

Suheyb b. Sinan er-Rûmî (r.a) rivâyet ediyor ki, Hız. Fâtuma-i Zehra bir gece henüz süt emmekte olan Hız. Hüseyin'in rahatsız olup ağlaması yüzünden bütün gece uykusuz kalmış, nihayet sabah namazı vaktinde Hız. Hüseyin (r.a) biraz uyur gibi olunca o da namazı kılmış, başını yastığa koyup dalmıştı. Sabah namazından dönen Peygamber Efendimiz, eskiden olduğu gibi Hız. Fâtuma-i Zehra'nın evine uğramış, Fâtuma sabah namazına kalkmadı diye: "Yâ Fâtuma, canım benim, ben Muhammed Mustafa'nın kızuyım diyerek, sakın namazını terk etme. Zira beni Hak Peygamber olarak gönderen Cenâb-ı Allah'a yemin ederim ki, beş vakit namazını vaktinde kılmadıkça, (yani beynamaz olarak âhirete gidersen) asla Cennet'e giremezsin" buyurmuşlardı.³⁸

İsmail Hakkı Bursevi, Rûhü'l-Beyan tefsirinde der ki:

وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا

"Ailene-Ehl-i Beyt'ine namazı emret, kendin de ona sebatla devam et."³⁹ âyet-i kerîmesi nâzil olduktan sonra, Peygamber Efendimiz aylarca her gün sabah vakti Hız. Fâtuma'nın evine uğrar, "es-salâtü, vaktü's-

38 Abdullâtif, Mecâlisü'l Envâri'l Ehadiyye ve Mecamiu'l Esrari'l Muhammediyye, s. 26.

39 Tâhâ Sûresi, 20/132.

salâti” yani “namaz, namaz vakti” diye çağırır ve Hz. Fâtıma’yı sabah namazına kaldırırdı.⁴⁰

Meşârik’teki bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz, Hz. Fâtıma-i Zehra’ya hitaben: *“Ey benim kızım Fâtıma-i Zehra, canını Cehennem ateşinden kurtarmaya çalış. Zira ben âhirette –farz ve vâcibleri terk ve yasak olan şeyleri işlemeniz sebebiyle azaba sürüklenmenizi Allah dilerse– üzerinize gelecek azab ve cezayı def edip uzaklaştırmaya muktedir değilim. Yine de ben dünyada akrabalığı terk edemem. Onlara ikram ve iyilikte bulunurum. Size nisbetle ben öyle bir kimseye benzerim ki, evlad ve ailesi üzerine gelecek bir düşmanı gördüğü zaman düşmanın saldırısından aile ve çocuklarını korumak için telaşla “Kaçınız” veya “Gizleniniz” diye nasıl bağırıp çağırırsa, ben size ancak bu kadar yapabilirim. Artık ötesi size aittir.”*⁴¹ buyurmuşlardır.

Hz. Peygamber’in hısımlık ve akrabalığına dayanarak, ibâdetle gevşeklik bile göstermek Âl-i Beyt’in kendine câiz olmazken, bazılarının Âl-i Beyt’e olan muhabbetlerine güvenerek ibâdeti terk etmeleri hangi akıl, hangi delille izah edilebilir, düşünülün.

Evet, insan evvelâ ve bizzat ibâdet ve şükür ile Allah’ı sevecek, diğer mahlûkatı ise Allah için sevecektir. Yukarıda belirtildiği gibi, Âl-i Beyt sevgisi de, ancak Allah için olduğu takdirde makbuldür. Bu muhabbetin, Allah’ı sevmeye, O’na ibâdet etmeye perde değil, vesile olması icab eder. Nitekim Âl-i Beyt, ibâdeti hayatlarının en büyük gayesi bilmişler ve ömürlerinin her

40 Hâfız el-Münziri, et-Tergib ve’t-Terhib, c. 2, s. 3.

41 Radiyyüddin es-Sâgânî, Meşâriku’l-envârî’n-nebeviyye.

anında, her lâhzasında ubûdiyet vazifesini azamî sadakat ve azamî ihlâsla îfâ etmişlerdir. Meselâ: Zeyne'l-Âbidin Hazretleri, en acib fitneler ve dağdağa-i siyaset içinde bile, gece ve gündüzde bin rekât namaz kılarıdı.

Onların neslinden gelen bütün kutublar, mücedditler, evliyâ ve asfiyâlar da, aynı yolu takib etmişler, büyük bir gayret ve himmetle ümmet-i Muhammed'i (a.s.m) bu yola teşvik etmişlerdir.

O hâlde, Âl-i Beyti seven her mü'min de, ibâdet vazifesini yerine getirmekle, onları örnek almalı, onlara benzemeli ve onlar gibi olmaya gayret etmelidir. Âl-i Beyt'i hakiki mânâda sevmek de ancak bu yolla tahakkuk edebilir.

Bediüzzaman Hazretleri, Kur'ân'ın Âl-i Beyt'i sevme emrinin sebep ve hikmetini bir eserinde şu mânidar ifadelerle izah etmektedir:

“ÜÇÜNCÜ NÜKTE: *الْأَلْمُودَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ* “Sizden istediğim, ancak akrabaya sevgi ve Ehl-i Bêytime muhabbettir.” âyetinin bir kavle göre mânâsı:”*Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam, vazife-i Risâletin icrasına mukabil ücret istemez, yalnız Al-i Beyt'ine meveddeti istiyor. “Eğer denilse: Bu mânâyâ göre karabet-i nesliyye cihetinden gelen bir fâide gözetilmiş. Hâlbuki* *أَنْ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتَّقِيكُمْ* “Allah katında en şerefliiniz, en ziyâde takvâ sâhibi olanınızdır.” sırrına binâen karabet-i nesliyye değil, belki kurbiyyet-i ilâhiyye noktasında vazife-i Risâlet cereyan ediyor?

Elcevap: Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam, gayb-âşina nazariyle görmüş ki: Âl-i Beyt'i, Âlem-i İslâm içinde bir şecere-i nurâniye hükmüne geçecek.

Âlem-i İslâm'ın bütün tabakatında kemalât-ı insaniye dersinde rehberlik ve mürşidlik vazifesini görecek zâtlar ekseriyet-i mutlaka ile Âl-i Beyt'ten çıkacak. Teşehhüd-deki ümmetin “Âl” hakkındaki duası ki:

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ كَمَا
صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ

“Allahım! Tıpkı İbrâhîm’e ve İbrâhîm’in âline salât ettiğin gibi, Efendimiz Muhammed’e ve Efendimiz Muhammed’in âline de salât et. Muhakkak ki Sen her türlü hamd ve övgüye nihayetsiz derecede lâıyısın ve şan ve şerefın her şeyden nihayetsiz derecede yüksektir.” dir. Makbul olacağını keşfetmiş, yani nasıl ki millet-i İbrahimiye’de ekseriyet-i mutlaka ile nurânî rehberler Hazret-i İbrâhîm’in (a.s.) âlinden, neslinden, olan Enbiyâ olduğu gibi, ümmet-i Muhammediye’de de (a.s.m) vezâif-i azîme-i İslâmiyet’te ve ekser turuk ve mesâlikinde Enbiyâ-i Benî İsrâîl gibi, Aktâb-ı Âl-i Beyt-i Muhammediye’yi (a.s.m) görmüş. Onun için:

قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا إِلَّا الْمَوَدَّةَ فِي الْقُرْبَىٰ

“De ki: Vazifem karşılığında sizden bir ücret istemiyorum. Sizden istediğim, ancak akrabaya sevgi ve Ehl-i Beytime muhabbetir.” demesiyle emrolunarak, Âl-i Beyt’e karşı ümmetin meveddetini istemiş. Bu hakikati te’yid eden diğer rivâyetlerde ferman etmiş:

“Size iki şey bırakıyorum. Onlara temessük et-seniz necat bulursunuz. Biri: Kitâbullah, biri: Âl-i Beyt’im.”

Çünkü Sünnet-i Seniyyenin menbaı ve muhafızı ve her cihetle iltizam etmesiyle mükellef olan, Âl-i Beyttir.

İşte bu sırra binaendir ki, Kitap ve Sünnete ittibâ unvanıyla bu hakikat-i hadîsiye bildirilmiştir. Demek Âl-i Beyt'ten, vazife-i risaletçe muradı, Sünnet-i Seniyyesidir. Sünnet-i Seniyyeye ittibâi terk eden, hakikî Âl-i Beyt'ten olmadığı gibi, Âl-i Beyt'e hakikî dost da olamaz.

Hem ümmetini Âl-i Beyt'in etrafında toplamak arzusunun sırrı şudur ki: Zaman geçtikçe Âl-i Beyt çok tekessür edeceğini izn-i İlâhî ile bilmiş ve İslâmiyet zaafa düşeceğini anlamış. O hâlde, gayet kuvvetli ve kesretli bir cemaat-i mütesânide lâzım ki, âlem-i İslâm'ın terakkiyât-ı mâneviyesinde medar ve merkez olabilsin. İzn-i İlâhî ile düşünmüş ve ümmetini Âl-i Beyt'i etrafına toplamasını arzu etmiş.

Evet, Âl-i Beyt'in efradı ise, itikad ve îman hususunda sairlerden çok ileri olmasa da, yine teslim, iltizam ve tarafgirlikte çok ileridedirler. Çünkü İslâmiyet'e fitraten, neslen ve cibilliyeten taraftardır. Cibillî taraf-tarlık zayıf ve şansız, hattâ haksız da olsa bırakılmaz. Nerede kaldı ki, gayet kuvvetli, gayet hakikatli, gayet şanlı bütün silsile-i ecdadı bağlandığı ve şeref kazandığı ve canlarını fedâ ettikleri bir hakikate taraftarlık, ne kadar esaslı ve fitrî olduğunu bilbedâhe hisseden bir zât, hiç taraftarlığı bırakır mı? Ehl-i Beyt, işte bu şiddet-i iltizam ve fitrî İslâmiyet cihetiyle, din-i İslâm lehinde ednâ bir emâreyi kuvvetli bir burhan gibi kabul eder. Çünkü fitrî taraftardır. Başkası ise, kuvvetli bir burhan ile sonra iltizam eder.⁴²

42 Nursî, Lem'alar, s. 25-27.

“Bizim namazımız kılınmıştır”

– Hz. Ali’nin, kendisine muhabbet edenlerin namazlarını kıldığı söyleniyor. Bunun bir hakikati var mıdır?

Böyle bir iddia ne dinen, ne de aklen geçerlidir. Hz. Ali Efendimiz (r.a) en çok Hasan ve Hüseyin Efendilerimizi (r.a) sevdiği hâlde, onlar ve onlardan sonra gelen evlâtları, “Bizim namazımız kılınmıştır” diye bir iddiada bulunmamışlar, aksine sadece farzlarını edâ etmekle kalmamış, sünnet ve nâfilelere de tam riayet etmişlerdir.

Hz. Ali’nin (r.a) namaz kılmasıyla, O’nu seven bütün mü’minlerden namazın kalkacağını iddia etmek, aynen bir adamın yemek yemesiyle bütün evlâtlarının ve torunlarının da karınlarının doyacağını veya onun ilim sâhibi olmasıyla bütün neslinin de âlim olacağını iddia etmeye benzer. Hz. Ali Efendimiz (r.a) kendisini seven bütün Müslümanların namazlarını kıldığı zannı, bir an için doğru farz edilse, ortaya şöyle bir durum çıkar: Hâricîler dışında her mü’min, Hz. Ali Efendimizi (r.a) candan sevdiğine göre, o zaman namaz hakkında nâzil olan bütün âyet-i kerîmeler ve Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) buyurdukları bütün hadîs-i şerifler, sadece Hz. Ali’ye ve Hâricîler’e hitab etmiş olur.

Hâlbuki bunlarda muhatap, kıyâmete kadar gelecek bütün mü'minlerdir. Diğer taraftan, böyle bir anlayışa göre, Hz. Ali Efendimizin (r.a) vefatından sonra namaz hakkında yazılan bütün eserler ve namaz için inşa edilen bütün cami ve mescidler, hep mânâsız ve abes olmuş olur. Hem Hz. Ali Efendimizin, kendisinden sonra gelen mü'minlerin namazlarını kılması, bir an için caiz farz edilse bile, kıyâmete kadar gelecek milyarlarca Müslümanın namazlarını kılmaya elbette ki ömrü kâfi gelmeyecektir.

Söz konusu iddianın aklen mümkün olmadığı hakkında bu kısa açıklamadan sonra şunu ifâde edelim ki: “Cenâb-ı Hak namazı, peygamberler dâhil, her mü'minin kendi şahsına farz kılmıştır. Hiç kimse bir başkasının yerine namaz kılamaz. Zaruret hâlinde de bu böyledir. Bir kimse namaz kılamayacak kadar hasta da olsa, onun namazını bir başkası kılamaz.” Nitekim Cenâb-ı Hak, Bakara sûresinde:

لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ

“Herkesin kazandığı hayrın sevabı kendine ve yaptığı fenalığın zararı da yine onadır.”⁴³ buyurarak, mükâfat ve cezada her Müslümanın bizzat kendisini mes'ul tutmuştur.

Kur'ân-ı Kerîm'de namaz hakkında yüzden fazla âyet-i kerîme mevcuttur. Bunlardan birkaçına göz atalım:

إِنَّ الصَّلَاةَ كَانَتْ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ كِتَابًا مَوْقُوتًا

43 Bakara sûresi, 2/286.

“Şüphesiz namaz mü’minlere vakitlenmiş olarak farz kılındı.”⁴⁴

الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْغَيْبِ وَيُقِيمُونَ الصَّلَاةَ

“Onlar gaybe inanırlar, namazı dosdoğru kılarlar...”⁴⁵

وَاسْتَعِينُوا بِالصَّبْرِ وَالصَّلَاةِ وَإِنَّهَا لَكَبِيرَةٌ إِلَّا عَلَى الْخَاشِعِينَ⁴⁶

“Sabrederek ve namaz kılarak (Allah’tan) yardım dileyin. Şüphesiz namaz, Allah’a derinden saygı gösterenlerden başkasına ağır gelir.”⁴⁶

الَّذِينَ هُمْ فِي صَلَاتِهِمْ خَاشِعُونَ

“Onlar ki, namazlarında derin saygı içindedirler.”⁴⁷

وَالَّذِينَ هُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

“Onlar ki, namazlarını kılmaya devam ederler.”⁴⁸

أَتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنَ الْكِتَابِ وَأَقِمِ الصَّلَاةَ إِنَّ الصَّلَاةَ تَنْهَى
عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَلَذِكْرُ اللَّهِ أَكْبَرُ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَصْنَعُونَ

44 Nisâ sûresi, 4/103.

45 Bakara Sûresi, 2/3.

46 Bakara Sûresi, 2/45.

47 Mü’minun Sûresi, 23/2.

48 Mü’minun Sûresi, 23/9.

“Sana vahyolunan kitabı oku, namazı da dosdoğru kıl. Çünkü namaz, insanı hayâsızlıktan ve kötülükten men eder. Allah’ı anmak (olan namaz) elbette en büyük ibâdetdir. Allah yaptıklarınızı bilir.”⁴⁹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اذْكُرُوا مَا كُنتُمْ تَعْبُدُونَ وَأَسْجُدُوا وَاعْبُدُوا رَبَّكُمْ وَافْعَلُوا
الْخَيْرَ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

“Ey îman edenler, rükû edin, secde edin. Rabbinize kulluk edin ve hayır işleyin ki, kurtuluşa eresiniz.”⁵⁰

Âhiretteki azapla ilgili de şöyle buyrulur:

فِي جَنَّاتٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٤٠﴾ عَنِ الْمُجْرِمِينَ ﴿٤١﴾ مَا
سَلَكَكُمْ فِي سَقَرٍ ﴿٤٢﴾ قَالُوا لَمْ نَكُ مِنَ الْمُصَلِّينَ ﴿٤٣﴾

“Onlar suçlulara sorarlar: Sizi ‘Sakar’ cehenneme sürükleyen nedir? Suçlular şöyle cevap verirler: ‘Biz namaz kılanlardan değildik.’”⁵¹

Bir hadîs-i şerifte de şöyle buyurulmuştur:

“Allah’ın kullar üzerine yazıp farz kıldığı beş namaz mevcuttur. Kim onları edâ eder, istihfafla herhangi bir eksikliğe meydan vermeden tam yaparsa, Allah indinde ona verilmiş bir söz vardır: Onu cennete koyacaktır. Onları kılmayana ise Allah’ın bir vaadi yoktur. Dilerse azab eder, dilerse cennete koyar.”⁵²

49 Ankebut Sûresi, 29/45.

50 Hac sûresi, 22/77.

51 Müddessir Sûresi, 74/40-43.

52 Muvatta, Salâtu’l-Leyl: 14, (1, 123); Ebû Dâvud, Salât: 9,

Yine Peygamber Efendimiz (a.s.m):

الصَّلَاةُ عِمَادُ الدِّينِ

“*Namaz dinin direğidir.*”⁵³

بَلَّغَنِي أَنَّ أَوَّلَ مَا يُنظَرُ فِيهِ مِنْ عَمَلِ الْعَبْدِ الصَّوَّةُ

“*Kıyâmet gününde kulun ilk hesaba çekileceği şey namazdır*”⁵⁴ buyurmuş ve birçok hadîs-i şerifleriyle namazın ehemmiyetini ümmetine ders vermiştir. Kendisi (a.s.m) harblerin en şiddetli anlarında bile vakit namazını kazâyâ bırakmadığı gibi, cemaat sevabını dahi fedâ etmeyerek, sahâbîlerine iki grub hâlinde namaz kıldırmıştır.

Rasûlullah (a.s.m) Efendimiz nâfile namazlara da son derece ehemmiyet vermiş, bazen sabahlara kadar namaz kılmıştır.

Efendimiz (a.s.m) bir defasında sahâbe-i kirâma::

وَعَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ:
أَرَأَيْتُمْ لَوْ أَنَّ نَهْرًا بِبَابِ أَحَدِكُمْ يَغْتَسِلُ مِنْهُ كُلُّ يَوْمٍ خَمْسَ
مَرَّاتٍ، هَلْ يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ؟ قَالُوا: لَا يَبْقَى مِنْ دَرَنِهِ شَيْءٌ،
قَالَ: فَذَلِكَ مَثَلُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ، يَمْحُو اللَّهُ بِهِنَّ الْخَطَايَا

(425); 337, (1420); Nesâî, Salât: 6, (1, 230).

53 Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ, Müessesetu'r Risale, Beyrut-Lübnan 2012, II/31.

54 Muvatta, Kasru's-Salat 89, (1, 173).

“Bana söyleyin bakalım, sizin birinizin evinin önünde bir nehir bulunsa, o nehirde her gün beş defa yıkansa, onda kir diye bir şey kalır mı?” diye sormuş ve sahâbîlerin: “Evet ya Rasûlallah, kalmaz” demeleri üzerine, Peygamberimiz (a.s.m) devamla şöyle buyurmuşlardır: “İşte bu hâl beş vakit namazın misâli gibidir. Cenâb-ı Hak o namazlarla mü’minlerin hatalarını yıkar (ortadan kaldırır).”⁵⁵ diye buyurmuşlardır.

Evet, “Namazda; rûhun ve kalbin ve aklın büyük bir rahatı vardır.”⁵⁶

Namazda hem hizmet hem kurbiyet hem de vuslat vardır. Allah’ın bu kudsî dâvetine icabet etmek en büyük ibâdettir. Ruh, kalb ve bütün duygularla Allah’a teveccüh etmek kurbiyettir. Kulun, namaz vasıtasıyla Allah’ın huzuruna kabul edilmesi ve O’nunla âli bir sohbet etme şerefine mazhar olması da vuslattır. Bir hadis-i kudside Cenâb-ı Hak şöyle buyurur:

“Bir kulum beni tazim ederse, ben de onu tazim ederim. Beni tazimin en güzel yolu da namazdır.”

Bedüzzaman Hazretleri de namazın ehemmiyetini şöyle ifade eder:

“Namazın mânâsı Cenâb-ı Hak’ı tesbih ve ta’zim ve şükürdür.”⁵⁷

Allah’ın mü’minlere îmandan sonra en büyük ih-sanı, ikramı ve hediyesi namazdır.

55 Buhari, Mevakit 6, Müslim, Mesâcid 283.

56 Nursî, Sözler, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 23.

57 Nursî, Sözler, s. 44.

Evet, namaz; insanın rûhunu, kabiliyetlerini ve hamiyetini canlandırıp rûhun hassasiyetini ve kalbin temizliğini temin eder. İbâdetin en ulvîsi, en mukaddesi ve en mükemmeli namazdır. Zira Allah'a karşı şükürünün en mükemmel şekli ve O'nu ta'zim ve tesbih etmenin en güzel yolu namazdır. Allah'ın rızasını temine en güzel vasıta da yine namazdır. Hayatını huzur ve sadetle devam ettirmek isteyen bir insan namaza devam etmelidir. Zira, "Namaz mü'minin miracıdır."⁵⁸ Hayatını namaz ve diğer ulvî ibâdetlerle geçiren bir insan, ne kadar bahtiyar ve ne kadar huzurludur.

Namaz içinde insana huzur veren öyle büyük bir sır vardır ki, tarif edilemez. Cenâb-ı Hak kullarını günde beş defa kendi mânevî huzuruna dâvet ederek onlarla âdeta sohbet ediyor, onların mânevî derecelerini artırıyor ve huzuru ile onları şereflendiriyor. İnsan için Allah'a muhatap olmaktan ve O'nunla böyle âlî bir sohbet etmekten daha büyük bir huzur, daha büyük bir izzet ve şeref düşünülebilir mi? Böyle bir dâvetin ulviyetini ve kıymetini anlayan bir insanın, şevk ile o huzura koşması icab eder.

Diğer taraftan bütün müçtehidler, müfessirler, fakîhler, kısacası bütün İslâm âlimleri namazın dinimizdeki yerini ortaya koyan yüzlerce cilt eser yazmışlar. İmandan sonra namazın geldiğini, bu ibâdetin diğer

58 bk. el-Munavî, Feyzu'l-Kadir, 1/497; el-Kari, Şerhu'l-Mişkât, 2/523; el-Alusi, 6/361; Razi, 1/226; Suyuti (ve ğayruhu), Şerhu süneni İbn Mace, Keratîşi, ts, 1/313; Nizamuddin el-Hasen el-Kummi, en-Neysaburi, Ğaraibu'l-Kur'ân ve Reğaibu'l-Furkan, Beyrut, 1416, 1/114.

sâlih amellerin çok fevkinde bulunduğunu ve kulu Rab-bine yaklaştıran en büyük vesilenin “namaz” olduğunu izah ve isbat etmişlerdir.

İşte, namazın bu azîm ehemmiyetindedir ki, Al-lahu Teâlâ Hazretleri namazı her Müslümanın kendi şahsına farz kılmış ve başta Peygamber (a.s.m) Efendimiz olmak üzere bütün mü’minleri, bu en büyük rah-met vesilesinden hissedar eylemiştir.

Kur’ân-ı Kerîm, Tevrat’ta Peygamber Efendimize işaretten başka, sahâbîlere de işaret olduğunu Fetih sûresinin son âyetinde mu’cizâne haber vermektedir. Şöyle ki:

ذٰلِكَ مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ

“Onların Tevrat’taki vasıfları budur”⁵⁹ fıkrası, iki cihet ile ihbar-ı gaybîdir.

Birincisi: Hazret-i Peygamber aleyhisselâtu ves-selam gibi ümmî bir zâta nisbeten gayb hükmünde olan Tevrat’taki Evsaf-ı Sahâbî’yi haber veriyor. Evet, âhırzamanda gelecek Peygamberin Sahâbîleri hakkında Tevrat’ta bu fıkra var:

“Kudsilerin bayrakları beraberlerindedir.” Yani, Onun sahâbîleri ehl-i taat ve ibâdet ve ehl-i salâhat ve velayettirler ki, o vasıfları “kudsîler” yâni “mukaddes” tâbiriyle ifâde etmiştir. Tevrat’ın pek çok ayrı ayrı li-sanlara tercüme edilmesi vasıtasıyla o kadar tahrifat

59 Fetih Sûresi, 48/29.

olduğu hâlde, şu Sûre-i Feth'in Tevrat'taki **مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ** hükmünü müteaddit âyâtıyla tasdik ediyor.

İkinci cihet: İhbar-ı gaybî şudur ki:

“Meselühüm fi'ttevrati” fıkrasıyla ihbar ediyor ki:

“Sahâbîler ve Tâbiinler, ibâdetle öyle bir dereceye gelecek ki, ruhlarındaki nûrâniyet yüzlerinde parlayacak ve cephelerinde kesret-i sücûddan hâsıl olan bir hâtem-i velayet nev'inde alınlarında sikkeler görünecek.”

Evet, istikbâl bunu vuzuh ile ve kat'iyet ile ve parlak bir sûrette isbat etmiştir. Evet o kadar acib fitneler ve dağdağa-i siyaset içinde gece ve gündüzde Zeynel Âbidin gibi bin rekât namaz kılan ve Tâûs-u Yemenî gibi, kırk sene yatsı abdestiyle sabah namazını edâ eden çok mühim pek çok zâtlar, Tevrat'taki **مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرَةِ** sırrını göstermişlerdir.

Görüldüğü gibi, Rasûl-i Ekrem (a.s.m) Efendimizin ashâbının ve sonra gelen Müslümanların selâhat, takvâ ve ibâdetleri binlerce yıl önce Tevrat'ta övülmüş, Muhammed ümmetinin mümtaz bir vasfı olarak zikredilmiştir. Namazı Hz. Ali Efendimize hasredip, onu seven bütün Müslümanlardan bu mükellefiyeti kalkmış saymak, hem Tevrat'ı, hem de Tevrat'ın bu ihbarını bize bildiren Kur'ân'ı, bir nevi tekzip olmaz mı?

Öte yandan, böyle bir iddia, namazın farzietini de ortadan kaldırır. Şöyle ki:

Farz-ı muhal olarak bu şayia doğru olmuş olsa, hiçbir Müslümanın namaz kılmaması gerekir. Zira bütün Müslümanlar, Hz. Ali'yi rûh-u canlarıyla sevmektedirler.

Namaz Kılmamaya, Hz. Ali'nin Şehâdetini Bahane Göstermek

– Bazı Kimseler, “Hz. Ali (r.a) camide şehid edildiği için camiye gitmiyor ve namaz kılmıyoruz” diyorlar. Böyle bir anlayışın dinimizde yeri var mıdır?

Kur’ân-ı Kerîm ve hadîs-i şeriflerle sâbittir ki, namaz, bizzat her mü’min için farzdır. Bu hususta yüzden fazla âyet-i kerîme mevcuttur. Kıyâmete kadar gelecek her Müslüman, bu kulluk vazifesini yerine getirmekle mükelleftir. Bu mükellefiyet belli bir zamanla kayıtlı, sınırlı değildir. Yani, namazın farzıyeti Hz. Ali (r.a) veya başka herhangi bir şahsın hayatı ile sınırlı değildir. Dinimizde “Hz. Ali (r.a) şehid oluncaya kadar namaz kılınacak, daha sonra terk edilecek,” diye bir kayıt yoktur. Böyle bir mantığa göre, Hz. Ali Efendimizin (r.a) vefatından sonra gelen bütün mü’minler, kıyâmete kadar namaz kılmayacak, ibâdet etmeyeceklerdir. Bu durumda, kalbdeki îman, zâhirde nasıl tezâhür edecektir? Böyle bir tezâhür olmayınca, inanan ve inanmayanlar birbirlerinden nasıl ayırd edileceklerdir?

Âhirette, Cenâb-ı Hak bu ibâdetsiz kimselere:

“Niçin namaz kılmadınız?” diye sorduğunda:

“Yâ Rabbi, Hz. Ali camide şehid oldu da, onun için...” şeklinde cevap verebilirler mi? Verseler dahi böyle bir özür makbul olabilir mi?

Malûmdur ki, Hz. Ömer (r.a) mescidde sabah namazını kılariken İranlı bir mecusî tarafından, Hz. Osman (r.a) da Kur’ân-ı Kerîm okurken âsilerce şehid edildiler. İslâm’ın bu ikinci ve üçüncü halifelerinin şehâdetleriyle, ne Hz. Ali (r.a), ne de hiçbir sahâbe camiye gitmeyi, Kur’ân okumayı terk etmiş değillerdir.

Şunu da ifâde edelim ki, Hz. Ali’nin (r.a) şehid edildiği aynı camide, başta Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimiz (r.a) olmak üzere bütün mü’minler namaz kılmaya devam etmişlerdir.

Kaldı ki, namaz (cuma ve bayram namazları hariç) cami ile kayıtlı bir ibâdet de değildir. Yeryüzünün tümü Müslümanlar için bir mesciddir. Yukarıdaki özürü ileri süren kimseler, namazlarını evlerinde, işyerlerinde veya bir başka yerde kılabilirler. Şayet böyle yapmayıp namazı bütün bütün terk etmişlerse, o takdirde, bu özrün bahaneden başka bir şey olmadığı açıktır.

“Oruç, aslında üç gün farz kılınmıştı” Söylentisi

– Deniliyor ki: “Oruç, aslında üç gün farz kılınmıştı. Cebrâil (a.s), orucun farziyeti hakkındaki âyeti getirdiğinde, Peygamber Efendimizi (a.s.m) Medine’de bulamadı; âyeti kaydederek gitti. Daha sonra bir sinek âyetteki üç rakamının önüne pisledi. Böylece oruç, otuz güne çıkmış oldu.⁶⁰ Buna karşı ne dersiniz?

Bu iddianın ne kadar safsata olduğu şu hakikatlerin ışığı ile açıkça ortaya çıkar: Evvelâ, Kur’ân-ı Kerîm’de oruç, gün olarak değil, ay olarak farz kılınmıştır. Yirmi dokuz yahut otuz gün denmemiş, şeh-r-i Ramazan (Ramazan ayı) diye buyurulmuştur. Kaldı ki, Kur’ân-ı Kerîm’de rakam yok, harf vardır. Yani, oruç için, üç diye bir rakam verilmemiştir ki, sinek onun önüne bir nokta koymakla üçü otuz yapmış olsun. Diğer taraftan, Cebrâil’in (a.s) Rasûlullah Efendimizi (a.s.m) Medine’de bulamaması diye bir şey düşünülemez. Zira Cebrâil (a.s) her şeyi bilen ve gören Allah’ın (c.c) elçisidir. O,

60 Arapça’da sıfır nokta ile ifade edilir.

binlerce yıldızda bir anda bulunup, Allah'ın emirlerini meleklere tebliğ ettiği gibi, aynı anda Arş-ı A'zam'da Rabbine secde eden ve yine aynı anda Rasûlullah'a vahiy tebliğ eden büyük bir melektir. Vahiy tebliği için o, belli bir mekâna değil, doğrudan Rasûlullah Efendimizin yanına gelirdi. Belli bir mekânda vahiy tebliğ mecburiyeti olmadığına göre, Cebrâil'in (a.s) Peygamberimizi bulamamasından bahsetmenin imkânı yoktur. Kaldı ki, o gün için bir büyük köy kadar olan Medine'de her insan Peygamberimizi (a.s.m) kısa zamanda bulabilir ve kendisiyle görüşebilirdi.

Farz-ı muhal olarak, Cebrâil'in (a.s) Peygamber Efendimizi (a.s.m) bulamadığı bir an için düşünülse dahi, o an, her şeyi bilen, her yerde ilmiyle, kudretiyle hazır ve nazır olan Allah (c.c) elbette o emin elçisini ikaz buyurur ve Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) yerini haber verirdi.

Hz. Ali'ye Ulûhiyet İsnad Etmek

–Az da olsa, bazı kimselerin Hz. Ali'ye “Ulûhiyet” isnad ettiklerini işitiyoruz. Bu iddiaya ne cevap verirsiniz?

Hemen şunu ifâde edelim ki, Hz. Ali'ye (r.a) ilk defa ulûhiyet isnad eden Yahudi asıllı büyük İslâm düşmanı İbni Sebe ve arkadaşları olmuştur. Daha önce de bahsettiğimiz gibi, İbni Sebe, bizzat Hz. Ali'nin yüzüne karşı, –hâşâ– “Sen Allah'sın” demiş ve Hz. Ali tarafından Medâyin'e sürülmüştü.

Maalesef, aradan 1400 sene gibi uzun bir zaman geçmesine rağmen, –sayıları az da olsa– bazı kimselerin hâlâ İbni Sebe'nin bu sapık fikrini ayakta tutmak için şiirler yazdıklarını, kitaplar yayınladıklarını müşahede ediyoruz. Bu bâtl düşünceler, gizli telkinlerle yaşatılmaya çalışılıyor. Söz konusu iddianın hakikatten ne kadar uzak bir hurâfe, ne kadar sapık bir düşünce olduğu, Alevî-Sünni bütün Müslümanlarca malûmdur. Zira açık bir gerçektir ki, İslâm tevhid dinidir; şirkin her nev'ini reddeder. Hakiki Ma'bûd'un ancak Allah olduğunu; ne insanların kendi elleriyle yaptıkları putlara, ne güneşe, ne yıldıza, ne ateşe, ne hayvana, ne insana... Kı-sacası canlı ve cansız hiçbir mahlûka ulûhiyet isnad

edilemeyeceğini ilân ve ispat eder. Cenâb-ı Hakk'ın, “Ne zâtında, ne sıfatlarında, ne fiillerinde misli, benzeri, şeriki olmayan bir Zât-ı Vâcibü'l-Vücûd” olduğunu bildirir.

Kur'ân-ı Azîmüşşân, ilk sûre olan Fatıha sûresinden, son sûre olan Nâs sûresine kadar tamamen tevhidi ispat ve şirki reddetmiştir.

Kur'ân-ı Kerîm'in tümünde, Allah'ın birliğini ispat ve şirki reddetmekle beraber, birçok âyet-i kerîmede de, şirkin bütün şubeleriyle bâtul olduğu açıkça zikredilmiştir. Bu âyetlerden bir kısmını aşağıda takdim ediyoruz:

Cenâb-ı Hak, İhlâs sûresinde şöyle buyurur:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ اللَّهُ الصَّمَدُ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ

“De ki; O, Allah'dır, birdir. Allah, Samed (her şey O'na muhtaç, O ise hiçbir şeye muhtaç değil)dir. O, (hiç kimseyi) doğurmadı ve (hiç kimseden) doğmadı. Hiçbir şey O'na denk olmamıştır.” Sûrede geçen “lem yelid ve lem yûled” (O, –hiç kimseyi– doğurmadı ve –hiç kimseden– doğmadı) âyet-i kerîmesi; –kim olursa olsun– doğan ve doğuranların ilâh olamayacağını açık bir şekilde ilân etmekte, şirkin ve küfrün her nev'ini kesip atmaktadır.

O Hâlık-i Külli Şey'in bütün mevcudata nisbeti, hallâkiyettir. Yani, o yegâne yaratıcı, bütün varlıklar ise O'nun yaratmasıyla vücud sahasına çıkmış mahlûklardır.

Mahlûkat, –hâşâ– O’nun zâtından, mahiyet ve hakikatinden kopmuş degillerdir. Yâni, hiçbir mahlûk, O’ndan bir parça olup da, O’nun Ulûhiyetine hissedar olmuş değildir.

Doğma, infisal etme, birbirinden ayrılma, ancak mahlûkatın sıfatlarıdır. İnsan mahlûk olduğu gibi, doğduğu, doğurduğu da mahlûktur. Allah ise, Halik olup, bütünü yarattıkları da O’nun mahlûkudur. Cenâb-ı Hak, Mâide sûresinin 17.nci âyetinde de şöyle buyurmaktadır:

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئاً إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعاً وَاللَّهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

*“And olsun ki, ‘Allah, Meryem’in oğlu Mesih’dir, diyenler şüphesiz kâfir olmuştur. De ki: Eğer Allah, Meryem’in oğlu Mesih’i, anasını ve arzda bulunanların hepsini yok etmek isterse, kim O’ndan bir şey kurtarabilir? Göklerin, yerin ve aralarındaki her şeyin mülkü (hâkimiyeti) Allah’ındır. O, dilediğini yaratır ve her şeye kâdirdir.”*⁶¹

Âyet-i kerîmede Allah’ın kullarına ulûhiyet isnad edenlerin şüphesiz kâfir oldukları, hiçbir te’vil ve tereddüde yer bırakmayacak kadar açık olarak ifade edilmiştir.

Âyet-i kerîmede açıkça anlaşıldığı gibi, göklerin, yerin ve aralarındaki her şeyin Halikı ve Mâlîki Allah’dır.

61 Mâide Sûresi, 5/17.

Gök ve göktekiler, yer ve yerdekiler ancak O'nun irade ve kudretiyle, lütuf ve keremiyle yokluktan varlık sahasına geldikleri gibi; O, dilediği anda bunların hepsini kahretmeye, yok etmeye de muktedirdir. O, kahrı irade buyurduğu takdirde, hiçbir mahlûk bundan ne kendisini, ne de başkalarını kurtarabilir.

Bu âyet-i kerîmeye azıcık dikkat eden bir insan, mahlûkatın ne ferdine, nev'ine, ne de cinsine elbette ulûhiyet isnad edemez. Allahu Azîmüşşân gökleri ve yeri yaratırken kendilerine ulûhiyet isnad edilen o mahlûklar henüz vücud sahasına çıkmamışlardı. Sonradan yaratılan, Allah'ın lütfuyla tavırdan tavıra giren, uyuyup uyanma, yiyip içme gibi nice ihtiyaçlara maruz bulunan bu âciz mahlûkların, kâinatın yaratılmasında, arz ve semânın tanziminde, bitkiler ve hayvanların icadında elbette bir te'sirleri yoktur, bir hisseye sâhip değillerdir.

Bu fânî mahlûkata ulûhiyet isnad edilemeyeceğini, zerre kadar şuuru bulunan bir insanın idrâk etmesi icab eder. Zira "mahlûkat ma'bûdiyetten uzaklık noktasında müsavi oldukları gibi, mahlûkiyet nisbetinde de birdirler."⁶² Bu noktada, güneşler ile zerrelere, en büyük melekler ile en küçük melekler, peygamberlerle diğer insanlar eşittirler. Yâni, Cenâb-ı Hakk'a güneşi, putu, hayvanı, nehri şerik koşmakla, bir peygamberi veya bir başka insanı şerik koşmak arasında hiçbir fark yoktur.

Evet, bütün kemâl sıfatlarla muttasıf, kudreti nihayetsiz, ilmi muhît, iradesi mutlak olan Cenâb-ı Hakk'ın

62 Nursî, Lem'alar, s. 132.

zâtında şeriki olmadığı gibi, fiil ve icraatında halk ve icadında, tasarruf ve tedbirinde, terbiye ve idaresinde de şeriki yoktur. Her mahlûk, vücuda gelmesinde, hayatının devamında ve bütün hâllerinde her an O'na muhtaçtır.

Âlemlerin Rabbi olan Allah'ın, yoktan yarattığı, ana rahminde tavırdan tavıra, hâlden hâle geçirerek terbiye ettiği, dünyaya gelişinden sonra da yeme, içme, uyuyup uyanma, gelişip büyüme gibi her türlü ihtiyacını gördüğü nihayetsiz âciz bir kulunu O'na şerik koşmak en büyük bir zulüm ve dalâlettir.

Evet, O'na şerik koşmak vehimdir, hayâldir. Zira hakikatte ve vakide Cenâb-ı Hak şerikten münezzehtir.

Müşriklerin Allah'a şerik tevehhüm ettikleri o mahlûklar, henüz yaratılmadan, şu kâinat kimin kudret ve iradesi, kimin ilim ve hikmetiyle tedbir ve idare olunuyordu ise, bugün de yine o zâtun hâkimiyeti ve tasarrufu altındadır. Bu noktada, o mevhum şeriklerin varlıklarıyla yoklukları müsavidir.

Acaba, Hz. Îsâ (a.s) Hz. Üzeyr (a.s), Hz. Ali (r.a) veya başka bir kula ulûhiyet isnad edenler, şu âlemde her an tezâhür eden hadsiz tasarrufları ne ile izah edebilirler? Yâni, çekirdeklerden ağaçların icadında, nutfe ve yumurtalardan insanların ve hayvanların yaratılmasında, yağmurların yağmasında, rüzgârların esmesinde, gece ve gündüzün gelip gitmesinde, mevsimlerin değişmesinde, hâsılı zerrelere yıldızlara, galaksilere kadar cereyan eden hadsiz faaliyetlerde, o mevhum şeriklere bir hisse mi veriyorlar? Yâni, o zâtların –hâşâ– birer ilâh gibi Cenâb-ı Hak'la ortak çalıştıklarını mı vehmediyorlar?

Bu âyetten gereken dersi alan, –ister alevî, ister sünnî olsun– hiçbir Müslüman, göklerin, yerin ve aralarındaki bütün mevcudatın hâlikiyetini, hâkimiyetini Allah’tan başkasına isnad etmekle, Hıristiyanların düştüğü hatânın bir benzerine düşmez.

Cenâb-ı Hak, Tevbe sûresinde de bu âyeti te’yiden şöyle buyurmaktadır:

وَقَالَتِ الْيَهُودُ عُزَيْرٌ ابْنُ اللَّهِ وَقَالَتِ النَّصَارَى الْمَسِيحُ ابْنُ اللَّهِ
ذَلِكَ قَوْلُهُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ يُضَاهَوْنَ قَوْلَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَبْلُ
قَاتَلَهُمُ اللَّهُ أَنَّى يُؤْفَكُونَ

“Yahudiler ‘Üzeyr (a.s) Allah’ın oğludur’ dediler. Hıristiyanlar da ‘Mesih Allah’ın oğludur’ dediler. Bu, onların ağızlarıyla uydurdukları sözlerdir ki, daha önce küfredenlerin sözlerine benziyor. Allah onları kahretsin. Haktan bâtıla nasıl çevriliyorlar?”⁶³

Âyet-i kerîmenin başında, Üzeyr ve Îsâ’ya (a.s) Allah’ın oğlu demenin tamamen uydurma ve hakikatten uzak bir iftira olduğu ifâde edilmektedir. Bu ve benzeri itikadlara itibar edilmez. Âyet-i kerîmenin devamında geçen ‘daha önce küfredenler’den maksat, meleklerle Allah’ın kızları diyerek onlara ulûhiyetten hisse verenlerdir. Âyet-i kerîmenin sonunda, gerek Üzeyr (a.s) gerek Îsâ (a.s) ve gerekse melekleri Allah’a şerik koşanların haktan bâtıla çevrildikleri ifâde buyurulmaktadır.

Âyet-i kerîmeden alınacak en büyük bir hisse de şudur: İster Yahudi, ister Hıristiyan olsun, Allah’a oğul

63 Tevbe sûresi, 11/30.

isnad eden ehl-i kitabın bu sözleri, O’na şirk koşan put-perest, ateşperest ve diğer bütün müşriklerin sözleriyle aynı noktada birleşiyor. Hepsi de Allah’a ortak koşuyorlar; hepsi de Allah’ın lanetine müstehak oluyorlar.

O hâlde, İbni Sebe’nin açmış olduğu dalâlet yolunda giden ve onun sapık fikirlerinin propagandasını yapan kimseler de, bu âyetteki kahra müstahak olurlar. Zira Hz. Üzeyr (a.s) veya Hz. İsâ’yı (a.s) Allah’a şerik koşmakla Hz. Ali’yi (r.a) şerik koşmak arasında elbette bir fark yoktur.

Nisâ sûresi 116. âyet-i kerîmede de:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ
وَمَنْ يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا

“Doğrusu Allah kendisine şirk koşulmasını mağfiret etmez. Ondan (şirkten) başkasını ise, dilediği kimseden mağfiret buyurur. Kim de Allah’a şerik koşarsa, hakikatte pek uzak bir dalâlete sapmıştır.”⁶⁴ buyurulmaktadır.

Görülüyor ki, Allah’a şirk koşmak, insanı, O’nun rahmet ve mağfiretinden ebediyyen uzaklaştıran bir dalâlet ve tevbe edilmemesi hâlinde, afvı mümkün olmayan azim bir cinayettir. Allah’a karşı bir küfran-ı nimet ve büyük bir iftîradır. Hem şirk, Allah’ın hukukuna tecâvüz olduğundan, Kur’ân’da “en büyük bir zulüm” olarak tarif edilmiştir.

Her günah, insan rûhunu derecesine göre leke-
dar eder. En büyük günah olan şirk ise, insan rûhunu

64 Nisâ Sûresi, 4/116.

o derece kirletir ve onun ulvî mahiyetini o derece tefessüh ettirir ki, artık o ruhta temizliğin hiçbir emaresi kalmaz.

İşte bunun içindir ki, Cenâb-ı Hak, bunlar hakkında:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ

“Ey îman edenler, şüphesiz müşrikler necistir (temiz değildirler)”⁶⁵ buyurmuş ve hiç kimse hakkında kullanmadığı “necesün” tâbirini bunlar hakkında kullanmıştır. Gusül etmeyen ve yıkanmayan bu pis insanların Mescid-i Haram’a girmeleri, bu âyet-i kerîme ile yasaklanmıştır.

Cenâb-ı Hak, şirk için “necesün” buyurmakla, bütün insanları şirkten tiksindirerek ikaz ve irşad etmiştir.

Bir başka âyet-i kerîmede de, şirkten kurtuluşun ancak tevhid ile olacağı şöyle beyan edilmiştir:

قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْا إِلَى كَلِمَةٍ سَوَاءٍ بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلَّا نَعْبُدَ إِلَّا اللَّهَ وَلَا نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلَا يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضًا أَرْبَابًا مِنْ دُونِ اللَّهِ فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُولُوا اشْهَدُوا بِأَنَّا مُسْلِمُونَ

“(Yâ Muhammed) de ki:

‘Ey ehl-i kitap, bizimle sizin aranızda müsavi olan bir kelimeye gelin. Allahu Teâlâ’dan başkasına ibâdet etmeyelim. O’na, hiçbir şeyi ortak koşmayalım. O’ndan başka, bazınız bazısını Rab ittihaz etmesin. Eğer onlar

65 Tevbe Sûresi, 9/28.

yüz çevirirlerse, deyiniz ki, şâhid olunuz ki, bizler gerçek Müslümanlarız. “⁶⁶

Bu âyet-i kerimeyle, Cenâb-ı Hak, ehl-i kitabı tevhide dâvet ediyor ve “Ey insanlar, ibâdetlerinizi yalnız ve yalnız Hâlik-i Zülcelâl’e hasredin. Ancak, O’nu hakiki Ma’bûd tanıyın. Hz. Îsâ (a.s), Hz. Üzeyr veya herhangi bir insana ulûhiyet isnad etmeyin. (Allah’tan başka) bazınızı bazınızı rab ittihaz etmesin” diyor.

Biraz düşünmekle hemen anlaşılır ki, Hz. Îsâ da (a.s) Hz. Üzeyr de (a.s), Hz. Ali de (r.a) ancak kuldurlar. Onlar da bizim gibi ihtiyaçlardan, hastalıklardan, ölümden kendilerini kurtaramazlar.

Bizim gibi onlar da ihtiyaçlarını celb, belâlarını def etmekte Allah’ın rahmet, hıfz ve himâyesine nihayet derecede muhtaçtırlar. Ancak onlar, Allah’ın lütfuyla nübüvvet ve velâyet şerefine ermek cihetiyle, diğer insanlardan üstün kılınmışlardır. Allah’ın makbul ve mahbub kulları olarak, insanlara O’nun varlığını, birliğini, sıfatlarını, fiillerini anlatmışlar ve Allah’a karşı kulluk vazifelerini nasıl îfâ edeceklerini öğretmişlerdir. Nihayetsiz kemâlin ancak Allah’a mahsus olduğunu, her hayrın O’nun elinde bulunduğunu, zâtında olduğu gibi, sıfat ve fiillerinde de dengi olmadığını insanlara anlatmışlardır.

Onlar insanları şirkten men edip, kalblerine tevhide yerleştirmek için kendilerinin birer sebep, birer vesile olduklarını ve bu gaye için Allah tarafından vazifelen-dirildiklerini onlara –hakkıyla– bildirmişler ve onların

66 Âl-i İmran, 3/64.

bütün ibâdetlerini, şükürlerini, senâlarını hep Allah'a tevcih etmeye çalışmışlardır.

Cenâb-ı Hak, bu zâtları mezkûr maksatlar için vazifelendirdiği hâlde, bazı kimselerin onlara ulûhiyet isnâd etmeleri onların gönderiliş gayelerine bütün bütün zıttır ve en büyük bir cehâlettir.

Yukarıda takdim ettiğimiz âyet-i kerîmelerden de açıkça anlaşıldığı gibi, Kur'ân-ı Kerîm, şirki bütün nev'ileriyle reddetmiş, –peygamber dahi olsa– hiçbir mahlûka ulûhiyet izafe edilemeyeceğini, edenlerin küfür ve dalâlete düşeceklerini açıkça beyan etmiştir.

Evet, Kur'ân'a inanan insanlar Cenâb-ı Hakk'ı bütün âlemlerin Rabbi olarak bilirler. Âhiret gününün yegâne Mâliki'nin O olduğunu şeksiz ve şüphesiz kabul ederler. Yalnız O'na ibâdet edip, O'ndan yardım dilerler. Bütün fiillerinde, sözlerinde, hâllerinde Kur'ân'ın gösterdiği Sırat-ı Müstakîm üzere olurlar. Allahu Teâlâ'nın “Her şeyin dizgini elinde, her şeyin hazinesi yanında, her şeyin yanında nâzır, her mekânda hazır, mekândan müezzeh, muallâ bir Kadir-i Zülcelâl, bir Hakîm-i Zülkemâl”⁶⁷ olduğuna itikad ederler. Bütün hayırları O'ndan bilirler. Güneşi, yağmuru, baharı... rızık için, rızık da hayatın devamı için birer sebep olarak kabul ettikleri gibi; peygamberleri, mürşidleri, âlimleri de hidâyete ve ilâhî feyze birer vesile olarak bilirler. Her türlü şirkten âzâde, bütün hurâfelerden müberrâ, akıl ve hikmete muvâfık olan İslâmî hakikatler etrafında toplanırlar.

67 Nursî, Sözlere, s. 343.

Allah’a, maddeden münezzeh, zaman ve mekânla kayıtlı olmayan, ezeli ve ebedî bir Zât-ı Akdes olarak îman ederler. Onlar, sonradan yaratılan, madde ile kayıtlı, mekâna bağlı, yiyip içmeye muhtaç ve ölümü tatmaya mahkûm olan bir insana –Peygamber dahi olsa– ulûhiyet isnad etmezler.

Bu bakımdan bazılarının İbni Sebe’nin maksatlı telkinlerine kapılarak Hz. Ali’ye (r.a) ulûhiyet isnad etmeleri; Kur’ân’ın hükümlerine zıd, hakikatsiz bir hayal ve vehimden ibarettir. Bozulmamış hiçbir akıl böyle bir hurâfe ve sapıklığı kabul etmez.

Hz. Ali’ye (r.a) ulûhiyet isnad eden bu sapkınlar, her şeyden önce Cenâb-ı Hakk’ın kudsî mahiyetiyle, mahlûkat mahiyetini birbirinden ayırd edememe gafletine düşmektedirler. Hâlbuki Hâlık’ın hakikati başka, mahlûkatın mahiyeti başkadır. Hiçbir eserin, ustasına benzemediği bilinen bir gerçektir. Meselâ, bir saat ne zâtı, ne mahiyeti, ne sıfat ve fiilleri itibariyle ustasına benzemez. Bunların her ikisi de mahlûk cinsinden oldukları hâlde, aralarında büyük bir mahiyet farklılığı vardır. O hâlde, bütün varlıkların Hâlık’ı olan Cenâb-ı Hakk’ın kudsî mahiyeti, nasıl olur da O’nun yarattığı bir insanın mahiyetiyle iltibas edilebilir?

Evet, Hz. Ali (r.a) her şeyden önce bir insandı, bir mahlûktu. “Bir şey sâbit olsa, levazımatıyla sâbit olur” kaidesine göre, Hz. Ali’ye ulûhiyet isnad edildiğinde, sonsuz muhaller ortaya çıkar. Bunlardan bir kaçına işaret edelim:

Allah’ın vücûdu vâcibdir. Yâni, varlığı Zâtındandır; olmaması muhaldir. Hz. Ali’nin (r.a) varlığı ise, müm-

kindir, yani varlığı zâtından değildir; bir başlangıcı ve bir sonu vardır.

Cenâb-ı Hakk'ın bütün sıfatları sonsuz ve mutlakdır. Hz. Ali (r.a) ise, –bir insan olarak– her şeyi ile mahlûk, âciz, muhtaç bir varlıktır. İhlâs sûresinde beyan olduğu gibi, Allah Samed'dir. Yani, her şey O'na muhtaçtır; O ise, hiçbir şeye muhtaç değildir. Her varlığın, her ihtiyacını bizzat görür. Hz. Ali (r.a) ise, –ana rahmine düşüşünden vefat edinceye kadar– hep ihtiyaç dâiresinde yaşamıştır. Yemiş, içmiş, uyumuş, elem ve ızdıraplar çekmiştir ve hakeza... Bütün bunlar mahlûk sıfatlarıdır.

Yine İhlâs sûresinde Cenâb-ı Hak için:

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ

buyurulur. Yâni, “O, kimseden doğmadı ve kimseyi de doğurmadı.” Hz. Ali (r.a) ise hem başkasından doğmuştur, hem de kendi evlâtları vardır.

Hem Allah Kayyûm'dur. Yani, Zâtında kâimdir. Bütün mevcudat ise, O'nun kudretiyle, ilmiyle ayakta durmaktadır. Hz. Ali de O'nun ihsanıyla hayatını devam ettirmiştir.

Evet, bütün mevcudat, Allah ile kâimdir. Bu, Hz. Ali (r.a) yaratılmadan evvel de böyleydi, hâlen de böyledir.

Allah, “Ma'bûdün bilhak”tır. Yani, ibâdete lâıyk ve müstehak ancak O'dur. Hz. Ali ise, ancak bir kuldür. On yaşından tâ vefatına kadar, aşk ve şevk ile Allah'a ibâdet etmiş, namazını kılmış, orucunu tutmuştur.

Allah, zâtında mutlak kadir, mutlak ganidir. Hz. Ali ise, mekânda ve zamanın içinde yaşamıştır.

Allah maddeden mücerreddir. O ise, maddî bir varlıktır.

Bir şahsın hem ilâh, hem insan olamayacağı az bir düşünceyle anlaşılır. Çünkü insan her cihetle mahdut olan bir mahlûktur. Onun iktidarı, akli, hissiyatı, cismaniyeti, ilmi sınırlı, ihtiyacı ise nihayetsizdir. Hz. Ali (r.a) bir insan olduğuna göre, O'nun da her cihetle sınırlı olması gerekir. Eğer Hz. Ali'nin (r.a) iktidarı, akli, hayatı, cismaniyeti, hissiyatı, ilmi hudutsuz olup, hiçbir şeye muhtaç olmasa, o zaman insan olmaması lâzım gelir. Hâlbuki Hz. Ali mahlûktur, mahduttur, insandır ve hadsiz ihtiyaç sâhibi bir kuldur.

Allahu Teâlâ Hazretleri ise, yerin ve göğün hem Hâlık'ı, hem Ma'bûd'u, hem Hafız'ı, hem idarecisidir. Kudreti gayr-i mahdut, ilmi gayr-i mütenahî, sıfatları muhîttir. O'nun mebd'e ve müntehası yoktur. Ezelî ve ebedîdir.

Müslüman olduğunu iddia eden İbni Sebe, elbet bütün bu hakikatleri biliyordu. Fakat o, bir maksadın peşindeydi. Bu hakikatleri bile bile İran'ın mecusîlikten yeni dönmüş ve İslâm'ı henüz lâyıkıyla anlayamamış insanlarına Hz. Ali'nin ulûhiyetini telkin etti. İbni Sebe'ye aldanmışlar, şu kadarcık bir muhakemeyi bile yapamadılar ki, eğer Hz. Ali (r.a) ilâh idiyse, bütün ömrü boyunca niçin ve kime îman ve ibâdet etmişti? Kimin için namaz kılmış ve kimin huzurunda secdeye kapanmıştı? Bu hurafeye göre, Hz. Ali'nin –hâşâ– hem ma'bûd, hem âbid; hem Halik, hem mahlûk olması lâzım gelmiyor muydu?

Son olarak şunu da ifâde edelim ki; Hz. Ali'ye ulûhiyet isnad edenler, onun kendi sözlerinden bile haberdar değillerdir. Bunlar, hiç olmazsa, O'nun hutbelerini ihtiva eden “Nehcü'l-Belâğa” isimli eserini okumuş olsalardı, böyle bir cür'ette bulunmazlardı.

O, bütün sohbetlerinde, nasihatlerinde, hutbelerinde, hep Cenâb-ı Hakk'ı tazim, tenzih etmiş ve insanları O'na ibâdete teşvik etmiştir.

Bir defasında, kendisine tevhidden sual sorulduğunda şöyle cevap vermiştir:

“Tevhid, Allah'ı kalbine gelen, tahayyül, tasavvur ve tevehhüm ettiğin bütün ahvâlin mâverasında bilmehtir.”

Yine, bu mânâyı te'yiden şöyle buyurmuştur:

“Allah, fehimlerde tasavvur, zihinlerde tahayyül olunan her şeyin mâverasıdır.” Yani, insanın kalbi, zihni, aklı, hayâli, hep mahlûk olduğundan, onlara gelen her şey de mahlûktur. Allah ise, zâtında, sıfatlarında, fiillerinde mahlûkâta benzemez. Akla, zihne, hayâle gelen her şey de mahlûktur. Allah ise zâtında, sıfatlarında, fiillerinde mahlûkâta benzemez. Akla, zihne, hayâle gelen her şey mahlûk olduğuna göre, onlara ulûhiyet isnad etmek apaçık şirkir. Hz. Ali Efendimizin en sevmediği şey şirk olduğu hâlde, kendisine ulûhiyet isnad edilmesinden o pak rûhunun ne kadar müteessir olacağı düşünölsün.

Hz. Ali'nin Ölmediği İddiası

– Hz. Ali'nin ölmediği, İbni Mülcem'in öldürdüğü şahsın –hâşâ– onun kılığına girmiş bir şeytan olduğu iddia ediliyor ve: “O göğe çıkmıştır. Gök gürültüsü de, onun kamçısının şakırtısıdır” deniliyor. Bu iddiaya ne dersiniz?

Bu iddia da, bir önceki gibi yine İbni Sebe'nin köhne hurafelerinden biridir. Hz. Ali'ye (r.a) ulûhiyet isnad eden bu adam, onun vefatı üzerine bu safsatayı ortaya atarak taraftarlarını buna inandırmayı başarmıştır.

Maalesef o zaman hakkı bâtıldan, hayrı şerden ayıramayan birtakım câhil kimseler bu hurafeye kapılmışlardı. Bu kimseler, İbni Sebe'nin sözlerinin, Kur'ân-ı Kerîm'in ölçülerine ve Peygamberimizin (a.s.m) tebliğ ettiği hakikatlere ne kadar ters düştüğünü, maalesef muhakeme edememişlerdi.

Hâlbuki İbni Sebe'nin bu iddiasının sadece Kur'ân'a değil, akıl ve mantığa, ilim ve hikmete de ne kadar zıt olduğu gayet açıktır.

Bu iddiayı ortaya atan veya onlara kapılan kimseler, şu sorulara ne cevap vereceklerdir? Hz. Ali'nin (r.a) göğe çekildiğini ve İbni Mülcem'in onun yerine

şeytanı öldürdüğünü, o anda camide bulunan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimiz ve diğer sahâbîler bilmediler mi?

Şayet bilemedikleri iddia edilirse, o hâlde, bu seçkin zevatın bilemediğini, o anda hâdise mahallinde bulunmayan İbni Sebe, nasıl oldu da bilebildi? İbni Sebe, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimize de ulûhiyet isnad ettiğine göre, o zâtların bilemediklerini kendisi nasıl biliyordu?

Kaldı ki, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin Efendilerimiz babalarını yaralı olduğu halde eve getirip hizmetinde bulunmuşlardı. İbni Sebe'nin köhne hurafesine göre, onlar babaları diye haşa şeytana mı hizmet etmiş, onun mu cenaze namazını kılmışlardı? İbni Mülcem, Hz. Ali (r.a) Efendimizi değil de, şeytanı öldürdüyse, mükâfatlandırılması lâzım gelmez miydi?

Kendisine neden kısas uygulandı? Hz. Ali Efendimizin evlâtları masum birini öldürmekle katil mi olmuş oldular?

Bütün ömrü boyunca Allah'tan azamî derecede korkan, Kur'ân'ın hükümlerini gerek kendine, gerekse bütün insanlara tatbikte azamî hassasiyet gösteren, her anı Hakk'ı zikretmekle geçen ve Cennet ile müjdeleyen bu zâta yapılan böyle bir iftira, şeytanları bile hayrete düşürecek büyük bir zulümdür.

Kaldı ki, şeytanın kıyâmete kadar yaşamasına Cenâb-ı Hakk'ın müsaade ettiği Kur'ân'ı Kerim'de açıkça ifade edilmiştir.

Gök gürlemesi mes'elesine gelince, bu tamamen hayâl mahsulü, köhne bir hurafedir. Fakat ne yazık ki, henüz İslâm'ı lâıykıyla öğrenme imkânı bulamamış birtakım insanlar, bu safsataya kanmışlardır. Bunlar, Hz. Ali şehid olmadan yahut dünyaya gelmeden önce de, göğün gürlediğini, şimşegin çaktığını maalesef düşünmemişlerdir.

Hz. Ali'ye Peygamberlik İsnâdı

– Bazı kimseler, Hz. Ali'ye “Ulûhiyet” isnad ederken, bazılarının da “Peygamber” dediklerini işitiyoruz. Bu iddia nereden kaynaklanmaktadır. Ve bunlara nasıl cevap vermek gerekir?

Bu yanlış inanç da, diğerleri gibi İbni Sebe tarafından iddia edilmiştir. Bütün gayesi Müslümanların itikadını bozmak olan İbni Sebe, menfur faaliyetlerini sürdürürken, nabza göre şerbet vermesini iyi beceriyordu. Önce, bazı kimselere Hz. Ali'nin (r.a) ilâh olduğunu telkin etmeye çalışıyor, bunun tutmayacağını anladığı yerde, O'na peygamberlik isnad ediyor; bunun da geçerli olmayacağını anladığı zaman ise, hilâfetin en evvel Hz. Ali'nin hakkı olduğunu, bu hakkın kendisinden zulmen alındığını telkine kalkıyordu.

Dikkat edilirse, bu üç iddia arasında tezat vardır. Tezat ise hükümsüzdür. Şöyle ki ilâh olan, peygamber olamayacağı gibi, peygamber için de hilâfet söz konusu olamaz. Bu tezat dahi açıkça gösteriyor ki, mes'elenin altında sadece ve sadece ifsat ve ihanet yatmaktadır.

Malûmdur ki, her şeyin bir başlangıcı ve bir de nihayeti olduğu gibi, Hz. Âdem'le (a.s) başlayan

peygamberlik müessesesi de Hâtemü'l-Enbiyâ (a.s.m) ile son bulmuştur. Cenâb-ı Hak, peygamberlerin en ekmeli olan O Zât'ın eline semâvî kitapların en mükemmel olan Kur'ân-ı Azimüşşân'ı vermiş ve nübüvvet müessesesini O Hâtemü'l-Enbiyâ ile tekmil etmiştir. Artık, kıyâmete kadar Hz. Muhammed'den sonra bir peygamber gelmeyecektir. Hz. Muhammed'in (a.s.m) Hâtemü'l-Enbiyâ olduğu, Ahzâb sûresinde şu şekilde ifâde buyurulmaktadır:

مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ
التَّيِّنِ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا

“Muhammed sizin ricalinizden hiçbirinin babası değil ve lâkin Allah'ın Rasûlü ve peygamberlerin hâtemidir (sonuncusudur). Allah alîmdir (her şeyi bilendir).”⁶⁸

Bu âyet-i kerimede Cenâb-ı Hak, hem Hz. Muhammed'in (a.s.m) ismini zikrederek O'nun peygamberliğini açıkça ifâde ediyor, hem de “Hateme'n-nebiyyîn” buyurmakla, O'nun son peygamber olduğunu kesin olarak beyan buyuruyor.

Bilindiği gibi, kendisine kitap indirilen peygamberlere rasûl denir. Âyet-i kerimede Peygamberimiz (a.s.m) için hem rasûl, hem de Hâteme'n-nebiyyîn buyurulmasıyla artık kendinden sonra hiçbir nebînin gelmeyeceği ve nübüvvet kapısının O'nunla nihayet bulunduğu kesinlikle bildirilmiş oluyor. Yâni, Hz. Muhammed (a.s.m)

68 Ahzap Sûresi, 33/40.

son nebî olduğu gibi, son rasûl de olmaktadır. Zira her rasûl nebidir, fakat her nebî rasûl değildir.

Âyet-i kerîmede “Hateme’n-nebiyyîn” yerine “Hâteme’l-Mürselîn” buyurulsaydı, belki bazı kimseler, Peygamberimizden (a.s.m) sonra kitap sâhibi olmayan bir nebînin gönderilebileceği vehmine kapılabilirlerdi. Böylece, âyet-i kerime bu husustaki bütün vehim ve vesveselerin kapısını kapatmış bulunmaktadır.

Allahu Teâlâ, A’raf sûresi 158. âyet-i kerîmesinde de şöyle buyurmaktadır:

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ
السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ
وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ
تَهْتَدُونَ

“(Habîbim) de ki: “Ey insanlar! Şüphesiz ben göklerin ve yerin mülküne mâlik olan, kendisinden başka hiçbir ilâh bulunmayan, hem dirilten, hem öldüren Allah’ın size, hepinize gönderdiği peygamberim. O hâlde Allah’a ve O’nun ümmî nebîsi olan rasûlüne –ki kendisi de O Allah’a ve O’nun sözlerine îman etmekte olandır– îman edin. O’na tâbi olun, tâ ki doğru yolu bulmuş olasınız.”⁶⁹

Görüldüğü gibi, bu âyette, Allahu Teâlâ, Peygamber Efendimize peygamberliğini ilân etmesini emir buyurmaktadır.

69 A’raf Sûresi, 7/158.

Malûmdur ki peygamberlikle vazifelenen kimse-lerin bu vazifelerini açıkça ilân etmeleri kendileri için farzdır. Bu, ilâhî bir kanundur. Gelmiş geçmiş bütün peygamberler, bu kanuna harfiyyen uymuş ve kimse-den çekinmeyerek peygamberliklerini ilân etmişlerdir. Onların bir kısmı ateşe atılmış, bir kısmı kesilmiş, bir kısmı memleketlerinden sürülmüş, ancak hepsi de canları ve başları pahasına tebliğ vazifelerini bihakkın yerine getirmişlerdir.

Geçmiş Peygamberler gibi, Peygamber Efendimiz de (a.s.m) peygamberliği ilk âyetin nüzûlüyle ilâna başlamış, kavim ve kabilesinin kendisine düşman olması O’nu zerre kadar korkutmamış, dâvâsından vazgeçmesi için yapılan vaadlere de zerrece iltifat etmeyerek: “Bir elime güneşi, bir elime ayı koysanız, ben yine bu dâvâmdan vazgeçmem!” diyerek onların ne vaadlerine ne de tehditlerine ehemmiyet vermemiştir. Bütün insanlara gönderilen bir peygamber olarak, nâzil olan her âyeti en şedit düşmanlarına dahi tebliğden çekinmediği gibi, bütün dünyanın meliklerine, imparatorlarına mektuplar yazmış, kendisine tâbi olmadıkları takdirde hidâyete eremeyeceklerini, mallarının, canlarının devletlerinin, milletlerinin selâmette olamayacağını çekinmeden ilân etmiştir.

Şimdi, Hz. Ali’ye peygamberlik isnad eden İbni Sebe ve taraftarlarının iddialarını, yukarıdaki âyetin ışığında kısaca tahlil edelim:

Evvelâ:

Hz. Ali peygamberlikle vazifelendirilseydi, bu vazifeye herkesten önce kendisinin îman etmesi ve

peygamberliğini ilân etmesi, O'nun için bir farz olurdu. Kendisinden ne yazıyla ne de sözle böyle bir şey asla vârid olmadığı gibi, aksine hakkında bu gibi iddialarda bulunanların bir kısmını yakırdığı, bir kısmını ise sürgüne gönderdiği tarihen sâbittir.

Kendisi daha on yaşında bir çocuk iken, Peygamberimizin son nebi olduğunu kabul etmiş ve bu uğurda maddî-mânevî cihad etmiş, hilâfeti zamanında da Kur'ân-ı Kerim'in hükümleri harfiyyen uygulanmış, kısacası çocukluğundan tâ vefatına kadar Allah ve Rasûlü yolunda çalışmıştır.

Böyle bir zâta peygamberlik isnadında bulunmak, hiçbir esasa dayanmayan bir hezeyandır.

Cenâb-ı Hak Sebe sûresinde:

وَمَا أَرْسَلْنَاكَ إِلَّا كَافَّةً لِلنَّاسِ بَشِيرًا وَنَذِيرًا وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

“Seni de başka değil, ancak bütün insanlara şâmil bir risâletle rahmetimizin müjdecisi, azabımızın habercisi (olarak) gönderdik ve lâkin insanların ekserisi bilmezler.”⁷⁰

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i kerimeyle, Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) peygamberliğinin bütün insanlara şâmil olduğunu açıkça beyan buyuruyor.

70 Sebe' Sûresi, 34/28.

Kur'ân-ı Kerîm'de, Hz. Muhammed'in (a.s.m) peygamber olduğunu açıkça ifâde eden bir diğer âyet-i ke-rime de Sûre-i Feth'in şu âyetidir:

تَرِيَهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا سِيمَاهُمْ
فِي وُجُوهِهِمْ مِنْ أَثَرِ السُّجُودِ

“Muhammed Allah'ın rasûlüdür. O'nun maiyetinde bulunanlar da kâfirlere karşı şiddetli, kendi aralarında merhametlidirler. O'nları rükû ediciler, secde ediciler olarak görürsün.”⁷¹

Âyetin başında Hz. Muhammed'in (a.s.m) peygamberliğine Cenâb-ı Hak bizzat kendisi şehâdet etmektedir. Yâni, Allahu Azimüşşân azamet-i celâliyle Muhammed Rasûlullah'dır buyuruyor. Bu şehâdeti hangi vehim gölgeleyebilir?

Kur'ân'ın bu açık beyanlarına rağmen, Hz. Ali'ye peygamberlik isnad edilmesi bâtıldır, vehmîdir, esassızdır.

Bu isnadın hakikatten ne kadar uzak olduğu, aşağıda yapacağımız bir mukayese ile çok daha iyi anlaşılır. Önce Hz. Muhammed'in (a.s.m) peygamberliğini tasdik edenlerin kimler olduğunu, daha sonra Hz. Ali'ye (r.a) kimlerin peygamberlik isnad ettiklerini sıra ile takdim edelim:

Hz. Muhammed'in (a.s.m) son peygamber ve nebî olduğunu Kur'ân haber vermiştir. Peygamber Efendimiz

71 Fetih Sûresi, 48/29.

de kendi peygamberliğini tasdik, ilân ve başkalarına da tebliğ etmiştir. Hz. Ali dâhil, çâr-yâr-ı güzîn efendilerimizin hepsi ve bütün sahâbîler, Rasûlullah Efendimizin âhîrzaman peygamberi olduğuna îman etmişler ve O'nun peygamberliğini bütün cihana yaymak için canlarıyla, mallarıyla cihad etmişlerdir. Ve nihayet bu münevver zevatı takip eden milyarlarca Müslüman, hep Hz. Muhammed'in âhîrzaman peygamberi olduğuna îman etmişler ve O'nun getirdiği bütün farzları, vâcibleri, sünnetleri fiilen yaşamışlardır.

Şimdi bir de Hz. Ali'ye (r.a) kimlerin peygamberlik isnad ettiğine bakalım.

Daha önce de beyan ettiğimiz gibi, Hz. Ali Efendimize peygamberlik isnad edenler, en başta İbni Sebe ve onun tâbileri, ikinci olarak ateşperestlikten yeni dönmüş, fakat İslâm'ı henüz lâyıkıyla kavrayamamış bazı Şîî fırkalarıdır.

Bu mukayeseyi yapabilecek kadar bir muhakeme gücüne sâhip hiçbir Müslümanın, Hz. Ali Efendimize nübüvvet isnadında bulunmak gibi azîm bir hatâyâ düşmemesi icab eder.

Farz-ı muhâl olarak İbni Sebe'nin sapık itikadı bir an için kabul edilmiş olursa, bu takdirde başta Cenâb-ı Allah'a, sonra Peygamber Efendimize, Hz. Ali dâhil bütün sahâbe-i kirâma ve onları takip eden bütün ehl-i tevhid Müslümanlara hatâ isnad edilmiş ve sadece bir grub hurâfecinin vehmî, hayalî safsatalarına hak denilmiş olunur. Bu ise, hakikatlerin zıddına inkılâbıdır ve hakka bâtil, bâtula hak demektir.

Vahiyde Yanlış Adres İddiası

– Bazıları tarafından, “Kur’ân-ı Kerîm, Hz. Ali (r.a)’a gönderildiği hâlde, Cebrâil (a.s) Onu Muhammed’e (a.s.m) getirdi” diye iddia ediliyor. Bu hususta ne diyorsunuz?

Bu iddia da diğerleri gibi Yahudilerden kaynaklanmaktadır. Nitekim Asr-ı Saâdet’te bazı Yahudiler, sırf Kur’ân-ı Kerîm’i Cebrâil (a.s) getirdiği için îman etmişler ve bizzat Rasûlullah Efendimize: “Cebrâil bizim düşmanımızdır. Eğer sana gelen Mikâil olsaydı îman ederdik.” demişlerdir. Yâni, mes’elenin temelinde Yahudilerin Cebrâil’e (a.s) düşmanlığı yatmaktadır.

Evvelâ, şunu ifâde edelim ki, aşağıda mealini vereceğimiz âyet-i kerîme, bu ve benzeri safsatalara imkân bırakmayacak kadar açıktır:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَآمَنُوا بِمَا نُزِّلَ عَلَىٰ مُحَمَّدٍ
وَهُوَ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ كَفَّرَ عَنْهُمْ سَيِّئَاتِهِمْ وَأَصْلَحَ بَالَهُمْ

“Îman eden, sâlih amel işleyen, Muhammed’e indirilene –ki o Rablerinden gelen bir hakır– îman eden kimselerin de günahlarını kefaretlendirmiş, hâllerini ıslâh etmiştir.”⁷²

Bu âyet-i kerîmede Cenâb-ı Hak, Kur’ân-ı Kerîm’i Rasûl-i Ekrem Efendimize indirdiğini, mü’minlerin O’na ve O’na indirilene îman etmeleri gerektiğini, hak ve hakikatin ancak Kur’ân’da olduğunu beyan buyurmuştur.

Âyet-i kerîmenin bu açık beyanı karşısında değil aklın, hiçbir vehmin dahi şüphe ve tereddüde düşmesi gerekir.

Bununla beraber az da olsa, bazı safdil insanların bu vehme kapılmaları dolayısıyla meseleyi kısaca tahlil etmekte fayda görüyoruz.

Yukarıdaki yersiz iddia için iki ihtimal düşünülebilir: Birisi, Cebrâil’in (a.s) bu işi kasten, diğeri ise, aldanarak yaptığıdır.

Vahiy, Hz. Ali’ye (r.a) gelmişken, Cebrâil’in (a.s) onu, kasten Hz. Muhammed’e (a.s.m) getirdiğini iddia edenler, nefsin daima yanlış yola sevk ettiği ve şeytanın sürekli yanıltabildiği insan nev’i ile, şeytana kapılmaktan müberrâ melek nev’ini yanlış bir kıyas ile birbirine karıştırmaktadırlar.

İnsan nev’inde, elçilerin, bazen padişahlarını aldatmaları ve onların fermanlarını hile ile değiştirdikleri bir vakiadır. Cebrâil’in (a.s) ilâhî elçiliğini böyle bir

⁷² Muhammed sûresi, 47/2.

elçiliğe benzetmek hem Allah'ı (c.c) hem de Cebrâil'i (a.s) bilmemektir.

Malumdur ki, melekler de peygamberler gibi ismet sıfatı ile muttasıfturlar. Yâni, onlar yaratılışları itibarıyla gûnahtan münezzehtirler. Şerre kabiliyetleri yoktur; Allah'a isyan etmeleri imkânsızdır. Nitekim onlar hakkında, "Meleklerin hiçbir cihetle hilâf-ı emir hareketleri yoktur. Hâlis bir ubûdiyetten başka hiçbir icad, hiçbir müdahale, hattâ izinsiz şefaathleri dahi olmaz," buyurulmuştur.

Bilindiği gibi dört büyük melek vardır ve Cebrâil (a.s) bunlardan biridir. Bütün melekler hakkında muhal olan isyan ve günah, Cibrîl-i Emin hakkında hiç düşünülmez.

Cenâb-ı Hak, Tekvir sûresinde Cebrâil'i (a.s) şöyle tavsif buyurmaktadır:

إِنَّهُ لَقَوْلُ رَسُولٍ كَرِيمٍ ﴿١٩﴾ ذِي قُوَّةٍ عِنْدَ ذِي الْعَرْشِ
مَكِينٍ ﴿٢٠﴾ مُطَاعٍ ثَمَّ أَمِينٍ ﴿٢١﴾

"Muhakkak o (Kur'ân) çok şerefli bir Rasûlün (getirdiği) kelâmıdır. Azim bir kudrete mâliktir. Arş'ın sâhibi (olan Allah) nezdinde çok itibarlıdır. O kendisine itaat olunandır. (Melâike-i mukarrebîn O'na itaat ederler.) O emîndir."73

Âyet-i kerîmedeki rasûlden murad, Rûhu'l Kudüs, Rûhu'l-Emîn olan Cebrâil'dir. (a.s) Bütün melâike ve

73 Tekvir sûresi, 81/19-21.

mukarrebın Cenâb-ı Hakk'ın huzurunda O'na itaat eder ve emrini dinlerler. Zira O, Melâikelerin Rasûlü ve Sultan'dır. İlâhî emirleri bütün Peygamberlere O getirdiği gibi, emrine verilen melâikelere de yine O tebliğ eder.

Görüldüğü gibi, Cenâb-ı Hak Kur'ân-ı Kerîm'inde Cebrâil'i (a.s) medh ü senâ ediyor, tezkiye ediyor ve O'na *Rûhu'l-Emin*, *Rûhu'l-Kudüs* diyor. Zerre kadar akli olan bir insan, bu ilâhî haberi ve tezkiyeyi bir kenara bırakıp, vehim ve hayâl mahsulü bir itikada kapılmaz, ona itibar etmez.

Böyle bir inanç kabul edildiği takdirde, şöyle bir safsata ortaya çıkar:

Peygamberleri Allahu Azîmüşşân değil de, -hâşâ- Cebrâil (a.s) tâyin etmiş olur. Bu takdirde Cebrâil (a.s) Allah'ın mahlûku ve elçisi olduğu hâlde, O'nun arzusu ve iradesi Cenâb-ı Hakk'ın arzu ve iradesinin fevkine çıkmış olmaz mı?

Cebrâil'e (a.s), O'nun şânına yakışmayan bu iftirayı yapanlara karşı Cenâb-ı Hak, sûre-i Bakara'da şöyle bir tehditte bulunmaktadır:

قَالُوا ادْعُ لَنَا رَبَّكَ يُبَيِّنْ لَنَا مَا هِيَ قَالِ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا
فَارِضٌ وَلَا بِكْرٌ عَوَانٌ بَيْنَ ذَلِكَ فافعلوا ما تؤمرون

“Kim Allah’ın meleklerine, peygamberlerine, Cebrâil’e, Mikâil’e düşman olur ise, şüphesiz Allah o kâfirlerin düşmanıdır.”⁷⁴

Görüldüğü gibi, âyet-i kerimede, Cenâb-ı Hak, meleklerle ve peygamberlere düşmanlığı, kendisine düşmanlık olarak kabul etmekte ve kendisinin de o kâfirlerin düşmanı olduğunu ilân etmektedir.

Hz. Cebrâil’in bu işi kasten değil de yanılarak, yâni Peygamberimizi, Hz. Ali’ye benzeterek yaptığı ihtimaline gelince, böyle bir ihtimal de tasavvur olunamaz.

Cebrâil (a.s) bir anda binler yıldızda bulunup, binler melâike-i kirâma Cenâb-ı Hakk’ın emirlerini unutmadan, şaşırmadan, karıştırmadan tebliğ eden, Allah’ın mükerrem bir elçisidir. O’nun ilmi insanlarınki gibi kesbî değil, vebhîdir. Kendisi yaratılıştan kâmindir. Bu mükemmel yaratılışı sayesinde ki, Dihye isimli sahâbe-i kirâmın timsâlinde huzur-u Nebevî’de vahyi tebliğ ederken, aynı anda haşmetli kanatlarıyla Arş-ı A’zam’da secde edebilmekte ve yine o anda binlerce yıldızda bulunup ayrı ayrı emirleri hadsiz meleklerle tebliğ edebilmektedir. Allah’ın böyle bir elçisine unutmama, şaşırma, yanılma isnad etmek aklen muhaldir. Böyle bir isnad her şeyden önce Cenâb-ı Hakk’ı bilmemek demektir. Elbette her şeyi en güzel sûrette yaratan Cenâb-ı Hakk’ın, kendisine noksan ve kusurlu bir elçi yarattığı düşünülemez.

Hem Kur’ân-ı Azimüşşân, bir defada değil, yirmi üç sene zarfında âyet âyet, sûre sûre inzal edilmiştir.

74 Bakara sûresi, 2/68.

Cebrâil'in (a.s) böyle bir hata yaptığı (hâşâ) bir an için düşünülse bile, Cenâb-ı Hak kendisini ikaz ve hatasını tashih ederdi. Farz-ı muhal olarak Cebrâil'in (a.s) yanlabildiği kabul edildiği takdirde, O'nun geçmiş peygamberlere getirdiği âyetlere de şüpheyile bakmak icab eder. Bu ise, emsalsiz bir cinayettir.

Kaldı ki, Cebrâil (a.s) Muhammed'i (a.s.m) ilk defa vahiy tebliğ ederken görmüş değildi. Doğumundan itibaren O'nunla alâkadar olmaya başlamış ve bu alâkası, nezâreti, hizmeti ve muhafazası, çocukluk ve gençlik yıllarında da aralıksız devam etmişti. Yâni, vahiy gelmeden önce de Rasûlullah Efendimiz, daima O'nun nezâret ve murakabesi altındaydı.

Son olarak şu noktayı da nazara vermek lâzımdır: Peygamber Efendimize vahiy geldiğinde, Hz. Ali Efendimiz on yaşlarındaydı. Peygamberimiz ile Hz. Ali'yi değil Cebrâil'in, en akılsız bir kimsenin dahi birbirlerine benzetmesi düşünülemezdi.

Bu açık hakikate rağmen, bin dört yüz seneden beri bazı kimselerin nasıl olup da, bu safsataya inanışları ve bu hurafenin arkasından gittiklerini anlamak mümkün değildir.

“Kur’ân, aslında 6666 âyetten daha fazlaydı” İddiası

– Deniliyor ki: “Kur’ân, aslında bugün mevcut olan 6666 âyetten daha fazlaydı. Hz. Osman zamanında, bazı yerler çıkarılarak, şimdiki miktara indirildi.” Bu iddiaya ne dersiniz?

Kur’ân Allah kelâmıdır. Ona herhangi bir şeyi idhal gibi, ihraç da tekfir sebebidir. Yani, Kur’ân’dan herhangi bir âyeti Kur’ân’dan saymayarak çıkarmak küfür olduğu gibi, ona Kur’ân’mış gibi fazladan bir şeyi ilâve etmek de yine küfürdür. Bilindiği gibi, Kur’ân’ın Mushaf hâline getirilmesi, ashâbın hâfızlarının riyâseti altında, Hz. Ebûbekir Efendimizin hilâfeti sırasında olmuştur. Başta Hz. Ali Efendimiz, bütün ashâb bu Kur’ân’ı kabul etmiştir. Hz. Peygamber’e indirilen Kur’ân olduğunda icmâ ve ittifak etmişlerdir. Hz. Osman’ın (r.a) yaptığı ise, Kur’ân’ı yeniden toplamak değil, bu Mushaf’ı, yine ashâbın nezâreti altında çoğaltmak olmuştur. Binâenaleyh, böyle bir iddia, Hz. Osman ve Hz. Ali de dâhil, bütün sahâbîleri büyük bir şüphe ve zan altına sokmak demektir.

Saniyen: Böyle bir iddia, Kur’ân’ın tahrif ve tağyir edildiği iftirasını da taşımaktadır. Hâlbuki Kur’ân, Peygamber Efendimizin en büyük mûcizesidir. Cenâb-ı Hak:

إِنَّا نَحْنُ نَزَّلْنَا الذِّكْرَ وَإِنَّا لَهُ لَحَافِظُونَ

“Kur’ân’ı biz indirdik; koruyacak olan da biziz”⁷⁵ buyurarak, O’nda tahrif ve tağyir (azaltma-çoğaltma) yapılamayacağını kesinlikle haber vermiş; Kur’ân’ın korunmasını bu âyetle kıyâmete kadar taahhüd altına almıştır.

Bugün yeryüzündeki bütün Kur’ân’lar aynıdır. İran’da da aynı, Irak’ta da. Mısır’da da aynı, Pakistan’da da. Avrupa’da da aynı, Amerika’da da. Asr-ı Saâdet’ten bu yana milyonlar hâfızların kalblerinde yazılmış, milyarlar diller ile bıkılıp usanılmadan okunmuş ve hâlen okunmaktadır.

Böyle bir mânevi saltanat ve makam-ı ihtiram, Kur’ân’dan başka hiçbir semâvî kitaba nasip olmamıştır.

Kur’ân’dan azaltma yapıldığı iddiası, Kur’ân’ın bu muallâ mevkiine şüphe düşürmek gayesini taşımaktadır. Zira Kur’ân, gönüllerde taht kurmaya devam ettikçe, hükümleriyle amel edildikçe, İslâmiyet’i söndürmek, ortadan kaldırmak mümkün olmayacaktır.

Bunu başta İbni Sebe, dünkü ve bugünkü bütün İslâm düşmanları bilmektedirler. Nitekim bir asır önce, İngiliz Müstemlekât Nâzırı *Gladiston*’un söylediği şu söz, bu gerçeğin te’yididir: “Bu Kur’ân Müslümanların elinde buldukça biz onlara hâkim olamayız. Ne yapıp yapıp Kur’ân’ı ortadan kaldırmalıyız, ya da Müslümanları O’ndan soğutmalıyız.”

75 Hicr Sûresi, 15/9.

Bu yüzden şuurlu bir Müslüman, Kur'ân'la ilgili her türlü isnad ve ithamı bu planın bir parçası olarak görmeli; Kur'ân'a olan ilgi ve irtibatını daha fazla artırarak, İslâm düşmanlarının bu sinsi planlarını boşa çıkarmalıdır.

Diğer taraftan, İslâm âleminde, Kur'ân'ın feyziyle asırlardır, milyonlar müçtehidler, müfessirler, âlimler, fakîhler yetişmişlerdir. Her biri Kur'ân'ı baş tacı etmiş; ilmini, fikrini, ilhamını ondan alarak yüz binlerce cilt kıymetli eser te'lif etmişlerdir. Bu iddia bir an için vârid sayılsa, bütün bu âlimlerin ya câhil, ya da hilekâr olduğu, eserlerinin de asılsız, hakikatsiz şeyler bulunduğu kabullenilmesi gerekir ki, böyle bir iddiayı şeytanlar bile ileri süremez ve kimseye kabul ettiremez.

Sâlisen: Hz. Ali Efendimiz, Kur'ân'ın bir hakikatini imtisal için, canı gibi sevdiği, Cennet arkadaşı Hz. Talhâ ve Zübeyr ile, Rasûlullah'ın pak zevcesi Hz. Âişe validemizle harb etmekten bile çekinmemiştir. O, Kur'ân'ın bir emrinin tatbiki uğruna bunca sevdikleriyle mücadeleyi göze alırken, Kur'ân'ın tenkis ve tağyirine seyirci kalması, râzı olması düşünülebilir mi? Kur'ân'ın bir mes'elesi için her türlü tehlikeyi göze alan birine, böyle bir suikasta göz yummak yakışır mı?

Kaldı ki Hz. Ali Efendimizin kendi eliyle yazdığı Kur'ân da meydandadır. Bu Kur'ân, Hz. Osman'ın Kur'ân'ının aynıdır. Hz. Ali Efendimiz hayatı boyunca O'nu okumuş, O'nunla amel etmiştir. Âl-i Beyt de aynı Kur'ân'ı okuyarak mâneviyat fezâsında terakki etmişler; mânevî ve rûhî kemalâtlarını O'ndan almışlardır.

“Hilâfet öncelikle Hz. Ali’nin hakkıydı” İddiası

Hilâfetin, öncelikle Hz. Ali (r.a)’ın hakkı olduğu hâlde, bu hakkın gasbedildiği iddiasına ne dersiniz?

Bu iddia da diğerleri gibi İbni Sebe’nin ortaya attığı bir fitnedir. Şunu hemen belirtelim ki, çâr-yâr Efendilerimizden hangisinin diğerlerinden daha faziletli ve hilâfetin öncelikle kimin hakkı olduğu, İbni Sebe’yi asla alâkadar etmezdi. Onun asıl maksadı, ashâba karşı hürmeti kırmakla İslâmiyet’e şüphe ve tereddüt düşürmek ve Müslümanlar arasında ihtilâf çıkarmak ve bunu devam ettirmektir. Bu sebeple, sorunun cevabına geçmeden önce, ashâb-ı kiramın dinimizdeki yerini, onlara muhabbetin ehemmiyetini ve Müslümanların ashâb arasındaki ihtilâflara nasıl bakması gerektiğini izahda zaruret vardır.

Sahâbîlerin durumlarını hakkıyla takdir edebilmek için önce, Asr-ı Saadet öncesine bir nazar gezdirmek lâzım geliyor. O devirde Araplar zifirî bir karanlık içindeydiler. Bu öyle bir karanlıktı ki, onda ne iz, ne de yol belliydi. Şirkin, küfrün, tabiatın ve zulmün bütün nev’ileri o asırda katmer katmer toplanmıştı. Denizler

tehlikeli ve fırtınalı, karalar korkulu, gece karanlık, hava buz gibi, müşriklerin İslâm'a karşı düşmanlığı ve hücumu şiddetli idi. Yeryüzü korkudan âdeta depreniyordu. Fısk ve fücur alabildiğine kol geziyordu. Müşriklerin gözleri hasetle dolu, burunları kibirli, göğüsleri gayz ve kinle dolu, Allah'ın ve Peygamber'in düşmanı olan müşriklerle mücadele etmek kolay değildi. İnsanların akşamdan sabaha, sabahtan akşama sağlam olarak çıkmaları âdeta mümkün görünmüyordu.

Bu karanlığın dehşetinden ve zulmünden ruhların boğulduğu, kalblerin katılaşıp taşlaştığı ve kurak topraklar gibi şerha şerha (parça parça) olduğu ve ebedî bir sabaha, bir bahara, bir nûra şiddetle ihtiyaç olduğu bir dönemde, Risâlet semâsından tevhid güneşi gözler kamaştıran bir azamet ve şa'şaa ile doğdu. Zeminiyle, semâsıyla, yıldızları, ay'ı ve güneş'iyile yepyeni bir âlem teşekkül etti. Âlemin havası ve iklimi değişti. O semâdan inen bereketli yağmurlarla, bu zeminde ölmüş kalbler ihyâ oldu. Ruhlarda esen fırtınalar dindi. İnsanlar aradıklarını buldular. Gerçek insaniyete kavuştular. Hakiki Mâlik ve Ma'bûdları olan Allah'ı tanıdılar.

Nûr-u irfan ve feyiz, onların üzerinde her an lemean etmeye başladı. Hakikat nûrunu Mişkât-ı Muhammediye'den tamamıyla aldılar. İnsaniyetin en âli şerefine ve en aziz mertebesine yükseldiler. Aziz ve Celil olan Allahu Azimüşşân, lütuf ve merhametiyle onları rahmetinin deryasına gark etti; o deryada yüzdürdü. Feyiz ve merhamet çeşmesinden içirdi. Dostluk ve muhabbet libasını giydirdi. Kalblerinden kin ve adaveti, kasavet ve vahşeti attı. İç âlemlerini ferah ve sürûra kavuşturdu. Kin, haset ve buğzdan müberra

olarak, o berrak kalplerini muhabbet, fazilet ve irfan gibi ulvî hasletlerle doldurarak, bu fani dünyadan göçüp ebedî saadete ve Allah'a kavuştular.

Onların uzaklıklarını yakınlığa, korkularını emniyete, yeislerini ümîde, düşmanlıklarını dostluğa, cehâletlerini mârifete, vahşetlerini ünsiyyete çevirdi. Artık O'nun rızâsından başka hiçbir şey düşünmez, O'ndan başkasını görmez ve işitmez oldular. Onlar için en büyük gaye, Allah'a yakınlık oldu. Kendilerinde, Azîz ve Celîl olan Allah'a karşı, hummalı bir ateş gibi muhabbet ve mehafet zuhur etti ve bu keyfiyet, Cenâb-ı Hakk'ın ind-i mâneviyesinde onlar için bir muhabbet vesilesi oldu.

Kendilerinden sonra gelen hiçbir evliyanın onlara yetişememesinin sırrı, işte bu azîm farkta aranmalıdır. Onlar vahyin gelişine bizzat şâhit oldular. Dıhye sûretinde, defalarca Cebrâil'i (a.s) gördüler. Binlerce mucizeye şâhit oldular. Bütün insanlık âlemini nûra, hidâyet ve saadete eriştirmek için gönderilen Kur'ân-ı Kerîm'i ilk defa onlar dinlediler. Onlar Kur'ân-ı Azîmüşşân'ın ilk talebeleri olma şerefine nâil oldular ve O'ndaki ulvî hakikatleri Peygamber Efendimizden (a.s.m) ders aldılar. Kur'ân-ı Hakîm'i bütün kalblere, akıllara, vicdanlara ve dolayısıyla hayata hâkim kıldılar. Kendilerinden sonra gelen hiçbir kimsenin ulaşamadığı feyz ve berekete, ilim ve irfana, ihlâs ve sadakata, feragat ve fedakârlığa nâil oldular. Bakışları ibretle, fikirleri ilim ve hikmetle, kalpleri ilâhî muhabbetle doldu. Onlar daima tefekkür hâlinde ve tam bir uyanıklık içinde oldular. Her şeyi yerli yerine koydular. Her fazilet ve şeref sâhibini kendi makam ve mevkiine

oturttular; hukuklarına riayet ettiler. Allah'tan başka her şeyin tahakkümünden âzâde oldular. Onları ne dünya esir edebildi, ne de Cennet'in letafet ve şa'şaaı kayd altına alabildi. Onlar dünya ve âhiret nimetlerine değil, o nimetleri verene tâlib oldular ve O'nu buldular. Ne dünya metanı, ne âhiret saadetini, Allah'ın cemâl ve rızâsına denk tutmadılar. Sadece ve sadece Allah'a kul olmanın âli şeref ve izzetiyle yaşadılar. Kin, hased, adavet, nifak ve şikak gibi vasıfları kendilerinden evvel öldürdüler. Saf ve tâhir olarak Allah'a rücû ettiler.

O aziz ve âlicenap zâtlar, yoksullara ve yardıma muhtaç olanlara ihsanda bulunur ve onlara merhamet ve şefkatle davranırlardı. Zira onlar nûr-u nübüvvet gölgesinde ziyâlandılar. Mârifet ve fazilette zirve-i kemalata erdiler ve hikmetin en münevver semeresi oldular.

Peygamber Efendimiz'in (a.s.m) en büyük mucizesi olan Kur'ân'ın feyzine mazhar olan ve onun sünnetini harfiyen yaşayıp, her meselede onu kendilerine rehber edip ziyâdesiyle O'ndan istifade eden sahâbîler, bütün dünyaya muallim ve üstad oldular.

Peygamber Efendimiz (a.s.m):

أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِأَيْهِمْ أَقْتَدَيْتُمْ إِهْتَدَيْتُمْ

“Benim sahâbîlerim yıldızlar gibidir. Onlara uyar-sanız hidâyete erersiniz”⁷⁶ buyurmuş ve ashâbından her birinin birer yıldız mesabesinde olduğunu belirtmiştir.

Sahâbîler, o yüce Zâtun (a.s.m) îmanından feyiz almış ve ahlâkı âliyesinden yakînen çok istifade etmişler-

76 İbnu Abdi'l-Berr, Câmi'u'l-İlm (2, 91).

dir. Onun (a.s.m) etrafında âdeta bir pervane gibi doluşarak, ondaki mânevî güzelliklere ayna olmaya gayret etmişlerdir. Allah ve Rasûlü yolunda onlar; canlarını, vatanlarını, evlatlarını, akraba ve mallarını Allah'ın ve Rasûlullah'ın yolunda seve seve terk edip, o uğurda fedâ ederek akılların almayacağı fedakârlığın zirvesine çıktılar ve Medine'ye hicret ettiler.

Akılmaz zulüm ve işkenceler bile Allah'a ve Hazret-i Peygambere (a.s.m) olan îmanlarını asla sarsmamış ve gerektiğinde Allah yolunda canlarını seve seve fedâ etmekten çekinmemişlerdir. Sahâbîler, dağları yerinden kaldıracak, saçları ağartacak olan o korkunç günlerde denizin derinliklerine daldılar, onun korkunç dalgalarına bindiler. Onun acı sularını içtiler ve böylece İslâm binasını inşâ ettiler.

Kavîlerin güçlerine, zulüm ve işkencelerine boyun eğmediler. O metin kalpli, kavî bilekli, görür gözlü sahâbîler, mütekebbirlerin burnunu, cebbarların belini kırdılar ve müşriklerin ve yalancılara dilini susturdular.

Sahâbîlerin her birerleri ayrı ayrı fazilet, meziyet ve güzelliklerle mümtaz idiler. Onların her biri kendi istidadına göre bir vazifeyi omuzuna almış, ciddi bir gayret ve fedakârlıkla çalışmışlardır. Bir kısmı îman hakikatlerinin, bir kısmı Kur'ân'ın ahkâmın ve bir kısmı da hadislerin muhafazasına çalışarak, İslâm âleminde muhtelif renklerde çiçeklerin açılmasına vesile olmuşlardır. Her biri başka bir memlekete hicret ederek, insanları irşad edip, İslâm'a girmelerine vesile olmuşlardır.

Zira onlar, Hazret-i Peygamberin (a.s.m) sohbetinde bulunarak, ondan aldıkları feyizle en yüce makamlara yükselmişlerdir. Bediüzzaman'ın dediği gibi:

“Sahâbîlerin kurbîyet-i İlahiye noktasındaki makamlarına velayet ayağıyla yetişilmez.”⁷⁷ Bu sırdan dolayıdır ki, en büyük bir veli olan Muhyiddin-i Arabî ve Celaleddin-i Süyûtî gibi zâtlar bile, sahâbîlerin derecelerine çıkamamışlardır.

“İşte daire-i nübüvvet, daire-i velayetten ne kadar yüksek ise, daire-i nübüvvetin hademeleri ve o güneşin yıldızları olan sahâbîler dahi, daire-i velayetteki sulehaya o derece tefevvuku olmak lâzım geliyor. Hatta velayet-i kübra olan veraset-i nübüvvet ve siddîkiyet ki, sahâbîlerin velayetidir; bir veli kazansa, yine saff-ı evvel olan sahâbîlerin makamına yetişmez.”⁷⁸

Evet, sahâbîler bütün kalpleriyle “Rabbimizin bizden istediği nedir?” diye merak ederek, Allah’ın rızâsına mazhar olmak için azamî gayret göstermişlerdir. Bunun içindir ki, Cenâb-ı Hakk’ın yanında kadir ve kıymetleri yüksek olan, başta dört halife olmak üzere, sahabe-i kiram efendilerimize muhabbet etmek îmanın gereğidir.

Peygamber Efendimiz (a.s.m) sahâbîleri hakkında şöyle buyurmuştur:

“Her kim sahâbîlerimi mesrur ederse, beni mesrur etmiş olur. Her kim beni mesrur ederse, Allah’ı mesrur etmiş olur. Allahu Teâlâ da kendisini mesrur eden kulunu mesrur eder ve cennetine koyması onun üzerine hak olur.”

77 Nursî, Sözler, s. 539.

78 Nursî, Sözler, s. 539.

“Allah beni, bütün enbiyâdan üstün, sahâbîlerimi de peygamberlerden sonra bütün insanlardan üstün kıldı.”⁷⁹

Evet, sahâbîler, Peygamber Efendimizin (a.s.m) risâlet cenahına ortak olup, bu din-i mübînin binasını beraber tesis ettiler.

Onlar, harcını kanlarıyla kardıkları İslâm binasına kanlarını harç, kemiklerini de temel taşı yaptılar ve Kur’ân’ın ulvî hakikatlerini dünyanın her tarafına yaymaya gayret göstermişlerdir. Onun içindir ki:

“Fazilet-i a’mal ve sevab-ı ef’al ve fazilet-i uhreviye cihetinde sahâbîlere yetişilmez. Çünkü nasıl bir asker bazı şerait dâhilinde, mühim ve mahuf bir mevkiye, bir saat nöbette, bir sene ibâdet kadar bir fazilet kazanabilir ve bir dakikada bir kurşunu yemekle, en ekall kırk günde ancak kazanılacak velayet derecesi gibi bir makama çıkıyor. Öyle de, sahâbîlerin tesis-i İslâmiyet’te ve neşr-i ahkâm-ı Kur’âniye’de hizmetleri ve İslâmiyet için bütün dünyaya ilân-ı harb etmeleri o kadar yüksektir ki, bir dakikasına başkaları bir senede yetişemez. Hattâ denilebilir ki; bütün dakikaları, –o hizmet-i kudsiyede– o şehid olan neferin dakikası gibidir. Bütün saatleri, müdhiş bir makamda bir saat nöbet tutan fedakâr bir neferin nöbeti gibidir ki; amel az, ücreti çok, kıymeti yüksektir. Evet, sahâbîler madem İslâmiyet’in tesisinde ve envâr-ı Kur’âniye’nin neşrinde saff-ı evvel teşkil ediyorlar. Essebeb-ü kel fail sırrınca, bütün ümmetin hasenatından onlara hisse çıkar. Ümmetin Alla-hümme salli alâ seyyidinâ muhammedin ve alâ âlihi ve

79 Ahmed Bin Hanbel, 1/379.

*ashâbihi demesiyle; sahâbîlerin, bütün ümmetin hasenatından hissedarlıklarını gösteriyor.*⁸⁰

Onların hepsi kurtuluşa erenler zümresindedir; hepsi sahabe olma şerefinde müşterektir. Allah ve Rasûlü, onların hepsinden razı olmuş ve onları medh-ü senâ etmişlerdir.

Cenâb-ı Hak, ashâb-ı kiramdan razı olduğunu ve onlar için ebedî nimetler, saadetler hazırladığını şöyle beyan ediyor:

وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ
بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي
تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

*“Sâbikun’un birincileri, Muhacirin ve Ensâr’a ih-san ile onların ardınca gidenler, Allah onlardan razı oldu, onlar da Allah’tan razı oldular. Ve onlara altla-rından nehirler akan Cennetler hazırladı ki, içlerinde ebeden muhalled olacaklar. İşte fevz-i azîm bu.”*⁸¹

Yine aynı sûrede Cenâb-ı Hak sahâbe-i Kiram’ı medh-ü senâ ederek onların İslâm uğrunda can ve mal-larıyla cihad ettiklerini ifâde buyuruyor ve kendilerini hayır ve ihsan ile şöyle müjdeliyor:

لَكِنَّ الرَّسُولَ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَهُ جَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ وَأُولَئِكَ
لَهُمُ الْخَيْرَاتُ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي

80 Nursî, Sözlür, s. 540-541.

81 Tevbe Sûresi, 9/100.

مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Lâkin peygamber ve maiyetindeki mü'minler mallarıyla, canlarıyla cihad ettiler. Bunları görüyor musun? Bütün hayırlar işte onlar için ve işte bunlar murada eren müflihler. Allah onlara altından nehirler akan Cennetler hazırladı. İçlerinde muhalled olacaklar. İşte o fevzi-i azîm bu.”⁸²

Sahabe hakkında birçok âyet-i kerîme nâzil olmuştur. Numune olarak bu iki âyetle iktifa ediyoruz. Rasûl-i Ekrem Efendimiz de ashâb-ı kiramı birçok hadîs-i şerifleri ile senâ etmişler, onların Allah katında makbuliyetlerini ve şereflerinin ulviyetini ümmetine ders vermişler ve onlara dil uzatanları tehdit buyurmuşlardır. Bunlardan birkaçını aşağıda takdim ediyoruz:

“Bir kimse sahabeyi severse, beni sevdiği için sever. Onlara buğz eden dahi bana buğzundan dolayı buğz eder.”

“Allah Allah! Sahâbîlerim hakkında benden sonra garaz tutmayasınız.”⁸³ Bu, sadece tek kanaldan bize ulaşan garib bir hadistir.

Dikkat edilirse, son iki hadîs-i şerîfde bir ihbar-ı gaybî vardır. Rasûlullah Efendimiz, kendisinden sonra ashâbına dil uzatılacağını bu hadîs-i şerîfleriyle haber vermiş, nitekim İbni Sebe ve taraftarlarınca başlatılan ashâb düşmanlığı kampanyası bu haberi doğru çıkarmıştır.

82 Tevbe Sûresi, 9/88-89.

83 Tirmizî, Sünen, Menâkıb, Bâb: 59, Hadis nr: 3862. Tirmizî.

Ashâb-ı kiramın hiçbirisine buğzun caiz olmadığı, istisnasız hepsinin birer hidâyet meş’alesi olduğu, şu hadîs-i şerifte en veciz bir ifâdeyle ortaya konmuştur:

أَصْحَابِي كَالنُّجُومِ بِأَيْهِمْ أَقْتَدَيْتُمْ إِهْتَدَيْتُمْ

“Ashâbım yıldızlar gibidir. Hangisine ittiba etse-
niz hidâyete erersiniz.”⁸⁴

Yıldız olma haysiyetinde bütün yıldızlar müsavi oldukları hâlde, aralarında büyüklük ve küçüklük itibarıyla farklılıklar bulunduğu gibi, sahâbîler arasında da fazilet ve mertebe noktasında elbette farklılıklar olacaktır. Bazısı İslâmiyet’le daha önce müşerref olmuş, hizmette diğerlerini geçmiş, bir kısmı adalet ve idarede hepsinin fevkine çıkmış, bir diğeri hilim ve sehâvette daha ileri gitmiş, bir başkası ilim ve şecaatte sairlerini geçmiştir ve hakeza...

Ashâbın hangisinin faziletli ve meziyetli olduğunu tesbit ve beyan selâhiyeti, ancak Allah Rasûlüne aittir. Bunun ölçüsünü o koymuştur. Meselâ: Dört Halife, Aşere-i Mübeşşere. (Cennetle müjdelenenler). Bedir Muharebesi’nde bulunanlar ve Rıdvan Ağacı altında Peygamberimize biat eden sahâbîler diğerlerinden daha mümtazdırlar.

Artık bu hidâyet yıldızları hakkında ileri geri konuşmanın, onların bir kısmına muhabbet edip, diğer bir kısmını kötölemenin ne kadar büyük bir cinayet olduğunu kıyas ediniz.

84 İbnu Abdi'l-Berr, Câmi'u'l-İlm (2, 91).

Sahâbîlerin bazı ahvallerini muhasebe ve tenkit etmek, onlardan sonra gelenlerin haddi değildir. İnsanlık âleminin ve kurun-u İslâmiye'nin en hayırlısı onlardır. Onlar hidâyet yıldızlarıdır. Kur'ân'ın tefsirini ve sünneti seniyenin bütün güzelliklerini hakkıyla onlardan öğreniyoruz. Çünkü Kur'ân ve Sünnet, onların vesilesiyle bizlere ulaştı. Bu ulvî hakikatleri onlardan öğrenip de onların hareketlerini muhakeme ve tenkit etmek hiç kimsenin hakkı ve haddi değildir. Onlar şeriatın rükünleridir. Onların arasındaki ihtilaflar hep içtihat farklılığından kaynaklanmaktadır.

Şu da insafla nazara alınmalıdır ki, dinimizin gerek ibâdete, gerekse ahlâka ait birçok hakikatleri, o haksız hücumlara maruz kalan sahâbîlerden ders almıştır. Onlara hücum etmek, İslâm'a hücum etmek hükmündedir. Zaten sahâbîler hakkında yersiz dedikodular yayanların asıl maksatları, sahâbîlere kusurlar atfetmekle İslâm dinini nazardan düşürmektir. Ashâb düşmanlığı bir vesile ve bir bahanedir.

Evet, İslâm'ın saff-ı evveli olan ve “essebebü kel fail”, “sebeb olan işleyen gibidir” hükmünce kıyâmete kadar gelecek bütün Müslümanların kazandıkları sevabın bir misli sevap kefelerine ilâve edilen, en aşağı mertebede olanına dahi en büyük bir velinin yetişemediği bu güzide zevata, âhîrzaman Peygamberinin o mümtaz arkadaşlarına, o anlayışlı muhataplarına gölge düşürme gayretleri, doğrudan doğruya İslâm'ın kendisine hücumdur.

Her biri birer hidâyet yıldızı olan o müstesna insanların içinde dört tanesi ayrı bir lütfâ, ayrı bir şerefe

mazhar olmuşlar ve kendilerine (dört seçkin şahsiyet mânâsında) çâr-yâr-ı güzîn denilmiştir. Hak katında, şeref ve makam noktasında peygamberler silsilesinin bitiminden hemen sonra sahâbîlerin derecesi gelmekte ve onlar içerisinde de bu dört zât, en ileri makamda bulunmaktadır. Artık bu dört zât içerisinde “şu bundan daha üstündür”, “şunlar buna haksızlık ettiler”, “bu onlara riyakârâne boyun eğdi” gibi onların şanlarına yakışmayan ve ruhlarını inciten iddialardan sakınmak, her Müslümana dinen, aklen ve vicdanen vâcibdir.

Şu önemli hususu da beyan etmek isteriz: İsmet yani, ilâhî bir himaye ile günahlardan korunma sıfatı, ancak peygamberlere mahsustur. Hatasız, kusursuz olmak ancak onlara hâstır. Peygamberlerin dışında hiçbir kimse hatasız ve kusursuz değildir. Hata etmek insanın şânındandır. Müçtehitler bile hata edebilirler. Ancak, onlar herhangi bir meselede isabet ettiklerinde en az on sevap, hata ettiklerinde dahi bir sevaba nâil olurlar.

Sahâbîler de İsmet sıfatıyla muttasıf olmadıklarından, onların yüzde yüz hatadan âzâde oldukları söylenemez. Ancak şu var ki, herhangi bir Müslüman hata işlemekle İslâm dairesinden çıkmadığı gibi, bir sahabe de hata işlemekle sahâbelik şerefinden çıkmaz. Dört hak mezhebin bütün müçtehidleri sahâbe-i kiram arasında geçen ihtilâfları şöyle değerlendirmişlerdir: Sahâbe-i kiramın her biri kendi başına birer müçtehidir. Kur’ân ve hadiste açıkça beyan edilmeyen meselelerde içtihad yapma, en evvel onların hakkıdır. Usûl-ü fıkıhda mukarrer kaidedir ki, bir kimsede içtihad rütbesi varsa, o kimse, başkasının içtihadına uymaya mecbur değildir.

Ashâb arasında çıkan muhalefetler, münakaşa ve muharebeler içtihad farklılığından doğmuştur. Hâşâ, nefsanî arzuların, isteklerin bu ihtilâflarda payı yoktur. Çünkü onlar sohbet-i nebevi ile kin, adavet, buğz gibi kötü sıfatlardan arınmışlardır. Nefisleri böyle süflî şeylerden temizlenip pâk olmuş, ulviyet kazanmıştır.

Evet, sahâbe-i kiramın her biri İslâm dininin te'sisinde birer müçtehidir. Malûm olduğu üzere, içtihad eden bir kimse, yaptığı içtihadda isabet ederse iki sevap kazanır; isabet edemediği takdirde içtihad etmesine mükâfat olarak bir sevap alır. Yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, canlarıyla, başlarıyla, her şeyleriyle İslâm'a mâl olan, onun ilâsından ve yayılmasından başka bir gayeleri olmayan o mümtaz zevatın içtihadları da yine İslâm'ın teâlisi, terakkisi içindir. Bu aşk, bu azim onlarda o derece ileri gitmişti ki, Uhud Muharebesi'nde Peygamber Efendimize (a.s.m) muhalif içtihad yapmaktan çekinmemişlerdi. "Biz, İslâmiyet'in muzafferiyetini şunda görüyoruz" diye reylerini açıkça ortaya koymuşlardı. Sahabenin çoğu Rasûlullah Efendimize (a.s.m) muhalif içtihadda bulduklarından, Hz. Peygamber (a.s.m) onların içtihadına uymaya mecbur oldular.

Daha sonra cereyan eden vakalar Peygamberimizi haklı çıkardı. O zaman Kur'ân-ı Azîmüştân'ın nâzil olması devam ettiği hâlde, Cenâb-ı Hak ashâbı takdir edici bir âyet inzal buyurmadı; herhangi bir âyetle herhangi bir ikazda bulunmadı; bilâkis Peygamberimize eskisi gibi onlarla meşverete devam etmelerini emir buyurdu. Rasûlullah Efendimiz de onları ayıpla-

madı, yine bağına bastı, şefkatle kucakladı, bu emir mucibince meşverete devam etti.

Cenâb-ı Hak bu hususta mealen şöyle buyurur:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ
لَانْفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي
الْأَمْرِ فَإِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَوَكِّلِينَ

“Ey Habibim! İnsanlara yumuşak davranman da Allah’ın merhametinin eseridir. Eğer katı yürekli, kaba biri olsaydın, insanlar senin etrafından dağılıverirlerdi. Öyleyse onların kusurlarını affet ve onlar için mağfiret dile, (umuma ait) işlerde onlara danış...”⁸⁵

Sadece bu hâl dahi, sahâbe-i kiramın, Allah ve Rasûlü indindeki makbuliyetlerini ve dinde içtihad sâhibi olduklarını en açık bir şekilde göstermeye kâfidir.

Şimdi, insafla düşünelim: İctihadda Peygambere muhalefet ettikleri hâlde, ne Allah, ne de Rasûlullah tarafından takdir edilmeyen sahâbîleri, aralarında çıkan ihtilâflardan dolayı biz mi muhakeme edeceğiz? Zerre kadar vicdan ve iz’anı olan bir kimsenin bu cinayete tevessül etmemesi icab eder.

Haddimizi tecâvüz ederek İslâm’ın temeline kanlarını harç ve kemiklerini taş yapan o güzide cemaati muhakeme etmeye kalkar ve birini haklı çıkarıp, diğerini muaheze edersek, o hidâyet yıldızlarına hiçbir

85 Âl-i İmran Sûresi 3/159.

leke süremez, ancak kendi elimizle kendi felâketimizi hazırlamış oluruz.

Kaldı ki, o muhakeme edilen zevat, ashâbın ileri gelenleridir. Bir kısmı Cennetle müjdelenmiştir. Bizim dedikodusunu ettiğimiz o zevatı Kur’ân ve Peygamber Efendimiz medh-ü senâda bulunmuştur.

Bu hususu hiç unutmamalı, ashâb arasında çıkan ihtilâflarda mümkün olduğu kadar temkinde bulunmalı, haddimizi tecâvüzden azamî ölçüde sakınmalıyız.

Şayet, sahâbîlerin ihtilâfı Hak katında meşru ve mâkul olmasaydı, elbette bunun için onları engelleyecek bir emir nâzil olurdu. Nitekim sahâbe-i kiram, Peygamber Efendimizin (a.s.m) yanında yüksek sesle konuştuklarından, şu tehdit âyeti nâzil olmuştur:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ

*“Ey îman edenler! Seslerinizi Rasûlullah’ın sesinden yüksek çıkarmayın. O’nun yanında, birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi konuşmayın. Siz farkına varmadan amelleriniz boşa gider.”*⁸⁶

Dâvâmıza kuvvetli bir delil de şudur: Malûmdur ki, Sahih-i Buhari gerek Ehl-i Sünnet ve gerekse Şîalar arasında Kur’ân’dan sonra en büyük kitap olarak kabul edilmiştir. Her iki taraf bu hususta müttefikler.

86 Hucurât, Sûresi 49/2.

İşte, Buhari Şerif’te, ihtilâfa düşen o sahâbîlerin her iki kanadından da itikad, ibâdet ve ahlâka dair birçok hadîs-i şerif rivâyet edilmiştir. Fıkıh âlimlerimiz ve bütün ümmet bu rivâyetlerden birini diğerine tercih etmeden bütünü bir den kabul etmişlerdir. Hadisleri rivâyet eden bütün muhaddisler de sahabe ihtilâflarını hiç nazara almamışlar.

“Şu hadîs, Hz. Ali’ye veya Hz. Muâviye’ye muhalif olan filân sahabeden rivâyet edildiği için sahih değildir” dememişler, böyle bir hataya düşmemişlerdir.

Bu hâle göre, şu netice ortaya çıkıyor; bütün müçtehidler, muhakkikler, fakîhler, muhaddisler bu ihtilâfları nazara almadan sahabenin hepsine hürmet etmişler, muhabbet beslemişler ve onların rivâyet ettikleri hadîs-i şerifleri dinimize temel kabul etmişlerdir. Bizim ne haddimiz var ki, bu muhterem zevâtın nazara almadıkları ihtilâfları mes’ele yapalım. Eğer o zâtların yolundan saparak sahabe ihtilâflarını mes’ele yapar ve daîma gündemde tutarsak, Müslümanları yüzer parçaya bölmüş oluruz. Bu ise, ehl-i îmanı zaafa düşürmek ve İslâm düşmanlarına kuvvet vermek demektir.

Bu vesile ile şu mühim hakikati de nazara almak icab ediyor:

Bir âyet-i kerimede, mü’minlerin sû-i zandan ve gıybetten sakınmaları şöyle emredilmektedir:

تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا يُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا

“Ey îman edenler! Zandan çok sakının; çünkü zanların bir kısmı günahdır. Birbirinizin gizli hâllerini araştır-

mayın. Biriniz diğerinizi arkadan çekiştirmesin. Sizden biriniz ölü kardeşinin etini yemek ister mi?”⁸⁷

Cenâb-ı Hak, bu âyet-i kerîmede bir mü’mini gıybet etmenin ölü eti yemek kadar çirkin ve mü’mine yakışmayan bir davranış olduğunu bize haber veriyor. Ya gıybet edilen bu mü’min, sahâbîlerden, hem de onların en ileri gelenlerinden biriye, artık mes’elenin vehâmetini siz takdir ediniz.

Rasûlullah Efendimiz de bir hadîs-i şeriflerinde:

الْحَسَدُ يَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ

“Ateş odunu nasıl yer bitirirse, gıybet dahi sâlih amelleri öyle yer bitirir”⁸⁸ buyurmakla, bizleri bu noktalarda şiddetle ikaz etmektedir.

Hem kendi uhrevî hayatımızın selâmeti, hem de İslâm’ın istikbâli nâmına, bu hakikatlere kulak vermemiz lâzım ve elzemdir. Bir mü’min diğer bir mü’mine sû-i zan etmekten men edildiği hâlde, İslâm’ın temeli, Hz. Peygamberin mücahede ve silâh arkadaşları ve şu andaki bütün Müslümanların hidâyetlerinin vesilesi olan sahabe hakkında, hele onların en ileri gelenleri hakkında sû-i zan etmenin ne kadar mes’uliyeti mucib olduğu açıkça anlaşılabilir.

Akıllı ve idrakli insanlar için en selâmetli yol, bu mes’elede ileri geri konuşmaktan kaçınmaktır. Biraz düşünmekle hemen anlaşılacaktır ki, insanlar bu âleme sahâbîler arasındaki ihtilâfları tahlil etmek, bu mevzuda

87 Hucurât Sûresi, 49/12.

88 Ebû Dâvûd, Edeb 44. Ayrıca bk. İbni Mâce, Zühd 22.

bir tarafa haklı, diğetine haksız hükmünü vermek için gönderilmemişlerdir. Ve bu hususta bir kanaate sâhip olmak, insanın yaratılış gayesi olmaz. İnsan bunun için değil, Allah'a hakkıyla kul olmak için yaratılmıştır. Yâni, dinimiz bizi sahabe ihtilâflarının tahliline değil, kulluğun icablarını yerine getirmeye dâvet ediyor.

Ashâb-ı Kiram Efendilerimiz, halifesinden neferine kadar aynı ruh ile hayat buldu ve aynı heyecanı paylaştılar. İslâm'ın gelişmesinde, yayılmasında, terakki ve teâlisinde gece gündüz demeyip, gizli ve âşikâre durmadan çalıştılar. Canlarıyla, kanlarıyla cihad ettiler ve fedakârlıkta erişilmezlere eriştiler. Kur'ân aşkı, Peygamber aşkı için aşiretlerine karşı koydular, ailelerini, çocuklarını, mal ve mülklerini fedâ ettiler. Peygamberimizin nefisini, kendi nefislerine, çoluk çocuklarına, anne ve babalarına tercih ettiler. İslâm binasının temeline kanlarını akıttılar.

O günden bugüne, tâ kıyâmete kadar bütün Müslümanların dünyevî ve uhrevî saadetlerine vesile oldular. Onların hepsine karşı derin bir minnettarlık beslemek, onlara dua ve onları medh ü senâ etmek hepimiz için bir insaf ve vicdan borcudur.

Daha önce de ifâde ettiğimiz gibi, hilâfet münakaşalarının temelinde sahabe düşmanlığı yatmaktadır. Bu da Yahudilerin tezgâhladığı bir oyundur. Bu oyunda başrolü oynayan da İbni Sebe'dir. Bu İslâm düşmanı sinsi gayretleri ve dehşetli planlarıyla ashâba kin beslemeyi, buğz ve hakaret etmeyi bir din, bir mezheb hâline getirmek için çok gayret göstermiştir. Onlara hakaret etmeyi âdeta îmanın bir gereği olarak takdim etmiştir. Şunu da bir ibret levhası olarak takdim

edelim ki, sahabe-i kirama hakareti ibâdet telâkki eden bu kimselerin Kur'ân'ın, Peygamberin, sahâbîlerin ve Hz. Ali'nin en büyük düşmanı olan Ebû Cehil ve emsali kâfirlere dil uzattıkları asla görülmemiştir. Bu husus cidden düşündürücüdür.

Acaba, Kur'ân'da, hadîste, fıkıhda, kitaplarımızda ve hattâ akılda, mantıkta ve insafta yeri olmayan bu davranışların nokta-i istinadı nedir?

Dinimizin getirdiği farzları, vâcibleri, sünnetleri, namazı, zekâtı, orucu, zikri, fikri, muhabbetullah ve mehâfetullah gibi ulvî vazifeleri terk ederek sahâbîler hakkında dedikodu etmeyi bir inanç, bir ibâdet gibi benimsemek ne meşru ve ne de mâkuldür.

Çok önemli bir hususu daha nazara vererek bu bahsi kapayalım. Ortada, çok sinsi ve neticesi itibariyle de çok tehlikeli bir Yahudi oyunu vardır. Hilâfetin, gerçekte, Hz. Ali'nin (r.a) hakkı iken Hz. Ebûbekir (r.a) tarafından gasbedildiği iddiasıyla bütün sahâbîlere hata isnad edilmektedir. Çünkü Hz. Ali dâhil bütün ashâb-ı kiram, Hz. Ebûbekir Efendimize bîat etmişlerdir.

Bazı kimseler, “Hz. Ali (r.a) Efendimiz, Müslümanların birlik ve beraberliğini dikkate alarak kendi hakkını bilerek fedâ etti” diyorlar. O zaman şöyle düşünmek lâzım gelmez mi:

Hz. Ali Efendimiz İslâm'ın ittifak ve ittihadını bu derece düşündüğü hâlde, biz hangi akılla onun yolunu terk ederek niza ve ihtilâf yolunu açıyoruz?

Müslümanların birlik ve beraberliğe en çok muhtaç oldukları bu zamanda, 1400 sene önce geçmiş birtakım hâdiseleri gündeme getirip Müslümanları birbirlerine

düşürmeye çalışmak hangi akıl iledir ve bunda hangi maslahat ve fayda vardır? Sahâbîler hakkındaki bu açıklamadan sonra şimdi mezkûr soruya cevap verelim:

Halifeler devri tetkik edildiğinde görülür ki, çâr-yâr-ı güzîn Efendilerimiz hiçbiri hilâfete, bizzat arzu ederek tâlip olmamışlar, fakat o makam onlara verilmiştir. Onlar o vazifeyi istememişler, fakat hilâfet onlara lâyük görülmüştür.

Hiz. Ebûbekir Efendimiz (r.a) şöyle buyurmaktadır:

“Vallahi ben bu işi (hilâfeti) Rasûlullah’tan (a.s.m) sordum. Şöyle buyurdular:

“Yâ Ebabekir, bu iş ona tâlip olmayanındır. Ona rağbet edip, onun için müdafaa edenin değildir. Ona küçüklük (tevazu) gösterenindir. Tekebbür edenin değildir. Bu, anındır ki, o, senindir denilir. O, benimdir diyenin değildir.”

Hiz. Ömer Efendimiz (r.a) de Hiz. Ebûbekir Efendimizin (r.a) hilâfetiyle ilgili olarak şöyle buyurur:

“Hiz. Ebûbekir hilâfet için nazlandı, hilâfet ona meftun oldu. O, hilâfetten çekildi, hilâfet ona sarıldı. Bu, Allah’ın bir inayeti ve lütfu idi. O büyük bir nimetti, şükrünü Allahu Teâlâ ona vâcip kıldı. O da onu, bi-hakkın yerine getirdi ve Allah’ın bu nimetine layıkıyla mazhar oldu. Bu talih kuşu Rasûlullah’ın saadetli günlerinde de daima onun başında dolanmaktaydı. Lakin O, bunlara iltifat etmez ve vaktini gözetmezdi. O Rasûl-i Ekrem’in suveydayı kalbi ve mahremi esrarı, musibetlerinde ise kader arkadaşıydı. Hiz. Ali garabetçe Peygamber’e daha yakın, Hiz. Ebûbekir ise mertebece

ona yakındır. Garabet et ile kandır, mertebe ise ruh ile nefistir.”

Bu bakımdan dindeki garabet, nesepteki garabetin üstündedir.

Evet, Rasûlullah Efendimizin (a.s.m), âhirete teşrifleri üzerine, sahâbe-i kiram, ümmet-i Muhammed’in birlik ve beraberliğinin muhafazasını göz önüne alarak, hemen halife seçimine teşebbüs etmişler ve daha Peygamber Efendimiz kabrine konulmadan bu seçimi gerçekleştirerek Hz. Ebûbekir’i (r.a) ittifakla hilâfet makamına getirmişlerdir. Hz. Ali (r.a) Efendimiz dâhil, umum ashâb kendisine biat etmişlerdir. Hz. Ebûbekir (r.a) Efendimiz hilâfet vazifesini iki buçuk sene hakkıyla îfâ ettikten sonra, vefatı sırasında sahâbe-i kiram efendilerimize Hz. Ömer’in (r.a) halife seçilmesini tavsiye etmiş, onlar da bu tavsiyeye uyararak o zâtı halife seçmişlerdir. Hz. Ömer ise, bu vazifeyi on bir sene tam bir adaletle yürütmüş, sonunda bir suikaste maruz kalmış ve henüz vefat etmeden, içlerinde Hz. Ali de dâhil altı kişilik bir hey’et teşekkül ettirmiş ve aralarından birini halife seçmelerini istemiştir. Bu hey’et müzakereler sonunda Hz. Osman’da karar kılmışlar ve başta Hz. Ali, bütün sahabe, aynen bu karara uyararak kendisine bîat etmişlerdir. Bilâhare, Hz. Osman’ın şakîlerce şehid edilmesi üzerine sahâbe-i kiram efendilerimiz topluca Hz. Ali Efendimizin evine gitmişler, kendisinden hilâfet vazifesini deruhte etmesini istirham etmişler, Hz. Ali (r.a), kendisi hilâfete arzulu olmadığı hâlde, âsilerin tehditleri sebebiyle durumun nezâketini nazara alarak bu vazifeyi kabul etmiştir.

Görüldüğü gibi, dört halifenin de seçimi bu ümmetin en hayırlıları olan ve her biri bir müçtehid reyinde ve dirâyetinde bulunan sahâbîlerin ittifakıyla olmuştur; bu ise sarsılmaz bir icmâ meydana getirmiştir. Onlar, icmâ ile en isabetli kararı vermişlerdir. Artık, bu icmâdan daha kuvvetli bir icmâ düşünülemez ki, onların verdiği hükmü tartabilsin, noksan görsün, boza bilsin. Bununla beraber, başta müçtehidîn-i izam efendilerimiz olmak üzere, bütün İslâm ulemâsı, sahâbe-i kiramın icmâsını aynen kabul etmişler ve böylece ikinci bir icmâ meydana gelmiştir. Ve nihayet 14 asırdan beri bütün ümmet-i Muhammed bu iki cemaatin kanaat ve hükümlerini tasdik edip onların yolunda gitmekle üçüncü bir icmâ meydana getirmişlerdir. Rasûlullah Efendimizin (a.s.m):

إِنَّ أُمَّتِي لَا تَجْتَمِعُ عَلَى ضَلَالَةٍ

“Benim ümmetim dalâlet üzerine toplanmaz”⁸⁹ hadîs-i şerifleri de bu üç icmân sıhhatine ayrı bir sened, ayrı bir mühürdür. Bu üç icmâ sarsabilecek bir kuvvet düşünülebilir mi? Bu, ittifak karşısında artık hangi Müslümanın kalbinde bir tereddüt, bir şüphe kalabilir?

Mevzuya ışık tutması bakımından şu hususun da göz önüne alınmasında fayda vardır: Ashâb-ı kiram (r.a) halife seçiminde yaptıkları tercihlerde başta âyet-i kerimelerin işarî mânâlarını⁹⁰ ve Peygamber Efendimizin (a.s.m) emir ve beyanlarını nazara almışlardır.

89 İbn-u Mâce, Fiten 8.

90 Fetih sûresinin son âyetinde, Hulefâ-i Râşidîn’e, hilâfet tertibiyle işaret edilmiştir. Şöyle ki:

Peygamber Efendimiz birçok kereler şöyle buyurmuştur: “Benden sonra iki kimseye bağlanın, onlardan biri Ebûbekir, diğeri Ömerü'l-Fâruk'tur.”

Ayrıca, Hz. Ebûbekir, Ömer, Osman ve Ali'nin (r.anhüm) sıra ile hilâfete geçeceklerini; hepsinin hilâfetinin cem'an 30 yıl süreceğini; Hz. Ömer hayatta olduğu müddetçe Müslümanlar arasında hiçbir fitne çıkmayacağını; Hz. Osman'ın hilâfeti esnasında âsilerce Kur'ân okunurken şehid edileceğini; Hz. Ali'nin ihtilâf ve fitneler içinde başa geçeceğini, Hz. Zübeyr, Talhâ ve Âişe (r.a) ile aralarında muharebe cereyan edeceğini,

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكْعًا سُجَّدًا
يَبْتَغُونَ فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا

Şu âyetin başı, sahâbîlerin Enbiya'dan sonra nev-i beşer içinde en mümtaz olduklarını sebep olan secâyâ-yı âliye ve mezâyâ-yı galiyeyi haber vermekte, mânâyı sarîhiyle; tabakat-ı Sahâbe'nin istikbâlde muttasıl oldukları ayrı ayrı mümtaz hâs sıfatlarını ifâde etmekle beraber, mânâ-yı işâriısıyla; ehl-i tahkikçe vefat-ı nebevîden sonra makamına geçecek Hulefâ-yı Râşidîn'e hilâfet tertibi ile işaret edip her birisinin en meşhur medar-ı imtiyazları olan sıfât-ı hassayı dahi haber veriyor. Şöyle ki: مَعَهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ maiyyet-i mahsûsa ve sohbet-i hâssa ile ve en evvel vefat ederek yine maiyetine girmekle meşhur ve mümtaz olan Hazret-i Siddîk'ı gösterdiği gibi, الْكُفَّارِ ile istikbâlde Küre-i Arz'ın devletlerini fütûhatıyla titretecek ve adaletiyle zâlimlere saika gibi şiddet gösterecek olan Hazreti Ömer'i gösterir. Ve: رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ ile istikbâlde en mühim bir fitnenin vukuu hazırlanırken, kemâl-i merhamet ve şefkatinden İslâmlar içinde kan dökülmemek için rûhunu fedâ edip teslim-i nefis ederek Kur'ân okurken mazlûmen şehid olmasını tercih eden Hazret-i Osman'ı da haber verdiği gibi, فَضْلًا مِنَ اللَّهِ وَرِضْوَانًا saltanat ve hilâfete kemâl-i liyakât ve kahramanlıkla girdiği hâlde ve kemâl-i zühd ve ibâdet ve fakr ve iktisadî ihtiyar eden ve rükû ve sücûdda devamı ve kesreti herkesçe musaddak olan Hazret-i Ali'nin (r.a) istikbâldeki vaziyetini ve o fitneler içindeki harbleriyle mes'ul olmadığını ve niyeti ve matlûbu fazl-ı ilâhî olduğunu haber veriyor. (Nursî, Lem'alar, 35-36)

kendisini sevmekte ifrat edenler olduğu gibi, düşmanlıkta da ileri gidenler bulunacağını, mazlûmen şehid edileceğini de açıkça haber vermişlerdir.

Bütün bu haber ve beyanların doğruluğunu; zaman ve hâdisat te'yid etmiştir.

Şu da var ki: Hz. Ali'nin, Peygamber Efendimizin karabet cihetiyle en yakını olmasına rağmen, hilâfette en sona kalmasında, kaderin hikmetli bir tanzimi vardır. Şöyle ki:

Hz. Ebûbekir, Ömer ve Osman'ın (r.anhüm) devirleri, İslâm'ın birlik ve bütünlüğünün korunduğu tam bir fütuhât ve inkişaf dönemi olmuştur. İran, Irak, Mısır, Suriye, Kıbrıs ve daha birçok ülke, bu dönemde fethe edilerek tevhid inancı bu beldelelere yerleştirilmiştir.

Hz. Ali Efendimiz zamanında ise, bu fütuhât dönemi durmuş, genişleyen İslâm âleminde çeşitli ihtilâflar baş göstermiştir. Hz. Ali (r.a), hilâfeti sırasında bu karışıklık ve ihtilâflarla uğraşmak zorunda kalmış, hârîka, cesaret, keskin ferâset ve emsalsiz ilmiyle her türlü sapık fikir ve bâtil itikadların tasallutundan korumaya muvaffak olmuştur.

İşte, ilk üç halife devrindeki ittihad, tesânüd ve İslâmî fütuhât onların hilâfete liyakatlarını ve hak üzere olduklarını ispatladığı gibi, Hz. Ali Efendimiz devrindeki ihtilâflar da, onun hilâfette sona kalmasındaki hikmeti açıkça göstermektedir.

Bediüzzaman Hazretleri'nin dediği gibi, Hz. Ali (r.a) ilk halife olsaydı, başta Emevîler olmak üzere çeşitli kabîle ve ailelerde rekabet damarının uyanması, bu yüzden Müslümanlar arasında birlik ve tesânüdü

tehlikeye düşmesi kuvvetle muhtemeldi. Bu ise İslâm'ın inkişafına büyük bir darbe olurdu.

Diğer taraftan, İslâm âleminde çeşitli ihtilâfların ortaya çıktığı bir dönemde, Hz. Ali Efendimiz ve Âl-i Beyt'ten başka hiçbir kuvvet, o fitnelere karşı durup dayanamaz, haktan gelemezdi.

Bediüzzaman Hazretleri bu hususu şöyle izah eder:

“Âl-i Beyt'ten bir kutb-u âzam demiş ki: “Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam, Hz. Ali'nin (r.a) hilâfetini arzu etmiş, fakat gaibden ona bildirilmiş ki: Murâd-ı İlâhî başkadır. O da, arzusunu bırakıp murâd-ı ilâhî'ye tâbi olmuş.” Murâd-ı İlâhî'nin hikmetlerinden birisi şu olmak gerektir ki: Vefât-ı Nebvî'den sonra, en ziyâde ittifak ve ittihadı gelmeye muhtaç olan sahâbîler; eğer Hazret-i Ali başa geçseydi, Hazret-i Ali'nin hilâfeti zamanında zuhura gelen hâdisatın şehâdetiyle ve Hazret-i Ali'nin mümâşatsız, pervasız, zâhidâne, kahramanâne, müstağniyâne tavrı ve şöretgir-i âlem şecaati itibariyle, çok zâtlarda ve kabilelerde rekabet damarını harekete getirip tefrikaya sebep olmak kaviyyen muhtemeldi. Hem Hazret-i Ali'nin hilâfetinin tehhür etmesinin bir sırrı da şudur ki: Gayet muhtelif akvamın birbirine karışmasıyla, Peygamber Aleyhissalâtü Vesselam'ın haber verdiği gibi, sonra inkişâf eden yetmiş üç fırka efkârının esaslarını taşıyan o akvam içinde, fitne-engiz hâdisatın zuhuru zamanında, Hazret-i Ali gibi hârikulâde bir cesaret ve ferâset sâhibi, hâşimî ve Âl-i Beyt gibi kuvvetli, hürmetli bir kuvvet lâzım idi ki dayanabilirdi. Evet dayandı... Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm'ın ha-

ber verdiği gibi: “Ben Kur’ân’ın tenzili için harb ettim, sen de te’vili için harb edeceksin!”

Hem eğer Hazret-i Ali olmasaydı, dünya saltanatı, Mülûk-u Emeviye’yi bütün bütün yoldan çıkarmak muhtemeldi. Hâlbuki karşılarında Hazret-i Ali ve Âl-i Beyt’i gördükleri için, onlara karşı muvazeneye gelmek ve ehl-i İslâm nazarında mevkillerini muhafaza etmek için ister istemez Emeviye Devleti reislerinin umumu, kendileri olmasa da herhâlde teşvik ve tasvibleriyle etbâları ve taraftarları, bütün kuvvetleriyle hakaik-ı İslâmiye’yi ve hakaik-ı îmanîyeyi ve ahkâm-ı Kur’âniye’yi muhafazaya ve neşre çalıştılar. Yüz binlerce müçtehidîn-i muhakkin ve muhaddisîn-i kâmilin ve Evliyâlar ve Asfîyâlar yetiştirdiler. Eğer karşılarında, Âl-i Beyt’in gayet kuvvetli velayet ve diyanet kemâlâtı olmasaydı, Abbâsîlerin ve Emevîlerin âhirlerindeki gibi, bütün bütün çığırardan çıkmak kaviyyen muhtemeldi.”⁹¹

Bu bakımdan, Hz. Ali’nin hilâfette sona kalması, şahsı için bir kayıp gibi görünse de, din-i İslâm için büyük hayır ve kazanç olmuştur.

Şunu da ifade edelim, Hz. Peygamber’e (a.s.m) halife olmanın şerefi çok âlidir. Eğer, Hz. Ali Efendimiz (r.a) ilk önce halife olsa idi, diğer üç halife bu şereften mahrum kalırlardı. Böylece bu ulvî vazifeyi yapma şerefine hepsi mazhar olmuşlardır.

Ehl-i Sünnetle Şiâ arasında asırlardır süregelmekte olan, hilâfette öncelik hakkı münakaşalarına, Bediüzzaman Hazretleri, fevkalâde bir muhakeme ile güzel bir

91 Nursî, Mu’cizât-ı Ahmediye, RNK Neşriyat, İstanbul, s. 30-31.

açıklama getirmiştir. Lem'alar adlı eserinden bu iza-hatı aynen alıyoruz:

“Şiâlarla Ehl-i Sünnet ve Cemaatin medar-ı nizâî, hattâ akaid-i îmaniye kitaplarına ve esasat-ı îmaniye sırasına girecek derecede büyütülmüş bir mes'eleye kı-saca bir işaret edeceğiz, mes'ele şudur:

Ehl-i Sünnet ve Cemaat der ki:

“Hazret-i Ali (r.a), Hulefâ-i Erbaa'nın dördüncü-südür. Hazret-i Sıddîk (r.a) daha efdaldır ve hilâfete daha müstehak idi ki, en evvel o geçti.”

Şiâlar derler ki:

“Hak Hazret-i Ali'nin (r.a) idi. O'na haksızlık edildi. Umumundan en efdal Hazret-i Ali'dir.”

Dâvâlarına getirdikleri delillerin hülâsası: Derler ki: Hazret-i Ali hakkında vârid Ehadis-i Nebeviyye ve Hazret-i Ali'nin (r.a) Şâh-ı Velayet unvanıyla ekseriyet-i mutlaka ile evliyânın ve tarîklerin mercii ve ilim ve şecaat ve ibâdetle hârikulâde sıfatları ve Hazret-i Peygamber Aleyhissalâtü Vesselam ona ve ondan teselsül eden Âl-i Beyt'e karşı şiddetli alâkası gösteriyor ki; en efdal odur. Daima hilâfet onun hakkı idi; ondan gasbedildi.

Elcevap: Hazret-i Ali (r.a) mükerreren kendi ikrarı ve yirmi seneden ziyâde o hulefâ-i selâseye ittiba ederek onların şeyhülislâmîliği makamında bulunması, şiâların bu dâvâlarını cerh ediyor. Hem hulefâ-i selâsenin zaman-ı hilâfetlerinde fütûhat-ı İslâmiye ve mücadele-i a'dâ hâdiseleri ve Hazret-i Ali'nin (r.a) zamanındaki vakıalar, yine hilâfet-i İslâmiye noktasında Şiâların dâvâlarını cerh ediyor. Demek Ehl-i Sünnet ve Cemaatin dâvâsı, hakdır.

Eğer denilse; Şîa ikidir. Biri; Şîâ-i velayettir, diğeri; Şîâ-i hilâfettir. Haydi bu ikinci kısım garaz ve siyaset karıştırmasıyla haksız olsun. Fakat birinci kısımda garaz ve siyaset yok. Hâlbuki Şîâ-i velayet, Şîâ-i hilâfete iltihak etmiş, yâni; ehl-i turukdaki evliyânın bir kısmı Hazret-i Ali'yi (r.a) efdal görüyorlar. Siyaset cihetinde olan Şîâ-i hilâfetin dâvâlarını tasdik ediyorlar.

Elcevap: Hazret-i Ali'ye iki cihetle bakılmak gerekir. Bir ciheti; şahsî kemalât ve mertebesi noktasından. İkinci cihet: Âl-i Beyt'in şahs-ı mânevîsini temsil ettiği noktasındadır. Âl-i Beyt'in şahs-ı mânevîsi ise, Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam'ın bir nev'i mahiyetini gösteriyor. İşte birinci nokta itibariyle Hazret-i Ali (r.a) başta olarak bütün ehl-i hakikat, Hazret-i Ebûbekir ve Hazret-i Ömer'i takdim ediyorlar. Hizmet-i İslâmiyet'te ve kurbiyet-i İlâhiyye'de makamlarını daha yüksek görmüşler. İkinci nokta cihetinde Hazret-i Ali (r.a) şahs-ı mânevî-i Âl-i Beyt'in mümessili ve şahs-ı mânevî-i Âl-i Beyt, bir hakikat-ı Muhammediye'yi (a.s.m) temsil ettiği cihetle, muvazeneye gelmez. İşte Hazret-i Ali (r.a) hakkında fevkalâde senakârane Ehâdîs-i Nebeviyye, bu ikinci noktaya bakıyorlar. Bu hakikati te'yid eden bir rivâyet-i sahiha var ki; Rasûl-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselam ferman etmiş:

“Her nebinin nesli kendindedir. Benim neslim, Ali'nin (r.a) neslidir.” Hazret-i Ali'nin (r.a) şahsı hakkında sair hulefâdan ziyâde senakârane Ehâdîs'in kesrette intişarının sırrı şudur ki: Emevîler ile Hâricîler, ona haksız hücum ve tenkis ettiklerine mukabil, Ehl-i Sünnet ve Cemaat olan ehl-i hak, onun hakkında rivâyatı çok neşrettiler. Sair Hulefâ-i Râşidîn ise, öyle tenkid ve

tenkise çok maruz kalmadıkları için, onlar hakkındaki Ehâdîs'in intişarına ihtiyaç görülmedi. Hem istikbâlde Hazret-i Ali (r.a) elim hâdisata ve dâhilî fîtnelere maruz kalacağını nazarı Nübüvvetle görmüş, Hazret-i Ali'yi me'yusiyetten ve ümmetini onun hakkında sû-i zandan kurtarmak için: مَنْ كُنْتُ مَوْلَاهُ فَعَلَيْ مَوْلَاهُ gibi mühim hadîslerle Ali'yi (r.a) teselli ve ümmeti irşad etmiştir. Hazret-i Ali'ye karşı Şiâ-i velayetin ifratkârane muhabbetleri ve tarikat cihetinden gelen tafdilleri, kendilerini Şiâ-i hilâfet derecesinde mes'ul etmez. Çünkü: Ehl-i velayet, meslek itibariyle, muhabbet ile müridlerine bakarlar. Muhabbetin şe'ni; ifrattır. Mahbubunu makamından fazla görmek arzu ediyor. Ve öyle de görüyor. Muhabbetin taşkınlıklarında ehl-i hâl mazur olabilirler. Fakat onların muhabbetten gelen tafdîli, Hulefâ-i Râşidîn'in zemmine ve adavetine gitmemek şartıyla ve usûl-i İslâmiye'nin haricine çıkmamak kaydıyla mazur olabilirler. Şiâ-i hilâfet ise, aġrâz-ı siyaset içine girdiği için, garazdan, tecâvüzden kurtulamıyorlar, itizar hakkını kaybediyorlar. *أَلِحِبُّ عَمَلِي بِلِ هَاتِّتَا* cümlesine mâsadak olarak Hazret-i Ömer'in (r.a) eliyle İran milliyeti ceriha aldığı için, intikamlarını hubb-u Ali sûretinde gösterdikleri gibi, Amr İbnül Âs'ın Hazret-i Ali'yi karşı hurucu ve Ömer İbni Sa'd'ın Hazret-i Hüseyin'e karşı fecî muharebesi, Ömer ismine karşı şiddetli bir gayz ve adaveti Şîalara vermiş. Ehl-i Sünnet ve Cemaata karşı Şiâ-i velayetin hakkı yoktur ki, Ehl-i Sünneti tenkit etsin. Çünkü: Ehl-i Sünnet, Hazret-i Ali'yi (r.a) tenkis etmedikleri gibi, ciddi severler. Fakat hadîsçe tehlikeli sayılan ifrat-ı muhabbetten çekiniyorlar. Hadîsçe Hazret-i Ali'nin Şiâsı hakkındaki senâ-ı Nebevi, Ehl-i Sünnete aittir.

Çünkü istikamet-i muhabbette Hazret-i Ali'nin (r.a) Şîaları ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaattir. Hazret-i İlsâ Aleyhisselâm hakkındaki ifrat-ı muhabbet, Nasâra için tehlikeli olduğu gibi, Hazret-i Ali (r.a) hakkında da o tarzda ifrat-ı muhabbet, hadîs-i sahîhde tehlikeli olduğu tasrih edilmiş.

Şiâ-i velayet eğer dese ki: Hazret-i Ali'nin (r.a) kemalât-ı fevkalâdesi kabul olunduktan sonra Hazret-i Sıddîk'ı ona tercih etmek kabil olmuyor.

Elcevap: Hazret-i Sıddîk-i Ekber'in ve Faruk-u A'zam'ın (r.a) şahsî kemalâtıyla ve veraset-i Nübüvvet vazifesıyla zaman-ı hilâfetteki kemalâtı ile beraber bir mizanın kefesine Hazret-i Ali'nin (r.a) şahsî kemalât-ı hârikasıyla, hilâfet zamanındaki dâhilî bilmeceburiye girdiği elim vakıalardan gelen ve sû-i zanlara maruz olan hilâfet mücahedeleri beraber mizanın diğer kefesine bırakılsa, elbette Hazret-i Sıddîk'ın (r.a) veyahut Faruk'un veyahut Zinnûreyn'in kefesi ağır geldiğini Ehl-i Sünnet görmüş, tercih etmiş. Hem, On İkinci ve Yirmi Dördüncü Sözler'de isbat edildiği gibi: Nübüvvet, Velayete nisbeten derecesi o kadar yüksektir ki: Nübüvvetin bir dirhem kadar cilvesi, bir batman kadar Velayetin cilvesine müreccahtır. Bu nokta-i nazardan Hazret-i Sıddîk-ı Ekber'in ve Fâruk-u A'zam'ın veraset-i Nübüvvet ve te'sis-i ahkâm-ı Risalet noktasında hisseleri taraf-ı İlâhî'den ziyâde verildiğine, hilâfetleri zamanlarındaki muvaffakiyetleri Ehl-i Sünnet ve Cemaatça delil olmuş, Hazret-i Ali'nin (r.a) kemalât-ı şahsiyesi o veraset-i Nübüvvetten gelen o ziyâde hisseyi hükümden iskat edemediği için, Hazret-i Ali (r.a) Şeyheyn-i Mükerreremeyn'in zaman-ı hilâfetlerinde onlara Şeyhül İslâm olmuş ve onlara hürmet etmiş:

Acaba Hazret-i Ali'yi seven ve hürmet eden ehl-i hak ve sünnet, Hz. Ali'nin sevdiği ve ciddi hürmet ettiği Şeyheyn'i nasıl sevmesin ve hürmet etmesin? Bu hakikati bir misâl ile izah edelim. Meselâ: Gayet zengin bir zâtın irsiyetinden evlâdlarının birine yirmi batman gümüş ile dört batman altun veriliyor. Diğerine beş batman gümüş ile beş batman altun veriliyor. Öbürüne de üç batman gümüş ile beş batman altun verilse; elbette âhirdeki ikisi çendan kemmiyeten az alıyorlar, fakat keyfiyeten ziyâde alıyorlar. İşte bu misâl gibi Şeyheyn'in veraset-i Nübüvvet ve te'sis-i ahkâm-ı Risâlet'inde tecelli eden hakikat-ı akrebiyyet-i İlâhiyye altunundan hisselerinin az bir fazlalığı kemalât-ı şahsiye ve velayet cevherinden neş'et eden kurbiyet-i ilâhiye'nin ve kemalât-ı velayetin ve kurbiyetin çoğuna gâlip gelir. Muvazenede bu noktaları nazara almak gerektir. Yoksa şahsî şecaati ve ilmi ve velayeti noktasında bir-biri ile muvazene edilse, hakikatin sûreti değişir. Hem Hazret-i Ali'nin zâtında temessül eden şahs-ı mânevî-i Âl-i Beyt ve o şahsiyet-i mâneviyede veraset-i mutlaka cihetiyle tecelli eden hakikat-ı Muhammediyye (a.s.m) noktasında muvazene edilmez. Çünkü: Orada Peygamber Aleyhissalâtü Vesselâm'ın sırr-ı azîmi var. Amma Şiâ-i hilâfet ise, Ehl-i Sünnet ve Cemaate karşı mahcubiyetinden başka hiçbir hakları yoktur. Çünkü bunlar Hazret-i Ali'yi fevkalâde sevmek dâvâsında oldukları hâlde tenkis ediyorlar ve su-i ahlâkda bulunduğunu onların mezhepleri iktiza ediyor. Çünkü diyorlar ki:

“Hazret-i Sıddîk ile Hazret-i Ömer haksız oldukları hâlde Hazret-i Ali onlara mûmâşat etmiş, Şiâ ıstılahınca takıyye etmiş, yani onlardan korkmuş, riyakârlık etmiş.” Acaba böyle kahraman-ı İslâm ve Esedullah unvanını kazanan ve sıddıkların kumandanı ve rehberi olan bir

zâtı, tasannukârane muhabbet göstermekle ve yirmi seneden ziyâde havf altında mümâşat etmekle haksızlara tebaiyeti kabul etmekle muttasıf görmek, ona muhabbet değildir. O çeşit muhabbetten Hazret-i Ali (r.a) teberrî eder. İşte ehl-i hakkın mezhebi hiçbir cihetle Hazret-i Ali'yi tenkis etmez; sû-i ahlâk ile ittiham etmez. Öyle bir hârika-i şecaate korkaklık isnad etmez ve derler ki:

Hazret-i Ali (r.a), Hulefâ-i Râşidin'i hak görmeydi, bir dakika tanımaz ve itaat etmezdi. Demek ki onları haklı ve râcih gördüğü için gayret ve şecaatini hakperestlik yoluna teslim etmiş.”

Elhâsıl: Her şeyin ifrat ve tefriti iyi değildir. İstikamet ise, hadd-i vasattır ki: Ehl-i Sünnet ve Cemaat, onu ihtiyar etmiş. Fakat maatteessüf Ehl-i Sünnet ve Cemaat perdesi altına Vehhâbîlik ve Hâricîlik fikri kısmen girdiği gibi, siyaset meftunları ve bir kısım mülhidler, Hazret-i Ali'yi tenkid ediyorlar. Hâşâ, siyaseti bilmediğinden hilâfete tam liyakat göstermemiş, idare edememiş diyorlar. İşte bunların bu haksız ittihamlarından alevîler, Ehl-i Sünnete karşı küsmek vaziyetini alıyorlar. Hâlbuki: Ehl-i Sünnetin düsturları ve esas mezhepleri, bu fikirleri iktiza etmiyor. Belki aksini isbat ediyorlar.

Hâricîlerin ve mülhidlerin tarafından gelen böyle fikirler ile Ehl-i Sünnet mahkûm olamaz. Belki Ehl-i Sünnet, alevîlerden ziyâde Hazret-i Ali'nin taraftarıdır. Bütün hutbelerinde, dualarında, Hazret-i Ali'yi lâyük olduğu senâ ile zikrediyorlar. Hususan ekseriyet-i mutlaka ile Ehl-i Sünnet ve Cemaat mezhebinde olan evliya ve asfîyâ, onu mürşid ve Şâh-ı Velayet biliyorlar. Alevîler, hem alevîlerin, hem Ehl-i Sünnetin adavetine istihkak kesbeden Hâricîleri ve mülhidleri bırakıp

ehl-i hakk'a karşı cephe almamalıdırlar. Hattâ bir kısım alevîler, Ehl-i Sünnetin inadına sünneti terk ediyorlar. Her ne ise bu mes'elede fazla söyledik. Çünkü: Ulemânın beyninde ziyâde medâr-ı bahsolmuştur.

Ey ehl-i hak olan Ehl-i Sünnet ve Cemaat! Ve ey Âl-i Beyt'in muhabbetini meslek ittihaz eden alevîler! Çabuk bu mânâsız ve hakikatsiz, haksız, zararlı olan nizâı aranızdan kaldırınız. Yoksa şimdiki kuvvetli bir sûrette hükmeyleyen zındıka cereyanı, birinizi diğeri aleyhinde âlet edip ezmesinde istimal edecek. Bunu mağlûb ettikten sonra, o âleti de kıracak.

Siz ehl-i tevhid olduğunuzdan, uhuvveti ve ittihadı emreden yüzer esaslı râbıta-i kudsiye mabeyninizde varken, iftirakı iktiza eden cüz'î mes'eleleri bırakmak elzemdir.”⁹²

Bediüzzaman Hazretleri, Mektubat adlı eserinde de, hilâfetin Âl-i Beyt eline geçmeme hikmetini ve asr-ı saadette hilâfet tartışmaları yüzünden meydana gelen kanlı hâdiselerin kader yönünden rahmet cihetlerini şöyle izah eder:

“Eğer denilse: “Neden hilâfet-i İslâmiyye Âl-i Beyt-i Nebevî’de takarrür etmedi? Hâlbuki en ziyâde lâıyk ve müstehak onlardı?”

Elcevap: Saltanat-ı dünyeviyye aldatıcıdır. Âl-i Beyt ise, hakâik-i İslâmiye’yi ve ahkâmı Kur’âniye’yi muhafaza me’mur idiler. Hilâfet ve saltanata geçen, ya Nebi gibi masum olmalı veyahut Hulefâ-i Râşidîn ve Ömer İbni Abdülâziz-i Emevî ve Mehdi-i Abbasî gibi hârikulâde bir zühd-ü kalbi olmalı ki aldanmasın. Hâlbuki Mısır’da

92 Nursî, Lem’alar, s. 27-31.

Âl-i Beyt nâmına teşekkül eden Devleti Fâtîmiyye Hilâfeti ve Afrika'da Muvahhidîn Hükûmeti ve İran'da Safevîler Devleti gösteriyor ki; saltanat-ı dünyeviyye, Âl-i Beyt'e yaramaz; vazife-i asliyyesi olan hıfz-ı dini ve hizmet-i İslâmiyet'i onlara unutturur. Hâlbuki saltanatı terk ettikleri zaman, parlak ve yüksek bir sûrette İslâmiyet'e ve Kur'ân'a hizmet etmişler.

İşte bak! Hazret-i Hasan'ın neslinden gelen aktâblar, hususan aktâb-ı erbâa ve bilhassa Gavs-ı A'zam olan Şeyh Abdülkadir-i Geylânî ve Hazret-i Hüseyin'in neslinden gelen imamlar, hususan Zeyne'l-Âbidîn ve Ca'fer-i Sâdık ki, her biri birer mânevî mehdî hükümüne geçmiş, mânevî zulmü ve zulümâtı dağıtıp, envâr-ı Kur'âniyye'yi ve hakâik-ı îmanîyeyi neşretmişler. Ceddi emcedlerinin birer vârisi olduklarını göstermişler.

Eğer desen: Hilâfet-i İslâmiye noktasında İmam-ı Ali'nin fevkalâde iktidarı, hârikulâde zekâsı ve yüksek liyakatıyla beraber seleflerine nisbeten muvaffakiyetsizliği nedendir?

Elcevap: O mübârek zât, siyaset ve saltanattan ziyâde, daha çok mühim başka vazifelere lâayık idi. Eğer tam muvaffakiyet-i siyasiye ve tamam saltanat olsaydı, Şâh-ı Velayet unvan-ı mânidarını bihakkın kazanamayacaktı. Hâlbuki zâhirî ve siyâsî hilâfetin pek çok fevkinde mânevî bir saltanat kazandı ve Üstâd-ı Küll hükümüne geçti; hatta kıyâmete kadar saltanat-ı mânevîsi baki kaldı.

Eğer denilse: Mübârek İslâmiyet ve nurânî Asr-ı Saadet'in başına gelen o dehşetli kanlı fitnenin hikmeti ve vech-i rahmeti nedir? Çünkü onlar, kahra lâayık değil idiler.

Elcevap: Nasıl ki baharda dehşetli yağmurlu bir fırtına, her tâife-i nebatatın, tohumların, ağaçların istidatlarını tahrik eder, inkişaf ettirir; her biri kendine mahsus çiçek açar; fitrî birer vazife başına geçer... Öyle de: Sahabe ve Tabiîn'in başına gelen fitne dahi, çekirdekler hükmündeki muhtelif ayrı ayrı istidatları tahrik edip kamçıladi; "İslâmiyet tehlikededir, yangın var!" diye her taifeyi korkuttu, İslâmiyet'in hıfzına koşturdu. Her biri, kendi istidadına göre camia-i İslâmiyet'in kesretli ve muhtelif vazifelerinden bir vazifeyi omuzuna aldı, kemâl-i ciddiyetle çalıştı. Bir kısmı hadîslerin muhafazasına, bir kısmı şeriatın muhafazasına, bir kısmı hakâik-i îmaniyenin muhafazasına, bir kısmı Kur'ân'ın muhafazasına çalıştı ve hakeza... Her bir taife bir hizmete girdi. Vezâif-i İslâmiyet'te hummalı bir sûrette sa'y ettiler. Muhtelif renklerde çok çiçekler açıldı. Pek geniş olan âlem-i İslâmiyet'in aktarına, o fırtına ile tohumlar atıldı; yarı yeri gülistana çevirdi. Fakat maatteessüf o güller ve gülistan içinde ehl-i bid'a fırkalarının dikenleri dahi çıktı.

Güya dest-i kudret, celâl ile o asrı çalkaladı, şiddetli tahrik edip çevirdi, ehl-i himmeti gayrete getirip elektriklendirdi. O hareketten gelen bir kuvve-i anilmerkeziye ile pek çok münevver müçtehidleri ve nûrânî muhaddisleri, kudsî hâfızları, asfîyâları, aktâbları, âlem-i İslâm'ın aktarına uçurdu, hicret ettirdi. Şarktan garba kadar ehl-i İslâm'ı heyecana getirip Kur'ân'ın hazinelerinden istifade için gözlerini açtırdı."⁹³

93 Nursî, Mu'cizât-ı Ahmediye, s. 32-35.

Müslümanlar, Yezîd'in Zulmüne Taraftar mı?

Bazı Alevîler Ehl-i Sünnete mensup Müslümanları Yezîd'in zulmüne taraftar olmakla itham ediyorlar. Bu ithama karşı ne dersiniz?

Şunu hemen ifâde edelim ki, bu ithamı yapan Alevîler hakikatte azınlıktadırlar. Büyük ekseriyeti teşkil eden akl-ı selim sâhibi Alevîler ise, Ehl-i Sünnet'e mensup Müslümanların Âl-i Beyt'i ciddi olarak sevdiklerini ve onlara karşı muhabbet beslediklerini, onları daima tâzimle yâd ettiklerini yakînen bilirler. Bununla beraber, yine de, mes'eleyi kısaca tahlil etmekte fayda vardır zannediyoruz.

Ehl-i Sünnet'e mensub Müslümanlara Yezîd diyerek onları töhmet altında bırakmak hiçbir bakımdan doğru değildir. Bu fevkalâde yanlış bir hüküm ve büyük hatadır. Zira Müslümanlar Ehl-i Beyt'i ciddi sevmişler ve Yezîd'in işlediği emsalsiz zulme, ne fiilen, ne fikren, ne kalben, ne de hayâlen asla iştirak etmemişler, aksine bundan fevkalâde müteessir olmuşlardır.

Evet, Ehl-i Beyt'i sevmek ve onlara yapılan zulümler karşısında müteessir olmak mü'minlerin îmanlarının icabıdır. Kur'ân-ı Azîmüşşân mü'minlere: "Ehl-i Beyt'e

muhabbet etmelerini” emrettiği gibi, Peygamber Efendimiz (a.s.m) de Hasan-Hüseyin Efendilerimize fevkalâde muhabbet göstermişler ve birçok hadîs-i şerîfleriyle mü’minleri onları sevmeye teşvik etmişlerdir. Hattâ bir defasında onları mübârek kucağına alarak: “Allah’ım, bunları ben seviyorum, sen de sev ve bunları sevenleri de sev.” buyurmuşlardır. Buna binâen, dört hak mezhebin hepsinde de “Ehl-i Beyt’e muhabbetin vâcib olduğuna” hükmedilmiştir.

İnsafla düşünülecek olunursa, Sünnî Müslümanları Yezîd’e ve O’nun zulmüne taraftar göstermek asla mümkün değildir. Zira Yezîd ve taraftarları Ehl-i Beyt’e karşı misilsiz cinayet işlemişler ve ümmet-i Muhammed’in kalblerini yaralamışlardır. Bütün Müslümanlar, yeri göğü titreten, ehl-i insafı ağlatan bu cinayetlerin, dün olduğu gibi, bugün de ızdırabını çekmektedirler. Cenâb-ı Hakk’ın:

وَلَا تَزْكُوا إِلَى الَّذِينَ ظَلَمُوا فَتَمَسَّكُمُ النَّارُ وَمَا لَكُم مِّنْ دُونِ
اللَّهِ مِنْ أَوْلِيَاءٍ ثُمَّ لَا تُنصَرُونَ

“Zâlimlere, herhangi bir zulüm, bir cinayet, bir haksızlık yapmış olanlara meyletmeyiz. Tâ ki, nâr (ateş) size dokunmasın.”⁹⁴

fermânına muhatap olan akli başında bir mü’minin, Yezîd’in cinayetlerine taraftar olması nasıl düşünülebilir ve söylenebilir? Cihanda eşine ender rastlanan böy-

94 Hûd sûresi, 11/113.

lesine bir zulme şerik olmak, kalben dahi olsa iştirak etmek mümkün müdür? Elbette ki değildir!

Evet, Müslümanlar Yezîd ve taraftarlarından da-ima nefret etmişlerdir. Bunun en açık bir delili şudur ki, o günden bugüne kadar hiçbir Müslümanın, çocuğuna Yezîd ismi verdiği görülmemiştir. Fakat çocuklarına Ali, Hasan, Hüseyin isimlerini verenler pek çoktur. Hâlen bütün hutbelerde tazim ve dua mânâsında çâr-yâr Efendimizle birlikte Hasan ve Hüseyin Efendilerimizin de isimleri zikredilmektedir.

Burada, mes'eleyi biraz daha vuzuha kavuşturmak için Kur'ân-ı Azîmüşşân'da zikredilen mühim bir düsturu nazara vermemiz yerinde olacaktır: Kur'ân-ı Kerîm'e göre, "Bir kimse bir başkasının hatasından, günahından, cinayetinden sorumlu tutulamaz". Bu kaideden hareketle, bir kimsenin işlediği bir cinayet yüzünden onun babasını, kardeşlerini, evlâtlarını yahut akrabalarını mes'ul tutmak mümkün değildir. Hakikat böyle iken, Yezîd'in işlediği cinayetler yüzünden o günden bugüne kadar gelip geçen bütün sünnî Müslümanlar nasıl mes'ul tutulabilir?

Böyle bir telâkki, değil İslâm hukukunda, dünya-daki hiçbir hukuk sisteminde mevcut değildir.

Şu hâlde bugün, eğer selâhiyetli bir mahkeme hey'eti bir araya gelse ve hicretin 61. senesinde vuk'u bulan o cinayeti yeniden görüşse, acaba asıl faillerinin dışında kalan, o günkü masum insanları ve yine o günden bugüne kadar gelip geçen bütün Müslümanları, hangi adalet prensibiyle mahkûm edebilir, tazip edebilir, idam edebilir?

Şu kaideyi de zikretmekte fayda mülâhaza ediyoruz: Herhangi bir kimseye bir hâdisе isnad edildiğinde, o şahıs ile o hâdisе arasında bir münasebet aranır. Dün Endülüс’te, Selçuklu ve Osmanlı İmparatorluklarında yaşamış bulunan ve bugün Avrupa’da, Hint’te, Yemen’de yaşamakta olan Müslümanlarla Yezîd’in işlediği cinayetler arasında nasıl bir münasebet olabilir ki, onlar mahkûm edilebilsinler? Böyle bir itham, ehl-i insaf ve vicdan nazarında, câhiliye âdeti olan kan dâvâlarından çok daha aşağı bir seviyededir.

Bilindiği gibi, kan dâvâsı güdenler, sadece cinayeti işleyen kimsenin akrabalarına zulmederler. Bu ithamda bulunanlar, bu câhiliye mantığı ile dahi hareket etseler, ancak cinayeti işleyenlerin kendilerine, evlâtlarına, torunlarına ve akrabalarına kin besleyebilirler, zulmedebilirler. O hâlde, düşmanlıklarını bütün Müslümanlara teşmil etmelerinin câhiliye mantığında bile yeri yoktur.

Şu noktayı da ehemmiyetle nazara almak icab eder. Ehl-i Sünnet’e mensup Müslümanların Yezîd’i sevdiklerini ve o mel’unun cinayetlerine rızâ gösterdiklerini iddia etmek büyük bir iftiradır. İftira ise, dinimizde en büyük bir günahdır. Nitekim Peygamberimiz (a.s.m) şu hadîs-i şerîfiyle mü’minleri iftiradan şiddetle menetmiştir:

وَمَنْ قَالَ فِي مُؤْمِنٍ مَالِيَسَ فِيهِ أَسْكَنَهُ اللَّهُ رَذْعَةَ الْخَبَالِ

“Bir kimse, bir mü’minde olmayan bir şeyi ona isnat ederse (iftira ederse), yaptığı iftiranın cezasını

çekmeden Allahu Teâlâ onu koyduğu Cehennemden çıkarmaz.”⁹⁵

Başka bir hadis ise şöyledir:

مُسْلِمًا بِشَيْءٍ يُرِيدُ شَيْنَهُ بِهِ حَبَسَهُ اللَّهُ عَلَى جِسْرِ جَهَنَّمَ حَتَّى
يُخْرَجَ مِمَّا قَالَ

“Kim (karalamak gayesiyle) bir Müslümana bir iftira ederse, Allah o kimseyi bu söylediği sözler (in vebâlin)den (tamamen temize) çıkıncaya kadar cehennem köprüsü (sırat) üzerinde bekletir.”⁹⁶

Bir kimseye iftira etmek böyle dehşetli bir cezayı netice verirse, bütün Müslümanları, dünyada misli görülmemiş bir cinayete tarafgirlikle suçlamanın ne kadar mes’uliyeti mucib ve neticesinin ne kadar vahim olacağı kıyas edilsin. Hâlbuki, mezkûr cinayete tarafgirlikle itham edilen Müslümanlar arasında nice müçtehidler, müceddidler, kutublar ve milyonlarca evliya mevcuttur.

Bu hak dostlarını böyle bir zulme taraftar göstermek Cenâb-ı Hakk’a karşı muaraza, yani, itiraz etmek demektir. Zira Cenâb-ı Hak bir hadîs-i kudsîde meâlen:

مَنْ عَادَى لِي وَلِيًّا فَقَدْ آذَنْتُهُ بِحَرْبٍ

95 Ebû Dâvud, Akdiye 14, (3597, 3598).

96 Ebû Davud, Edeb, 36.

“Kim benim veli kuluma düşmanlık ederse, ben de ona harp ilan ederim,”⁹⁷ buyurmaktadır.

Mevzuumuzla yakın alâkası olması cihetiyle muhabbet ve buğz etme üzerine kısaca durmakta fayda görüyoruz. Dinimize göre, muhabbet de, buğz da ancak Allah için oldukları takdirde makbuldür ve ibâdet sayılır. Muhabbet madem Allah içindir. Öyle ise, sevilen kimse veya şeyler Allah’a götürmeli, O’nu perdellememeli. Cam gibi şeffaf olmalı, O’nu göstermeli. Aksi takdirde, bu muhabbet Azîz ve Celîl olan Rabbiyle kendi arasında bir hicab (perde) olur.

Bir mü’min, başta Peygamberimiz olmak üzere muhabbete lâıyk bütün zâtları ancak Allah için sevecek ve onlara elinden geldiğince benzemeye çalışacaktır. Demek ki, muhabbette iki temel esas vardır. Birisi, muhabbetin Allah rızası için olması; diğeri ise, muhabbet edilen zâta hâl ve hareketlerde benzemeye çalışılmasıdır.

Bu bakımdan, bir Müslüman Hz. Hasan ve Hüseyin Efendilerimizi ancak ve ancak Allah için sevecek ve her hususta onlara benzemeye çalışacak, yani onlar gibi inanıp yaşayacak, onlar gibi düşünüp ibâdet edecektir. Yoksa “Ben Hasan ve Hüseyin Efendilerimizi seviyorum, bu bana yeter” demek kişiyi kurtarmaz.

Buğz mes’elesine gelince, muhabbet gibi o da Allah için olmalı ve buğz edilen kimseye benzemekten şiddetle kaçınılmalıdır. Buna göre bir Müslüman, Yezîd’e Allah için buğz edecek, onu sevmeyecek ve

97 Buhârî, Rikak 38.

onun işlediği haram ve isyandan, nifak ve iftiradan, fiske ve sefâhetten uzak kalmaya azamî hassasiyet gösterecektir. Hâl ve hareketlerinde Yezîd'e benzemek ve ona sadece mücerret olarak lanet etmek, Müslümana hiçbir hayır ve sevap kazandırmaz.

Şu da bir hakikattir ki, bir kimse şeytandan nefret ettiğini iddia etse de, Allah'ın hiçbir emrini yerine getirmese ve O'nun haram kıldığı fiilleri işlese, bu adamın şeytana laneti kendisini kulluk mükellefiyetinden kurtaramaz, necâtına vesile olamaz. Yezîd'e her gün yüzlerce defa lanet etmekle beraber, Yezîd'in yolunda giden, İslâmiyet'ten uzaklaşan, içkiye müptelâ olan, namazını ve orucunu terk eden bir Müslümanın hâli de bunun gibidir.

Kaldı ki, Yezîd daha dünyada iken belâsını bulmuştur. Şöyle ki, Cenâb-ı Hak sadece Müslümanların değil, bütün insanların kalblerinde ona muhabbet kapılarını kapatmıştır. Diğer taraftan Yezîd islâmiyet'i yaşamaktan gitgide uzaklaşmış, sonunda namazı terk etmiş, içki müptelâsı olmuştur. İçki iptilâsında o derece ileri gitmiştir ki, kendisine, "İçkiyi Allahu Teâlâ'nın haram kıldığı ve bunun Kur'ân'la sâbit olduğu" söylendiğinde, "Kur'ân'da haramsa da, İncil'de helâldir" diyerek kendisini büyük bir tehlikeye atmıştır.

Bugün de içki müptelâları arasında öylesine sapık bir çizgiye varanlar oluyor ki, insan ister istemez ürperiyor. Bunlar, Kur'ân'ın haram kıldığı ve necis olarak tâbir ettiği şarabı takdis ediyor ve içkiden, sözümlerine ona, mânevî bir haz duyduklarını iddia edebiliyorlar.

Alevî-Sünnî ihtilâfının Hâl Çaresi

Müslümanlar arasında asırlardan beri devam eden bu Alevî-Sünnî ihtilâfının sizce hâl çaresi nedir?

Dinimizde hâlli mümkün olmayacak hiçbir mes'ele yoktur. Yeter ki ihtilâflar karşılıklı anlayış içinde ele alınsın, şefkat esas tutulsun, mes'elenin üzerine ilim ve irşad ile gidilsin. İster Sünnî ister Alevî olsun, himmetperver insanlar bu ihtilâfın izalesine el birliği ile çalışsalar, taraflar arasında samimi bir uhuvvetin te'sisine ve Müslümanları birbirlerine sevdirmeye, kaynaşturmaya, birleştirmeye biiznillah muvaffak olabilirler.

Bu vatanda yaşayan bütün Sünnî Müslümanlar, Hz. Ali ve bütün Ehl-i Beyt'i hakkıyla severler. Ancak bu sevgilerinde itidal üzere bulunurlar. Ne onlara ulûhiyet veya nübüvvet isnad eden müfrit bir Şîa gibi, ne de onların kadir ve şereflerini inkâr eden Hâricîler gibi düşünürler.

Tarihe baktığımızda Alevîlerin, Sünnîlerdeki bu takdire şâyân telâkkiyi her nasılsa ehemmiyetle nazara almadıklarını ve onlara gereğince yaklaşmadıklarını, aksine kendilerine Yezîd diyerek onlardan gitgide

uzaklaştıklarını görüyoruz. Buna karşılık Sünnîlerin de Alevîleri ikaz, irşad ve iknaları hususuna lââyıkınca eğilmediklerini, hak ve hakikati onların kapısına götürmekte metod hatasına düştüklerini müşahede ediyoruz. Gerçekte, “Onlar da bizim kardeşimizdir,” denilerek kendilerine şefkat kucağı gereğince açılmamış, onlara münasib üslûpla, güzel nasihatlerle yaklaşılmamış, dinin yüce hakikatleri kendilerine bizzat götürülerek, konuşularak izah edilmemiş ve onlara dinî tedrisat lââyıkınca götürülmemiştir.

Diğer taraftan, devletin de bu sun’î ihtilâfın hâline gereken ehemmiyeti vermediğini, Alevîlerin iskân mahallerine camiler yapma, Kur’ân kursları açma ve vazirler tâyin etme gibi hizmetlerin ihmal edildiğini müşahede ediyoruz.

Hâl böyle olunca, onlar da tenkid ve tahriklerle mes’eleyi çığırından çıkarmışlar ve bu ihtilâfı kapanması güç bir yara hâline sokmuşlardır.

Temelde dinleri, dilleri ve milletleri bir olan, aynı tarih ve kültüre sâhip bulunan ve aynı vatanda yaşayan bu insanlar, gitgide birer hasım, birer düşman vaziyetine sokulmak istenmişlerdir.

Kanaatimiz odur ki, bugün başta Diyanet camiası olmak üzere, memleketimizin bütün münevver ve güzide insanları, bütün gayret ve himmetlerini bu ihtilâfın izalesine sarf etseler, birlik ve beraberliği yeniden te’sis edebilir ve dış kaynaklı entrikaları te’sirsiz hâle sokabilirler.

Cenâb-ı Hak, Âl-i İmrân sûresinde bu vazifeyi yapmaları hususunda mü'minlere şöyle emreliyor:

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ
وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

*“İçinizden insanları hayra çağıracak, iyiliği emre-
decek, kötülükten alıkoyacak bir cemaat bulunsun. İşte
onlar kurtuluşa erenlerdir.”*⁹⁸

Bu izahlardan sonra mezkûr ihtilâfın çaresinin ne olduğu hususuna gelelim.

Bu ihtilâfları hâletmenin tek yolu Kur’ân ve sünnet-i Nebeviye’ye sarılmaktır. Zira Kur’ân ve Sünnet, ikisi de beşerin maddî-mânevî bütün hastalıklarına şifâ olarak gönderilmiştir. Cemiyetler, onlara sarılmakla her türlü belâ ve musibetlerden kurtulacakları gibi, umumî hatâları neticesi saplandıkları bataklıklardan da yine o iki sağlam ipe (hablülmetine) sarılmakla necât bulurlar, kurtuluşa ererler. Buna en büyük delilimiz ise o kapkara câhiliyet devrinden pırlanta misâl Asr-ı Saâdet’in zuhurudur.

Mademki, Kur’ân ve Sünnet böylesine zengin bir şifâhanedir. O hâlde O’nun ziyâsı altında marazî bir hayat yaşamak bize asla yakışmaz ve akıl kârı değildir. İhtilâfları bertaraf etmek, hurafeleri dağıtmak ve saf-satalara nihayet vermek acil bir zarurettir.

98 Âl-i İmrân sûresi, 3/104.

Kur’ân-ı Azîmüşşân’da ve Sünnet-i Seniyye’de, ihtilâfları hâletmek için zikredilen birçok âyet ve hadîslerden numune olarak sadece birkaçını aşağıya alıyoruz.

Cenâb-ı Hak Âl-i İmrân sûresinde şöyle buyuruyor:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمْ
الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“Kendilerine apaçık deliller geldikten sonra parçalanıp ayrılığa düşenler gibi olmayınız. İşte onlar için büyük bir azap vardır.”⁹⁹

Hucurât sûresi 10. âyet-i kerîmesinde ise:

إِنَّمَا الْمُؤْمِنُونَ إِخْوَةٌ فَأَصْلِحُوا بَيْنَ أَخَوَيْكُمْ وَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُزَحَّمُونَ

“Muhakkak mü’minler kardeştir. Siz (bir ihtilâf hâlinde) o kardeşlerin aralarını ıslâh edin ki merhamet olunanız” buyuruluyor.

Âyet-i kerîmeden anlaşıldığı gibi, Cenâb-ı Hak mü’minlere, aralarında bir ihtilâf zuhuru hâlinde bunun ıslâhına çalışmalarını emrediyor. Dolayısıyla fitnenin devamına sebep olan ve Müslümanları birbirine düşüren menfî davranışlardan da mü’minleri yasaklamış oluyor. Biz bu emre uyararak, Alevî-Sünnî bütün Müslümanlar, ittifak hâlinde bu yaranın ıslâhı için gayret göstermeli,

99 Âl-İmrân sûresi, 3/105.

birlik ve beraberliğin faydalarını, kin ve adavetin ise zararlarını hakkıyla idrâk etmeliyiz.

Bir mü'min, diğer bir mü'min kardeşini, hatalı da olsa sevecek ve hatasının tashihine çalışacaktır. Bilindiği gibi, doktorlar hastalarını şefkat ve merhametle, sabır ve anlayışla tedavi ederler. Hastalarını, “Niçin hastalandın?” diye azarlamak yerine, onlardaki hastalık mikroplarıyla mücadele eder, onları bir an önce sıhate kavuşturmaya çalışırlar.

Mü'minler de aralarındaki ihtilâfları hâllerden, en azından bir doktor kadar hassas olmalıdırlar. Vaktiyle, hasbelkader açılmış bulunan yaraları büyük bir anlayış, hoşgörü ve sabırla tedavi etmelidirler.

Bir mü'min, diğer bir mü'min kardeşinden zahir eden herhangi bir hatayı değerlendirirken; kendi hissiyatını, ferdî ve indî görüşlerini esas almak yerine, Kur'ân ve Sünnet ne buyurmuşsa ona aynen uymalı, ifrat ve tefritten sakınmalıdır. Dinimiz bir şeye haram demişse onu haram, helâl demişse helâl, mekruh demişse mekruh bilmelidir. Bu hakikata binâen ister ibâdetin, ister ahlâkın, ister itikadın, isterse örf ve âdetin herhangi birinde yaptığımız bir hatayı dinimiz ne ölçüde suç saymışsa, biz de onu öyle bilmeliyiz. His ve nefsimizi işe katarak ölçüyü bozmamalıyız. Buna hakkımız yoktur.

Bu noktadan hareketle, böyle hatalı kimselerle alâkayı kesmek, onlara kin ve iğbirarla taarruz etmek yerine, onlara hakikati münasip bir lisanla tebliğ etmeli ve kendilerini şefkatle irşad etmeliyiz. Zira “Medenîlere

galebe çalmak ikna iledir, söz anlamayan vahşiler gibi icbar ile değıildir.”¹⁰⁰

Bizim dinimiz şefkat ve merhametin membâdır. Bu membâdan içen, tefeyyüz eden biz Müslümanlar da, bu şefkat ve merhamete uygun bir hâlet-i ruhiye içinde çevremizdekilere nasihat edeceğıiz, güzel telkinlerde bulunacağıız, onlara huzur ve sürûr götürmeye çalışacağıız.

Nitekim Allahu Teâlâ bize bu hususta en güzel ölçüyü Nahl sûresinin 125. âyet-i kerîmesinde şöyle beyan ediyor:

أُدْعُ إِلَى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُمْ
بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيلِهِ وَهُوَ
أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ

“Habîbim! İnsanları Rabb-i Teâlâ’nın yoluna hikmetle (açık delillerle ve güzel vaazlarla) dâvet et. Ve onlarla muhkem ve güzel mukaddemelerle, mülayim ve tatlı sözlerle mücadele et (ki dâvetin hüsn-ü te’sir hâsil etsin).”

Peygamberimiz de bu ve emsali âyetleri örnek alarak mü’minleri ilim ve hikmetle irşad eder, bu irşadını hüccet ve delillere istinad ettirirdi.

İrşadında ve ikazında hiddet ve şiddet göstermezdi. Muhataplarını samimî bir hava içerisinde karşılar, onlara

100 Nursî, Tarihçe-i Hayat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020, s. 56.

şefkat ve merhametle nasihatte bulunurdu. Doğru ve gerçeği anlatmakta daima kavlı-ı leyyini, yani tatlı dili, güzel sözü tercih ederdi. Zihinlerde meydana gelen şüphe ve tereddütleri büyük bir sabır ve metanetle izale ederdi. Muhataplarına itibar eder ve onları ikna etmek için fesâhat ve belâgatla tane tane konuşurdu. Sorulan sualler yersiz de olsa tebessümle karşılar, ciddiye alırdı. Vaaz ve nasihatlerindeki te'sirin en büyük bir sebebi de insanların kusurlarını bağışlayıp, onları affetmesiydi. Hattâ en çok sevdiği amcasını ve daha birçok akraba ve sahâbîlerini şehid eden ve ettirenleri Mekke'nin fethi sırasında affetmişti. Hâlbuki o gün bütün güç ve kuvvet elindeydi. Onları dilediği gibi cezalandırabilirdi.

İşte böyle büyük ve ulvî seciyelerle etrafındaki insanların ruhlarına te'sir etti ve onların nüve hâlindeki kabiliyet ve istidatlarını uyandırdı, inkişaf ettirdi. Onları insanlık semâsının birer yıldızı hâline getirdi. O asrı perdeleyen cehâlet sislerini kaldırdı. Âlemin şeklini değiştirdi. İnsanlar arasında adalet, muhabbet, yardımlaşma gibi ulvî seciyeleri ihyâ etti. Ferdî ve içtimâî hayatı tehdit eden bütün hastalıklara karşı şifâyâb ilâçlar getirdi ve biiznillâh insanlık âlemini tedavi etti.

İşte, âlemlere rahmet olarak gönderilen iki cihanın şânı yüce efendisi Peygamberimiz (a.s.m), bir hadîs-i şeriflerinde:

أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ : أَلْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبَنِيَانِ

يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا.

“Bir mü’minin mü’mine karşı durumu, parçaları birbirine sımsıkı kenetlenmiş binanın taş ve tuğlaları gibidir.”¹⁰¹ buyurarak, mü’minler arasındaki muhabbet ve uhuvvetin ehemmiyetini en veciz bir şekilde ifâde buyurmuştur.

Evet, İslâm kardeşliğindeki fayda ve maslahatı hissedenen kalbler ve onun ehemmiyetini idrâk eden akıllar birbirlerinden asla kopmazlar, ayrılmazlar. Birlik ve beraberliğe, samimiyet ve muhabbete fevkalâde ehemmiyet verirler. Dünya ve âhiretlerinin saadet ve selâmetini bunda bilirler. His ve vehme iltifat etmez, Kur’ân ve sünnete istinad etmeyen hedeflere yönelmezler.

Evet, ferdî ve içtimâî hayatın saadet ve lezzeti ittihadıdır. Bediüzzaman Hazretlerinin dediği gibi: “İttifakta kuvvet var. İttihadda hayat var. Uhuvvette saadet var.”¹⁰²

Bu da ancak kalblerin birliği ile olur. Kalblerin bu birliği ise, îman ve itikad birliğinden ileri gelir. Milletın hakiki saadet ve sürûru îman birliğinde ve ahlâk güzelliğinde saklıdır. Bu bakımdan Kur’ân-ı Kerîm, insanları kalb ve gönül birliği içinde uhuvvete, muhabbete ve ibâdete ehemmiyetle dâvet ediyor.

Evet, birlik ve ittifakı sağlamanın yegâne çaresi: Müslümanlar arasında muhabbeti tesis etmek, İslâm’ın

101 Buhari, Salat 88, Müslim, Birr 65.

102 Nursî, Asâr-ı Bedîyye, s. 466.

güzelliklerini ve Kur'ân'ın ulvî hakikatlerini hayatımıza tatbik etmektir. Maddî ve mânevî terakkimiz buna bağlıdır.

Bediüzzaman'ın dediği gibi:

*“Bizim düşmanımız cehâlet, zaruret, ihtilâftır. Bu üç düşmana karşı sanat, mârifet, ittifak silahı ile cihad edeceğiz.”*¹⁰³

Böylece, milletimizi mahv ve perişan edip zillete düşüren bu büyük düşmalarımıza karşı üç elmas kılıçla mücadele edip, milletçe zilletten izzete, tedenniden terakkiye, cehâletten, irfan ve mârifete, ittifak ile de ittihadada yükseleceğiz.

Şanlı ecdadımız, yukarıda zikredilen üç büyük düşman ile mücadelesinde muvaffak olarak asırlarca tevhid bayrağını dünyanın birçok yerinde dalgalandırmıştır. Bizler de şanlı ecdadımızı örnek alarak, birlik ve beraberliğimizi muhafaza edip memleketimizi parçalamak isteyen dâhili ve hârici düşmanlara karşı çok dikkatli ve uyanık olmalıyız.

Dünya ve âhiret hayatımızın tehlikeye düşmemesini istiyorsak, bu semâvî sese kulak vermeye mecburuz; hattâ mahkûmuz. Tâ ki îman birliğinde saklı olan saadet ve sürûr çekirdekleri kuvveden fiile çıksın, yeşerip sünbüllensin, meyvedâr bir ağaç olabilsin.

O kudsî sese kulak vermez ve o ilâhî dâvete icabet etmezsek, sonu gelmez ihtilâflara, bitmez tükenmez fitnelere düşeriz. Bu dehşetli hâlin devamı ise içtimâî

103 Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 61.

bünyemizi zaafa düşürür. Mü'minler arasında muhabbet yerine nefret, itaat yerine isyan, kardeşlik yerine düşmanlık zuhur eder. Cemiyeti ayakta tutan şefkat, itaat, hürmet, uhuvvet ve muhabbet gibi mânevî bağlar kopar. Bu necip millet neş'esini kaybeder, mahzun ve mağdur olur. Sonunda, Allah korusun, bu cennet misâl vatanımızda anarşi ve terör, refah ve saadetimizden yana neyimiz varsa hiç acımadan silip süpürür, alıp götürür.

Millî ve içtimâî ihtişamımız zir ü zeber olur, izmihlale maruz kalır.

Nitekim milletimiz tarih boyunca bunun birçok acı misâllerini yaşamış ve ortaya çıkan keşmekeşlikten, sürtüşmelerden, ayaklanmalardan büyük zararlar görmüştür. Yıllar boyu süren meşhur Celâlî isyanları, yakın tarihimizde şâhit olduğumuz Dersim ayaklanması ve dünün Sivas, Kahramanmaraş, Çorum hâdiseleri bunun en açık ve acı delilleridir. Bütün bu hâdiselerin başlıca muharrik unsuru, hariçteki düşmanlarımız olmuş ve bu ayaklanma ve isyan hareketlerinden en çok onlar istifade etmişlerdir. Tarihten ibret alınmadığı takdirde, benzer hâdiselerin istikbâlde de vuku bulacağından endişe edilir. Sünnî olsun, alevî olsun bu vatan ve milleti seven bütün âlicenap insanlar bu ihtilâfın hâline, bu düşmanlıkların izalesine bütün güçleriyle çalışmalıdırlar. Bu, dinî, millî ve vatanî bir vazifedir. Şehid kanlarıyla yoğrulmuş bu son vatan toprağını birlik ve beraberlik silahıyla muhafaza edemezsek, o takdirde bizler zir ü zeber olacağımız gibi, dünyanın huzur ve selâmeti de, sulh ve sükûnu da ortadan kalkacaktır. Ayrıca, bütün Müslümanların bu son ümit kalesinin düşmesiyle de âlem-i İslâm perişan olacaktır. Öyleyse,

aynı bayrak altında ve vatan hudutları içerisinde yaşayan her Türk vatandaşı, bu aziz vatanı, hâricî ve dâhilî düşmanlara karşı, malıyla, canıyla, ilmiyle, irfanıyla korumaya dinen, milliyeten, vicdanen, aklen ve mantıken mecburdur.

Hâlîkları, Peygamberleri, Kitapları, dinleri, vatanları ve milliyetleri bir olan şu insanlar, aralarında tefrikaya, nifak ve fitneye yer vermemeye azamî gayret göstermelidirler. Sudan bahaneleri bir tarafa bırakıp, birlik ve beraberliği ihyâ ederek, bu kudsî râbitaları kalblere sevdirmeli, idraklere takdir ettirmeli, şuurlara mâl ettirmelidirler. Hem dünyevî huzur ve istirahatimizin, hem de uhrevî saadetimizin ancak bu râbitaların ihyâsına bağlı olduğunu bütün vicdanlara yerleştirmelidirler. Bunda muvaffak olunduğu takdirde, milletimizin ilelebet payidar olmaması için hiçbir sebep yoktur.

Bediüzzaman Hazretleri, Mektubat adlı eserinde, uhuvvet ve muhabbetin ehemmiyetini, kin ve adavetin ise zararlarını muknî deliller ve çarpıcı misâllerle çok güzel izah ediyor. Bunların bir kısmını takdim ile bahsimize son vermek istiyoruz.

“Ey mü’mine kin ve adavet besleyen insafsız adam! Nasıl ki, sen bir gemide veya bir hânede bulunsan, senin ile beraber dokuz masum ile bir cânî var. O gemiyi gark ve o hâneyi ihrak etmeye çalışan bir adamın, ne derece zulmettiğini bilirsin. Ve zâlimliğini, semâvâta işittirecek derecede bağıracaksın. Hattâ bir tek masum, dokuz cânî olsa; yine o gemi hiçbir kanun-u adaletle batırılmaz.

Aynen öyle de: Sen, bir hâne-i Rabbâniye ve bir sefine-i ilâhiye olan bir mü’minin vücudunda îman ve

İslâmiyet ve komşuluk gibi dokuz değil, belki yirmi sıfat-ı masuma varken; sana muzır olan ve hoşuna gitmeyen bir câni sıfatı yüzünden ona kin ve adavet bağlamakla, o hâne-i mâneviye-i vücudun mânen gark ve ihrakına, tahrip ve batmasına teşebbüs veya arzu etmen, onun gibi şeni' ve gaddar bir zulümdür.”

“Ey insafsız adam! Şimdi bak ki: Mü'min kardeşine kin ve adavet ne kadar zulümdür. Çünkü: Nasıl ki sen, âdi küçük taşları, Kâbe'den daha ehemmiyetli ve Cebel-i Uhud'dan daha büyük desen, çirkin bir akılsızlık edersin. Aynen öyle de; Kâbe hürmetinde olan îman ve Cebel-i Uhud azametinde olan İslâmiyet gibi çok evsâf-ı İslâmiye muhabbeti ve ittifakı istediği hâlde, mü'mine karşı adavete sebebiyet veren ve âdi taşlar hükmünde olan bazı küsuratı, îman ve İslâmiyet'e tercih etmek, o derece insafsızlık ve akılsızlık ve pek büyük bir zulüm olduğunu, aklın varsa anlarsın!

Evet, tevhîd-i îmanı, elbette tevhid-i kulübü ister. Ve vahdet-i itikad dahi, vahdet-i içtimâîyeyi iktiza eder. Evet, inkâr edemezsin ki: Sen bir adamla beraber bir taburda bulunmakla, o adama karşı dostâne bir rabita anlarsın ve bir kumandanın emri altında beraber bulunduğunuzdan arkadaşâne bir alâka telâkki edersin. Ve bir memlekette beraber bulunmakla uhuvvetkârane bir münasebet hissedersin. Hâlbuki: İmanın verdiği nûr ve şuur ile ve sana gösterdiği ve bildirdiği Esmâ-i İlâhiye adedince vahdet alâkaları ve ittifak râbitaları ve uhuvvet münâsebetleri var. Meselâ: Her ikinizin; Halıkınız bir, Mâlikiniz bir, Ma'budunuz bir, Râzıkınız bir... bir bir, bine kadar bir bir. Hem Peygamberiniz bir, Dininiz bir,

Kıbleniz bir... bir bir, yüze kadar bir bir. Sonra köyünüz bir, devletiniz bir, memleketiniz bir... ona kadar bir bir. Bu kadar bir birler vahdet ve tevhidi, vıfak ve ittifakı, muhabbet ve uhuvveti iktiza ettiği ve kâinatı ve küreleri birbirine bağlayacak mânevi zincirler buldukları hâlde; şikak ve nifaka, kin ve adavete sebebiyet veren örümcek ağı gibi ehemmiyetsiz ve sebatsız şeyleri tercih edip mü'mine karşı hakiki adavet etmek ve kin bağlamak; ne kadar o râbıta-i vahdete bir hürmetsizlik ve o esbab-ı muhabbete karşı bir istihfaf ve o münâsebât-ı uhuvvete karşı ne derece bir zulüm ve itisaf olduğunu; kalbin ölmemiş ise, aklın sönmemiş ise anlarsın.”¹⁰⁴

“Ey mü'minler! Ehl-i îman aşiretlerine karşı tecâvüz vaziyetini almış ne kadar aşiret hükmünde düşmanlar olduğunu bilir misiniz? Birbiri içindeki daireler gibi yüz daireden fazla vardır. Her birisine karşı tesânüd ederek elele verip müdafaa vaziyeti almaya mecbur iken; onların hücumunu teshil etmek, onların harîm-i İslâm'a girmeleri için kapıları açmak hükmünde olan garazkârane tarafgirlik ve adâvetkârane inad; hiçbir cihetle ehl-i îmana yakışır mı? O düşman daireler ehl-i dalâlet ve ilhaddan tut, tâ ehl-i küfrün âlemine, tâ dünyanın ehvâl ve mesâibine kadar birbiri içinde size karşı zararlı bir vaziyet alan, birbiri arkasında size hiddet ve hırs ile bakan, belki yetmiş nev'i düşmanlar var. Bütün bunlara karşı kuvvetli silâhın ve siperin ve kal'an: Uhuvvet-i İslâmiye'dir. Bu kal'a-yı İslâmiye'yi,

104 Nursî, Mektubat, s. 289-290.

küçük adavetlerle ve bahanelerle sarsmak; ne kadar hilâf-ı vicdan ve ne kadar hilâf-ı maslahat-ı İslâmiye olduğunu bil, ayıl!”¹⁰⁵

“Bütün hayatımda, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeden kat’i bildiğim ve tahkikatların bana verdiği netice şudur ki; muhabbete en lâyük şey muhabbettir; ve husumete en lâyük sıfat husumettir. Yâni, hayat-ı içtimaiye-i beşeriyeyi te’min eden ve saadete sevk eden muhabbet ve sevmek sıfatı, en ziyâde sevilmeye ve muhabbete lâyıktır. Ve hayat içtimaiye-i beşeriyeyi zir ü zeber eden düşmanlık ve adavet, her şeyden ziyâde nefrete ve adavete, ve ondan çekilmeye müstehak ve çirkin ve muzır bir sıfattır.”¹⁰⁶

“Muhabbet, uhuvvet, sevmek İslâmiyet’in mizacıdır, râbitasıdır.

Ehl-i adavet mizacı bozulmuş bir çocuğa benziyor ki, ağlamak ister, bir şey arıyor ki onunla ağlasın. Sinek kanadı kadar ehemmiyetsiz bir şey ağlamasına bahane olur. Hem insafsız, bedbin bir adama benzer ki, sû-i zan mümkün oldukça hüsn-ü zan etmez. Bir şeyye ile on haseneyi örter. Bu ise, seciye-i İslâmiye olan insaf ve hüsn-ü zan bunu reddeder.”¹⁰⁷

105 Nursî, Mektubat, s. 296.

106 Nursî, Tarihçe-i Hayat, s. 94.

107 Nursî, Hutbe-i Şâmiye, RNK Neşriyat, İstanbul, s. 54-55.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

DÖRT HALİFENİN FAZİLETLERİ

(Bu kitabı, çâr-yâr Efendilerimizin faziletlerinden
teberrük olarak bir nebze bahsederek
tamamlamak istiyoruz.)

Hazret-i Ebûbekir (r.a)

Hz. Ebûbekir (r.a), Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) birinci halifesidir. Asıl ismi Abdullah'dır. Câhiliye devrinde bile mümtaz bir şahsiyete sâhipti. Muhitinin en itibarlı insanlarından idi. Tek sevmediği şey putperestlikti. İffetliydi, o zamanlarda bile fuhuş ve behimî arzulara itibar etmeyen bir karakter taşıyordu. Ekser insanlar, müşküllerini ona çözdürürlerdi. Müdebbir ve hakîmdi; merkezî bir şahsiyetti. Şefkati itibariyle de müstesna idi. Nübüvvetten evvel ezeli ve ebedî bir nûr ve hakikatin taharrisinde idi. Bu hakikati idrâk edecek bir şuur ve kabul edecek bir fıtrat taşıyordu. Aradığı ezeli esrarın anahtarlarının Peygamberimizde olabileceğini hissetmişti. Hissettiğini bekledi ve buldu.

Risâlet-i Muhammediye'yi ilk defa o tasdik etti. İlk Müslüman olma şerefini O aldı. İslâmiyet'te ikinci adam oldu. Artık O her zaman ikinciydi. Sevr mağarasında da ikinciydi; hicrette de ikinciydi, sadakatta, ihlâsta, fedakârlıkta, ferağatta da ikinciydi. Hayatından da, mematından da O hep ikinciliği muhafaza etti.

Hz. Ebûbekir Efendimiz (r.a) bütün harblerde Peygamber Efendimizle (a.s.m) beraber bulunmuş ve O'nun yanında savaşarak bütün gücüyle O'nun (a.s.m) muhafazasına çalışmıştı.

Hız. Ebûbekir'in (r.a) faziletleri sayılamayacak kadar çoktur, desek mübalâğa etmiş olmayız. Makam münasebetiyle bunlardan sadece birkaçını nazara vermekle iktifa edeceğiz.

1) Hız. Ebûbekir'in (r.a) en mümtaz vasfı Allah'a bağıllık, mârifet, muhabbet, teslim ve tevekkül gibi seciyelerde sair sahâbîlerin fevkinde olmasıdır. Bu hususu Peygamber Efendimiz (a.s.m) şöyle ifâde buyurmuşlardır:

“Ebûbekir'in îmanı, bütün mü'minlerin îmanlarının hepsi ile tartılsa, Ebûbekir'in îmanı ağır gelir.”¹⁰⁸

İmam-ı Gazâlî Hazretleri İhyâ-u Ulûm'unda bu hadîs-i şerifi te'yid eden bir başka hadîs daha zikreder:

“Ebûbekir sizin üzerinize namaz, oruç çokluğuyla üstün kılınmadı. Ancak kalbindeki mârifetullah ile sizden üstün kılındı.”

En büyük bir kemâl, en büyük bir fazilet olan bu îman üstünlüğünün keyfiyetini bizler lâıykıncı kavrayamıyoruz. Ancak ilim, ibâdet, güzel ahlâk, adalet gibi kendi takdir sahamıza giren ve eserlerini müşahede ettiğimiz faziletlere bakıp hüküm veriyoruz.

O'na Sıddîk unvanını kazandıran da yine bu üstün îmanı idi. Şöyle ki: Rasûlullah Efendimiz (a.s.m) mi'râcdan teşrif ettiklerinde, müşrikler bu hâdiseyi kabul etmediler ve kendi akıllarınca büyük bir delil bulduklarını zannederek, derhâl Hız. Ebûbekir Efendimizin

108 İmam Ahmed, (Ebû Umâme'den), Deylemî.

yanına koştular. “İşittin mi?” dediler. “Muhammed şimdi ne söylüyor? Mi’râca çıktığından, bütün mahlûkatı gerilerde bırakarak Kavseyin makamına erdiğinden ve Allah ile bizzat görüştüğünden bahsediyor.” Bu sözler karşısında Hz. Ebûbekir (r.a) kendilerine şu soruyu sordu:

“Bunu Hz. Muhammed mi (a.s.m) söylüyor?”

“Evet” dediler.

“Öyle ise doğrudur. Ondan yalan sâdır olmaz” buyurdular.

İşte, zâhirde bir tek cümle gibi görünen bu hüküm, hakikatte Allah ve Rasûlüne karşı sonsuz bir îmanın tercümanı olmuş ve bu hâdise üzerine kendisi Sıddîk unvanına kavuşmuştur.

Hz. Ebûbekir Efendimizin bir diğer lâkabı da Atik idi. Bir gün, Efendimiz Hazretleri, Hz. Ebûbekir’in (r.a) yüzüne muhabbetle bakmış ve: “Bu Cehennem ateşinden âzad olmuştur,” buyurmuşlardı. Kendisine Atik lâkabı bu hâdise üzerine verilmişti.

2) O’nun en büyük bir fazileti de, hakkında birçok âyetin nâzil olmasıdır. Yâni, O’nun faziletlerini Azîz ve Celîl olan Allah (c.c) âyetleriyle bizzat ifâde buyurmuş ve kendisini şerefleştirmiş ve izzetlendirmiştir. Bu âyet-i kerimelerden üçünü meâlen aşağıda takdim ediyoruz:

Hz. Ali Efendimiz (r.a) yemin ederek:

وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ

“Sıdkı getirene ve O’nu tasdik edenlere gelince, işte onlar takvâya erenlerin ta kendileridir.”¹⁰⁹ âyet-i kerimesinin Hz. Ebûbekir hakkında nâzil olduğunu söylemiştir.

Yine, Said İbni Cübeyr (r.a) de:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ

“Ey îman edenler, Allah’tan korkunuz ve sâdıklarla beraber olunuz.”¹¹⁰ âyet-i kerimesinin Hz. Sıddîk ve Hz. Ömer hakkında nâzil olduğunu beyan etmiş ve “Çünkü hakiki sıddıklar bunlardır” buyurmuştur.

Keza:

وَمَنْ يُطِعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصِّدِّيقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ

“Kim, Allah ve Peygamberine itaat ederse, onlar Allah’ın kendilerine nimetler verdiği peygamberlerle, sıddıklarla; şehidlerle, sâlihlerle (sâlih kullarla) beraberdirler.”¹¹¹ âyet-i kerîmesinde sıddıklar buyurulmakla Hz. Ebûbekir Efendimize, şehidler buyurulmakla da diğer üç çâr-yâr efendilerimize işaret edildiği belirtilmiştir.

3) Hz. Ebûbekir’in (r.a) mümtaz vasıflarından birisi de, Rasûl-i Ekrem Efendimizin, vahyi ilk defa O’na

109 Zümer sûresi, 39/33.

110 Tevbe sûresi, 9/119.

111 Nisâ sûresi, 4/69.

tebliğ etmesi ve kendisinin erkekler içerisinde ilk Müslüman olmasıdır. Bu hususta Hz. Ali (r.a) Efendimiz şöyle buyurur:

“İslâm’ı en evvel kabul eden Ebûbekir’dir. Hz. Rasûlullah’la kibleye karşı ilk namaz kılan O’dur.”

4) Hz. Ebûbekir (r.a) birçok sahâbînin de hidâyetine vesile olmuştur. İmam-ı Begavî Tefsirinde, Lokman sûresinin 15. âyet-i kerimesinde, “Bana yönelenin yolunu tut” buyurulmakla, Hz. Ebûbekir’in kastedildiğini beyan ederek şöyle demiştir:

“Bunun izahı şudur ki, Hz. Ebûbekir (r.a) İslâm’a girdi. Hz. Osman, Talhâ, Zübeyr, Saad İbni Ebî Vakkas, Abdurrahman bin Avf (r.a) birlikte Hz. Ebûbekir’in yanına geldiler. Dediler ki, ‘Sen Muhammed’in peygamberliğine inandın ve tasdik ettin mi?’ Hz. Ebûbekir de, ‘Amenna ve saddaknâ inandım ve tasdik ettim; O doğru sözlü bir peygamberdir. Siz de O’na îman ediniz.’ diyerek hepsini Rasûlullah’ın (a.s.m) huzuruna götürdü. Hepsi de îman ettiler. “

Dikkate şâyândır ki, bu zâtların beşi de bilâhare Cennet’le müjdelenmişlerdir. Yani, Aşere-i Mübeşşere dediğimiz, Cennet’le müjdelenen on sahâbîden beşi Hz. Ebûbekir vasıtasıyla İslâm’a kavuşmuşlardır. Hz. Ebûbekir, kendisi de Aşere-i Mübeşşere’endir. ¹¹²

112 Cennet’le müjdelenen bu on mümtaz sahâbe şunlardır: Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali, Hz. Talhâ, Hz. Zübeyir, Hz. Sa’d ibn-î Ebî Vakkas, Hz. Abdurrahman Bin Avf, Hz. Ubeyde bin Cerrah ve Hz. Said bi’n Zeyd (Radiyallahü Anhüm).

5) Hz. Ebûbekir'in (r.a) en büyük meziyetlerinden birisi de, servetiyle İslâm'a en fazla hizmet eden kişi olmasıdır. İmam-i Begavî, Mesabih adlı kitapta Rasûl-i Ekrem'den (a.s.m) şu hadîs-i şerifi nakleder:

“Bize her nimet verene, iyilik edene mükâfatını verdik. Ancak Ebûbekir'in iyiliğinin ikramının karşılığını veremedik. O'na Cenâb-ı Hak Hazretleri kıyâmette ikrâmında bulanacak, mükâfatını verecektir. Bana Ebûbekir'in malının verdiği faide gibi, hiç kimşenin malının faidesi olmadı. Eğer dost edinseydim Ebûbekir'i dost edinirdim. Fakat ben Allah'ın dostuyum. Ebûbekir benim kardeşimdir.”

6) Hz. Ebûbekir'in (r.a) mazhar olduğu en büyük bir lütuf da, kendisinin hicrette Rasûl-i Zışan Efendimize arkadaş olmasıdır. Bu arkadaşlık izn-i ilâhî ile gerçekleşmiştir. Ashâb-ı kirâmdan rivâyet edildiğine göre, Hz. Ebûbekir (r.a) Medine'ye hicret için hazırlandığı bir zamanda, Rasûlullah Efendimiz (a.s.m) kendisine:

“*Yâ Ebûbekir, biraz sabret, belki benim hicretim için de bir izn-i ilâhî ola,*” buyurmuştu. Az zaman sonra Rasûlullah Efendimiz, İlâhî iznin geldiğini haber verdi ve böylece birlikte hicret ettiler.

O gün için Rasûl-i Ekrem Efendimizin hizmetinde nice güzîde sahâbîler ve çok yakın arkrabaları bulunduğu hâlde, Hazret-i Sıddîk'ı tercih etmesi ve İlâhî iznin de bu yolda olması, O'nun ne derece makbul ve ne derece sâdik bir zât olduğunu âşikâre göstermektedir.

Hicret sırasında, mağarada bir gece birlikte kalmaları ve o süre içinde nice feyizlere, nurlara kavuşması ve

o tehlikeli zamanda Rasûl-i Ekrem Efendimizin O'nun kucağında uyuması, huzur bulması da, mes'elenin diğerk mühim bir yönüdür.

Müşrikler mağaranın kapısına doğru yaklaştıklarında, Hz. Ebûbekir (r.a) çok telâşa kapılmış ve endişesini Peygamber Efendimize (a.s.m) şöyle ifâde etmişti:

“Yâ Rasûlallah, ben öldürülsem nihayet bir insanım, ama buna sen musab olursan, Allah'ın dini gitti demektir.” O'nun sırf İslâm'ın istikbâli için gösterdiği bu candan teessür, Tevbe sûresinin 40. âyet-i kerimesinde zikredilmiş ve Hz. Ebubekir bu âyette “İkinin ikincisi” diye tavsif edilerek, Peygamberimizin (a.s.m) kendisini teselli etmesi de şöyle beyan buyurulmuştur:

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِي اثْنَيْنِ
إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا فَأَنْزَلَ
اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ وَأَيَّدَهُ بِجُنُودٍ لَمْ تَرَوْهَا وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ
كَفَرُوا السُّفْلَى

“Peygamber o vakit arkadaşına, ‘Mahzun olma, Allah bizimle beraberdir’ diyordu. Allah O'nun (arkadaşının) üzerine (kalbine) sekînetini (kuvve-i mâneviyesini) indirmiş, O'nu (Habibini) görmediğın ordularla te'yid etmiş, kâfirlerin kelimesini (küfürlerini) alçaltmıştı.”¹¹³

113 Tevbe sûresi, 9/40.

Bu âyette Cenâb-ı Hak, hıfz ve himâyesinin, lütuf ve inayetinin, Hz. Ebûbekir’le beraber olduğunu açıkça beyan buyurmuştur.

Bir zât ki, Allahu Teâlâ onunla beraber olursa, artık onun için bundan daha büyük bir mertebe, bir devlet, bir şeref, bir makam nasıl tahayyül olunabilir? Evet, bu ne büyük bir izzettir. Rasûl-i Kibriya Efendimizle (a.s.m) Hazret-i Sıddîk (r.a) ölüm tehlikesiyle karşı karşıya kaldıkları bir zamanda, Allahu Teâlâ onlarla beraber olduğunu haber veriyor ve onları muhafaza buyuruyor.

Bu büyük şerefi Hz. Ömer (r.a) şöyle dile getirmişti:

“Hz. Ebûbekir’in bir gecelik veya bir saatlik ameline karşılık bütün ömrüm boyunca yaptığım ibâdetimi değiştirdim.” Kendisine:

“Ey mü’minlerin emiri, Hz. Ebûbekir’in bir gecelik ameli ne idi?” diye sorulduğunda, buyurdular ki:

“Rasûl-i Ekrem’le Mekke’den Medine’ye birlikte hicret ettiler. Mağarada üç gün kaldılar. Hicrette, Hz. Muhammed Mustafa’ya (a.s.m) arkadaş olmak ve O’na hizmet etmek için emrolundu. Kendisinin Allah nazarında üstün derecesi olmasaydı, bütün ashâb arasında bu mühim vazifeye seçilmezdi. Bundan daha büyük devlet kimseye müyesser olmadı. Bu devlet ne O’ndan evvel ne de O’ndan sonra kimseye verilmemiştir. Hz. Ebûbekir’in bir saatlik ameline gelince, Peygamber Efendimiz (a.s.m) âhirete teşrif buyurduklarında, insanların birçoğu dinlerinden dönmüşlerdi. Ben Hz. Ebûbekir’e

varıp, ‘bu mürtedlere birkaç gün mühlet versek nasıl olur?’ demiştim. Cevabında: ‘Ey Ömer, bu din kuvvetleşip tamamlanmıştır. Bilhassa Cenâb-ı Hak:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ
لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا

‘Bugün ben sizin dininizi kemâle erdirdim, üzerinizdeki nimetlerimi tamamladım,’¹¹⁴ buyurmuştur, diyerek derhâl atına bindi, mürtedlerin üzerlerine kahramanca yürüdü, o irtica ve irtidat hareketini dehşetli bir mağlûbiyete uğrattı.”¹¹⁵

114 Mâide Sûresi, 5/3.

115 Asr-ı Saâdet’te müşrikler İslâmiyet’in inkişafını engellemek için her türlü teşebbüslerde bulunmuşlar, fakat Müslümanların çelikten iradeleri ve metin îmanları karşısında mağlûb düşerek inkıza uğramışlardı. Artık Peygamberimize karşı yapacak bir şeyleri kalmadığı için, kendi köşelerine çekilerek fırsat kollamaya başlamışlardı. Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) hayatında bekledikleri fırsatı bulamayan bu İslâm düşmanları ve münâfıklar, O’nun âhirete irtihâli üzerine dehşetli bir plan ile yeniden ortaya çıktılar. “Biz namazımızı kılar, orucumuzu tutarız, fakat zekâtımızı vermeyiz” dediler. Halifeyi tanımayacaklarını açıkça ilân ederek, “Rasûl-i Ekrem, peygamberlik selâhiyetiyle topladıkları zekâtları münasip yerlere veriyordu. Ebûbekir bizden ne hakla ve hangi sıfatla zekât istiyor!” diye itirazda bulundular. Maddeye düşkün birtakım insanları böylece avlayacaklarını tahmin etmişlerdi. Diğer taraftan bâzı insanları da dindeki hususiyetlerinden yakalamayı planlayarak, çeşitli muhit ve kabilelerde yalancı peygamberler ihdas etme yoluna gittiler. Bu planlar kısa zamanda te’sirini gösterdi. Bu fitne bir veba salgını gibi birçok muhitleri kuşattı, İslâm binası çökme tehlikesiyle karşı karşıya kalmıştı.

İşte bu dehşetli vaziyet karşısında Sıddîk-ı Ekber eğilmeyen bir irade, kırılmayan bir azim ve sarsılmayan bir celâdet ve

7) Rasûlullah Efendimizin (a.s.m) rahatsızlığı sırasında Hz. Ebûbekir (r.a) on yedi vakit imamet etmişti. Bir defasında Rasûlullah Efendimiz (a.s.m) de kendisine uymuşlar ve böylece, kendisinden sonra kime uya-caklarını ashâb-ı kirâma işaret buyurmuşlardı. Bununla beraber mes'ele sadece işaret planında kalmış değildir. Mesâbîh-i Şerîf'de zikredildiğine göre, Hz. Âişe'den şöyle bir rivâyet vardır:

“Rasûlullah hastalandığında bana: ‘Ey Âişe, bana baban Ebûbekir’i çağır. Bir vasiyet yazdırayım. Zira benden sonra birisinin çıkıp, ben hilâfete daha lâyığım diyeceğinden endişe ediyorum. Hâlbuki Cenâb-ı Hak ve mü'minler, Ebûbekir'den başkasının halife olmasından çekinir, arzu etmezler’ buyurdu.”

Bir başka hadîs-i şeriflerinde de Rasûlullah Efendimiz (a.s.m): “*Benden sonra, Ebûbekir’e, Ömer’e tâbi olunuz, onlar benim yanımda, vücutta baş gibidirler,*”¹¹⁶ buyurmuşlardır.

cesaretle ortaya atıldı. Hatta Hz. Ömer’in “mürtedlere birkaç gün mühlet verme” talebini de şiddetle reddederek derhâl atına bindi ve dinden rücû eden mürtecilerin ve mürtedlerin üzerine kahramancasına yürüdü. Bu hâli gören bütün sahâbîler, yeniden cesarete geldiler ve Sıddîk-ı Ekber’in peşinden giderek mürtedlerin üzerine yürüdüler ve onları hezimete uğratarak İslâm birliğini yeniden te’sis ve tahkime muvaffak oldular.

116 Kenzul İrfan, hn, 107, Tirmizi, Menakıb: 16.

Hz. Ömer (r.a)

Hz. Ömer (r.a), çâr-yâr-ı güzîn efendilerimizin ikincisidir. Hz. Ömer'in (r.a) İslâm'ın yayılmasında ve inkişafında hususî bir yeri vardır. O'nun İslâmiyet'e girmesi, İslâm'ın inkişafında bir dönüm noktası olmuştur. O zamana kadar Müslümanlar Hz. Erkam'ın (r.a) evinde gizli ibâdet ederlerdi.

Bir perşembe gecesı Peygamber Efendimiz (a.s.m), Cenâb-ı Hakk'a şöyle niyazda bulundu: "Ey Allah'ım! Ömer bin Hattâb ve Amr bin Hişâm'dan birisiyle İslâm'ı aziz kıl, kuvvetlendir."

Cenâb-ı Hak bu duayı Hz. Ömer hakkında kabul buyurdu. Bu duanın bereketiyle Hz. Ömer İslâm'la şereflendi ve küllî bir fazilete mazhar oldu.

İbni Mes'ûd diyor ki: "Hz. Ömer (r.a) İslâm nâmına bir rahmet timsâli oldu. O İslâm olmazdan evvel Müslümanlar açıktan namaz kılamıyorlardı. Ne zaman ki Hz. Ömer Müslüman oldu, Rasûlullah, mübârek elini Ömer'in üzerine koyarak: 'Yâ Rabbi, Ömer'in göğsündeki kötü sıfatları, hastalıkları çıkar, yerini îman ve hikmetle doldur' diye dua buyurdular."

Hz. Ömer (r.a) küllî kemalât sâhibiydi. Zühd, takvâ, tevâzu, sabır, tevekkül ve şükür gibi faziletler O'nda en mükemmel bir şekilde tecelli etmişti.

Hz. Ömer (r.a), fevkalâde bir temyiz kabiliyetine mazhardı. Hakkı bâtıldan ayırmada, adaleti bihakkın tatbik etmede, eşsiz bir mertebe kazanmıştı. O'na (r.a) Faruk yani, iyiyi kötüden, hakkı bâtıldan en iyi bir şekilde tefrik eden lâkabını bizzat Rasûlullah Efendimiz (a.s.m) vermişlerdi.

Mesâbîh-i Şerif'de Abdullah İbni Ömer'in (r.a) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîfde Peygamber Efendimiz (a.s.m) buyurdular ki: "Rüyamda bir bardak süt ile bana geldiler. İçtim. O kadar kandım ki, tokluk alâmeti tırnaklarımda göründü. Kalanını Ömer'e verdim."

Ashâb-ı kirâmın: "Ey Allah'ın Rasûlü, bu rüyayı nasıl tâbir edersiniz?" demeleri üzerine: Rasûlullah: "İlimle" buyurdular.

Hz. Ömer'in (r.a) en mümtaz vasıflarından biri de, re'yindeki isabeti idi. Mesâbîh-i Şerif'de geçen ve İbni Ömer'in (r.a) rivâyet ettiği bir hadîs-i şerifte Peygamberimiz (a.s.m) buyurdular ki:

"Allah, hakkı Ömer'in diline ve kalbine koydu."

Hz. Ali (r.a) Efendimiz de bu hadîsi te'yiden şöyle buyurdular:

"Biz Ömer'in (r.a) dilinden ne çıktıysa, sonra onun hakikat olduğunu gördük."

Hz. Ömer'in (r.a) fikrindeki isabetini Abdullah İbni Abbâs şöyle izah eder:

“Hz. Ömer bir mes’ele hakkında benim fikrim şu merkezdedir dedi mi, o mes’ele, mutlaka O’nun gösterdiği gibi vâki olurdu. Meselâ, namaz vaktinin ne şekilde ilân edilmesinin uygun olacağı hususunda çeşitli görüşler ortaya atılmış ve Rasûlullah Efendimiz (a.s.m), Hazret-i Ömer’in görüşünü kabul etmiştir. Daha sonra bu kanaat vahiy ile de te’yid edilmiştir. “

Bunun misâlleri pek çoktur. Sadece birkaçını zikredelim.

Hz. Ömer (r.a) Rasûl-i Ekrem Efendimizin zevcelerinin tepeden tırnağa kadar örtünmelerini arzu etmiş, bu arzusunu Peygamberimize ilettiğinde, Peygamberimiz (a.s.m) vahy-i Îlâhî’yi beklemiş ve neticede bütün mü’min hanımlar için tesettür âyeti nâzil olmuştur.

Diğer bir misâl:

Hz. Ömer (r.a), mü’minlerin müsaade almadan Peygamberimizin (a.s.m) huzuruna girmelerine razı olmuyor, bundan rahatsız oluyordu. Bu hususta bir âyetin inmesini Allahu Teâlâ Hazretlerinden yüz can ile istiyordu. Cenâb-ı Hak şu âyet-i celîleyi inzal buyurdu:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتَ النَّبِيِّ إِلَّا أَنْ يُؤْذَنَ لَكُمْ
إِلَى طَعَامٍ غَيْرٍ نَاطِرِينَ إِنِّيهِ

“Ey îman edenler! Yemek vaktini gözetmeksizin, size izin verilip de dâvetli olduğunuz vakitten başka zamanlarda, Peygamber’in evlerine girmeyin.”¹¹⁷

117 Ahzâb sûresi, 33/53.

Son olarak bir misâl daha verelim.

Hız. Ömer (r.a), Yahudilerle bir muhaveresinde Yahudiler kendisine: “Muhammed’e hangi melek geliyor?” diye sordular. Hız. Ömer (r.a) de: “Cebrâil (a.s) geliyor” diye cevap verdi. Yahudiler: “Biz O’nu hiç sevmeyiz. Zira O bizim sırlarımızı Muhammed’e götürür. Bir yere gelecek olan azabı, kıtlığı, yıldırımını Cebrâil (a.s) alıp götürür” dediler. Hız. Ömer: “Ey şaşkınlık, siz Cebrâil’i (a.s) sevmiyor, yüce Peygamber’i inkâr mı ediyorsunuz? Ben kesinlikle şehâdet ederim ki, Cebrâil’i (a.s) sevmeyen Allahu Teâlâ’nın düşmanıdır” diyerek oradan ayrıldı ve Peygamber Efendimizin huzuruna gitti ve olanları nakletti. Cebrâil (a.s) de biraz önce Bakara sûresini getirmişti. “Kim Allah’a, Meleklerine, Peygamberlerine, Cebrâil’e, Mikâil’e düşman olursa bilsin ki, Allah kâfirlerin düşmanıdır.”¹¹⁸

Bunun üzerine Rasûlullah Efendimiz (a.s.m), Hazret-i Ömer’e hitaben: “*Ey Ömer, Rabbin sana muvafakat etti. Senin dediğine benzer bir tarzda âyet-i kerîme inzal buyurdu*” dediler.

Hız. Ömer (r.a) denilince, akla gelen bir diğer husus da fütuhattır. O’nun devri, fetih devri, terakki devri, zafer devri olmuştur. Hilâfeti zamanında Şam, İran, Mısır gibi birçok ülke fethedilmiş ve İslâm topraklarına dâhil edilmişti.

Fethettiği yerleri İskender ve Timur gibi yakıp yıkmamış, o beldelere îmanı, ahlâkı ve fazileti, kısacası hakikî medeniyeti götürmüştü.

118 Bakara sûresi, 2/98.

Hız. Ömer'in (r.a) devlet idaresinde ve tedbirinde dengi ve nâziri yoktur. O'nun hilâfeti zamanında, İslâm devletinin sınırları çok genişlemiş, kadısıyla, ordusuyla, âsâyış memurlarıyla, dört başı mamur bir hükûmetin varlığına büyük ihtiyaç duyulmuştu. Hız. Ömer, buna da muvaffak olmuş; büyük gayreti, kudretli siyaseti ve dirâyetiyle her köşesinde nizam ve âsâyışın hükümran olduğu muazzam bir imparatorluk vücûda getirmişti. Hâlbuki kendisi 40 yaşına gelinceye kadar, devlet nedir bilmeyen, ömrü deve otlatmakla geçmiş birisiydi. İktidarı rüyasında bile görmüş değildi.

O'nun fütuhatını Fahr-i Âlem Efendimiz şöyle haber vermişlerdi:

“Ümmetim bana rüyamda gösterildi. Birer birer önümden geçtiler. Her birini tek tek seyrettim. Bir kısmının gömleği dizinde, bir kısmınınki dizden aşağı idi. Bazısınınki dizinden yukarıda bulunuyordu. Fakat Ömer'i bir gömlek ile gördüm ki, yerde sürünüyordu.”¹¹⁹

Sahâbe-i kirâm sordular: “Yâ Rasûlallah, bu rüyayı ne ile tâbir buyurursunuz?”

“Din-i Mübin ile tâbir ederim. Çünkü O'nun halifelik zamanı uzundur. Ve İslâm dini O'nun zamanında her tarafa yayılır” diye karşılık verdiler.

Yine, Rasûlullah Efendimiz (a.s.m):

“Ömer'in bereketiyle size fitne erişmez”¹²⁰ diyerek ashâbâ, O'nun zamanında Müslümanlar içerisine

119 Tirmizî, Mişkât'ul Mesâbih.

120 bk. Buharî, Menâkıb 25; Müslim, İmân 231, Fiten 27.

fitnenin giremeyeceğini haber vermiş ve nitekim haber verdiği gibi olmuştur.

Huzeyfetü'l-Yemanî Hazretleri, Hz. Ömer'i (r.a) şöyle anlatmıştır:

“İslâm, Hazret-i Ömer zamanında “gelen” kimseye benzerdi. Yakınlığı artardı. O'ndan sonra İslâm “giden” kimseye benzerdi, uzaklığı artardı.”

İbni Mes'ûd şöyle buyurmuştur:

“Hz. Ömer'in idare ve siyasetteki ilmi, mizanın bir gözüne ve yeryüzündeki diğer âlimlerin (bu husustaki) ilmi de diğer kefeye konsaydı, Hz. Ömer'in ilmi ağır gelirdi. Hz. Ömer öldüğünde, idare ve siyaset ilminin onda dokuzu Ömer ile kabre gitti.”

Hz. Ali (r.a) Efendimiz de bu mevzuda şöyle buyurmuşlardır:

“Bir yerde huzur ve sükûn varsa, bu Hz. Ömer'in varlığının alâmeti idi.”

Gerek ashâb-ı kirâm, gerekse selef-i sâlihîn, Hz. Ömer'in (r.a) hakkında birçok medh ve senâlarda bulunmuşlardı. O'nun kemalâtını takdir edenlerin başında Hz. Ebûbekir (r.a) geliyordu. Bir defasında: “Yeryüzünde benim için Hz. Ömer'den daha sevimli bir kimse yoktur” buyurdular.

Mesâbîh-i Şerif'te zikredildiğine göre, bir gün Hz. Ömer (r.a), Hazret-i Ebûbekir'e: “Ey Rasûlullah'dan sonra beşerin en hayırlısı” diye hitap etti. Bunun üzerine Hz. Ebûbekir (r.a) Peygamber Efendimizin (a.s.m): “Benden sonra peygamber gelecek olsaydı, Ömer bin

Hattâb peygamber olurdu” buyurdıklarını naklederek şöyle dedi: “Ey Ömer, sen bana böyle söylüyorsun ama ben Rasûl-i Ekrem’den duydum: Ömer’den daha hayırlı bir kimse üzerine gün doğmamıştır.”

Taberânî, Hz. Ali’nin şöyle buyurdıklarını naklediyor:

“Sâlihler zikredildiği zaman, Ömer akla gelmeli.”

Hz. Ömer (r.a), takvâda da çok ileri bir mertebede idi. Allah’tan çok korkar ve şöyle derdi: “Eğer bütün insanlar Cennet’e girecek, sadece bir kişi Cehennem’e gidecek denilse korkarım ki o ben olayım.” Bununla beraber Allah’ın rahmet ve keremine karşı umudunu muhafaza eder ve “Bütün insanlar Cehennem’e, bir tek insan Cennet’e girecek denilse, umarım ki o ben olayım,” derdi.

Kendisi Cennet’le müjdelenmiş olduğu hâlde, ibâdetlerine kesinlikle bel bağlamaz, âkıbetinden fazlasıyla korkarlardı. Tenhalarda gözyaşı döker, Allah’tan afv ve mağfiret dilerdi. Bu husustaki hassasiyeti o dereceye varmıştı ki, bir gün Hz. Huzeyfe’ye şöyle sordu: “Ey Huzeyfe, Rasûl-i Kibriya Efendimiz sana münâfıkların gizli sırlarını anlatmıştı. Allah için doğru söyle, bende münâfıklık alâmeti olarak bir şey görüyor musun?”

En çok korktuğu ve en hassas davrandığı bir husus da “kul hakkı” idi. Bunun misâlleri pek çoktur. Bunlar içerisinde en meşhur olmuş birisini nakledelim.

Hilâfeti zamanında bir gün Hz. Osman (r.a), Hz. Ömer’in huzuruna girmiş ve selâm vermişti. O sırada bir mektup yazan Hz. Ömer (r.a), selâmı almamış,

aceleyle mektubu tamamlayıp, mumu söndürerek bir başka mum yakmış ve Hazret-i Osman'ın selâmını bundan sonra almıştı. Bu hâlde çok hayret eden Hz. Osman (r.a), sebebini sorunca şu cevabı almıştı: “Sen selâm verdiğinde Müslümanların işlerine ait bir mektup yazıyordum, O sırada yanan mum da Beytü'l-Mal'a aittir. O esnada senin selâmını almadım. Alsaydım, Cenâb-ı Hak, bana bunun hesabını sorardı ve ben ne cevap verirdim. Şu anda yanan mum ise benim şahsıma aittir. Onu yaktım ve selâmını öylece aldım.”

Burada şu ibret verici vak'ayı da dikkatinize sunmak istiyorum:

Hz. Ömer (r.a)'in hilâfeti zamanında oğlu bir suç işlemişti. Durum, Hz. Ömer'e bildirildi. Hak ve adalet güneşi olan Hz. Ömer, oğlunu muhakeme etti. Durum tahkik edildi ve nihayet hüküm verildi. Oğlu suçlu idi. Kısas yapılacaktı. Allah'ın emri ve Kur'ân'ın hükmüydü bu...

Hz. Ömer tereddütsüz hükmü icra edecekti... Sahâbîlerin gözleri dolu. Kadın ve annelerin gözleri yaşlı idi... Hakk'ın karşısında bütün başlar eğikti.

Kısas tatbik edilip, ceza üçte ikisini geçtikten sonra oğlunun güç ve takatı kesilmişti. Harareten ve susuzluktan perişan bir vaziyeteydi. Gözleriyle babasını aradı. Şefkat dolu bakışlarıyla yüzünü babasına çevirdi, perişan ve bitkin bir sesle:

“Baba su... Bir yudum su...” dedi.

Adaletli Ömer, hak ve hakikati incitmeyen o büyük insan, oğluna seslendi:

“Oğlum, benden su isteme. Cezan bitinceye kadar sana su verilmeyecektir. Eğer sonuna kadar dayanır, ölmezsen; hakkındır, veririz içersin suyunu. Eğer cezan bitmeden ölürsen, gider suyunu cennette inşallah Rasûlullah’ın yanında içersin. Hz. Rasûlullah (a.s.m) sana, Ömer ne yapıyor diye sorar, sen de:

“Yâ Rasûlallah! Ömer, Kur’ân’ı okuyor ve tatbik ediyor dersin...”

Hazret-i Ömer (r.a) mes’uliyet duygusunda da müm-taz bir şahsiyetti. Halifeliği sırasında geceleri şehri dolaşır, uyuyan kervancılardan kervanlarını beklerdi. Bir dere kenarında bir kurt bir koyunu öldürse, kendisinin bundan mesul olacağını söyler ve bu şuurla vazifesine ziyâde hassasiyet gösterirdi. Dul kadınların ihtiyaçlarını sorar öğrenir, onların yardımına koşardı. Bir defasında bir dul kadına bizzat kendi sırtında un taşıdığı meşhurdur.

Hz. Ömer (r.a), fevkalâde bir cesaret sâhibi idi. Kapısında muhafız bulundurmazdı. Dünyanın en büyük imparatorları O’nun şecaatinden endişe eder ve titrerlerdi. Hattâ şeytan bile O’nu görünce yolunu değiştirirdi. Bir defasında Rasûlullah Efendimiz, Hz. Ömer’e (r.a) hitaben şöyle konuşmuşlardı:

“Ey Hattâb’ın oğlu Ömer. Nefsim yed-i kudretinde olan Allah’a yemin ederim ki, sen bir yola girsen şeytan senden korktuğu ve sana tesadüf etmemek istediği için o yola girmez.”

Bir başka hadîs-i şeriflerinde ise: “Ömer’i şeytan ne zaman görür ise, O’nun heybetinden hemen yere düşer.” buyurmuşlardı.

Çok celalli ve gayretli idi. Bir defasında cemaatle namazda iken Peygamberimiz (a.s.m) Nâziat sûresinin 24’üncü âyetini okuyordu. Bu âyette Firavun’un kendi askerlerine, “Ben sizin en yüksek tanrınızım” dediği anlatılıyordu. Hz. Ömer, namazda iken “Eğer ben o Firavun zamanında olsaydım, boynunu koparırdım,” buyurdu. Namazdan sonra, Peygamber Efendimiz (a.s.m) kendisine: “Namazını kazâ et, zira namazda konuştuğun,” dedi. Cebrâil (a.s) geldi ve: “Ey Rasûlüm, Ömer’e namazını kazâ et deme. Biz O’nun namazını kabul buyurduk. Bütün ümmetin namazları ile bir kıldık. Biz çok gayretli kulların gayretlerini severiz,” denildi.

Hz. Osman (r.a)

Hz. Osman (r.a) Peygamber Efendimiz'in (a.s.m) üçüncü halifesidir. Kendisi en asil ve mümtaz bir aileye mensuptu. Rasûl-i Ekrem (a.s.m) ile dedeleri, beşinci cedleri olan Abdül-Menaf'da birleşir.

Hz. Osman'ın (r.a) birçok yüksek hasletleri vardı.

Hilkaten doğru, müstakim, halim, iffetli idi. Merhamet ve şefkatte eşsizdi. Allah'tan çok korkardı. Âlim idi, ârif idi, cömert idi. Peygamberimizin bir tek işaretiyle yüzlerce deveyi O'nun dâvâsına bir anda fedâ etmişti.

Hz. Osman (r.a) hiçbir hususta Peygamberimizden ayrılmamıştı. Rasûl-i Ekrem Efendimiz neyi severse, O da onu sever, O neden zevk duyarsa, Hz. Osman da ondan zevk alırdı. Peygamberimizin ahlâkını takib ve taklid etmede o derece ileri idi ki, Rasûlullah Efendimiz O'nun hakkında şöyle buyurmuşlardı:

*“Ahlâkta bana en çok benzeyendir.”*¹²¹

Hz. Osman (r.a) Peygamberimizin (a.s.m) iki kızı ile evlenmişti. Bu sebeble Rasûlullah Efendimiz kendisine Zinnureyn lâkabını vermişti. Rasûl-i Ekrem Efendimiz, İbni Mâce ve Tirmizî'de zikredilen bir hadîs-i şeriflerinde:

121 Heysemî, Mecmau'z-zevâid, 9, 81.

“*Muhakkak Allah, kerimemi Osman’a nikâhlamam için vahy eyledi*”¹²² buyurarak, bu evliliklerin vahiy ile gerçekleştiğini beyan etmişlerdir.

Hiz. Osman, ilk olarak Peygamberimizin kerimeleri Rukiye ile izdivaç etmiş, O’nun vefatından sonra diğeri bir kerimesi olan Ümmü Külsüm ile izdivaç etmiştir. Ümmü Külsüm’ün vefatı üzerine Rasûlullah Efendimiz (a.s.m): “Bir kızım daha olsaydı verirdim” buyurmuşlardır.

Hiz. Osman (r.a) buyurdular ki: “Rasûlullah ile beraber Hiz. Ebûbekir, Hiz. Ömer ve ben Sevr dağına çıkmıştık. Dağ sallanmaya başladı. Peygamberimiz dağa mübârek ayağı ile vurdu ve şöyle dedi: Ey dağ, sakin ol. Üzerinde bir peygamber, bir siddîk ve iki şehid vardır!”

Mesâbîh-i Şerif’te Âişe (r.anhâ) validemizin rivâyet ettiği bir hadîs-i şerifte Peygamberimiz (a.s.m): “Ey Osman, Allah sana (hilâfet denen) bir gömlek giydirecek, eğer münâfıklar onu çıkarmaya uğraşırlarsa, bana gelmeye kadar onu çıkarma” buyurmuştur.

İbni Ömer, Peygamberimizden (a.s.m) şöyle rivâyet eder: “Rasûlullah fitneyi bize naklederken, mübârek parmağı ile Hiz. Osman’a işaretle: ‘O fitnede bu, mazlum olarak öldürülür’ buyurmuştur.” Hiz. Osman’ın (r.a) en büyük faziletlerinden birisi de hayâsı idi. Kendisi, İslâmiyet’ten önce de iffet ve namusu ile tanınmış ve

122 Taberî, hadisi hasen bir senedle rivâyet etmiştir. Ayrıca bkz. Heysemî, Mecmau’z-Zevâid, IX/83; Hafîb, Tarîhu Bağdâd, XIII/364, 6799; Buhârî, et-Tarîhu’l-Kebîr, III/308; İbn Ebi Âsım, es-Sünne, III/590.

utanç getirecek hiçbir harekette bulunmamıştı. Bir defasında, Hz. Rasûlullah Efendimizin huzuruna girdiği zaman Peygamberimiz (a.s.m) çıplak ayaklarını örtmüş ve toparlanmıştı. Bunun hikmetini soran Hazret-i Âişe'ye (r.anhâ) Rasûlullah (a.s.m) şu cevabı vermişti:

“Ey Âişe, meleklerin hayâ ettiği bir kişiden hayâ etmeyeyim mi?”

Bir diğer hadîs-i şeriflerinde:

“Osman, ümmetimin içinde hayâ ve sehâ ile mev-suf olanların birincilerindedir,” buyurmuşlardı.

Yine İbni Hacer'den rivâyet edilen bir hadîs-i şeriflerinde de:

“Benim ümmetimin hayâ itibariyle en şiddetlisi Osman'dır”¹²³ buyurmuşlardır.

Hz. Osman (r.a) alçak gönüllü, halim ve selim bir zâttı. Mü'minlere karşı hiçbir sûrette kin ve adavet beslemezdi. Hayatı boyunca hiçbir kimseyi incitmedi. Canına kastedecek caniler evini kuşattıkları zaman, O oruçlu olarak, huşu ve huzur içinde Kur'ân-ı Kerîm okuyordu. Kendisine, “Bu şakîlere niçin karşı çıkmıyorsun?” diye sorulduğunda: “Bence, bu belâya sabretmek, başka kimseleri incitmekten daha hafiftir,” diye karşılık vermişti.

Hz. Osman (r.a) devrinde İslâm fütuhâtı olanca hızıyla devam etmiş, Hz. Ömer devrinde fethedilen ülkelere yenileri ilâve edilmişti. Trablus, Merakis, Berga, Kıbrıs hep Hz. Osman (r.a) devrinde fethedilmişti. İran'ın

123 İbn-i Mace Mukaddime: 11, Ahmed Bin Hanbel: 1/74, Ebû Nuaym, Hilye: 1/56.

fethini de yine O tamamlamıştı. Zamanında, Horasan, Azerbaycan, Afganistan ve Türkistan'ın da büyük bir kısmının fethedilmesiyle, Müslümanlar Kafkas dağlarına kadar ulaşmış oluyordu.

Hz. Osman İslâm dairesine giren çeşitli milletleri bir arada idare etmeyi başarmıştı. Irkları, dilleri, âdet ve an'aneleri birbirinden farklı olan o milletleri birbiriyle kaynaştırmış, bir tek vücud hâline getirmişti. Bu noktada o kadar muvaffak olmuştu ki, hilâfetinin son devresinde meydana gelen ve şehit olmasıyla neticelenen o kanlı fitne hareketi bile, mağlûb milletleri başkaldırmaya, isyana sevk edememişti.

Hazret-i Osman hakkında birçok âyet-i kerime nâzil olmuştur. Bunlardan birkaçını aşağıda takdim ediyoruz:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مِنْ أَمَنِ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ
الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ
يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

*“Allah’ın mescidlerini ancak Allah’a ve âhiret gününe îman eden, namazını dosdoğru kılan, zekâti veren ve Allah’tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola erişenlerden olmaları umulan bunlardır.”*¹²⁴

Bu âyetin nüzûlüne şu hâdise sebep olmuştur:

Medine-i Münevvere’deki mescid, ashâba dar gelmeye başlamıştı. Bunun üzerine Rasûlullah Efendimiz

124 T evbe sûresi, 9/18.

(a.s.m): “Bizim mescidimizi bir zira’ olsun genişleten Cennet’e girer,” buyurmuştu. Hz. Osman (r.a) bunu işitince: “Ey Allah’ın Rasûlü! Bütün servetim sana fedâ olsun, mescidi büyütme işini üzerime alıyorum,” dedi ve mescid-i şerifi genişletti.

Cenâb-ı Hakk’ın şu âyet-i kerîmeyi de Hz. Osman (r.a) hakkında inzâl buyurduğu rivâyet edilmiştir:

أَمَّنْ هُوَ قَانَتْ آنَاءَ اللَّيْلِ سَاجِدًا وَقَائِمًا يَحْذَرُ الْآخِرَةَ وَيَرْجُوا
رَحْمَةَ رَبِّهِ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ
إِنَّمَا يَتَذَكَّرُ أُولُو الْأَلْبَابِ

“Yoksa o âhiret (azabından) korkarak, Rabbinin rahmetini umarak gecenin saatlerinde secdeye kapanır, kıyamda durur bir hâlde tâat ve ibâdet eden (gibi) midir? De ki, bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?”¹²⁵

Evet, Hz. Osman (r.a) ibâdetlerine çok bağlı idi. Kalbi, Allah korkusuyla doluydu. Günlerinin çoğu oruçla geçirdi. Geceleri Kur’ân okur ve namaz kılarıdı.

Şu âyet-i kerimelerin de Hz. Osman hakkında nâzil olduğu rivâyet edilmiştir:

إِنَّ الَّذِينَ سَبَقَتْ لَهُمْ مِنَّا الْحُسْنَىٰ أُولَٰئِكَ عَنْهَا مُبْعَدُونَ

“Şüphesiz yok ki, kendileri için bizden en güzel (bir saadet) sebk etmiş (takdir edilmiş) olanlar, işte bunlar oradan (Cehennem’den) uzaklaştırılmışlardır.”¹²⁶

125 Zümer sûresi, 39/9.

126 Enbiyâ sûresi, 21/101.

اِيسْمَعُونَ حَسِيْسَهَا وَهُمْ فِي مَا اِشْتَهَتْ اَنْفُسُهُمْ خَالِدُونَ

“Bunlar gönüllerinin dilediği (nimetler) içinde ebedî yaşarlarken onun (Cehennem) gizli sesini bile duymazlar.”¹²⁷

لَا يَحْزَنُهُمُ الْفَرْعُ الْاَكْبَرُ وَتَتَلَقِّيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ هٰذَا يَوْمُكُمْ الَّذِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ

“O en büyük korku, bunları asla tasaya düşürmez. Bunları melekler karşılayarak: “Bu size dünyada vaad olunan (mutlu) gününüzdür” diyerek cennet kapıları önünde tebrik ederler.”¹²⁸

Rasûl-i Ekrem (a.s.m) Efendimizin de Hz. Osman hakkında birçok hadîs-i şerifleri vardır. Bunlardan ikisini aşağıda takdim ediyoruz.

“Cennet’te her peygamberin bir arkadaşı vardır. Benim de Cennet’te arkadaşım Osman’dır.”¹²⁹

عُثْمَانُ بِنُ عَفَّانَ وَوَلِيٌّ فِي الدُّنْيَا وَوَلِيٌّ فِي الْاٰخِرِ

“Osman İbni Affan dünyada ve âhirette bana herkesten yakındır.”¹³⁰

127 Enbiyâ sûresi, 21/102.

128 Enbiyâ sûresi, 21/103.

129 Tirmizi, Menakıb, 19; İbn Mace, Mukaddime, 11.

130 Kenzü’l-İrfan 1001 Hadis s. 23/123, Câmiu’s-Sagir Muhtasari c. 2.s. 563/2621.

Hz. Ali (r.a)

Dördüncü halife olan Hz. Ali'nin (r.a) künyesi Ebû'l-Hasan, lâkabı Haydar, yani Allah'ın arslanıdır. Unvanı ise, Emîrû'l-Mü'minîn'dir. Beş yaşından itibaren Rasûlullah Efendimizin yanında bulunmuş, O'nun zülâl-i mârifetinden içmiş, ta'lim ve terbiyesinden geçmiş, feyz ve irfanından had safhada istifade etmiştir. İslâm'a girenlerin üçüncüsüdür. Kadınlardan ilk Müslüman Hz. Hatice (r.anhâ), erkeklerden Hz. Ebûbekir (r.a), çocuklardan ise Hz. Ali'dir.

Hz. Ali (r.a) çocuk yaşta, hiç puta tapmadan ve şirke girmeden Müslüman olduğu için kendisine "Kerremallahü vecheh" denilmektedir.

Hz. Ali (r.a), Peygamber Efendimizin (a.s.m) hem amcazâdesi, hem damadıdır. Vahyin ilk kâtiplerindendir. Peygamber Efendimizi yıkayıp kefenlemek de O'na nasib olmuştur. O'nun yüksek seciyeleri, insanî meziyetleri sayılamayacak kadar çoktur. Bunlardan en önemlisi ilim ve irfandaki erişilmez mertebesiydi. Sahâbîler arasında ilimde en ileriydi; en müşkil meseleleri o hâllerdedi. Kur'ân'ın ahkâm ve esrarına derin bir vukufiyeti vardı. Muğlâk mes'eleleri çözmede büyük bir maharet sâhibiydi. Sahâbîlerin çoğu ilmî mes'elelerde O'nun re'yine müracaat ederlerdi. İlimdeki

bu iktidarından dolayı Hz. Ebûbekir ve Hz. Ömer'in müşavirliklerinde bulunmuş ve şeyhülislâmlık görevini deruhte etmişti.

Hattâ Hz. Ömer, herhangi bir mes'elede O'nun reyini almadan karar vermezdi. Bunun sebebi sorulduğunda: "Ali'nin olmadığı bir istişare meclisinden Allah'a sığınırım," ve "Ali olmasa Ömer helak olur," derdi.

Hz. Ali (r.a) Efendimiz, İslâm'ın bütün inceliklerine vâkıftı. O'nun bu vukufiyetine Peygamberimiz: "Ben ilmin şehriyim, Ali de o şehrin kapısıdır," buyurarak işaret etmişlerdi. Kendisi de yeminle, "Tevrat, Zebur ve İncil'in de esrarından haberdarım," demişti.

O, hakikaten bir ilim ve mârifet çeşmesiydi. Cenâb-ı Hak, O'nun ilim ve mârifetine öyle bir bereket ih-san etmişti ki, günümüze kadar gelen bütün âlim ve ârifler O'nun ilim ve mârifetinin meyveleri olmuşlardır. Evet, bütün İslâm âlimleri, ilimlerini temelde Hz. Ali'ye borçludurlar. Sarf ve nahiv ilmini ilk defa istihraç eden O'dur. Bu bakımdan kendisine "İlmin bânîsi" de denilmektedir.

Hz. Ali (r.a) ilim ve mârifet sahasında ulemâyâ üstâd olduğu gibi, ledünniyat âleminde de bütün kutbların, gavsların, mürşidlerin ve müceddidlerin imam ve sultanı olmuştur. Bütün ehl-i tedkik ve tahkikin ittifakıyla Hz. Ali (r.a), şâh-ı velayet idi. Ârifler tabakasının en yüksek pîriydi. Melekût âleminin derinliklerine dalmış bir gavvas idi. Velâyet-i kübrâyâ, makam-ı ferdiyete urûç etmiş, ihlâs ve sadâkat arşına erişmiş, ubudiyette pişmiş, belâ ve musibetler içinde yoğrulmuş, tassaftı etmiş bir ferd-i feriddi. Emsalsiz bir îman taşırdı.

Öyle bir iz'an ve yakîne yükselmişti ki, hakikatlerin üzerindeki perdeler tek tek açılrsa bile bu müşahedeler O'nun îmanındaki yakînini ziyâdeleştirmezdi. Her an huzur ve müşahede hâlindeydi; sükûtu mânâlı, nazarı ibretliydi. Ferah ve neş'esi, zevk ve sürûru ancak tâat ve ibâdet idi. Huzur-u Mevlâ'da, dünya ve ukbâ kayıtlarından âzâde olur, vahdet deryasında kendinden geçerdi.

Hz. Ali Efendimiz hârîka bir şecaata sâhipti. Celâdetli, cesaretli ve harbşinâstı. Tebük hariç, bütün muharebelerde Rasûlullah'la beraber bulunmuştu. Bedir'de, müşriklerin cengâverlerinden Velid bin Ukbe'yi bir kılıç darbesiyle yere sermiş, Hendek muharebesinde ise, müşriklerin en güçlü bir bahadırı olarak bilinen ve yirmi-otuz kişiyi tek başına alt edebilen Amr bin Abdûd'un boynunu uçurarak düşmanın belini kırmış ve muzafferiyette büyük payı olmuştu.

Hz. Ali Efendimiz (r.a) cesarete olduğu kadar, fedakârlıkta da hârikulâde idi. Rasûl-i Ekrem Efendimiz, hicret edecekleri gün, Hz. Ali'yi huzuruna çağırdı ve kendisine: "Yâ Ali, bu gece benim yatağında yatacaksın," diye emir buyurdu. Hz. Ali de, "Emrin baş üstüne, ya Rasûlallah," dedi.

Hz. Ali (r.a) o gün için o yatakta gecelemenin ne demek olduğunu çok iyi biliyordu. Yâni, bu yatağın müthiş bir suikasta sahne olabileceğinin pek âlâ farkındaydı. O sıralarda yaşı yirmi üçe henüz varmıştı. Gençliğin en hararetili, en canlı demlerini yaşıyordu. Buna rağmen bütün dünyayı aydınlatacak tevhid

meş'alesinin sönmemesi için, hiç tereddüd etmeden, şevk ile o yatağa girdi.

Dışarda Kureyş'in gençleri, ellerinde kılıçlarıyla, hâne-i saadetin etrafını muhasara altına almışlardı.

Hz. Ali (r.a), îmanından gelen engin bir tevekkül ve hârika bir cesaretle ölümü hiçe sayarak yatağında derin bir uykuya daldı. Zira O, Cenâb-ı Hakk'ın, lütfuyla muhafaza ettiği bir hücrede bulunuyordu. Değil Kureyş'in vahşî gençleri, bütün dünyanın orduları dahi toplansa, O'nun bu tevekkülünü, bu huzur ve itidalini bozamazdı.

Hz. Ali (r.a), hayatın değerini bilmez değildi. Ama bu hayatın, ancak "Allah ve Rasûlünün uğrunda fedâ edilmekle" gerçek değerini kazanabileceğinin de şuurundaydı.

Hz. Ali'nin (r.a) başlıca hususiyetlerinden biri de, fevkalâde bir itidal ve metanet sâhibi olmasıydı. İfrat ve tefritten son derece kaçınırdı. Hiçbir hâdise O'nun kuvve-i mâneviyesini kıramaz, itidalini sarsamazdı. En güç şartlar altında bile itidal ve metanetini kaybetmezdi. Hilâfeti zamanında, bir taraftan İslâmiyet'e çeşitli hurâfe ve safsatalar sokmak isteyen Sebeiyeciler'e, bir taraftan Müslümanları parçalamak isteyen Hâricîler'e, diğer taraftan da kendisiyle iktidar mücadelesi veren muhaliflerine karşı kırılmaz bir azim, çelik bir irade, hârika bir sabır ve tahammül ile yılmadan usanmadan mücadele vermişti. O'nun takdire şâyân bir ciheti de bu çetin mücadeleler içerisinde, ilim ve irfan vadisindeki hizmetlerine hiç ara vermemesi, tedris ve irşad faaliyetini kemâliyle devam ettirmesiydi.

Hz. Ali (r.a) fevkalâde hakperestti. Hakk'ın hatırını hiçbir şeye fedâ etmezdi. Hudeybiye Antlaşması'nda sulha ait şartların yazılmasına me'mur edilmişti. Sulhnâmenin başına Besmele-i Şerife, sonuna da "Muhammed Rasûlullah'dır" yazdı. Müşrikler bu duruma kat'iyen dayanamayarak hemen itiraz ettiler. "Biz zaten bunlara karşıyız, bu cümleleri sileceksiniz," dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz, "Yâ Ali, bunları sil de yerlerine "Bismikâllahümme (Yâ Allah, ancak senin isminle başlarım)' ve 'Muhammed bin Abdullah' (Abdullah oğlu Muhammed) yaz" buyurdu. Hz. Ali, cümlenin baş kısmını hemen yazdı. Fakat Peygamberimizin unvanı olan Rasûlullah kelimesini silmemekte ısrar etti. Hicret hâdisesinde hayatını hiç tereddüt etmeden fedâyı göze alarak Rasûlullah Efendimizin emrini tereddütsüz yerine getiren Hz. Ali'nin, burada yine Rasûlullah'ın (a.s.m) emri olduğu hâlde, bir tek hak kelimeyi fedâ etmemesi, O'nun hakperestliğinin en büyük bir delilidir.

Hz. Ali (r.a) her zaman huşû ve huzur içerisindeydi. Bilhassa namaz anlarında bütün dünya altüst olsa haberi olmazdı. Hattâ bir harbte mübârek ayağına bir ok isabet etmiş, tâ kemiğine kadar işlemişti. Cerraha gösterdiklerinde, okun çekilebilmesi için kendisine bayılıcı bir ilâç verilmesi gerektiğini söyledi. Emîrû'l-Mü'minîn: "Buna lüzum yok, biraz bekleyin, ben namaza durunca oku çeker alırsınız," buyurdu. Öyle bir havf ve haşyet ile namaz kıldı ki, cerrahın oku çekip çıkarmasından bile haberi olmadı.

Zühdü de emsalsizdi. Dünyanın en büyük makamı, saltanatı, O’nu hiçbir zaman aldatamadı, kendine bağlayamadı. Allah ile O’nun arasına giremedi... Kendini O’na satamadı... O asla nefsânî arzular, hevâî duygular ve şahsî iradelerle hareket etmedi.

Hüsn-ü ahlâkın da en canlı timsali idi. Bütün hayatında menhiyattan içtinab etmişti. Son derece mütevazı idi. Hattâ toprakvarî tevâzuundan dolayı kendisine, “Ebû Turab” denirdi. Hilâfeti deruhde etmeden önce nasıl yaşamış idiyse, ondan sonra da öyle yaşadı. Zamanın halifesi, cihanın sultanı iken kendi evinin işlerini bizzat kendisi görürdü.

O’nun en mümtaz vasıflarından biri de, emanette emin olmasıydı. Rasûl-i Ekrem Efendimiz hicret sırasında nezdinde bulunan emanetlerin sâhiplerine teslimini O’na havale etmişti.

Fasîh ve belîğ idi. Veciz ve hikmetli sözleri dertlere şifâ ve tiryâkti. Nutkunda büyük bir te’sir vardı.

Kitleleri, müessir nutuklarıyla harekete getirebilir ve harb meydanlarına sevk edebilirdi.

Sehâvette de misli az bulunurdu. İkrâm etmeyi çok severdi. Hattâ şöyle bir hâli meşhur olmuştur: Bir gün, dört dirhem gümüşü vardı. Bunlardan birini gece, birini gündüz, birini gizli, birini de aşikâre hepsini tasadduk etti. Cenâb-ı Hak, Bakara sûresi 274. âyet-i kerîmesinde Hz. Ali’nin (r.a) bu sehâvetini tebcil etmiş ve ecrinin büyük olacağını şöyle buyurmuştu:

الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ سِرًّا وَعَلَانِيَةً فَلَهُمْ

أَجْرُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

“Mallarını gece gündüz, gizli ve âşikâre sarf eden kimseler var ya, işte onların, Rableri yanında ecirleri (mükâfatları) vardır. Onlara hiçbir korku yoktur ve onlar mahzun da olmayacaklardır.”¹³¹

Hz. Hasan ve Hüseyin Efendilerimiz hastalandıklarında, Hz. Ömer'in (r.a) tavsiyesiyle, Hz. Ali ve Hz. Fâtıma (r.a) iyileşmeleri hâlinde, üç gün oruç tutmaya nezrettiler. Cenâb-ı Hak, Hz. Hasan ve Hüseyin Efendilerimize şifâ ihسان etti. O gün için üç günlük yiyecekleri vardı. Akşamüzeri iftar sofrasına oturduklarında kapıya bir yoksul geldi. O günkü iftarlık ekmeklerini O'na sadaka olarak verdiler. İkinci gün de yine iftar vakti bir yetim, üçüncü iftarda ise, bir esir geldi ve iftarlık ekmeklerini onlara vererek üç gün iftarsız oruç tuttular. Bunun üzerine İnsan sûresi 7. ve 8. âyet-i kerimeleri nâzil oldu:

يُوفُونَ بِاللَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا وَيُطْعَمُونَ
الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا

“(Cennetlik olan iyi insanlar o kimselerdir ki, dünyada) Adaklarını yerine getirirler ve azabı salgın olan bir günden korkarlar. Yoksula, yetime, esire seve seve yemek yedirirler. (Sonra onlara şöyle derler) Size ancak Allah rızası için yediriyoruz. Sizden ne bir hediye isteriz, ne de bir teşekkür.”¹³²

131 Bakara Sûresi, 2/274.

132 İnsan Sûresi, 76/7-8

AYTICA:

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ

“İnsanlardan öyleleri vardır ki, Allah’ın rızası için nefislerini fedâ ederler,”¹³³ âyet-i kerimesinin Hz. Ali hakkında nâzil olduğu rivâyet edilmektedir.

Hz. Ali Efendimiz hakkında pek çok hadîs-i şerifler mevcuttur. Bunlardan bir kısmını aşağıda takdim ediyoruz:

Hâkim’den nakledilen rivâyete göre; Abdullah İbn Mes’ud (r.a)’dan rivâyet edilen hadis-i şerif’te Rasûlullah (a.s.m) şöyle buyurmuştur:

عن عبد الله بن مسعود رضى الله عنه قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: التَّظَرُّ إِلَى وَجْهِ عَلِيٍّ عِبَادَةٌ. طَبَّ كُ
عن ابن مسعود وعن عمران بن حصين

“Ali’nin yüzüne bakmak ibâdettir.”¹³⁴

من أحب علياً فقد أحببني، ومن أبغض علياً فقد أبغضني،
ومن آذى علياً فقد آذاني ومن آذاني فقد آذى الله

133 Bakara Sûresi, 2/207.

134 Taberâni, Mûcem’ul- Kebir, Hadis No: 9863, 207, 18 / 109; El-Hakim, Müstedrek, Hadis No: 4665, 4666, 4683, 82, 81, 3/ 153; Abdullah İbn Mesud’dan, Taberâni, Aziziye, C. 3, Sf: 417). Hakim, Müstedrek’inde bu rivâyetin isnadının sahih olduğunu belirtmiştir. (El-Hakim, Müstedrek, Hadis No: 4665, 4666); İmam Zehebi ise bu rivâyetin mevdu / uydurma olduğunu açıklamıştır.

“Ali’yi seven beni sevmiş olur. Ali’ye buğz eden bana buğz etmiş olur. Ali’ye eziyet eden bana eziyet etmiş olur. Bana eziyet eden dahi Allah’a eziyet etmiş olur.”¹³⁵

“Ehl-i Beyt’im, Nûh Aleyhisselâm’ın gemisi gibidir. Onlara tâbi olan selâmet bulur, olmayan helak olur.”¹³⁶

قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله أمرني بحب
أربعة وأخبرني أنه يحبهم قيل يا رسول الله سمهم لنا قال
علي منهم يقول ذلك ثلاثا وأبو ذر والمقداد وسلمان

“Allahu Teâlâ dört kimseyi sevmeyi bana emretti. Onları kendisinin de sevdiğini bana haber verdi.”

Burada şöyle denildi: “Yâ Rasûlallah, onları bize isimlendir.” Bunun üzerine Rasûlullah (a.s.m) Efendimiz şöyle buyurdu:

“Ali onlardandır. Diğerleri Ebû Zerr, Mikdât ve Selmân’dır.”¹³⁷

أَرْبَعَةٌ لَا يَجْتَمِعُ حُبُّهُمْ فِي قَلْبِ مُنَافِقٍ وَلَا يُحِبُّهُمْ إِلَّا مُؤْمِنٌ

135 Albânî, Silsiletü'l-Ahâdîsi's-Sahîha, c. 3, s. 288, Hadis No: 1299.

136 Hâkim, Müstedrek, III, 151; Ahmed, Müsned, III, 157; Taberânî, el-Kebîr, No: 2636-2638.

137 Tirmizi, Sünen, 6/83, Menakıb kitabı, hadis 3718. Hadisi Ahmed b. Hanbel Müsned, 5/351, hadis 23018'de ve Fedail es-Sahabe, 2/689, hadis 1186'da; İbni Mace, Sünen, 1/53, Mukaddime, hadis 149'da; Hakim en-Nişaburi Müstedrek, 3/141, hadis 4649'da rivâyet etmiştir.

أَبُو بَكْرٍ وَعُمَرُ وَعُثْمَانُ وَعَلِيٌّ

“Dört kişi vardır ki, onların sevgisi münâfiğın kalbinde birleşmez ve onları ancak mü'min sever. (Bunlar) Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali'dir.”¹³⁸

Bu bahsimize, teberrüken, O'nun (r.a) bir münâcatı ile son verelim:

“Ey sâhib-i cûd! Hamidininim. Ey yegâne Ma'bûd Saidininim. Müteâlsin, ibadından istediğini sonsuz ihsana mazhar edersin; dilediğini de hüsrana dûcâr eylesin. Hâlık'ım, ilticagâhım ancak sensin. İlâhî, gerçi günahım büyüktür. Fakat Sen'in afvın ondan daha büyük değil midir? Beni dûcâr-ı ziyân edecek veya dergâhından red eyleyecek olan artık kimden ümitvar olabilirim? Kim şefiim olur? Yâ Rab! Hakikat-ı hâlîmi görüyorsun. Derece-i fakrımı biliyorsun. Münâcat-ı nihânımı işitiyorsun. Beni, Sen'den kat'-ı recâ edenlere ilhak eyleme.”

Ey Mürşid-i Rüsûl!

Rasûl-i Hâşimî hakkı için, Sen'i daima takdis eden ebrâr-ı ümmet hürmetine beni Muhammedî olarak haşreyle! Beni O'nun (a.s.m) şefaatinde mahrum eyleme!”

138 İbn Asakir, Tarihu Dimeşk, Beyrut, 1971, 21/463) Ahmed Ziyaddin Gümüştanevi, Ramuz'ul Ehadis, s. 484, Taberani'den.

Bibliyografya

Kur'ân-ı Kerim.

Abdullâtif, Mecâlisü'l Envâri'l Ehadiyye ve
Mecamiu'l Esrari'l Muhammediyye.

Abdurrahman İbni Ahmed, Şerh-i Mevakıf, İstanbul
H. 1286.

Aclûnî, İsmâil b. Muhammed, Keşfü'l-Hafâ,
Müessesetu'r Risale, Beyrut-Lübnan 2012.

Ahmed Ziyaeddin Gümüşhanevi, Netaic-i i'tikadiye.
_____, Ramuz'ul Ehadis.

Albânî, Silsiletü'l-Ahâdîsi's-Sahîha.

Buharî, et-Tarîhu'l-Kebîr.

Fahreddin Razî, Muhassilu Kelâm, Mısır H. 1323.

Hâfız el-Münziri, et-Tergib ve't-Terhib.

Hakim, Müstedrek.

Hatîb, Tarîhu Bağdâd.

Heysemî, Mecmau'z-zevâid.

Hinz, Walter, Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd, Çev.:
Tevfik Bıyıkoğlu, Türk Tarih Kurumu yayını.

İbn Abdilberr, Câmiu Beyâni'l- İlm.

İbn Asakir, Tarihu Dimeşk, Beyrut, 1971.

İbn Ebi Âsım, es-Sünne.

İbn-i Hazm, Fi'l-milel ve'l-Ahvâ ve'n-nihâl, 1975,
Beyrut.

İbnü'l-Esîr, el-Kâmil fi't-Tarih.

İmam Ahmed, Müsned.

Kütükoğlu, Bekir, Osmanlı-İran Siyasî
Münasebetleri, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat
Fak. yayını.

Muhammed Ebû Zehra, Mezhebler Tarihi.

Nizamuddin el-Hasen el-Kummi, en-Neysaburi,
Ğaraibu'l-Kur'ân ve Reğaibu'l-Furkan, Beyrut,
1416.

Nursî, Said, Asâr-ı Bedîiyye, RNK Neşriyat, İstanbul.

____, Hutbe-i Şâmiye, RNK Neşriyat, İstanbul.

____, İşaratü'l İ'caz, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Lem'alar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Mektubat, RNK Neşriyat, İstanbul 2018.

____, Mu'cizât-ı Ahmediye, RNK Neşriyat, İstanbul.

____, Münâzarât, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Sözler, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Şuâlar, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

____, Tarihçe-i Hayat, RNK Neşriyat, İstanbul 2020.

es-Sâgânî, Meşâriku'l-envâri'n-nebeviyye.

Suyûti, el Câmiu's Sağir Muhtasarı.

Sümer, Faruk, Safevî Devleti'nin Kuruluşu ve
Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü.

Taberânî, Mûcem'ul- Kebir

Konu ve Yer İndeksi

A

adavet 21, 136, 145, 185,
186, 187, 188, 213
Afganistan 214
Afrika 51, 55, 166
Ağlama Duvarı 21
âhiret 62, 136, 183, 214, 215
âhîrzaman 27, 123, 143
ahlâk 24, 52, 76, 164, 182,
192
akl-ı selim 168
Alamut Kalesi 53, 54
Âlem-i İslâm 84, 85
Alevîlik 56, 60
Âl-i Beyt 56, 67, 74, 76, 77,
78, 79, 80, 81, 82, 83,
84, 85, 86, 132, 157,
158, 159, 160, 163,
165, 166, 168
Anadolu 56, 57, 58, 59, 60,
228
anarşi 184
Arab 21
Arabistan 24
Arafat 55
Araplar 46, 133
Arz-ı Mev'ud 24

Asr-ı Saadet 133, 166
Azerbaycan 58, 214

B

Bağdat 55
Basra 29, 30, 33, 39, 41
bâtıl 26, 45, 47, 61, 63, 81,
100, 101, 123, 156
Bâtınîler 51, 52
Bedaiyye Fırkası 50
Benaniyye Fırkası 50
Benî İsrâil 85
Berga 213
Beytullah 55

C-Ç

câhiliye 171
Cârudiyye Fırkası 50
Cebel-i Uhud 186
cehâlet 24, 181, 183
Cehennem 48, 52, 70, 83,
193, 207, 215
Celâli isyanları 184
Cemel Vakası 37, 41, 42
Cenahiyye Fırkası 49
Cennet 48, 52, 53, 54, 82,
115, 132, 136, 195,
207, 215, 216

Cerir 41
cihad 121, 123, 140, 141,
150, 183
Cinahşah 57
cinayet 32, 142, 169, 170
Çaldıran Muharebesi 59
çâr-yâr 123, 133, 144, 152,
170, 189, 194, 201
Çin 41
Çorum 184

D

dalâlet 106, 154, 187
dâvet 61, 93, 108, 150, 180,
182
Dersim ayaklanması 184
Dihye 128, 135
Diyanet 176
Dört Halife 142

E

ebrâr-ı ümmet 226
Ehâdis-i Nebeviyye 160
Ehl-i Beyt 17, 18, 21, 43,
59, 60, 79, 82, 86, 168,
169, 175, 225
Ehl-i Sünnet 57, 147, 159,
160, 161, 162, 163,
164, 165, 168, 171
el-Cuhfe 32
el-Gafikî 35
Emevî 21, 35, 165
Emevîler 21, 156, 160

Emevîlik 29
Enbiyâ-i Benî İsrâil 85
Endülüs 171
Ensâr 29, 140
Erdebil 56, 57, 58, 59
Erdebil Şeyhi 56, 57, 58
Erdebil Tarikatı 58
Erdebil tekkesi 58
Esmâ-i İlähiye 186
Evfaoğlu 43, 44
evliyalar 72
evsâf-ı İslâmiye 186
Evsaf-ı Sahâbî 94

F

farz 32, 70, 77, 83, 87, 88, 89,
90, 94, 98, 121
Farz-ı muhâl 123
Fas 41, 51
ferâset 156, 157
fesâhat 181
Fetih 46, 94, 122, 154
fetih devri 204
fisk 174
Filistin 24
Firavun 210
fütuhât 35, 156

G

Gafikî 35, 36
gavvas 218
Gladiston 131
Gurabiyye Fırkası 49

H

Hac 55, 90
 Hacerü'l-Esved 55
 Hahambaşı 52
 Hakem Hâdisesi 19, 20
 haram 48, 52, 70, 174, 179
 harb 42, 132, 139, 158, 222
 Hâriciler 20, 87, 160, 175,
 220
 Hâşimîler 29, 33
 Hâşimîlik 29
 Haşimiyye Fırkası 49
 Hatabiyye Fırkası 48
 hayâ 48, 213
 Hendek 219
 Hıristiyan 26, 105
 Hicaz 24
 hicret 137, 167, 196, 198,
 219, 222
 Hicret 32, 196, 221
 hilâfet 29, 35, 39, 45, 117,
 150, 152, 153, 154,
 155, 159, 161, 162,
 163, 165, 212
 Hindistan 51
 Horasan 214
 Hudeybiye Antlaşması 221
 Hulefâ-i Râşidîn 154, 160,
 161, 165
 Hulûl 47
 hulûl akîdesi 47
 hurâfe 31, 45, 46, 48, 100,
 110, 220

I-İ

Irak 24, 50, 51, 131, 156
 İbâdet 67, 80
 iffet 212
 ifrat 156, 161, 162, 164, 179
 iftira 29, 105, 115, 171, 172
 İmamiyye Fırkası 50
 İmparatorluk 51
 İncil 174, 218
 İngiliz 131
 İran 21, 22, 24, 43, 44, 45,
 46, 47, 50, 51, 54, 56,
 57, 58, 59, 112, 131,
 156, 161, 166, 204,
 213, 228
 İranlılar 21
 irşad 45, 57, 58, 59, 81, 107,
 137, 161, 175, 176,
 179, 180, 220
 İslâmiyet 20, 23, 24, 25, 26,
 27, 37, 44, 45, 46, 51,
 52, 60, 61, 63, 70, 75,
 85, 86, 131, 133, 139,
 142, 145, 160, 166,
 167, 174, 186, 188,
 191, 199, 201, 212, 220
 İsmailiyye Fırkası 51
 İstanbul 39, 43, 57, 227, 228
 isyan 126, 184
 itikad 20, 26, 47, 76, 86, 109,
 148, 182, 186
 ittifak 130, 151, 154, 157,
 178, 183, 186
 izdivaç 212

K

Kâbe 55, 186
 Kâbe-i Muazzama 55
 Kafkas 214
 Kahramanmaraş 184
 kâinat 62, 69, 104
 Ka'ka 39
 Kâmiliye Fırkası 48
 kan dâvâsı 171
 Karakoyunlular 58
 Kavseyn 193
 kemâl 73, 74, 103, 155, 167,
 192
 Kıbrıs 156, 213
 kıyâmet 79
 kitâbullah 79
 köle 22, 46
 kudsî 61, 92, 110, 167, 183,
 185
 Kûfe 30, 33, 41, 44
 Kur'ân 17, 18, 21, 23, 25,
 32, 35, 37, 46, 51, 60,
 61, 62, 63, 70, 71, 75,
 77, 79, 81, 84, 88, 93,
 94, 95, 96, 97, 98, 101,
 106, 109, 110, 114,
 115, 118, 121, 122,
 124, 125, 126, 127,
 128, 130, 131, 132,
 135, 136, 137, 139,
 143, 144, 145, 147,
 150, 151, 155, 158,
 166, 167, 168, 170,
 174, 176, 177, 178,
 179, 182, 183, 208,

209, 213, 215, 217,
 227, 228

Kur'ân-ı Kerîm 60, 63, 71,
 75, 79, 81, 88, 94, 96,
 97, 98, 101, 109, 114,
 122, 124, 125, 127,
 135, 170, 182, 213

Kureyş 27, 220
 kurun-u İslâmiye 143
 küfran-ı nimet 106
 küfür 20, 109, 130

L

ledünniyat 218

M

mahdut 112
 mahlûk 102, 103, 104, 110,
 111, 112, 113
 mahlûkat 103, 110
 mârifet 183, 192, 218
 Mecûsî 22
 Medâyin 43, 100
 Medine 24, 27, 29, 30, 32,
 33, 34, 36, 98, 99, 137,
 196, 198, 214
 mehdî 166
 Mekke 24, 32, 39, 55, 181,
 198
 melâike 126, 128
 melek 125, 126, 204
 melekler 103, 126, 216
 Melekût 218
 Mensuriyye Fırkası 48
 Merakis 213

Merve 33
 mescid 214, 215
 Mescid-i Haram 107
 Mezdek 51
 mezheb 26, 31, 51, 150
 Mısır 24, 29, 31, 33, 34, 35,
 43, 47, 131, 156, 165,
 204, 227
 Mısırlılar 33
 Mufavvize Fırkası 50
 Muğayriyye Fırkası 48
 muhabbet 17, 20, 28, 59, 67,
 69, 73, 74, 78, 87, 134,
 135, 138, 142, 148,
 161, 162, 164, 168,
 169, 173, 174, 181,
 182, 184, 187, 188, 192
 Muhabbet 67, 73, 173, 188
 Muhabbetullah 73
 muharebe 37, 155
 Muharrem 21, 42
 muhasara 34, 220
 mukarrebîn 126, 127
 Mushaf 130
 mücerret 80, 81, 174
 mü'min 28, 63, 72, 76, 77,
 79, 80, 84, 87, 96, 149,
 173, 179, 203, 226
 münâfık 40
 münâfıklar 18, 20, 199, 212
 mürit 58
 Müstemlekât 131
 Müşrikler 197, 221
 müttakî 28

N

Nasriyye Fırkası 49
 necât 79, 177
 nezir 57
 nifak 24, 27, 33, 35, 136,
 174, 185
 Numaniyye Fırkası 49
 nübüvvet 50, 108, 118, 123,
 136, 138, 175

O

Osmanlı 56, 57, 58, 59, 171,
 228
 Osmanlı Devleti 59

P

Pakistan 50, 51, 131
 Peygamberler 72, 120
 putperest 106

R

Rab 107, 226
 ricat 32
 Risâlet 84, 134, 163, 191
 Risâlet-i Muhammediye 191
 Rukiye 212

S-Ş

sadaka 57, 223
 Safevî Devleti 58, 228
 safsata 98, 127
 Sahâbe-i Kirâm 18, 50, 74
 Sahâbîler 95, 136, 137, 144,
 152, 217

Sâlihîyye Fırkası 50
 saltanat 22, 51, 57, 59, 131,
 155, 166
 sanat 183
 Sebeiyeciler 220
 Sebeiyye Fırkası 48
 Sebeiyye Mezhebi 47
 Sebt 42
 sehâ 213
 Selçuklu 53, 54, 171
 Selçuklu İmparatorluğu 53
 Sevr 191, 212
 seyyid 58
 Sıffîn 19, 42
 Sıffîn Muharebesi 42
 Sivas 184
 Siyaset 160
 Siyasî 19, 56, 57, 228
 sulh 39, 41, 42, 51, 184
 Suriye 24, 41, 156
 Süleymaniye Fırkası 50
 sünnet 77, 87, 163, 177
 Sünnet 17, 21, 57, 60, 62, 63,
 77, 80, 86, 143, 147,
 159, 160, 161, 162,
 163, 164, 165, 168,
 171, 177, 178, 179
 Sünnet-i Seniyye 77, 80, 178
 Sünnî 169, 175, 178, 184
 Sünnîlik 60
 şahs-ı mânevî 160, 163
 Şam 29, 41, 51, 204
 Şehid 184

şerik 68, 69, 74, 103, 104,
 105, 106, 170
 şeytan 48, 114, 209, 210
 Şia 47, 52, 53, 54, 55, 160,
 175
 Şiîlik 47
 şikak 136, 187
 şirk 106, 107, 113

T

Tâbiinler 95
 tağyir 130, 131
 tahrif 130, 131
 takvâ 17, 68, 84, 95, 202
 tarikat 56, 57, 161
 tasavvur 113, 128
 Tâûs-u Yemenî 95
 tebliğ 35, 99, 114, 120, 123,
 127, 128, 129, 179, 195
 Tebriz 58
 Tebük 219
 tefrika 20
 tefsir 51
 temessük 18, 79, 85
 terakki 23, 62, 132, 150, 204
 terör 53, 54, 184
 tevakkuf 35
 tevâzu 67, 202
 tevehhüm 104, 113
 tevekkül 192, 202, 220
 tevhid 26, 43, 100, 107, 123,
 134, 156, 165, 183,
 186, 219
 Tevhid 47, 113

Tevrat 27, 94, 95, 218

Trablus 213

Türk 57, 185, 227

Türkistan 214

U

uhuvvet 28, 61, 184, 185,
186, 188

Uhuvvet-i İslâmiye 187

ulûhiyet 26, 46, 48, 100, 102,
103, 104, 108, 109,
110, 113, 114, 115, 175

Ulyaniyye Fırkası 48

V

vâcib 70, 77, 169

vahdet 186, 187, 219

vahiy 50, 99, 129, 203, 212

vatan 184, 185

velayet 95, 138, 139, 158,
160, 161, 162, 163, 218

vifak 187

Y

Yahudi 20, 25, 26, 27, 35, 36,
46, 51, 100, 105, 151

Yahudiler 24, 25, 26, 105,
124, 204

Yemen 24, 27, 171

Yunusiyye Fırkası 49

Z

zafer 204

Zât-ı Vâcibü'l-Vücûd 101

Zebur 218

zekât 70, 77, 199

Zerdüşt 52

Zerramiyye Fırkası 49

Zerrariyye Fırkası 49

Zikar 39

Zühd 149, 202

Şahıs İndeksi

A

- Abdullah bin Amr 29
Abdullah İbni Abbâs 202
Abdullah İbni Meymun 51,
52
Abdullah İbni Sebe 27, 48,
52
Abdurrahman bin Avf 195
Abdülkadir-i Geylânî 81,
166
Abdül-Menaf 211
Akkoyunlu 58, 59
Akkoyunlular 58
Aktâb-ı Âl-i Beyt-i
Muhammediye 85
Amr bin Abdûd 219
Amr İbnü'l-Âs 44
Amr İbnül Âs 161

B

- Bediüzzaman 37, 60, 71, 80,
84, 92, 137, 156, 157,
158, 165, 182, 183, 185

C

- Câfer-i Sâdık 52, 81
Cebrâil 49, 98, 99, 124, 125,

- 126, 127, 128, 129,
135, 204, 210

- Celaleddin-i Süyûtî 138
Cibrîl-i Emin 126

E

- Ebû Nâsır 54
Ebû Tahir 55
Ebû Turab 222

F

- Fâtıma-i Zehra 82, 83
Fâtımiler 55
Fîruz Şah 58

G

- Gavs-ı A'zam 166

H

- Halife Müsterşid 54
Hasan Sabbah 53, 54
Hâtemoğlu Adiy 42
Hz. Âişe 33, 36, 39, 132, 200
Hz. Ali 17, 18, 19, 20, 21, 28,
30, 31, 32, 33, 34, 35,
36, 37, 39, 40, 41, 42,
43, 44, 47, 48, 49, 50,

52, 53, 57, 58, 60, 67,
 76, 77, 87, 88, 95, 96,
 97, 100, 104, 106, 108,
 110, 111, 112, 113,
 114, 115, 116, 117,
 120, 122, 123, 124,
 125, 128, 129, 130,
 132, 133, 148, 151,
 152, 153, 155, 156,
 157, 158, 163, 175,
 193, 195, 202, 206,
 207, 217, 218, 219,
 220, 221, 222, 223, 224
 Hz. Ebûbekir 24, 27, 31, 50,
 130, 151, 152, 153,
 155, 156, 191, 192,
 193, 194, 195, 196,
 197, 198, 200, 206,
 212, 217, 218
 Hz. Erkam 201
 Hz. Hasan 21, 97, 115, 173,
 223
 Hz. Hüseyin 21, 82, 97, 115
 Hz. Îsâ 26, 32, 74, 104, 106,
 108
 Hz. Meryem 26
 Hz. Osman 27, 29, 30, 31,
 32, 33, 34, 35, 36, 41,
 97, 130, 132, 153, 155,
 195, 207, 208, 211,
 212, 213, 214, 215, 216
 Hz. Ömer 24, 27, 31, 50, 97,
 152, 153, 155, 194,
 195, 198, 200, 201,
 202, 203, 204, 205,
 206, 207, 208, 209,

210, 212, 213, 218, 223
 Hz. Talhâ 33, 34, 35, 36, 37,
 39, 40, 41, 132, 195
 Hz. Üzeyr 104, 106, 108
 Hz. Zübeyr 33, 34, 35, 36,
 37, 39, 40, 41, 155

I-İ

İbni Meymun 35, 51, 52
 İbni Mülcem 44, 114, 115
 İbni Sebe 27, 28, 29, 31, 32,
 33, 34, 35, 36, 40, 41,
 42, 43, 44, 46, 47, 48,
 52, 100, 106, 110, 112,
 114, 115, 117, 120,
 123, 131, 133, 141, 150
 İbrâhîm 58, 85
 İmam-ı Gazzâlî 192
 İmam Şâfî 78
 İran hükümdarı Cinahşah
 57
 İskender 204
 İsmail Hakkı Bursevi 82

M

Mehdi-i Abbâsî 165
 Meymunoğlu 44
 Mikâil 124, 128, 204
 Mirza Cihan Şah 58
 Muâviye 41, 42, 44, 148
 Muhammed 25, 31, 34, 49,
 79, 81, 82, 84, 85, 91,
 95, 107, 118, 122, 123,
 124, 125, 129, 153,
 154, 169, 193, 195,

198, 204, 221, 227, 228
Muhyiddin-i Arabî 138

N

Nizâmülmülk 54

Ö

Ömer İbni Abdülâziz 165

P

Pavlos 26, 27

R

Rasûl-i Ekrem 24, 84, 95,
125, 141, 152, 157,
160, 194, 196, 197,
198, 199, 203, 207,
211, 216, 219, 222

Rasûlullah 17, 18, 27, 32, 50,
76, 77, 80, 87, 91, 98,
99, 121, 122, 123, 124,
129, 132, 137, 141,
145, 146, 147, 149,
152, 153, 154, 191,
192, 195, 196, 199,
200, 201, 202, 203,
204, 205, 206, 209,
211, 212, 213, 214,
217, 219, 221, 224, 225

S-Ş

Saad İbni Ebî Vakkas 195
Safiyüddin 58
Safiyüddin İshak 58
Said İbni Cübeyr 194
Saul 26

Sultan Ali 58

Şah İsmail 56, 58, 59

Şeyh Ali 56

Şeyh Cüneyd 56, 57, 58, 59,
227

Şeyh Haydar 58, 59

Şeyh-i Cebel 53

T

Talhâ 33, 34, 35, 36, 37, 39,
40, 41, 132, 155, 195

Timur 56, 204

U-Ü

Ubeydullah 51

Uzun Hasan 56, 58, 227

Ümmü Külsüm 212

V

Velid bin Ukbe 219

Y

Yezid 168, 169, 170, 171,
173, 174, 175

Yıldırım Bâyezid 56

Z

Zeyne'l-Âbidin 81, 84, 166

Zübeyr 33, 34, 35, 36, 37, 39,
40, 41, 132, 155, 195

